XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 január. 1. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY
FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 1
Hadbahivott magyar katona imája. Deák Miklós 2
Föl a lobogóval 4
A mi katonáink 6
A nők világa. Hazaszeretet. Ajtay János 11
Tüzhely mellett. Mikor tél van . . 12
Irodalom 13
Egyházi és iskolai mozgalmak . 14
Boriték. Hirdetés.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv., SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni. Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

Ha legalább 5-ön egyszerre rendelik meg s egy-egy koronát, összesen 5 koronát egyszerre beküldenek, az Unitárius Közlöny háborus számait egész évben egy csomagban egy névre megküldjük.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 január. 1. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

Előfizetési ára: 2 korona 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek. — Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Újévi fohász. Örökké valóság Istene, aki nem szünsz meg teremteni csak egy pillanatig is, akinek kezében minden élet megszünése uj életek születése, cselekedd, hogy lássunk be bölcseséged titkaiba és olvassuk el a nekünk szóló szent kijelentést: én élek és ti is éltek. Vajha megéreznők, hogy az uj esztendő ébredése az igazságok diadalát, a hamisság megsemmisülését jelenti. Vajha átszállana izmainkba az a nagy erő, amely diadalmat vesz még a halálon is. Vajha megéreznők távollevő szeretteink édes ölelését, vajha fiaink, férjünk, testvérünk és életünk leendő párja vissza térne az uj esztendőre, hogy szünnék meg a könnyek árja, a bánat és a fájdalom. Atyánk gyógyitsd be a csatákban szerzett sebeket, töltsd be azokat az üres helyeket, amelyekről el messze szállottak a vitézek. Isten adj hazánk felett tiszta, fénylő kék eget!

Ámen.

A háboru alatt nemcsak a várfalakat döntötték le a 42-es ágyugolyók, hanem a társadalom falait is. A csatatéren a királyfi és a főhercegek egy lövészárokban vonulnak meg, együtt harcolnak, együtt győznek s együtt örvendeznek a közemberekkel. A társadalomban a mágnásasszonyok és a polgárasszonyok együtt ápolják az osztrák, magyar, székely és cseh sebesülteket. Egyiknek sem jut eszébe, hogy közöttük valaha nagy különbség volt, mert érezik, hogy most csak a szivükre és a segitő kezükre van szükség.

Falun a sebesülteket csak elvétve látják. Oda inkább csak a gyógyult szabadságoltak jutnak el pár hétre. De ott is van mivel harcolni, mert a családfőt, a dolgozót, az erőset elvitték harcolni. Most a falu népe egy test, egy lélek kell hogy legyen. A lelket adják a lelkipásztorok: a pap, a tanító, a papné, tanitóné és a hozzájuk hasonlók. Milyen szép munkakör. Mennyi áldás fakad a nyomában!

—

A vészmadarak. A háboru körül mindig kavarognak, kárrognak a vészmadarak. Lesik a hullát, mert abból élnek. Ki venné rossz néven tőlük, hiszen még hasznot is tesznek, mert bizony a szegény elesett harci lovak eltemetése jobbára rájuk marad. De itt közöttünk is vannak ám vészmadarak. Ezek a félénk emberek, akik mindig reszketnek, remegnek, mert arról vannak meggyőződve, hogy a jó hirt csak koholják s a rosszat eltitkolják. Ők ugyan jól tudják, hogy baj van itt is, ott is, mindenütt, mert ők hallották, hogy... Egy részük gyenge szívü, félénk. Ők máskor is csak gyávák voltak, de akkor eltudták titkolni. A másik részük nem annyira gyáva, mint fösvény, akinek minden csak a vagyona s azon reszket, hogy mi lesz ha eltalálják venni. Félnek az inségtől, a szegénységtől, mert nem tudnak dolgozni, csak uzsoráskodni, spekulálni. A szegény beteg katonákat segélyezők között meg nem találód őket, pedig csak a katonák bátor fegyvere háríthatja el a veszedelmet. Az ilyen vészmadarak is gyávák, de az ők gyávaságuk még inkább érdemel megvetést és utálatot, mint a gyámoltalan félénkeké.

Hadbahívott magyar katona imája.

Hívó szót hallottam. Ránk üvöltő ellenségnek megfékezésére hívott el királyom. Hívott. Ki ne menne. A királyi szóra, e szép indulóra, harcra készen állok... szent neveddel én Istenem, már is elindulok. Megyek... meg-megállok... könnybe lábad szemem, mert tőled bucsuzom én édes hitvesem. Öreg szülöm keblén úgy zokog a lelkem, hogy hagyjalak gyámoltalan kis árva galambom, aggódó gyermekem? Kasza, sarló, ekém — drága szerszámaim — ki fog meg titeket? Lesz-e aratása egy más esztendőnek, hogy én nem vetek? Szénaillatos me-

zőben ki vágja a rendet? Hegy, völgy, halom, szép madárdal az Isten veletek! A templomra nézek, ahol imádhoztam, a földre borulók, melyet megcsókoltam... még egyszer szivemre, még egyszer keblemre hitves, szülő, gyermek: én egész világom, minden boldogságom, harcra hivott el engemet áldott jó királyom. Hivott! Ránk üvöltő ellenségnek megfékezésére. A királyi szóra, e szép indulóra megyek, meg nem állok. Vezérelj utamon én édes Istenem!

Nincs könny már szememben falum határintúl, a szivemnek, a lelkemnek egy érzés parancsol: a *hazaszeretet.* Vészfelhőit látom, villámok cikáznak, azt akarja az ellenség: vége legyen a magyar hazának. Köszörüli kardját, szórja a golyóját, eloltani készül a magyarnak élete világát. Kard hegyére húzni kicsiny gyermekemet, meggyalázni édes, drága hitvesemet, lángba boritani nyugtot adó házam, hogy ha visszatérek... helyét ne találjam — ellenség szándéka. Látod ezt Istenem!

Ellenség ajakán ott a dicsekedés: Nekem zöldel magyar földön ezután a vetés! Arany kalász nekem bolint, asztalomra kerül, csak magyar anya szoptat rabot ezután egyedül. Hallod-e a dicsekedést én édes Istenem!?

Ezer esztendőnek minden alkotása, elnémult harangok utolsó kongása a sirba hanyatlik, halálunkat jelzi, ha a székely-magyar az egész világnak öldöklő szándékát tétlenül elnézi.

Gyermekem orcáján megfagy a mosolygás, hitvesem ajakán a rémes síkoltás feltör a nagy égre ellenség láttára, a vér hullására, ha meg nem mozdulunk.

Viruló leányzó elűzi kedvesét, utálattal nézi hitves gyáva férjét, gyermek átkot kiált a saját apjára, ha e hont érinti ellenségnek lába.

Ki maradna itthon? Ki lenne oly gyáva, hogy remegjen, hogy ne menjen, ha hivja a magyarok királya, magyarok hazája?! Sokszorozd meg bátorságunk, vitézségünk, mutassad a vészt mi nekünk, jó Istenünk, hogy e hon mentői legyünk!

Nincs könny már szememben falum határin tul, a szivemnek, a lelkemnek egy érzés parancsol: a *hazaszeretet.* Porladó Rákóczi zászlóját lengeti, Kossuth apánk lelke most is csak azt zengi: Előre katonák, előre magyarok, ti a szabadságnak hős fiai vagytok!

Megyek... megyünk, megmozdul az erdő... előttünk hangzik a Rákóczi kesergő... majd örömre válik, hogy ha ősi vitézséggel végig küzdjük Bem apó csatáit.

Vajjon hol leszek én, hová visz az útam? Oda állok, hol karom erejére legnagyobb szükség van. Védem a hazámat, benne hitvesemet, megőszült apámat, édes gyermekemet. Ők az én mindenem, segits meg e szent csatában én édes Istenem!

Messze idegenből haza száll a lelkem. Csendes éjszakákon azokat keresem, kikért szivem hevül. Látom gyermekemet hitvesem ölében, buzgó szent imáját most mondja el épen: Kis kacsódat összetéve szépen, imádkozzál édes gyermekem... hazádért... apádért... a szent szabadságért.

Erőt nyer a lelkem... a gyermek imáját meghallja az Isten. Ártatlan ajk mondja... tiszta lelkén felszáll az égi zsolozsma: hazáért... királyért... a küzdő apáért... a szent szabadságért.

Ágyuk bömbölése nem rémiti lelkem, puskák ropogása nem védi helyettem elhagyott hitvesem, gyermekem kezébe ki ad majd kenyeret, lészen-e iránтuk hevülő szeretet? Ezekért aggódom.

Kit harcba nem hivott a király szózata, kit el nem szólitott a hon búja, baja, — gondol-e ezekre?

Ezer ellenséggel összemérem kardom, szenvedő hazámért vérem is kiontom s nem sajog a lelkem... de ha elhagyatva tudom hitvesemet, éhes, sáppadt arccal kicsiny gyermekemet... lehanyatlik kezem... elejtem fegyverem... vége a reménynek... ellenségnek vad csordái szép hazánkra törnek... ha ide törnének... mind rabbá tennének... mindent égetnének, igaz ügyünk vesztét csak azok akarnák, kikben nem volt lélek felkarolni harcosok családját.

Ne adj ilyen szivet, ilyen galád szivet, ily áruló szivet a magyar hazában én édes Istenem!

Ezer veszély idején megyek a csatába,
Magyarok Istene, tekincs e hazára!

Ámen.

Deák Miklós.

Föl a lobogóval!

Trombita harsog, dob pereg, dörög az ágyú, csattog a kard, sivit a golyó, sír a srapnell, fúrja, szórja a földet szét a gránát, hajót süllyeszt a tenger szörnye, bombát dob

alá a légben kattogó gép — háboru van szörnyű, irtóztató, de mindez csak azért, mert készül a nagy, a sokáig tartó, áldó béke!

Senki sem kivánta a háborut, mégis megjött, mindenki várja, hivja a békét, hogyne jönne meg! Bizonnyal meg is fog jönni, talán hamarább, mint gondolhatnók.

Akkor lesz nagy ünnep ezen a világon. Akkor fogjuk csak igazán megtudni, kik a nagyok, kik a dicsők. Azok lesznek a nagyok, akik megteremtik a szent békét.

Addig föl a lobogóval. Egész világ hadd hirdesse egyik tengertől a másikig s azon is túl, hogy a magyar név megint szép lett, méltó régi nagy hiréhez.

Ti és mi, mindazok, akik az itthon tűzhelye mellett maradtunk, vajjon mit tehetünk mi? Elcsüggedjünk? sirjunk, vagy panaszkodjunk? Egyiket sem tesszük, hanem erőnket megsokszorozva végezzük a munkát, készülünk a nagy békére, amikor majd virágozni fog e hon s gazdag és boldog lészen minden lakója.

Ne gondolja senki, hogy nem úgy lészen. Félre kislelkűek, akik még most is kételkedni tudtuk egy szebb jövő felett. Ki hitte volna, hogy olyan erős a magyar kar? Ki tudta mostanig, hogy mit ér a magyar vitézség, a székely bátorság? Nekünk meg kell érnünk azt a szép és nagy ünnepet, amelyen lelkünk oltárán fogunk áldozni, hála áldozatot érettük, akik életüket szembe állitották a halállal.

Az Unitárius Közlöny hirnöke kiván lenni a nemzeti dicsőségnek, hirdetője a mi katonáink érdemeinek, tehát építője a hitnek és a reménységnek.

Minthogy nincsen olyan unitárius ház, amelyet ne érintett volna a háboru vihara, ne legyen egy is, amely ne hivná tűzhelyéhez ezt a vigasztaló, bátoritó, békitő apostolt.

Unitáriusok, mi fölemeljük a lobogót újból. Köszöntjük az új esztendőt. Köszöntjük az itthon levőket, a harcolókat. Mindenikhez van és lesz jó szavunk, ha kell biztatásunk, ha kell vigasztalásunk.

Unitáriusok kérjétek, hivjátok magatokhoz az Unitárius Közlönyt, hisz oly csekély kiadástokba kerül minden hónapban megjövő lapunk. Fogjunk kezet és juttassuk el az Unitárius Közlönyt minden házhoz.

Mi szószólóitok leszünk. Isten nevében föl a lobogóval. Kövessétek. Hív.

a szerkesztőség.

A mi katonáink.

— Tudósítások a nagy világháboruban résztvevőkről. —

Ápoljátok a cserfát. Cserfa erdőre, dús lombozatu fákra lesz szükségünk. Koszorut kell fonnunk sokat, tartóst.

Hajdan, a görög hősök idejében a cser és a babér versenyzett a dicsőségért, a hősök homlokáért. Ha szólani tudnának, elmondanák, hogy milyen régóta várnak a magyar vitézekre. Talán aggódtak is immár a jó öreg cserfák ott az erdő szélén, a kert végében, a berekben, hogy levelöket hiába növelik újra minden tavasz kezdetén, mert nem becsülik meg. Legfennebb pihenni huzódtak be árnyai alá, de az erős nem szivesen látja a renyhét, a tétlent. Ő a feszülő izmokban, az erős karban, a kitartó munkában gyönyörködik.

Most ápoljátok a cserfát, mert régi idő óta nem volt oly nagy alkalom, hogy fölhasználjuk koszorunak.

Déltől északig, kelettől nyugatig nincsen hely, ahol ne a magyar katona vitézségéről zengjenek a halmok, bércek. Szájról szájra zeng az ének dicsőséget a magyar névnek.

A mi katonáink száma milliók. Együtt éltetjük őket, együtt ápoljuk, együtt készitjük sebökre a gyógyirt. — Együtt imádkozunk életükért, együtt várjuk haza, hogy kebelünkre ölelhessük. Mindenik számára van hevület szivünkben, mindeniknek szeretnénk koszorut nyujtani át.

De ha mindent nem tehetünk meg, tegyük meg azt, ami ránk tartozik és megtehető.

Az Unitárius Közlöny a maga olvasói körében méltatni kívánja harcban volt és harcban levő katonáinkat. Azt akarjuk, hogy ezeken a szerény lapokon hosszu évek elmultával olvashassák az unokák és dédunokák azoknak a nevét, akik részt vettek ebben a nagy világháboruban.

Lelkészeink és lapunk más olvasói segitségével föl akarjuk jegyezni a nevét mindenkinek, aki a csatában elhalt. Nem teszünk különbséget. A nevet, az illetőséget, a katonai állást, a harctért és az időt kivánjuk feljegyezni.

Följegyezzük azokét, akik részt vettek és kitüntek s azokét is, akik a remélt és elérendő diadalhoz hozzájárultak.

Ez lesz a mi koszorunk a mi katonáinknak.

De még egyet! Ugy készüljön minden község és minden város népe, hogy azokat a házakat, amelyekből csatában voltak, diszitsék fel cserkoszoruval. Mily fölséges látvány lenne ha egy, ha kettő, vagy három, sőt több koszoru ékesitené azoknak a szerény és éles házaknak homlokát, a honnan csatában voltak a férfiak.

Becsüljük meg katonáinkat. Ápoljuk a cserfákat. Készüljünk a nagy ünnepre.

* * *

Már a megelőző számban méltattuk a hősi halált halt dr. Vass Pált, dr. Létai Balázst és Szentpáli Béla postatávirda tisztet.

E pillanatban azokra az érdemes vitézekre gondolunk, akik koruknál fogva már megérdemelték a nyugalmat, de a haza hívó szavára fölkötötték a tiszti kardot és elmentek hadi szolgálatra.

Lőrinczi Dénes tábornok, immár, úgy halljuk, tábornagygyá tétetett, mert a mikor fölszólitották, így szólott,

mint illik vitéz székely magyarhoz: »Karom erős, kardom éles, rendelkezhettek velem.« — Szentkirályi Ferenc ezredes a harctéren vezényeli dicső honvédeinket. Mindkettő félbehagyta a vállalt polgári állást.

Pálffy Ferenc tábori lelkész, szabédi lelkészünk az északi harctérről megsebesülve hazajött, Kolozsvárt ápolták s most ideiglenes szabadságát élvezi.

Gálfalvi Sámuel székelykeresztúri tanár Galiciában harcolt. A nagy csaták mindennemü izgalmát és szenvedését végigélvezte, de a szenvedést dicsőségének tekinti s most már talán újból ott van, ahol többi vitézeink.

Dr. Borbély István kolozsvári ifju tanárunk a szerbek ügyes fondorlatait tanulmányozta és meg is szenvedett érette. Sulyos sebéből immár gyógyulóban van, mert azalatt született kis leánya vidámitja. Gálffy Zsigmond tanárt, akinek bő rész jutott a muszkáknak határunkról való kiverésében, nem kiméltе a golyó őt sem. Dr. Kiss Ernő, akit csak most avatott rendes tanárrá az egyház, kezdet óta ezideig északon harcolt. Most megrongált egészségét igyekszik helyreállitani.

Nemes József cs. és kir. százados északon harcolt. Már két sebe volt, de nem akart félrevonulni. Felderitő szolgálaton egy lengyel községben éjszaka meglepték a muszkák, katonáival együtt fogságba került. Ezideig vajmi kevés hir érkezett felőle.

Berde Gábor cs. és kir. százados december elejéig az északi harctéren volt. Kisebb sebeit nem vette számba, de egy srapnell a fejét bántotta s egész idegzetét megzavarta. Kolozsvárt gyógykezelteti magát s úgy vesszük észre, hogy ma-holnap ismét csapatja élén fogja mutatni rettenthetetlen székely bátorságát.

Márkos Albert, Pálfi Márton tanárok kezdet óta szolgálnak a hazai őrállomásokon. Márkos barátunkat ezalatt meglepték az apai örömök is, fia született.

Szathmáry Pál hadbiró északra vonult volt, de szerencsétlenül járt. Összezúzott testtel jött haza. Már jobban van.

Kozma Ferenc kir. tanácsos, isk. gondnokunknak három fia van szolgálatban. Endre, a közjegyző, itthon irodában segédkezik a nagy vállalatban. Ferenc, tüzérszázados, immár számtalanszor szembe nézett a muszkával, s a halállal is, de mind ez ideig — s ezredéből talán már csak egyedül — állja és ontja a tüzet rendületlenül. Az emberek rendkivüli elragadtatással beszélnek róla, mert minden emberére nagy gondja van a legnehezebb körül-

mények között is. Egyik zászlósa boldog volt, hogy alatta szolgálhatott. György is, mint tüzérhadnagy szolgált és szerencsésen megmenekült egy sulyos természetü fejsebbel. Immár ismét szolgálatban van. A folyton termelő fantázia mindkettőt eltemette többször is, de szerencsére egyik sem történt meg.

Végh Gyula (Tordátfalva) zászlós a szerbektől hozott egy pár jelentékeny sebet, de rövid idő alatt kiheveri az erős férfi.

Dr. Sárdi Elemér orvos, kinek kitüntetéséről már megemlékeztünk, még mindig kötözi a sebeket s úgy látszik, egészen otthonias lett az ágyuk dörgése között.

Dr. László Albert, a Farkas Vilmos veje, északon van szintén mint orvos s buzgólkodik, bárhol, a hová állítják.

Bede Jenő keresk. akadémiai hallgató, egy éves önkéntes, a Bede János fia, az 51-ik gyalogezredben mint tizedes szolgált Galiciában és Bilicnél járőr szolgálaton egy srapnel a jobb karját eltörte. Már gyógyulóban van s hihetőleg nemsokára újból a csatatéren lesz.

Péter Lajos tanárunkról és testvéréről: Aladárról, a boldogfalvi igazgató-tanító fiairól, az a hir, hogy orosz fogságba kerültek. Az ifjabbikról az a hir is járta, hogy már befejezte szépnek igérkező pályáját. A halottak közé van sorozva. Minthogy ilyenek már sokan cáfolták meg a lesujtó hirt, talán ő is jelentkezni fog, mert bizony a hazának ezután is szüksége lesz a jókra és jelesekre.

Jakab János (Rava), a 22. honv. gy. e. szakaszvezetője. Augusztusban az első csapatokkal küzdött az északi harctéren Kelet-Galiciában. Szeptember első felében rohamra mentek. A pusztitó golyózáporban egy golyó felső combjába, egy a felső bal mellkasába furódott, de a szakasz élén, kezében szuronyos puskájával vezet tovább... előre, a szakaszvezető. Nem sokáig! A sorokat végigseprő srapnell-tüznek egy gyilkos sugárkévéje a Jakab János kemény derekát szórta be nehéz ólmával. Elesett... de nem halt meg, kórházba vitték. Az orvosi tudomány sokat próbált vele, ápolóinak meleg szeretete pillanatra el nem lankadt, a szivós szervezet csodákat mutat. Jakab János ma is él. A sebei behegedtek s a szerető férjet és fiut, a szülői háznál ápolják tovább, hogy az elveszített életerőt visszakapja.

Tizenegy golyó fájó, véres sebe mozdulatlan ágyához köti s panasz el nem hagyja ajakát: »Isten akaratá«, »az Ur gondot visel«. Igy volt Jakab János, a legsulyosabb

sebesült a nagy kórház jó kedélyü, soha nem panaszkodó, legcsendesebb betege Kolozsvárt.

Győrfi Béla (Homoródszentmárton) mint orvosnövendék, a 64. gyalogezred káplár-önkéntese, tiz héten keresztül ápolta, kötözte a galiciai csatatér sebesült-áldozatait. Október végén, éppen a mikor egy nehéz sebesültnek nyujtott segitséget egy srapnell golyója bal felső combját átütötte. Sebe, a gondviselés segedelmével annyira gyógyult, hogy már utrakész csapatba osztva várja az indulási parancsot... Vissza a csata mezejére ujra.

Győrfi Géza (Homoródszentmárton) kabai gazdasági iskola-igazgató, mint a 82. gyalogezred póttartalékosa küzdött a vereczkei szoros előtt, az első orosz betörés idejében. A győzelmes harcok utolsó jelenetében lábszárán kapott nem sulyos, de nehezen gyógyuló sebet. Most újra ezredéhez vonult be, hogy magasabb tiszti kiképeztetése után, részt vehessen a további harcainkban.

Sándor Dezső (Homoródalmás) orvosnövendék, a 82. gy. ezred önkéntese. A vereczkei első harcokban kezdette meg önfeláldozó ápolói munkáját. Azóta fáradságot nem ismerő lelkesedéssel járta vitéz székelyeinkkel Galicia fagyos mezőit, mig egy rosszul irányitott golyó bokájában meg nem sebezte. A kolozsvári Vörös-Kereszt kórházában várja a gyógyulás s az ujra kezdődő munka nemes pillanatát.

Farkas Endre (Dés) a kassai 9. honv. gy.-ezred századosa. Hosszu, szenvedéssel teljes hónapok nehéz tusáiban vitézségével és bátor, lelkes tettével a katonai érdemkeresztet, a hadi ékitménnyel szerezte meg magának. A halál, kegyetlen... legjobbjainkat kéri áldozatul; a krakói csatában, november 18-án, hősi halált halt.

Benczédy László (Kolozsvár) az Erdélyi Bank tisztviselője, mint a 64. gy.-ezred önkéntese, hosszu veszedelemmel és szenvedéssel bővelkedő tiz hetet töltött a déli harctéren. Betegsége miatt haza kellett jönnie s most a kolozsvári Vörös-kereszt kórházában keresi a gyógyulást s a nehéz küzdelmek jól megérdemelt pihenőjét.

Szentkirályi Árpád (Székelykeresztur) az 1. honvéd huszárezred főhadnagya, a derék katona, kinek otthona volt a csatatér, aki »vörös ördöge« volt a muszkának, északon kapott sulyos sebével Bécsben (Wien) a klinikán ápolták, de nem menthették meg a hősi haláltól a vitéz életnek.

Dr. Izsák Lajos (Kadács) ügyvédjelölt, minden szépre jogositó tehetség, az északi harctéren az első csatákban

elesett s hirünk szerint hősi halált halt a bánatos szülők egyetlen gyermeke.

Ime a szép sorozat kezdete. Olvasóink szives segitségével folytatni fogjuk és kiegészitjük.

A NŐK VILÁGA

Hazaszeretet.

Fényes város utcasarkán
Öreg, béna koldus ül.
Vár-vár . . . éhség ül az arcán,
Részvevő alig kerül.
Fényes ruhás urak-dámák
Ezeren lebbennek el:
De fájdalmas panaszára
Senki, senki sem felel . . .

*

Gyászbaborult öreg özvegy
Fátyol alatt tipegett:
Már távolról nézi-nézi
A hős-koldus öreget.
S bár köntöse avult-kopott,
Aranyat nyom kezébe
S szánakozás gyanánt könnye
Perdül gyászos képén le . . .

*

Koldus hálásan tekint rá
S amint tova tipegett,
Utca népe áldva-áldja
A vén gyászos özvegyet.
„Ott a dicsők táborában
Küzdött férje egykoron;
Hőshalált halt szent hazánkért
Véres harci sikokon.

*

Gyászos özvegy mind azóta
Széjjel jár és jót teszen.
Napról-napra ázva-fázva,
A nyomortanyákat járva,
Fárad-áldoz szüntelen.
És ha estve dideregve
Könnyes vánkosára dől:
Jótettei emlékében
Lelke ujra felhevül . . .
Nem rideg már zárt magánya.
Csodás fényben férje várja:
— Ott a falon éltepárja
Képe megelevenül
S mintha ajka — néma ajka
Megszólalna s zeng imát:
„Oh Magyarok nagy Istene!
Tedd nagygyá e szép Hazát.
Női szivek hű szerelme
Védje-óvja szüntelen
S hős fiai vérző arcát
Borostyánnal koszoruzva,
Jótettek fényözönében
Ragyogjon évezreken!"

*

Fáradt özvegy álma édes;
Ajkán nyugodt mosoly ül.
Fehér galamb béke-szárnya
Borul alvó arcájára.
Fehér fürtit csókolgatja
Biztatóan mondogatja:
„Im hazánk ege derül!"

*

Fényes város utcasarkán
Öreg, béna koldus ül.
Egykor bánat dult az arcán;
De most szelid fény derül.

Aki látja, mind csodálja,
Mint regél emlékiről;
Hősi lelkek nagy tusáján
Hősi lelke mint hevül!
Arcára ül szive lángja
S áhitattal zeng imát:
„*Oh Magyarok nagy Istene!*
Tedd nagygyá e szép Hazát.
Női szivek hű szerelme
Védje-óvja szüntelen
S hős fiai vérző arcát
Borostyánnal koszorúzva,
Jótettek fényözönében
Ragyogjon évezreken!“

Homorodalmás, 1914

Ajtay János.

TÜZHELY MELLETT

Mikor tél van...

Amikor tél van minden elcsendesedik, visszavonul, hallgat, vár, nyugszik, alszik. A halál sápadt arcát mutatja ez a forgó bolygó föld. Orvosa, a forrasztó nap, elment látogatóba többi patienseihez, akiknek perzselésre van szükségük, mert nem elégíti ki a meleg.

Ezúttal a böles doktor nem szabta jól meg a rendeléseit, mert itt az összes mindenség talpon van, mint a szófogadatlan rossz gyermek. Künn jár, se éjjel, se nappal nem pihen, nem alszik, hanem mint a deliriumos beteg szokot, lót, fut, lármáz, verekszik, hinnéd, hogy teljesen elveszitette az eszét.

No még ilyen telet sem sokat látott a mai ember. Talán hasonlót sem. Talán nem is láz, hanem láng égeti. Nyugtalan, kapkodó, vár valamit. Nagyot, sokat, megváltást, örökkévalóságot, halhatatlanságot, mert most nem tél van, hanem háboru, mert most az ember nem aludni, hanem élni, élni, harcolni, győzni akar. Nem törődik a téllel, nem fázik a hidegtől, nem kiván semmit, amit a téltől szokott kapni. Most az van, ami még nem volt: háboru. Sírni kellene ennek is, annak is, de sírni nem tud. Menni akar valahová a hitvestárs, mert otthon üres a ház. Keresi a háboru helyét, mert ott van az ura. Tudja hogy ott ágyuk dörögnek, tudja hogy neki a kis gyerekek mellett kellene ülni, de azokra hadd ügyeljen a nagyszülő, ő megy a háborubа. Viszen hazai kenyeret, amit ő készített a katonának, aki a hazáért harcol.

Az ország buzáját, lisztjét összeszedték a katonáknak s mégis azok a fiatal falusi asszonyok, talán az utolsó előtti mért lisztet, pogácsává gyurták, általvetőbe tették és mennek északra, Galicia felé, mert hátha imár a hazai földön vannak s ott megtalálják őket.

Még föl van kötve a jobb keze a székely katonának, hiányzik is róla a középső újjnak két ízülete, de immár nem fáj egy hét mulva, ki is szabadúl és vissza megy. Volt először délen a szerbeknél, ott a lábát furta át a golyó. Az már régen meggyógyult. Ha a keze is rendben lesz, még egyszer szeretne ott lenni, mert ezt a drága hazát nem hagyjuk az utolsó csepp vérig. Talán megsegít a jó Isten s még haza kerülök, mert biz' ott négy kis gyermekem van a feleségemmel.

Csak addig írtózik az ember, amig egyszer megroppan az ágyu — mondja a népfölkelő. Azután számba sem veszik. A srapnell gonosz portéka, de ki lehet birni. Engemet a karomon ért három helyen. Itt a vállon még baj van, de ez is gyógyúl. Nem adnám sokért, hogy ott voltam. Azt is tudom, hogy nem maradtam adóssa a muszkának. Hamar megfutamodnak. Mi pedig annak örvendünk, amikor azt halljuk: szuronyt szegezz és hurrá! Akkor aztán vége a muszkának, mert a magyar baka nem tágit az utolsó csepp vérig.

Irodalom.

Unitárius Keresztény Népnaptár együtt halad az évekkel. Most az 5-ikbe lépett megerősödve és megnöve. Képei kissé halványok, de az olvasmányok a célnak egészen megfelelők, tanúlságosak és mulattatók. Van közöttük bibliai, egyháztörténelmi, alkalmi, t. i. háborus. Kiváló figyelmet érdemel a Koncz Boldizsár püspök életrajza *Péter Sándor* lelkésztől. Minthogy a vásárok s más hasznos tudnivalók pontosan megvannak írva, igazán megérdemli, hogy minden házhoz megrendeljék, mert hisz az ára 40 fillér, oly csekély, hogy bárki is megszerezheti. Ajtai János homoródalmási lelkésznél kapható.

Erős várunk nekünk az Isten. Imakönyv azok részére, akik szenvednek. Irta Ütő Lajos küküllőlombói lelkész. Reggeli, estéli és mindenkori imák. A háboru sulyos megpróbáltatásai között háborgó lelkek megnyugtatására és vigasztalására írta ifju lelkészünk, aki már csak azért is elismerést és köszönetet érdemel, hogy fölhasználta az alkalmat. Amugy is erőteljes — néhol talán túl áradozó nyelven van írva, de hasznos kis imakönyv. Ára 40 fillér.

Az Ur igy akarta. Regény. Irta Ütő Lajos küküllődombói unitárius lelkész. Most jelent meg a karácsonyi piacon az ifjú szerző újabb munkája. Bővebben fogjuk ismertetni.

Egyházi és iskolai mozgalmak

A t. tagtárs kedves dolgot cselekszik, ha szegény vagy távollevő rokona számára megrendeli az Unitárius Közlönyt. Egész évre 2 K 44 f. postán küldve.

Györfi István ifjú barátunk nevével először találkozik az olvasó a lap élén. Hisszük, hogy az ifjú, új munkatársat velünk együtt szívélyesen üdvözlik olvasóink is.

Dr. Gelei Józsefet szép és nagy kitüntetés érte, kineveztetett a Kolozsvári Ferencz József Tudományegyetemre a természettudományok magántanárává. Ez a tudományos munkásság terén elért sikerek méltatása. Örömmel üdvözöljük az ifjú tudóst, ki már önálló fölfedezésével is kivált. Kívánjuk, hogy jusson diadalról-diadalra. Jelenleg főgimnáziumunkban is tanít.

Ifj. D. Pataky László emlékét a küküllői kör szépen megbecsüli. A koporsó mellett elhangzott beszédeket kiadta az Egyháztársadalom. Emlékalapra indított gyűjtést a kör, mire eleddig begyűlt 789 K.

Urvacsorai pohár. Lokodban a Máthé Mihály ifjú új lelkész buzgolkodására megalakult a D. F. E. nőkszövetsége igen szép számu taggal. Az új szövetség folyamodott Kolozsvárra a nőkszövetsége elnökségéhez urvacsorai kehelyért és az eredmény az lett, hogy főtisztelendő asszonyunk, mint az U. N. Szöv. elnöke egy csinos és értékes úrasztali poharat szerzett és azt karácsonyra el is küldette. Üdvözöljük az új szövetséget. Most szép munka vár minden egyházközségre, hogy a hadbavonultak otthonmaradott tagjait segítsék és vigasztalják.

Kiss Aladár Homoródhéviz lelkipásztora elhunyt élete 45-ik évében. Már több idő óta gyöngélkedik és reménykedik. Övéi biztak fölgyógyulásában, de az unitárius egyház vesztesége mégis bekövetkezett. A hűséges és szorgalmas lelkipásztor, egyházkörének már sok éve jegyzője, elköltözött. A Kiss-család több száz événél, egyik kézből a másikba adja a pásztorbotot. Jelességökkel, odaadó buzgóságukkal az unitárius egyház díszei voltak. Az anyai ág egybekapcsolta a Brassai s illetőleg a Konc-családdal. Reméljük, hogy módunk leszen az elhunytról, apjáról, nagyapjáról és dédapjáról ebben a minőségükben rövid idő alatt megemlékezni. Az utolsó sirjára letesszük részvétünk gyászkoszoruját.

Borbély Sámuel a székelykereszturi fiuképezdének sok éven át derék igazgatója, hosszas betegeskedés után elhunyt Tordán a fia, dr. Borbély Sámuel kórházi főorvos karjai között élete 68-ik évében dec. 28-án. Mély részvéttel közöljük e szomoru hirt.

Dr. Kőváry Ernő. Vajdahunyad város tiszti főorvosa és tb. megyei főorvos, a néhai Kőváry Mihály ügyvéd nagyobbik fia, a jeles szakember élete delelőjének kezdetén elhunyt.

A hosszas szenvedés megtörte férfi erejét annak, aki annyi életet mentett meg. Fájdalmas részvétünk öleli a két kis árva leányt és a régi gyászra újat öltő édes anyának s a rokonoknak kivánunk vigasztalást.

Elhunytak. Özv. Nik Antalné 82 éves korában. Barabás Lajosné édes anyját gyászolja a szép kort ért jó nőben, akit az unokák és dédunokák s rokonok kisértek örök nyugvóhelyére a kolozsvári köztemetőbe. — *Szász Dénes*, a kolozsvári fődimnáziumnak 12 éven át hűséges, munkás iskolai szolgája elhunyt Székelykereszturt, hová egy féléve ment át. — *Buocz Károlyné* Deák Ilona elhunyt dec. 23-án Szegeden rövid, boldog házassága kezdetén. — *Ürmössy Aladár*, dr. Ürmössy Gyula és neje Hosszu Auguszta joghallgató fia, a kitünő zenész, a kellemes ifju, szülői legszebb reménye váratlanul elhunyt Budapesten 20 éves korában.

Egyházköri tisztviselők.

A kolozsdobokai egyházkörben: jegyző Antonya Mihály magyarszováti lelkész; közügyigazgató Fülöp Mózes kidei lelkész; pénztárnok Kiss Sándor kolozsi lelkész.

Az arnnyosfordai egyházkörben: jegyző Ádámosy Gábor kövendi lelkész; közügyigazgató dr. Szathmáry Miklós szindi lelkész; pénztárnok Létay Máté aranyosrákosi lelkész.

A küküllói egyházkörben: jegyző Nagy Béla segesvári lelkész; közügyigazgató Szabó Albert szőkefalvi lelkész; pénztárnok Nagy Béla segesvári lelkész.

A marosi egyházkörben: közügyigazgató Nagy János nyárádszentlászlói lelkész; pénztárnok Fazakas Lajos lelkész.

A kereszturi egyházkörben: jegyző Deák Miklós székelyszentmihályi lelkész; közügyigazgató Katona Ferenc firtosmartonosi lelkész; pénztárnok Geréb Zsigmond fiátfalvai lelkész.

Az udvarhelyi egyházkörben: jegyző Ajtay János homoródalmási lelkész; közigyigazgató Demeter Dénes karácsonfalvai lelkész; pénztárnok Gál József recsenyédi lelkész.

A felsőfehéri egyházkörben: jegyző Kiss Aladár olthévizi lelkész; közügyigazgató Ütő Béla alsórákosi lelkész; pénztárnok Szén Mihály datki lelkész.

A háromszéki egyházkörben: jegyző Kovács Lajos nagyajtai lelkész; közügyigazgató Göncz Mihály szentiványlaborfalvai lelkész; pénztárnok Végh Benjámin árkosi lelkész.

A dunatiszamenti egyházkörben: jegyző Barabás István hódmezővásárhelyi lelkész.

Füzesgyarmaton dec. 26-án köszöntött be Kipceszt László. Barabás István volt a beiktató lelkész. Az uj lelkész ismeri az alföldi viszonyokat. Reméljük, szép sikert fog elérni.

A mi teológusaink. Az unitárius teológiai intézetbe 23 ifjú iratkozott be az 1914/15 háborus esztendőre. Négy ifjú van künn. Az

itthonmaradottak nagyobb része a háború miatt kezdet óta nyugtalankodik. Először az összes jelentkezett katonai szolgálatra, de a katonai hatóságok nem kínálták az alkalmat.

Tordai egyházközségünkből eleven és lelkes munka hirét vesszük, mely méltóan illeszkedik be a világháború által teremtett s az itthonmaradottak által végzett társadalmi munka keretébe.

A fűtött és világított templomban minden vasárnap és hétfőn kétszer van istentisztelet. A többi napokon a Főtiszt. Püspök úr engedélyével minden nap este 6 órakor tartatik templomozás. Imádkozni vágyó hiveink örvendetes, nagy számmal látogatják a templomot. Mintha pótolni akarnák az eddigi mulasztásokat és kikönyörögni Istentől az óhajtva várt békét!

Az őszi idényben már kétszer tartottak nagyobbszabású felolvasó estélyt. Az elsőt nov. 15 én, Dávid Ferenc halála évfordulóján; a másodikat dec. 14-én. Ez utóbbiról az „Aranyos vidék" c. helyi lap a következő szép szavakkal emlékezik meg:

Vallásos estély volt az unitárius templomban az elmult vasárnap este 6 órától kezdve, mely alkalommal a közönség zsufolásig megtöltötte a templomot. Lőrinczy Dénes esperes magasszárnyalású imával nyitotta meg az estélyt. A gyönyörü ima után Vajna Margit polg. leányiskolai tanárnő énekelte el Hammersmidt J. hegedü kisérete mellett megkapóan művészileg K. Pallos István főgimnáziumi tanárnak „Ima győzelemért" című hatalmas koncepciójú alkalmi szerzeményét, mely a közönségre nagy és mély hatást gyakorolt. Majd Pallos István tanár olvasott fel a háboruról s lelkének a hatalmas gigászi küzdelem körül rajzó értékes, szines gondolataival elzarándokolt a Mester hitet és erőt adó örök nagysághoz, ki megtanította az emberi lelkeket a Szeretet csodatevő erejében rendületlenül hinni és bizni: A felolvasást a közönség hálásan élvezte végig, mely után Pálfy Dezső szavalt el egy alkalmi költeményt lelkes tüzzel. Ezután Lőrinczy esperes köszönetet mondott a szereplőknek és közönségnek, majd ódai lendülettel mutatott rá a jelenlegi kiemelkedő adventi időszakra, amikor telve vannak a lelkek várakozással.

A lelkek mélyét járta át s valóban a szivekbe markolt ez az apostoli átszellemültséggel előadott, remek fohász. A szép műsort a közönség Hymnusa zárta be. (*b. e.*)

Ajándéknak igen kedves és alkalmas a Dávid Ferenc képe (a tordai országgyülés: keretben 15 K, keret nélkül 5 kor.) Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután c. könyv (3 kor.) Ifjak részére a Dávid Ferenc életrajza 58 fillér postán küldve.

A Főtanács jegyzőkönyve jan. 15-re készen lesz. Az egyházközségek és a tanácsosok hivatalból megkapják. Akik óhajtanák látni, egy levelezőlapon értesítsék a főjegyzőt.

A téli estélyek tartására soha sem volt oly nagy szükség, mint ebben a háborus időben. Reméljük, hogy mindenik egyházközségben tartani fognak.

Folytatása a boríték 3. oldalán.

A háboru alatt „*A mi katonáink*“ cím alatt föl fogjuk jegyezni mindenki nevét, aki részt vesz a háboruban. A lapot meg kell rendelni, mert a nagy háborunak becses emléke lesz.

Olvasmányt népünknek! Azokhoz szólunk, akik a szegény, de lélekben buzgó embereket szeretik és óhajtanak segítni rajtok. Föl-ajánljuk számukra az Unitárius Közlönyt olyformán, hogy a régi számokból a hazai határon belől bárhova elküldünk 12 számot, ha postai bélyegben beküldenek *negyven fillért* és megjelölik a nevet s a helyet. Hogy egyszerre sokaknak kilehessen osztani, 2 koronáért megküldünk 100 drbot. Távolban levőknek is, de a téli időben a község hiveinek is nagyon jól fog az ilyen olvasmány. Az Unitárius Közlönynek mindenik számában van hasznos, kedves és építő olvasmány. Reméljük, hogy sokan vannak, akik népünk vallásos épüléséért ily csekély áldozatra készek. A kivánt számokat egy csomagban, egy névre fogjuk megküldeni.

Köszönetnyilvánítás. *Péterfy Áron* nyug. énekvezér és áll igazgató tanító úr a nevét viselő kebli alapra — neje *Tary Irén* úraszszonnyal — újabban kétszáz koronát ajándékozott; ezzel a hivek által kezdeményezett „*Péterfy Áron Emlékalapítvány*“ 328 K 98 f.-re emelkedett.

Fogadják a nemesszivü adakozók ez úton is az egyházközség nevében leghálásabb köszönetünket. Homoródalmás, 1914. *Ajtay János* unit. lelkész, *Szabó László* kebli gondnok.

Egyházi, iskolai és mindennemü nyomtatványokat azonnal készit az

Egyesült Könyvnyomda R.-T.

Kolozsvár, Ferenc József-ut 85. Telefon 856.

Egyesült Könyvnyomda R.-t.

Kolozsvár, Ferencz József-út 85. sz.



Ajánlja modern ujdonságokkal, hangjegyekkel, szedőgépekkel és a technika legujabb vivmányu gyorssajtóival felszerelt müintézetét iskolák, egyházak, egyesületek, intézmények, magánosok, ipartelepek, kereskedők, gyárak, gazdaságok, pénzintézetek, stb. részére szükséges mindennemü nyomtatványoknak izléses kivitelben való gyors előállitására. Egyetlen megrendelés, legyen az a legkisebb vagy a legnagyobb, mindenkit meggyőz az árak rendkivüli olcsóságáról s a munka kifogástalanságáról. —

Ujdonságok:

A kálvinizmus lényege.

Irta: *Dr. Kuyper Ábrahám.* Forditották: *Csürös József, Czeglédi Sándor.* Bevezetéssel ellátta: *Sebestyén Jenő* theol. m.-tanár. (A Kálvin-Szövetség kiadása.) Ára ..... K 3·50

A keresztyén liturgia fejlődésének s mai reformjának rövid áttekintése. II. kötet.

Irta: *Dr. Nánássy Lajos.* Ára ..... K 1·20

Obscurus emberek levelei.

Epistolae obscurorum virorum. Ford.: *Barcza József.* Ára ..... K 4·—

Kaphatók:

Kókai Lajos könyvkereskedésében

Budapest, IV, Kamermayer Károly-utca 1.

Nyomtatta az Egyesült Könyvnyomda részvénytársaság Kolozsvárt.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 február. 2. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY
FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 17
Háborus uj esztendei tisztelgés a főpásztornál 18
Riadó. Barabás Ábel 21
Munkatárs. Győrfi István 22
A Kárpátok katonája. Gyallay Domokos 24
A mi katonáink 25
Bizalom Istenben. Árkosi Tamás . 32
A nők világa. Unitárius leányaink munkája. Perczelné Kozma Flóra 33
Irodalom 34
A D. F. E. köréből 36
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 37
Nyilvános elszámolás 40

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv., SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

Minden unitáriusnak szól, de aki az unitáriusokról akar szólni az sem nélkülözheti ezt a könyvet: *Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután.* Mert ebben meg van magyarázva az unitárius *vallás* eredete és fejlődése, az unitárius *egyház* jogai. Ismerteti a vallás alapitóit, az egyház oszlopait. 400 esztendő nevezetes gondolatai és a négyszáz esztendő, a XIX-ik század értékes alkotásai, mint tiszta tükörből ragyognak vissza ránk ebből a könyvből. Irták legjobbjaink: Ferencz József püspök, báró id. Daniel Gábor, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor v. b. t. t. főgondnokok, dr. Borbély Ferenc, dr. Borbély István, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, dr. Gál Kelemen, Kiss Sándor, Pap Mózes, Szinte Gábor, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Varga Dénes, Vári Albert, dr. Wendte Károly tanárok, lelkészek és Percelné Kozma Flóra. A 200 nagy 8-rét oldalra terjedő könyv ára 3 K. 5 példány postai költségét fizeti a kiadó Dávid Ferenc-Egylet.

Dávid Ferenc képes életrajza irta Pap Domokos. kiadta a Dávid Ferenc Egylet. A csinos kis mű könnyen áttekinthető szépen megirt életrajza a dévai mártirnak. Ára 50 fillér, postán küldve 58 f.

Magyarszováti egyházközségünk aranykönyvében a lefolyt 1914. évről a következő kegyes adományok vannak feljegyezve: Gothárd Sándor f. gondnok úr orgona alapra 20 kor., Székely Istvánné 2 drb úrasztali teritőt 15 kor. értékben; Székely B. János, Székely M. János, Bodor Márton és Bodor Gergely úrvacsorai kenyeret és bort adományoztak 18 kor. 40 f. értékben. A hivek közmunkájának értéke fuvarban és kézi napszámokban az egyházközség részére 61 kor. Az évi adományok összege 114 kor. 40 f. Melyet e helyen is hálás köszönettel nyugtáz az egyházközség elöljárósága.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni, Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

Ha legalább 5-ön egyszerre rendelik meg s egy-egy koronát, összesen 5 koronát egyszerre beküldenek, az Unitárius Közlöny háborus számait egész évben egy csomagban egy névre megküldjük.

Az Unitárius Közlöny régi számaiból 12 drbot 40 fillérért, 100 darabot 2 koronáért küldünk meg.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 február. 2. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

Előfizetési ára: 2 korona 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek. — Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Minden népek felett áll az emberiség! Ez a dr. *Wendte* újévi üdvözlete, amely csak jan. 15-én érkezett Kolozsvárra. Nemzetközi újevi üdvözletnek mondja. Igaza van. Az ember értékét és erkölcsiségét kockára dobta a gyilkoló bomba és az öldöklő fegyver nyomában haladó inség, de mi még sem veszithetjük el bízalmunkat önmagunkban. Tudjuk, hogy az is aki lő, az is aki szuronyt szegez ellenfelének — ember, és inkább szeretné a békét mint a háborut. A gonoszok miatt szenvednek az ártatlanok is, de majd kiderül az igazság és mindenki megkapja jutalmát érdeme szerint. Az emberiség csak nyerhet.

—

A mi katonáink rovatját az olvasók irják, mert az országban szétszorva szenvedőkről és harcolókról a szerkesztőség másképpen nem szerezhet tájékozást.

—

Imádkozni vágyódás szállja meg az emberi lelket az olyan zivataros időben, amikor a nagy katasztrófák dulnak körülte. Most a háboru és a földrengés ébreszti az imádkozás vágyát. Itt mindenütt nyugtalanság, bizonytalanság. Se a test, se a lélek nem talál biztos pihenőt. Az imádkozás kiemeli a lelket a testből, megszabadítja a földi terhektől. A lélek szárnyra kél és oda száll, ahol csöndes és nyugodt minden: az Isten közelébe, a lélek világába. Mióta a háboru kitört, a templomok látogatói, az imakönyvek olvasói megszaporodtak és ez így van jól.

—

A nagy hadakozás idején nemcsak a fegyverekre tá-

maszkodnak az ellenfelek, hanem a harci hírekre is. Most az ujságok igazán bemutatják nagyhatalmi szerepüket. De most is óriás a különbség közöttük. A túlsó táborban csinálják a hireket is, a hazugságokat is. A hova a fegyverük nem ér el, ott jól fog egy kis vagy nagy pótlás, mert ebből az ellenfél becsületére tövis koszorut lehet kovácsolni. Közelebbről ezt mivelték a franciák a németekkel, rájok akarván sütni, hogy kegyetlenek a legyőzött vagy elfogott ellenséggel. Rosszul sült el a puskájuk, mert a németek tanukkal igazolták, hogy a franciák a beteget is, a foglyot is a legvadabb módon megcsonkitják, kinozzák. A gyengék, gyávák és félénkek szoktak kegyetlenek lenni.

—

Gyermekeink és a háboru. Akinek apja vagy tesvére a harctéren van, annak a lelke ugy bele van fonva ebbe a nagy tengeráradatba, hogyha akarnának sem tudnak szabadulni tőle. De minden gyermeket kell hogy érdekeljen, sőt izgasson ez a nagy fölfordulás. A gyermekből lesz a jövő embere s ha most be nem oltódik a vérébe az a nagy kötelesség, amit békeidején hazaszeretetnek nevezünk, a háborunak egyik értéke kárba vész. A szülő foglalkoztassa a gyermekét. Hadd érdeklődjék katonáink iránt, hadd ossza meg zsebpénzét a sebesültekkel. Hadd dolgozzék érettők ő is amit tud. Jó iskola ez a háboru, csak meg kell tanulni a feladott leckéit.

—

A szerkesztő kéri az olvasót, hogy az *Unitárius Közlöny* díját küldje be most az év elején. Csak az örökös alapítók nem adósai!

Háborus uj esztendei tisztelgés a főpásztornál.

A kolozsvári egyháztanácsosok, az egyházközség tagjai minden új évben fölkeresik a püspököt a főjegyző vezetése alatt. Az 1915-ik háborus uj esztendőben sokan lemondottak erről a szokásról, de Ferencz József püspök úrat fölkeresték mintegy 45—50-en. Az üdvözlő beszédet és a püspök úr válaszát megszereztük és közöljük:

Dr. Boros György egyh. főjegyző következő beszédet mondotta:

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Ur!

Régi szokás és gyakorlat hazánkban, hogy a főtisztviselőket a polgári év kezdetén fölkeresik, üdvözlik és jó kívánataikkal elhalmozzák. Ez a szokás a mi egyházunkban is régóta megvan. Mi ezúttal is eljöttünk a főpásztorunkhoz, midőn megnehezült az idő felettünk, gond s aggódás uralkodik a szíveken. Most az ágyudörej és az imádság, a katona és a pap kezében tartjuk sorsunkat. Vitéz katonáink a harci téreken dicsőségesen végezik a rájok bízottakat, hazánk védelmét. A papoknak és lelki pásztoroknak a harcmezején is, de annál inkább itthon van nagy és nemes föladatok.

Mi a főpásztort most nemcsak tisztelni akarjuk, hanem hallani kívánjuk biztató, bátorító és vigasztaló szavát. Soha sem volt oly nagy szükség a főpásztori szóra, mint most, amikor községeinkben egyre szaporodnak az árvák és özvegyek. Amikor édes hazánk drága téreire is betört az ellenség.

Ma egy éve az összetartás szép igéit hangoztattam ezen a helyen megjelent egyháztanácsos és más atyánkfiai előtt, de a mi kebli munkánk, szép terveink meghiusultak, mert kitört ez a szörnyűséges, átkos háboru. Most a jövőbe ismét terveztünk egy szép ünnepet Tordára, ahol 1568-ban az azt megelőző háboru és más politikai bajok alól fölszabadulásunkat ünnepeltük. Vajjon az idén öröm ünnepünk lesz-e ugyanott? Aggódva kérdezzük és reménykedve imádkozunk, hogy múljék el a pusztító háboru vihara és álljon helyre az áldó békesség.

Mi, akik itt együtt vagyunk készséggel kivesszük részünket az előkészítő munkából, csak várjuk a főpásztor intő és biztató fölhivását. Várjuk és kérjük áldását s egyben éltetjük, mert kívánjuk, hogy az Isten óvja, tartsa meg egészségét, erejét, hogy a reá bízottakat elvégezhesse. Éltetjük a Mélt. és Főt. Püspök Urat és kedves családját. (Általános éljenzés.)

Tisztelendő egyházi főjegyző Ur! Tisztelt barátaim!

Nagyon köszönöm jó kívánataikat, melyekkel az ujév alkalmával ezúttal is szivesek voltak megtisztelni. — Isten kegyelméből sokszor volt már szerencsém hasonló megtiszteltetésben részesülni, de most, nem tagadom, nem tudom azzal az örömérzéssel fogadni, amelylyel máskor fogadtam. Hiszen ezt az új évet a hónapok óta tartó iszonyú háboru miatt inkább könnyel mint örömmel

köszöntjük mindnyájan; éppen ezért azon is gondolkoztam, hogy talán nincs is helyén ezuttal, hogy szives üdvözletüket elfogadjam, amint ezt a gondolatomat a templomból kijövet a tisztelendő egyházi főjegyző urral közöltem is. Most elhangzott üdvözlő szavai azonban teljesen megnyugtattak, mert amint mondá, nemcsak azért jöttek, hogy megtiszteljenek, hanem, mert ezen aggodalmas időben biztatást és bátorítást kívánnak tőlem hallani. Erre pedig kész vagyok, sőt kötelességemnek ismerem s csak azt sajnálom, hogy koromnál és egészségi állapotomnál fogva nem tudom végig járni egyházközségeinket hasonló célból, biztatva és bátorítva híveinket mindenütt, hogy e mindenesetre irtoztató háboru miatt, a melyhez hasonlót a világtörténelem nem ismer és amely — sajnos— hazánkat is fenyegeti, ne csüggedjenek el, ne adjanak helyet keblükben a tulságos aggodalomnak, mert a győzelem végre is a mienk lesz, a mienknek kell lennie.

Igen, t. barátaim! én egy percre sem kételkedem abban, hogy — bár ellenségeink száma nagy s több oldalról meg vagyunk támadva — a háborunak ránk nézve mégis szerencsés kimenetele fog lenni. Nekem teljes reményem van az iránt, hogy hazánk védelmében véröket és életöket is feláldozni kész vitéz katonáink, akiknek hőstetteiről mesés hireket hallunk és olvasunk, valamint hűséges szövetségesünk dicső hadseregei, Isten segedelme mellett rövid időn diadalra juttatják a mi igazságos ügyünket s ehez képest amint a mult évet örömmel kezdettük volt, de nagyon is szomoruan végeztük, most megforditva a szomoruan és aggodalommal kezdett évet hazánk függetlenségének és szabadságának nemcsak egy évre, hanem egy új ezredévre biztosítása felett érzett örömmel végezzük be. Közben pedig egy oly nemzeti örömünnepet lesz alkalmunk tartani, aminőt hazánk ezeréves fennállása emlékére tartottunk volt.

Tisztelt barátim! Kívánságukhoz képest, ime, én ezzel a biztatással és bátorítással köszönöm meg újévi jó kivánataikat, megtisztelő üdvözletüket. Egyházi szempontból hozzá teszem még azt, hogy én most kétszeresen örvendek annak, hogy a mult évről a zsinattartást kénytelenek voltunk elhalasztani s ez évben Tordán ismét egy oly lélekemelő zsinatot tarthatunk, mint 1868-ban a lelkiismeret szabadsága emlékére tartottunk volt. Hazánk szeretetével kapcsoljuk össze egyházunk szeretetét s kivánjunk mindkettőnek boldog újévet.

Kérem, fogadják még egyszer meleg köszönetemet újévi jókívánataikért. Isten adjon mindnyájoknak boldog új évet!

Riadó.*

A Finn-öböltől le az Adriáig
Vadul tombol a végzetes vihar,
Bőszült haraggal, véres diadallal
Vivja harcát a német és magyar.
Véres mezőkön kél a piros hajnal
És vértengerbe hull alá a nap,
Vérpatak ömlik nagy folyók ölére,
Vérrel itatva oceánokat!

Mi vad harag és gyülöletnek átka
Szitotta ezt a lángoló tüzet,
Hogy ránk csapott egész világ orozva
S együtt tépik e két hős nemzetet.
Bősz farkasokként im körülloholnak,
Éles foguk dühödten egyre mar,
De mind e vészek duló viharában
Szilárdan áll a német és magyar!

Német, magyar és osztráknak honából
Kivántok éhes hollók prédarészt?
Hajrá, kik összebujtatok galádul
És zugattok reánk ezernyi vészt!
Hajrá, galád szerb és vad muszka csorda,
Hajrá, beteg velőjü francia,
Hajrá, te perfid Albion lakója,
Hajrá, csalárd népek minden fia!

Ti prédaéhes hiénák csapatja,
Halott tetemnek néztétek e hont,
Melynek minden zugában áruló él
S orozva most e szép hazára ront?
Óh, megtanit most horvát, tót, románság,
Cseh és lengyel nép annyi hü fia,
Hogy minden orgyilkos bujtogatónak
Saját vérében kell megfulnia!

* Megjelent a Pesti Naplóban.

Óh, megtanit most ez a szent szövetség,
Melynek neve német-osztrák-magyar,
Hogy bérceink között hősök lakoznak
S acélerős itt minden férfikar.
És megtanit most, hogy a Rajna mentén,
S amerre foly a büszke nagy Duna,
Nem gyáva összeesküvők lakoznak,
De kiknek szent örökség a haza!

Vigyázzatok, most kard van még kezünkben,
A villogó vas és kemény acél,
Most harcolunk még az ellenfelekkel,
S ki észre tér, most még barátra lél.
De jaj, ha egyszer ostor lesz kezünkben,
Melyet suhogtat a puszták fia,
Oh, eljön akkor majd a végitélet
És csattog uj Attila ostora!

Jaj akkor nektek, akik megcsaltátok
A germán nemzetet s a hős magyart!
A Nibelung nem érti most a tréfát,
S lehuzza azt, ki vas karjába mart;
Nem űznek tréfát Árpád unokái,
Kik egykor félvilággal vivtanak,
Egész világgal fölvették a harcot,
S élet-halál nevében sujtanak!

Testvérszövetség csak bátran előre,
S büszkén feszitse kebled a tudat,
Hogy nincs vitézebb harcos a világon,
Mint kit e két had ölére fogad.
Ha nem születtem volna is e honban,
Ide hívna lelkem jó szelleme
S kiáltanám lelkem hő óhajával:
Segitsd őket, igazság Istene!

Barabás Ábel.

Munkatárs.

Lapunk élére irták a nevemet. Élére állítottak tapasztalatokban bölcs és életküzdésben edzett ember-seregnek. Elhivtak engem a kezdőt, a keresőt, az alig megindulót, hogy irányitva törjek a kitüzött nagy cél felé: »Legyen az élet, igazán élet, vallásos és erkölcsös!«

Nagy feladat, egy lap írott hasábjairól szóllani a sok ezer váró-figyelőhöz. A próféta tiszta éles-látásával, a bölcs mély elméjével beszéljen, ki gondolataival fedd, írott tanácsaival új útakat múlat. Biztos, szilárd lépésekkel hordozza nyomtatott betüinek fáklya-fényét, ki a könnyekben eltévedők sokasága előtt vezetve jár és világosit!

Kötelezvény alá nyomták nevemet e lapban, némán kifejezett, szivekbe idegzett, szigoruan megkövetelt sulyos kötelezettségek betöltését feladatul adták nekem.

Ekkora várakozásra kielégítően nem felelhetnék, ilyen nagyjelentésü munkakört, szerénytelenség nélkül be nem tölthetnék, mert nincsenek meg azok a képességeim, melyek azzá tennének, ami nem vagyok.

Hálás köszönettel, bízakodó önérzettel fogadom mégis szerkesztőségünk megtisztelő bizalmát. Bár ugylátszanék is, hogy annyit adni nem tudok, amennyire e tisztség elkötelez, hiszen, érzem többet nyújtok, mint amennyit vártok: mindent amim van, ami vagyok, való magamat.

Mindent amim van, ami vagyok, de ne keressetek bennem nagy hangu vezetőt, feltétlen itéletre számot tartó, tévedések nélküli tekintélyi embert. Én »munkatárs« vagyok s az akarok lenni a szó valódi jelentésének értelme szerint: *társ a munkában!*

Lehetnék-e, akarhatnék-e más lenni, mint ami vagyok, aminek e megjelölésben lennem kell? Követhetnék és más célt, adhatnék-e előtökbe más eszményeket, mint amely valóságban e szóban irva van: munkatárs?

Ilyen értelemben *vállalom* e tisztséget, a vezetést, az irányitást! *Dolgozni akarok, keresem a munkás társakat, hogy társuk legyek munkájukban, hogy társaim legyenek törekvéseimben, hogy minden cselekedetünkben valóban társak legyünk, hogy egyek legyünk az érzésben és akaratban: Istennek gyermekei, ember-testvérek.*

»A munka élet, az élet munkásság.« Ellentétje a nyugalomnak, a tétlenségnek, amely halál! Halál vagy élet? Mi a diadalmas életet választjuk, melynek diadalma a soha meg nem szünő munkában van! Dolgoznunk kell, ha *igazán élni* akarunk! Ez örök szabálynak nincsenek kivételei. Ugy-e a gazdagság munkátlanjaira gondoltok s eszetekbe veszitek a pillanatnyi alkalmak, a pénz éhes szemü, agyondolgozott uzsorásait? Tétlenül éljünk-e mint azok, vagy ezekkel elsorvadjunk a földnek javaiért? Itéletet mond e kérdésre mindenki tetteiben! A véletlen zsákmányának kegyeltjei, a pénz hiénái nem kivételek

az igaz élet munka szabálya alól! Az emberi munka bár eszközi jelentésű, de célja magasan felelő! Célja, hogy kifejezésre juttassa, valósitsa az ember tiszta énjét, a való embert. A munkátlanság, a kapzsiság féltő irigysége nem keres (versenyző-) társakat! Magában, magának, csak ön-ön magáért él!

Az igazi élet-munkában benne lévő cél gondolata, azonban már eleve meghatározza a munkás tevékenység irányát és leköti a munkás minden képességét! Utasít a magunk értésére, hogy a magunk lelkén keresztül keressük a nagy rejtélyt, a mások lelkében is nyilatkozó: embert! Önmagunk vizsgálása így teszen a lélek-élet részeseivé, amikor is felismerjük minden másban magunkat, az embert s minden munkánk társakat, megértő, együtt akaró társakat keres, hogy velük, érettük, az egészért munkálkodva igazán élhessünk, legyünk valóban vallásosak és erkölcsösek: »Istennek való képmásai!«

Keresem a társakat, hogy velük dolgozzam, keresem az igaz életnek munkásait, hogy munka-társuk legyek!

Győrfi István.

A Kárpátok katonája.

(*A Beszkidek alatt, 1915 januárius.*)

Bús, hideg havasok,
Amerre csak látok...
— Nézd csak öcsém, — szeretettel
Ezek a Kárpátok!

Micsoda út az ott?
— Azt magyar láb verte:
Ott vonult be Árpád apánk
Honfoglaló serge...

Zordon tél fagyán is
Oly meleget érzek...
— Itt forrtak föl szent ügyükért
A kuruc vitézek!

Hát az a sok fejfa?
Mi van rájuk írva?
— Biz az, öcsém, a mi munkánk:
Ezer orosz sirja!...

... Hol az ellen? — rája!...
— Ugy van, öcsém: rája!...
Csak *hős* lehet a Kárpátok
Méltó katonája!...

Gyallay Domokos.



— Tudósitások a nagy világháboruban résztvevőkről. —

Dr. Vass Pál.

(Képpel.)

Bözödi dr. Vass Pálnak bemutatjuk a képét. Szép és dicső halált halt hazájáért, melyet lángolón szeretett. De szép életpályát futott meg, habár csak rövid 31 évre terjedett élete. A székelyt jellemző szivósság, kitartás, csüggedést nem ismerő előretörés benne egész mértékben megvolt. Szeretett és tudott tanulni a könyvből. Hiszen a főgimnáziumot s az egyetemet kiváló sikerrel végezte. A jogi karnál kettős doktorátust szerzett. De ő nem maradott meg a könyvtudásnál. Nyitott szemmel lépett be a társadalomba s ott is meg voltak kiváló sikerei, mert ügyes, figyelmes, előzékeny és kellemes tudott lenni. A kolozsvári báltermekben a szerény székely ifju vezető szerepet tudott vinni, mert a tudást a társadalmi müveltséggel élénk összhangzásba hozta. A jogi pályára lépett. Gyakornoki éveit Kolozsvár városnál kezdette meg, de a városi keret az ő tehetségeinek igen szük volt. A beszterczei kir. törvényszékhez kapott kinevezést mint joggyakornok s ha ezen a pályán lehet gyors haladásról

szólani, Vass Pál gyorsan haladott. Rövid pár év mulva 1914-től szolnoki törvényszéki jegyző. Az uj helyen megnyerte előljárói bizalmát, mert nemcsak kitünő fölfogásu, hanem gyors munkásnak bizonyult ugy a német, mint a magyar körökben. A társadalom idegen rétegeiben is oly szivesen látták, hogy vezető szerepet juttattak neki. Hogy ismereteit bővitse, megtakaritott pénzéből európai körutat tett, még mint joggyakornok s a mult év nyarán a német birodalom nagyobb városait akarta meglátogatni.



Mielőtt uj tervét megvalósithatta volna, megkapta a behivót mint tartalékos hadnagy a 32-ik honvéd gyalogezredhez. Csapatja élén délcegen haladott és katonái vakon követték bárhova, mert valami szerencsés, bűvölő hatása volt rájok. Bálványozták, mert látták, hogy ereje és bátorsága egy seregével ér föl, követték, mert azt hitték, hogy a golyó nem fogja.

Szép, vitézi tettei voltak az északi csatamezőkön. Katonái már főhadnagynak nézték és nevezték. Nem is késett volna a két csillag, de, sajnos, egy reggelen, midőn még csak indulóra készültek, egy kósza golyó átfurta testét. A nemesebb részeket kereste, megtalálta. Az erős ifju férfi inkább kedélyesen fogta föl a csapást, hogy katonáit ne ijessze meg. A szanitészekhez vitték, de segiteni nem lehetett rajta. A harmadik napon már a legyőzhetlenek között volt. Katonai pompával temették el az idegen, rideg földbe, Ravaruskán a városházával szemben levő kertbe 1914 szept. 11-én. Itthon apján és rokonain kivül meleg szivvel őrizzük dicső emlékét a hősök között, kinek életét és annyi szép tervét derékba törte. Mi ilyenkor azt kérdezzük: vajjon nem szolgált volna-e többet a hazának életével, de megnyugszunk a változhatatlanon, mert szép példája megtermi gyümölcsét a jövő emberei között.

*

Az Unitárius Közlöny f. évi első számában megindult cikksorozatunk élénk érdeklődést ébresztett fel. Az olvasók megértették törekvésünket és célunkat. Most még inkább hisszük, hogy szolgálatot teszünk ebben a szent, nagy ügyben.

Azt akarjuk, hogy a mi hőseink méltó megbecsülésben részesüljenek. Ezt a mi szerény viszonyaink között el fogjuk érni, annál is inkább, mivel főpásztorunk felhivta lelkészeinket ilyen irányban. A főt. püspök ur összeiratja a harcolók névsorát, szolgálati minőségét, családi állapotát. Szép és dicső tükre lesz ez a mi kis egyházunk részvételének a nagy világháboruban.

Folytatjuk a megkezdett sorozatot s most már számmal is ellátjuk a neveket, hogy későbbi számokban könnyebb legyen a referálás.

1. **Dr. Fekete Sándor** — Fekete Gábor főgondnokunk fia — segédorvos az egyik cs. és kir. gyalogezrednél. Az ifju orvos már kezdet óta az északi harctéren van. Rendkivül nehéz és áldásos feladatot teljesit ezer vész és viszontagság között, mert az ellenség nem kiméli az egészségügyi vöröskeresztes helyeket sem. Eleddig szerencsésen kikerülte minden nagyobb baj. Az uj évre a főt. püspök urnak kedves üdvözletet küldött, amelyből sok szép vonást kiolvashatunk az ifju orvosról: öt hónapja az ágyu- és fegyvertüztől megsebesült hősöket közvetlen a rajvonal mögött részesitem első segélyben. Természetes dolog, hogy a gyilkos golyóknak én is ki vagyok téve. A vallásos érzésemből származó, Istenbe vetett hitem és ragaszkodásom soha el nem hagyott s mindig megsegitett a sok veszély közepette. E nemes érzést és hitet nem köszönhetem pedig másnak, mint annak a nevelésnek, melyben a főtiszt. püspök ur szellemében működő unitárius kollégiumban belém plántáltak.

2. **Ifj. Máthé László**, kövendi származásu. Az unitárius főgimnáziumban 1913. év végén érettségizett. Szándéka volt egyetemi éveinek megkezdése előtt a katonasággal végezni. Ez okból 1913. év őszén egy éves önkéntes lett a 62-ik cs. és kir. gyalogezredben. Igy érte őt a háboru kezdete. Már augusztus közepén a galiciai harctérre vitetett. Mint bátor fiut előőrsi szolgálatra alkalmazták. Midőn egyszer egy nyolc tagu előőrsi csapatot vezetett, egy százszoros orosz csorda szétugrasztotta őket. Mindenki menekült, ahogy tudott. Máthé egy őserdőbe tévelyedett egyedül. Itt találkozott egy óriási termetü, áruló rutén paraszttal, ki orozva jobb alsó lábszárát egy dum-dum lövéggel szétroncsolta. Máthé elájult. És igy volt némelykor feleszmélve, némelykor eszméletlenül szept. 13-tól 17-éig, midőn egy idegen kocsisfiu reá akadt és kocsin Strybe vitte, valami jó uri családhoz. Ez a nemes uri család aztán külön vonaton Munkácsra szállittatta, honnan a Miskolcsi kórházba került. Itt jobb lábát am-

putálni kellett térden fölül. Az őserdőben töltött három nap-éji halálfélelmek közepette — midőn vad farkasok ugráltak rajta keresztül — a 20 éves fiu teljesen megőszült. Jelenleg Budapesten a Dollinger-klinikán ápoltatik. Értesülés szerint királyi kitüntetésre el'ő van terjesztve. Sérülése előtt orvosi pályára szándékozott menni. Azonban erre most alkalmatlan. Most a budapesti egyetem jogi fakultására fog beiratkozni, e téren keresi boldogulhatását.

3. **Katona Márton** áll. tanitó, fogarasi unitárius énekvezér, mint népfelkelő közlegény vonult be; szakaszvezetői minőségben beosztatott a 23. honvéd gyalogezred III. hadtápzászlóaljához és október elején kiment a harctérre. Azóta ott van. Golyó nem érte, betegség nem verte le, de a sok fáradság kimeritette és jelenleg a m. kir. 7. dandárparancsnokság irodáján van alkalmazva december vége óta.

4. **Öt Péterffy testvér.** Fogarason több mint 10 éve asztalosmühelyet nyitott Péterffy Lajos és Áron. Pár évvel később csatlakozott hozzájuk Sándor, majd Dávid és végül Zsiga. — Öt testvér dolgozott egy kézre. A mozgósitás elején mind az öten bevonultak. Műhelyüket, amely egy valóságos kis gyártelep, a hadvezetőség lefoglalta járvány-kórháznak; a mesterek pedig ki délnek, ki északnak ment küzdeni a népek csatáján. Zsiga nem sokáig szolgálhatott, mert egy ágyu-lövedék összeroncsolta felső testét még október elején a galiciai harctéren s jelenleg az egyik nagyszebeni kórházban van kezelés alatt. Sándornak holt hire kelt, de még a hir nem nyert megerősitést. Adja Isten, hogy ne is legyen igaz, hanem jöjjenek haza mind épen s folytassák tovább félbeszakitott munkájukat.

5. **Fekete Sándor** (nagyajtai) szintén a Péterffy testvérek műhelyében dolgozott és onnan kellett még a mozgósitás előtt bevonulnia Boszniába. Azóta ott van. Hirt nem sokat tudunk róla.

6. **Bálint István** (hivatalszolga a nagyszebeni elmegyógyintézetben) népfelkelő káplár. A 23-as honvédekkel ment fel Galicziába s jelen volt a szomoru kimenetelü augusztusi első összecsapásnál. Hullottak körülötte az emberek, mint a fü a réten; elesett első, második, harmadik... tizedik szomszédja s ő akkor is rohant előre. Otthon imádkozott érte felesége és négy gyermeke, de ő csak egyért imádkozott, hogy győzzenek a honvédek. Győzni fognak, de ott nem győzhettek a tu'erővel szemben. Bálintot nem érte semmi. Hanem a sok fáradság, nélkülözés és hiányos étkezés miatt később vérhast kapott. Betegen jött haza. Jobban lett és jelenleg a kiskapusi hidőrségi különitménynél teljesit szolgálatot.

7. **Nyiredy Lajos** (népfelkelő), m. kir. posta- és távirda

műszaki osztályvezető, az északi harctéren működik a mozgósitás óta ugyane minőségben századosi ranggal.

8. **Nyiredy János** (tartalékos) m. kir. postatiszt az északi harctéren mint távirdász működött hadnagyi rangban. Jelenleg szabadságon van.

9. **Molnos Lajos** (népfelkelő) a mozgósitás elején vonult be mint szakaszvezető. Jelenleg Fogarason működik a helyőrségnél, ahol kiválósága és lelkiismeretes pontosságáért őrmesterré léptették elő még októberben.

10. **Szinte Gábor** m. kir. csendőrfőhadnagy nem tudván ellentállani lelke harci vágyának, a vitéz csendőrtisztek közül csaknem elsőnek jelentkezett, hogy őt osszák be a harcmezőre szolgálattételre. Kivánságát teljesitették (októberben) és beosztották a 23. honvéd gyalogezred 3. népfelkelő zászlóaljához, ahol a parancsnok elesvén, maga vezette tovább a zászlóaljat. Járt nem egyszer a halál szomszédságában. Emberei harmadnyira apadtak le az oroszok elleni küzdelmek között s a végén ő is megtört. Hastifusszal jött haza december elején. Most már jobban van és várja a visszaindulás óráját.

11. **Jancsó József** (tényleges) a 31-ik cs. és kir. ezredben szolgál. Résztvett az oroszlengyelországi első nagy csatákban, hol a németek és a mieink közösen operáltak a közös ellenség ellen. Megsebesült a nyakán és egy németországi kórházban ápolták. Jobban van és eddig Isten tudja hol lehet már.

12. **Gálfi Ferenc** martonosi unitárius énekvezér-tanitó mint népfelkelő vonult be a 62-esekhez Galiciába. Megsebesült, de meg is gyógyult s ujból a harctérre ment.

13. **Barta Sándor** és **Ferenc** testvérek, mint népfelkelők Nagyajtáról vonultak be Galiciába. Sándornak a srapnell a combját összezuzta. Ferencnek nyoma veszett, vagy elesett, vagy fogoly.

14. **Bálint Mózes** tanitó Galiciában elesett.

15. **Pál Bálint** tanitó a 2-eseknél szolgált, orosz fogságba került.

16. **Létay Péter** honvéd főhadnagy, a Létay László fia, orosz fogságba esett; Szibériában van.

17. **Három önkéntes káplár testvér.** Árkosi Béla kir. bányatanácsos fiai: Béla, ki adjunktus a herceg Schaumburg-Lippe uradalom rácbólyi intézőségénél Orosz-Lengyelországban harcolt a 26-ik gyalogezred 6-ik századában, Lublin körül a csatákban, visszavonuláskor beteg lett, Prágába küldetett a kórházba, jobban lett, ujra Orosz-Lengyelországba ment, honnan a napokban visszavezényeltetett a kárpáti havasokba. — Ferenc szintén a 26. gyalogezred 5-ik századában szolgált, Bélával együtt részt vett a lublini stb. harcokban. Szeptember 9-én a harcban megsebesült, csapataink visszavonulóban voltak, őt elfogták és

mint egy december elején feladott sürgönye tudatja: Mandsuriában, a japán tengerhez közel, Nikolskban van (Ussuri folyó mellett) fogságban. Felsőipariskolás gépész s a Ganz-gyárban volt alkalmazva. — Károly, ki végzett jogszigorló volt, a háboru kitörésekor bevonult mint egyéves önkéntes augusztus 1-én. Szolgált a vártüzéreknél Teodőben, Cattaro mellett s harcolt a Mentenegróiak ellen. Bevonult a szerbek ellen, onnan visszatérve volt Boszniában Rogoticában várja az uj offenzivát Szerbia ellen.

18. **Egy papnak három fia.** Molnár János ádámosi lelkészünk három fiát küldötte a harctérre. Ödön polg. iskolai tanár a harctérre ment szeptember első napjaiban. Pár hónapig Galiciában harcolt, majd a Kárpátokra került. Innen több heti harc után Szilézíába vitték, hol egy gránát mellette lecsapván, őt 5—6 méterre dobta el. De csodálatos isteni gondviselés! nem sérült meg, csak nagy belső rázkódást: máj, vese és szivbántalmat szenvedett. Most Troppauban, kórházban van. Ki tudja minő következményei lehetnek ennek a rázkódásnak? Istenben bizva jót remélhetünk. — Béla augusztus elején vonult be. Ő járási számellenőr Kiskunfélegyházán. Ujsandec körül jobb karján sebesült meg december 14-én. Most jobban van. Bevonult ezredéhez Nagyszebenbe. Onnan várja a behivást. Mint tartalékos honvéd hadnagy küzdött öt hónapon át édes hazánkért. Ákos, elemi isk. néptanitó augusztus 2-án vonult be Galiciába, mint önkéntes honvéd. Szeptember 9-én egy srapnel jobb lába fején bement. Kezdetben Lienzben volt kórházban, onnan haza küldötték négy heti szabadságra, ennek elteltével bevonult ezredéhez Marosvásárhelyre, de ott sem tudták eltávolitani a lövedéket a lábából, mig dec. utolsó napjaiban önként távolodott el a talpán a szilánk. Most várja ujabb behivását a harctérre.

19. **Barabás Lajos tanár két fia.** Dr. Barabás József, mint népfelkelő orvos, a déli harctéren szolgált egy és fél hónapig. A belügyminiszter rendeletére aztán, mint egészségügyi felügyelő Budapestre visszahivatott. — Dr. Barabás Zoltán a vasutas ezredbe osztatott be, a háboru kitörése óta Przemyslben van, amely galiciai erődítményt már másodszor keritettek be és ostromolnak a muszkák, de hiába!

20. **Ótordai Székely Ferenc** (Debreczen) huszárfőhadnagy a debreczeni huszárezredben szolgált. Az északi harctérre vonult. Hosszu harcok után idegbántalmat kapott és beteg lett.

21. **Szőke Károly** (Tordátfalva) szobafestő volt Kolozsvárt, nős, egy gyermeke van. Szerbiában vett részt a háboruban. Sulyos sebébe belehalt. Szlavoniában temették el október 2-án.

22. **Pap Domokos** főgimn. tanár (Torda), tartalékos honvéd hadnagy már egyszer kiheverte a Galiciában szerzett sebét s

ismét a harctéren van, de most a hazai téreken. Ott fölébredt lelkében a költő, mert Árpád apánk nagy bevonulásának a helyén, a vereckei szoros előtt védi a hazát a betört ellenségtől, ott a Rákóczi Beszkidjei közelében megpendült a hur. A Kárpátok téli mostohaságától a honvéd először meghökken, de ez a légkör csakhamar törhetetlen hőst nevel belőle. Igy van ez a lelkes székely vérü tanárral, aki azt — reméljük — nem fogja másodszor is ontani, de a győzelmet, azt már biztositja.

23. **Kolozsi Dénes** (Sinfalva) az északi harctéren sulyosan megsebesült és a gráci kórházban egyik lábát levágták. Ma már annyira jobban van, hogy vágyik a hazai levegő után s nem sokára el is bocsájtják.

24. **Dr. Lukácsi József** ügyvéd Kolozsvárt, mint póttartalékos honvédhadnagy az ujoncok kioktatásában fáradozott katonái rajongó szeretete között. Jutalmul főhadnaggyá léptették elő s a mult év u'olsó napjaiban fölvezényelték a Kárpátok védelmére.

25. **Zsigmond Sándor** (Tordátfalva) a Kárpátok alatt sulyos sebet kapott. Az állcsontját rongálta meg a golyó.

26. **Székely László** orvos-növendék mint szanitész-káplár szolgált. Orosz fogságba esett.

27. **Deák Dénes** jegyző egyéves önkéntes, a 64-ik gyalogezredben. Beteg lett; a szabadkai kórházban ápolják.

28. **Két kolozsvári testvér:** Szőke István tizedes, 21-es honvéd beteg. Ferenc 51-es közlegény, sebesült. Mindkettő Galiciában szolgált.

29. **Borbély György** tanárjelölt, zalaegerszegi tanár fia, ~~északon~~ Szerbiában harcolt vitézül, bátran. Hir szerint megsebesült, de a további sorsáról már nem szól megbizható hir, amit pedig aggódó szülőin kivül sokan várunk.

30. **Lászlóczky Samu** (Kolozsvár) népfölkelő hadnagy néhány napi kórházi ápolás után ujból visszatért csapatjához.

31. **Fazakas Dénes** gagyi áll. iskolai igazgató-tanitó elhunyt 1914. évi október 3-án a kassai helyőrségi kórházban. Két hónapig küzdött az északi harctéren halálmegvető bátorsággal, mint illett egy jó székelyhez. A golyó nem, de a betegség utolérte s rövid szenvedés után elhunyt. Gagyban gyászba borult az iskola s az egész unitárius gyülekezet és 1915. évi január 17-én délelőtt 10 órakor a templomban zokogó bánattal vettek bucsut a jó tanitótól, két gyermek atyjától, nagy családtagjától, a 36 éves derék férfiutól.

Bizalom Istenben.

Egyszer egy hajó ment a tengeren telve utasokkal. Jó kedv, vidámság töltötte be a fülkéket és a fedélzetet egyaránt, mert a tenger csendes volt és a hajó teljes gőzzel biztos iramban haladt kitüzött célja felé. A nap is, mintha gyönyörködött volna ebben, olyan szelíden öntötte szét sugarait a végtelen vizek felett.

De egyszercsak megváltozott minden. A napot sötét fellegek takarták el, villámok cikáztak az égen s a tenger is háborogni kezdett. A hajó a biztos iramot elvesztette. A jó kedv és vidámság hirtelen megszünt s az útasokat remegés fogta el. Majd pedig, mikor a hullámok hatalmas ívekben kezdtek tornyosulni jobbról is, balról is s a hajót könnyü pehelyként kezdték dobálni fel a magasba s onnan ismét le a mélységbe: az útasokon kitört a kétségbeesés lármája. Eszeveszetten futkostak összevissza. Mindenki segítségért kiáltott s egymást verték le a nagy tolongásban.

E nagy zürzavar közepett csak egy ifjú őrizte meg lelkének nyugalmát, aki nyugtalanság helyett egykedvüen ült a maga helyén.

A vihar még egy kevés ideig dühöngött s aztán elült. A hajó épen maradt s az útasoknak az ijedtségen kivül nem történt semmi bajuk.

Mikor mindenkibe visszatért a nyugalom, megkérdezték az ifjút, hogy tulajdonképpen miért volt ő oly nyugodt, mig mindenki más eszveszetten futkosott és jajongott?... S miért ne lettem volna nyugodt, — felelt a kérdezett, — mikor a kormány az én atyám kezében volt!?...

Kedves olvasó! Mi mindannyian hajósok vagyunk az élettengerén. Hajónk a sors és kormányosunk mindnyájunk Atyja: az Isten.

Vajjon ha az a gyermek nem csüggedt el, jólehet csak az ő földi atyjában bizott, aki maga is a legnagyobb veszedelemben forgott, mi nem sokkal jobb helyzetünk nyugodtak a feltámadt viharban, ha a kormányon az égi Atyát sejtheljük? Hiszen a mi kormányosunk nemcsak addig hatalmas az elemekkel szemben, amig birják a karizmai, hanem ő hatalmas végetvetni a viharnak akkor és ott, ahol és amikor neki úgy tetszik. Neki hatalmában áll: a szétszort csontokat is összeszedni s beléjök lelket lehelni; hatalmában áll: még a kövekből is embereket teremteni.

Ne félj hát kedves embertársam! Bizzál csak ő benne,

mert Ő nem hagy el. Nem azért teremtett Ő téged, hogy kinozzon. S ha mégis keserüség az ébredés, bú a virradásod: tárd csak ki előtte szivedet, Ő meghallgatja kérésedet s te boldogan fogod tapasztalni, hogy a szevedés csak addig kinos, mig tekinteted égi Atyád felé nem fordul.

E kis elmélkedés is azért irodott, hogy te azt olvasván, érezzed, hogy Istenben vagyunk, élünk és mozgunk s ha meghalunk is vele maradunk.

Árkosi Tamás,
fogarasi unitárius lelkész.

A NŐK VILÁGA

Unitárius leányaink munkája.

Nem mulaszthatom el, hogy a Budapesti Dávid Ferencz-Egylet választmánya nőtagjai nevében ez uton is hálás köszönetet ne mondjak egyletünk férfi vezetőinek, hogy hozzájárultak azon óhajunkhoz, miszerint ne készpénzzel adakozzunk harcoló katonáink részére — mely összeg talán elényésznék a temérdek nagy adományok között — hanem nyujtsunk inkább anyagot az unitárius leányok lelkes és szeretettel végzendő kézimunkájához. Ha bármilyen csekély is így az eredmény — a többi hatalmasabb egyletek produktumaihoz arányitva — már maga a szeretetteljes fáradozás enyhiti az adomány szerény voltát!

A kezdeményezés Buzogány Annától, egyletünk buzgó titkárától eredt, kinek eredeti, szép gondolata az volt, hogy az itt szolgáló, vagy bármilyen alkalmazásban levő székely leányainkat is vonjuk be ezen emberbaráti munkába s a vasárnap délutáni összejöveteleket e célra használjuk. Miután azonban ezt lehetetlen volt kivinni, csak egyletünk leányai dolgoztak nagy szorgalommal és őszinte jóakarattal.

Minden szombat délután összejöttek, hogy együttesen, kedélyes beszélgetés mellett munkálkodván, este haza vigyék és tovább folytassák a félben hagyott munkát. —

Elkészült: 66 hósapka, 20 pár térdvédő és 14 pár csukló védő. Tehát összesen 100 darab. Nem nagy szám, de tekintve, hogy már ez is 137 koronájába került egyletünknek és tudva, hogy a perselyek is legtöbbször a

háboru céljaira lesznek kiüritve, nem mertük tovább folytatni a költséges munkát és ez volt oka annak is, hogy csak szükebb körben folytathattuk a kötést, dacára, hogy még sok lelkes dolgozó társat találhattunk volna tagjaink között.

Az elkészült dolgokat két részben, báró *Born* Frigyes és *Sztankovanszky* Imre képviselő vezetése alatt álló és e célra berendezett automobil vállalattal küldtük egyletünk nevében a harctérre s mindkét alkalommal a kellő elismervényt szabályszerüen meg is kaptuk.

Midőn a választmány nő tagjai nevében még egyszer köszönetet mondok ugy vezető férfiainknak, mint a kedves dolgozó fiatalságnak, nem végezhetem be rövid jelentésemet anélkül, hogy Istentől áldást és védelmet ne kérjek mindazon — *hidegben, esőben, halálveszedelemben* küzdő — katonáink számára, kiknek birtokukba jutottak a mi *meleg szobánkból, meleg érzelmeinkből* eredő, *meleg könnyeinktől* áztatott hósapkáink!

Valamint nem tudtam megállni, hogy az elcsomagolt holmikkal együtt utnak ne bocsássam azon közös aszszonyi fohászunkat, hogy az Ur Isten vessen végre gátat az emberiség e kegyetlen harcának és küldje le e szerencsétlen, vesztébe rohanó földünkre, testvérgyilkolást szentesítő, de jobb sorsot érdemlő nemzeteinkre — Jézusunk békés »nem e világból való« s éppen ezért meg nem értett országát!

Perczelné Kozma Flóra.

Irodalom.

„Az Úr igy akarta." Regény. Irta: Ütő Lajos unitárius lelkész. Küküllődombó, 1914. Ára: ?

Szerény kék köntösében félve nyit be a nyilvánosság kivilágitott fényes termébe az első regény. Félelme a szerénysége, pedig bizonnyal ülő helyet is fog kapni. Ha nem is lesz a vásári kritika felkapott portékája, de a fehér leányszobák álmait bizonnyal tovább fonja csillogó meséjével.

Talán az is a legnagyobb hibája e kis könyvnek, hogy az életérdekek reális valóságát annyira számitásain kivül hagyja. Az egész történet érzelmi momentumokra van épitve. Alakjai ideálisan jók vagy ideálisan rosszak, pusztán érzelmi alapon, minden reálisabb ok nélkül, (Bárdi Pálma, de még Hubai is). A modern munkákban megszokott márkánsan való történetektől, ezért nagyon különbözik e könnyü, légiesen finom mese.

Mélyebb lelki erők nem dolgoznak a történet hátterében, mint

mozgató rugók. Egy gondolatra épült az egész épületváz, mely mint szines szövet alapjának szálai átszövi a cselekmény tarka kelméjét, mely gondolat a názárénus vallás szélsőségeiből táplálkozik. Ez az élesen ki nem fejezett, de lépten nyomon előtünő gondolat pedig az, hogy a nemeslelkű ember minden vallásban megtalálja és megmutatja való, tiszta magát, míg ellenben a názárénus szerű ájtatoskodó vallások kitünő farizeus köpenyegek a képmutató, alakoskodó, zsákmányra leső romlottaknak. (Az ember azért még sem olyan könnyen rontható, mint a romló almák által elrontható ép almák, amint különben végeredményében az Ütő regénye is az ellenkezőjét igazolja.)

Mese szövése nem újszerű, de a cselekmény állandóan foglalkoztatja az olvasó képzeletét. Irálya gördülékeny, bár sok helyen mutatja a gyakorlatlan kezet. Nyelvezete magyaros, színes, de tulságosan cicomázott, s a ráaggatott sok dísz elneheziti.

Mutatkozó hiányaitól eltekintve, vonzó kedves olvasmánya lehet e regény minden ez iránt érdeklődő embernek. Melegen ajánljuk mindkét nem ifjainak. Igen sokszor kevésbbé sikerült divatos munkákat falnak, mert azokban az érzékies reálitás van megénekelve Kivánatos volna, hogy e munka a társadalom kevésbbé műveltjei előtt se maradna ismeretlen, ott is megértenék kedves meséjét.

—őr—

Hajna szerelme — csatarajz. Vörösmarty Zalán futásának legszebb epizódja ez a tanulmány, melyet Borbély György zalaegerszegi tanár szerkesztett és adott ki egy szép képpel illusztrálva, mely alkalmas olvasmány a mai nagy háborukban is ifjunak-öregnek egyaránt, amellett, hogy az iskolák felsőbb osztályaiban elősegiti az irodalmi tanulmányt, főleg Vörösmartyra nézve. A füzetben Göbel Árpád festő tanártól van egy igen sikerült kép, melyben a megsebesült hőst ápolja, sebeit kötözi deli Hajna. A legmelegebben ajánljuk ezt a kis füzetet minden honfiunak és honleánynak. Gyönyörüsége telik a hajdani magyar fiut s magyar leányt szemlélve, a mai hős fiakban és szép leányokban, a kik méltók azokhoz vitézségben és szivjóságban. A füzet megszerezhető Zalaegerszegen, 50 fillérért.

Halmágyi Samu háborus verseiből „Még egyszer — és mindig" cimen egy füzetre való került ki a sajtó alól. Első szakaszba öt verse van azok közül az ódai lendületű versek közül, melyeket irójuk még a háboru előtt irt szinte csodálatos előérzettel.

Második és harmadik szakaszban meg olyan versek vannak, melyek már tisztán a háboru eseményeit, a háboru hangulatait zengik dal formában röviden, tömören, jellemzően. A magyar nemzet harcát kisérik e dalok, ennek véres talajából fakadtak ezek s bennük van e nemzet harci vágya, harci dicsősége, bizodalma és bennük van aggodalma is.

A D. F. E. köréből.

A *Kolozsi Dávid Ferencz Fiókegylet* a jelen szezoban már három estélyt tartott. Estélyeit az állami iskola nagytermében tartja.

December 20-án este 6 órakor kezdődőleg volt az első estély. Előre jelezve volt, hogy elsősorban szülők részére lesz tartva. 60—70-en vettek részt. Kiss Sándorné Papp Erzsébet az egylet elnöke dr. Barabás Ábelnek Az Ujságban (bpesti) megjelent »A franciák« cimű cikkét olvasta fel s ezzel mutatott rá a cikkben szépen kifejezésre jutó anyaság fontosságára. Hogy mennyire fontosak a gondos, hűséges anyák a nemzet erejéek szempontjából. Napoleon szavai jutottak eszünkbe, aki megmondotta, hogy az ő nemzetének »anyákra van szüksége«. Többen voltak a közönség körében, akiknek két-három fiuk van a csatatéren s a névtelen megemlékezés az anyaság fontosságáról könynyeket csalt a hős anyák szemébe. Az elnök felszólitotta a szülőket, hogy készitsék lélekben gyermekeiket a karácsonyi gyermek-estélyre.

December 25-én, karácsony első apján este tartatott a második estély. A körülbelül 200 főből álló közönség zsufolásig megtöltötte a termet. A két-három évestől ott voltak az iskolaköteles korig mind a gyermekek. Ez az estély karácsonyfa ünepélylyel volt összekötve. A gyermekek estélye volt. Egyszerre meggyultak az apró szines gyertyácskák s a gyermekek kara énekelte »Az égen Betlehem fölött« cimű éneket. Ezt apró karácsonyi versek követték, amit az apróságok szavaltak a karácsonyfa tövében. A szavalatok végével a gyermekek részesültek a karácsonyfa frissitőiben.

Az estély utolsó pontja megemlékezés volt a harctéren levő hősökről. Az egyházközség lelkésze emlékeztette a jelenlevőket azokra, akiknek távolléte annyi hitvesnek, apának, anyának és gyermeknek a szivében okoz fájdalmat. Minden harctéren levő hősnek az estélyről egy a templom képét viselő levelezőlap küldetett, bizonyságául annak, hogy lélekben ők is ott voltak velünk az estélyen. A karácsonyfa költségeit az egylet elnöke viselte 20 korona értékben.

Ujév napján volt az egylet harmadik estélye. Körülbelül 60-an voltunk jelen. A gyermekek újévi üdvözleteket szavaltak. Az egylet elnöke Szomori Emilnek, Az Ujság harctéri tudósitójának »Kihült csatatér« cimű köz-

leményét olvasta fel. A jelenlevők az élethű leírás felolvasását nagy érdeklődéssel hallgatták.

Jelenvolt.

A segesvári Dávid Ferencz fiókegylet az elmult évben is sikeresen működött. Tartottunk 4 felolvasó gyűlést. Felolvasást tartott: Özv. Apáthy Gyuláné, Ehrenwerth Ignácné, Márkos Róza és Márkos Teréz. Szavallattal közreműködtek: Koszta Teréz, Lőrinczi Irma, Keresztély Irma, Varga Ilonka, Lakó Julia, Feneki Róza, Ehrenwert Sárika, Sebe Ferenc, ifj. Nagy Béla. Énekelt: György Irénke és Guth Grätchen, zene számokkal közreműködtek: Hack András és Varga Zoltán. Minden alkalommal imát mondott Nagy Béla lelkész, záróbeszédet két alkalommal szintén Nagy Béla, két alkalommal Ehrenwerth Ignácné elnöknő. Egyletünk a vallásos élet ébrentartásának hűséges őre.

Egyházi és iskolai mozgalmak

A mi katonáink cim alatt az Unitárius Közlöny f. évi első számában megindult tudósítások nemcsak mára szólnak, mint a közönséges napi hirek. Az Unitárius Közlöny olvasói gondossan őrizzék meg a lapjukat, mert a katonáknak hozzátartozói évek mulva is örömmel és büszkeséggel fogják olvasni. De az érdekelteknek is kedves emlékük lesz majd, a mikor hazajönnek.

Az Unitárius Közlönyt a Dávid Ferenc Egylet tagjai a 2·04 kor. tagsági díjért, tehát mondhatni ingyen kapják. Ám ezzel szemben tartóznának azzal, *hogy a 2 koronát év elején pontosan megfizessék.*

Elhunytak. *Albert Ferenc* a nagy idők tanuja, 48-as honvéd elhunyt Budapesten 85 éves korában. A néhai Albert János tordai nagy papnak volt rokona Csehétfalváról. Józan Miklós esperes temette el. — *Szabó Jánosné* Katona Rózália 81 éves korában elhunyt Kolozsvárt januárius 22-én. — *Demény Andor* épitész hasonló nevü kis fia 2 éves korában elhunyt. Rövid idő alatt a második hasonló csapás sujtotta a családot.

Kinevezések. *Haranglábra* a hadba vonult tanitó helyébe a főt. püspök ur kinevezte Szász Dénesnét, a helybeli lelkészünk nejét, ki okleveles tanitónő. — *Kolozsvárt* a hadi szolgálatra behivott főgymn. melletti elemi iskolai tanitó Nagy József helyébe a főgymn. igazgatóság Nagy Józsefnét alkalmazta.

Áthelyezés. Az igazságügyminisz-

ter Hadházy Béla balázsfalvi kir. járásbirósági irodatisztet a kolozsvári kir. itélőtáblához helyezte át. Hadházy afia, ki jelenleg a kolozsvári m. kir. honvéd dandárbiróságnál teljesit szolgálatot mint népf. honvéd tizedes, éveken át balázsfalvi l. egyházközségünk egyik buzgó vezető munkása volt. Örömmel üdvözöljük uj állásában.

Egy szegény leány sorait ide irjuk, hátha meg lesz a hatása: Azon őszinte óhajom kiséretében küldöm a kedves lapunk 1915 évre szóló előfizetésem (2·50), hogy bárcsak e nehéz időkben is, mindenki inkább egy pár fillérrel többet tudjon küldeni: mint hogy kedves lapjára ne tudjon előfizetni. Hogy mindenki, szegény, gazdag élvezhesse a sok lelki kincset, mit benne talál.

Vallásos estély a tordai templomban. Karácsony másodnapján este ismét igen felemelő hatásu vallásos estély volt az unitárius templomban, mely ezuttal is zsufolásig megtelt hivőkkel. Az estélyt Lőrinczy Dénes esperes a lelkeket átjáró s a szivek mélyéig hatoló fohásszal vezette be. Ezután dr. Kemény Gábor, főgimnáziumunk jeles tanára tartott igen élvezetes, tanulságos és lélekemelő felolvasát a világbékéről. A nagyértékű, eszmékben gazdag felolvasást igaz élvezettel hallgatta végig a közönség. Az előadó professzor fejtegetve a világbéke fogalmát, rámutatott arra, hogy most a világháboru tetőpontján szinte irónikus világbékéről beszélni, de azért mégis hasznos erről elmékedni, mert a világbéke nem utopia, nem üres ábránd, hanem olyan eszménykép, melyet az emberiségnek megvalósitani szent kötelessége. De egyszer megvalósul, amikor aztán elpihennek a fegyverek s muzeumokba kerülnek, hogy majd olyan örök némaságu, titokzatos tárgyakká váljanak, melyekről Madách „Az ember tragédiájá"-ban a tudóssal az ágyura vonatkozólag ezt a szakvéleményt mondatja;

„Ez ágyu. Rajta rejtélyes felirás ‚Ultima ratio regnum"... Hogyan használtatott, ki tudja!?"

De mily nagy időnek kell addig eltelnie, amikor már az ágyunak a használatát még csak nem is fogják ismerni, amikor makulátlan tisztán ragyog a világbéke napja!

A nagyhatásu, mélyen szántó felolvasás után Zalányi Ferenc szavalta el lelkes tüzzel Váradi Antalnak „Mártirok kora" cimü költeményét. Majd Lőrinczy esperes mondott költői szárnyalásu, mély hittől áthatott záróbeszédet, mely után bezáróúl a közönség a Szózatot énekelte el.

Egy katona köszönete lelkészének, Máté Lajosnak Firtosváralján. Köszönet a megemlékezésért, hogy nemcsak a szószékről imádkozik érettünk, hanem imakönyvvel is megajándékoz, mint hiveit a csatatéren. Demeter Lajosnak nem tudom most átadni, mert beteg és vissza lett küldve valamelyik kórházba és egy tiszt átvette, hogy ha visszajő, átadja Lajosnak, addig ő olvassa az imát belőle. Mi a többiek most jelenleg még élünk. Fájó szivvel olvastam, hogy István elesett, Zsiga stb. akik hazájukért haltak, hazánkért élünk és halunk

mindannyian. Még egyszer köszönet tiszteletes úr szivességéért, éljen sokáig egyházközségünk élén kedves családjával, hogy vezérelhesse családainkat jó tanácsával és vigasztalhassa, sziveskedjen feleségem értesiteni, hogy még élek, mert alig volt annyi időm, hogy megirjam ezt az egy lapot, tisztelettel maradunk mindannyian a harctéren. Boldog ujévet kivánunk 1914 XII/31. *Jánosi Mihály* őrmester és bajtársai.

Egy másik katona levele lelkészének, Sárosi Józsefnek.

Kelt Tisza-Bogdánban, 1914 XII. hó 28. Tudatni kivánom tisztelendő uram, hogy itt töltöttük a szent karácsonyi ünnepet a nagy Kárpátok között, itt járunk a természet nagy templomába, hol a Kárpátokból kimagasló nagy hegyeket szent oltároknak tekintjük, melyek előtt leborulva imádkozunk és harcolunk. Itt, hol ezelőtt ezer évvel a nagy Árpád vezér őseinket bevezette, hogy ezt a szép országot nekünk megszerezte. Továbbá tudatom arról is, hogy nagyon sokat kell, hogy szenvedjünk, sokszor az életünk veszélybe forog, de azért nem zugolódunk, mert szép magyar hazánkért teszszük. Ezért harcolunk vitéz bajtársaimmal, kik jól tudjuk, mi a haza. Ez a föld itt, hol születtünk, hol a dajkánk altató dalt zengedezett mi fölöttünk. Mindezek után mély alázattal kérem a tisztelendő lelki pásztorunkat, fogadja szivbeli ajándékul ezen pár soraimat és úgy szintén ujévi üdvözletemet. Továbbá nagyon szépen köszönöm a családom iránt való szeretetöket és sok jó adományokat. Engedje a mindeneknek teremtő jó Istene, hogy én egykor mint fáradt harcos magokat találhassam jó egészségbe, hogy visszaszolgálhassam a sok jóságokat. Most egyéb ujságot nem irok, majd ha megérem, hogy haza mehetek, többet fogok beszélni a jelen és multi sorsomról. Maradok szivélyes üdvözlettel *Demeter János.*

Imádságok hadban levők és hozzátartozóik számára, irták a teologiai tanárok és a kolozsvári papok. Bevezetéssel ellátta Ferencz József püspök ur. Ingyen küldik meg egy-egy példányban a *katonáknak* és a *katonák családjának.* Minthogy csak korlátolt számban készült, ezt a tájékozást vegyék figyelembe az érdekeltek.

A jó gyermekek könyve 3-ik kiadása az unitárius iskolák 2-ik osztálya számára, kapható az Unitárius Közlöny szerkesztőjénél. Ára 50 fillér. Postán küldve 58 fillér. Egyszerre beküldött 5 koronáért 10 pld. bérmentve.

Protestáns uj képes naptár legifjabb Szász Károly szerkesztésében az 1915. évre is megjelent a szokott gazdag tartalommal, sok képpel, melyek között a mi részünkről a báró Petrichevich-Horváth Arthurköri f. ü. gondnok jól sikerült képével találkozunk.

A dévai Dávid Ferencz-emlék imaházra legujabban Ferencz József püspök ur 100 koronát adományozott, mint 3 éves igéretének második részletét. — Az ujabban befolyt adományok nyugtázása tárgyhalmaz miatt késik.

Nyilvános elszámolás.

A brassói unitárius templom építésének céljaira tett adományok.

— I. közlemény. —

Az 1914. évben kibocsátott felhivások folytán az 1914. évi december 4-ig a következő adományok tétettek:

1. Szterényi József v. b. t. t., Budapest 100 K.

2. Székely Ferenc v. b. t. t. igazságügyminiszter, Budapest 20 K.

3. Feminger Henrik, Brassó 25 K.

4. A 447. sz. gyüjtőiven Papp Ferenc takarékpénztári igazgató, Brassó 100 K.

5. A Dimény László 241. sz. gyüjtőivén Fischer Aladár Segesvár 40 f., Simon András Segesvár 20 f., Szász Karolin Segesvá. 40 f., Karresz Sándor Segesvár 40 f., Antal József Segesvár 60 f., Szerafin Frigyes Segesvár 60 f., Karresz Alfréd Segesvár 60 f., Jakabfi János Segesvár 30 f., Karáty Árpád Segesvár 60 f., Asztalos Ödön Héjjasfalva 60 f., Lautár Oszkár Héjjasfalva 60 f., Dénes Mózes Erked 1 K,Huszár András Ágostonfalva 80 f., Laczkó Ferenc K.-falva 50 f., Joó Sándor Zernest 1 K, Aret András Zernest 40 f., Kovács Károly Brassó 50 f., Varga Lajos Brassó 40 f., Réty Antal 50 f., Kelemen Géza 50 f., Rácz János 50 f., Sándor István Brassó 50 f., Máté János Brassó 1 K, Joó Árpád Predeál 50 f., Kiss András Predeál 20 f., Szőcs Dávid Predeál 20 f., Erdélyi János Predeál 40 f., Berényi János Predeál 40 f., Stolcz Károly Predeál 1 K, Poché János Predeál 50 f., Dombi N. 40 f., Hosszu János 40 f., Vajda Ferenc 20 f., Sigmond Gyula 60 f., Dénes András 20 f., Abrán Albert 20 f., Kicsid Árpád 20 f., Kath Gábor 30 f., Dénes Ferenc 30 f., Rosenberg Izidor Budapest 40 f., Máthé Sándor Kereszténytalva 30 f., Ilke Sándor 1 K, Palm Samu 25 f., N. N. 20 f., Szabó János 20 f., Szentgyörgyi Ferenc 20 f., Miklós Dávid 20 f., Márkos József Dombó 20 f., összesen 21 K 85 f.

6. A 446. sz. gyüjtőiven a Brassói Református Egyházközség 50 K.

7. A Vass Gergely 297. sz. gyüjtőivén: Balázs József Brassó 3 K, Kádár Anna Budapest 2 K, Vass Gergely Brassó 3 K, Vass Gergelyné Brassó 2 K, Rátz József Brassó 1 K, Schuster Lajos Brassó 1 K, Uhr Károly Brassó 2 K, összesen 14 K.

Brassó, 1914. évi december hó 24-én.

Dr. Vernes István,
egyház közs. gondnok.

(Folytatjuk.)

Az egylet pénztárába 1914 december 12-től 1915 jan. 25-ig rendes tagsági dijat fizettek: Gyarmati Gergely Verestorony 1910—11-re, Telmann Béla Brassó 1912-re, Zsigmond Ferenc Sinfalva 914-re, Sárdi Lőrinc Kolozsvár 915-re, Varga Dénes Torda 914—915-re, Özv. Pálfi Jánosné Csegez 914-re, Gergely Márton Beszterce 915-re, Kovács Margit Székelykeresztur 914—915-re, Máté Juliska Székelykeresztur, Mátyus Gergely Ikland, Kriza Sándor Homoródalmás, Röszner Valeria Nagybánya 915-re, Nagy Elemér Szentkereszt, Kisgyörgy Tamás Bölön 914-re, Létai László Temesvár 915-re, Molnár János Ádámos 913—914-re, Barabás Ilona Gyalár 915-re, Péter Jánosné Alsóboldogfalva 910—914-re, Jóó Elek Siménfalva 914—915-re, Csongvai József Sinfalva 915-re, Árkosi Béla Selmecbánya 911-re, Tóth Mihály Kolozsvár, Hegedüs Mihály Prázsmár, Kádár József Dés 915-re.

Előfizetési dijat fizettek: Györke Lajosné Kolozsvár, Kerekes Miklósné Torockó, Komjátszegi Pál Aranyosrákos, Márkos Ferenc Marosvásárhely 915-re, Dr. Gelei József Bánffyhunyad 915—916-ra, Pap Gergely 913—915-re, Somkereki Elek Szék, Sándor Mózes, Fekete Benjámin Székelyudvarhely, Sándor Jenő Budapest, Hegedüs Gyuláné Diód, Dr. Pálffy Ferenc, Szigethy Cs. Miklós Kolozsvár, Dr. Morvay Istvánné Kovászna 915-re, Lukácsi István Eperjes 914—915-re, Bálint Ferencné Csikszereda 914-re, Nemes Nagy Lajos Abrudbánya, Özv. László Gergelyné Szentábrahám, Özv. Sövér Adolfné Kissolymos, Pálffy Endre Balatonfüred, Ambrus Mária Budapest 915-re, Dr. Geley Lajos Zalatna 912—913-ra, Fazakas Tamás Aranyosgerend 914-re.

Alapitói díjban fizetett Ajtay Jánosné Homoródalmás 40 K (2 részlet), Péter Sándor és neje Városfalva 50 K (2 részlet).

A nagyszebeni fiókegylet pénztárába fizettek 1914-re: Bálint István, Benedek Arnold, Fábry Dániel, Özv. Fábry Edéné, Fekete István, Fóris Gábor, Major Sándor, Majorosi Gusztávné, Dr. Miksa Pompejusné, Sincky Géza, Ifj. Székely György, Id. Székely György, Veress József, Özv. Tóth Károlyné, Tóth Etus, Tóth Margit, Geréb Dénes, Gergely Áron, Incze Mihály, Fodor György.

Az U. Közlöny költségeire ajándékoztak: Györke Lajosné Kolozsvár 3 K, Mezei Róza 1 K, Br. P. Horváth Kálmán 40 K, Fekete Benjámin Székelyudvarhely 60 f., Szigethy Cs. Miklós Kolozsvár 60 f., Lukácsi István Eperjes 1 K 20 f., Nagy Elemér Szentkereszt 3 K, Vass Pál Kolozsvár 5 K, Tóth Mihály Kolozsvár 1 K, Hegedüs Mihály Prázsmár 1 K, Kádár József Dés 1 K. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1915 január hó 24-én.

Gálfi Lőrinc,
pénztárnok.

Egyesült Könyvnyomda R.-t.

Kolozsvár, Ferencz József-út 85. sz.



Ajánlja modern ujdonságokkal, hangjegyekkel, szedőgépekkel és a technika legujabb vivmányu gyorssajtóival felszerelt müintézetét iskolák, egyházak, egyesületek, intézmények, magánosok, ipartelepek, kereskedők, gyárak, gazdaságok, pénzintézetek, stb. részére szükséges mindennemü nyomtatványoknak izléses kivitelben való gyors előállitására. Egyetlen megrendelés, legyen az a legkisebb vagy a legnagyobb, mindenkit meggyőz az árak rendkivüli olcsóságáról s a munka kifogástalanságáról. —

HÁBORUS IDŐRE!

Kis imakönyv harctéren levő katonáknak. Irta *Uray Sándor*, ref. lelkész. Ára . . . . . 16 f.

Imádkozzunk szeretteinkért. Imák háborús időkben. Irta *Lengyel Gyula*, ref. lelkész. Ára . . . . . 20 „

Imádságok háborús időkre. Magánhasználatra. Irta *Nagy Károly*, makói ref. lelkész. Ára . . . . . 20 „

Egyhazi beszéd a háború alkalmával. Irta *Haypál Benő*. Ára 30 „

Háborús egyházi beszéd előimádsággal és énekkel. Irta *Harsányi S.*, amerikai lelkész. Ara . . . . . 60 „

Imádságom halld meg Isten. Kis imakönyv családi használatra. Irta *Uray Sándor*. Ára . . . . . 20 „

Egyéb ujdonságok:

Krisztus minden mindenekben. Egyházi beszédek V. kötet. Irta *Mindszenti Imre*. Ára . . . . . 2 K

Hétköznapi templomi imádságok tekintettel a háborúra és a téli évszakra. Irta *Harsányi Pál*. Ára . . . . . 50 f.

Ne sirj! utmutató a vigasztalás örök forrásához. Ára . . . . . 20 „

Célszerü levélhez mellékelt bélyegekben beküldeni a kivánt könyv árát. Portóra 20 fillért kérek.

Kaphatók: KÓKAI LAJOSNÁL

Budapest IV., Kamermayer Károly-utca 3. szám.

Nyomtatta az Egyesült Könyvnyomda részvénytársaság Kolozsvárt.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 március. 3. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT **GYŐRFI ISTVÁN**

TARTALOM:

Vargyasi id. báró Daniel Gábor. Faluvégi Áron 41
Ima. Barabás Ábelné 47
A mi katonáink 48
A nők világa. Kérés a Nők szövetsége tagjaihoz 53
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 54
Nyilvános elszámolás 56
Boriték. Hirdetés

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv., SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel **2 K** 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

Minden unitáriusnak szól, de aki az unitáriusokról akar szólni, az sem nélkülözheti ezt a könyvet: *Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután.* Mert ebben meg van magyarázva az unitárius *vallás* eredete és fejlődése, az unitárius *egyház* jogai. Ismerteti a vallás alapitóit, az egyház oszlopait. 400 esztendő nevezetes gondolatai és a négyszáz esztendő, a XIX-ik század értékes alkotásai, mint tiszta tükörből ragyognak vissza ránk ebből a könyvből. Irták legjobbjaink: Ferencz József püspök, báró id. Daniel Gábor, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor v. b. t. t. főgondnokok, dr. Borbély Ferenc, dr. Borbély István, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, dr. Gál Kelemen, Kiss Sándor, Pap Mózes, Szinte Gábor, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Varga Dénes, Vári Albert, dr. Wendte Károly tanárok, lelkészek és Percelné Kozma Flóra. A 200 nagy 8-rét oldalra terjedő könyv ára 3 K., 5 példány postai költségét fizeti a kiadó Dávid Ferenc-Egylet.

Dávid Ferenc képes életrajza irta Pap Domokos. kiadta a Dávid Ferenc Egylet. A csinos kis mű könnyen áttekinthető szépen megirt életrajza a dévai mártirnak. Ára 50 fillér, postán küldve 58 f.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni, Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

Ha legalább 5-ön egyszerre rendelik meg s egy-egy koronát, összesen 5 koronát egyszerre beküldenek, az Unitárius Közlöny háborus számait egész évben egy csomagban egy névre megküldjük.

Az Unitárius Közlöny régi számaiból 12 drbot 40 fillérért, 100 darabot 2 koronáért küldünk meg.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 március. 3. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 2 korona 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek. — Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

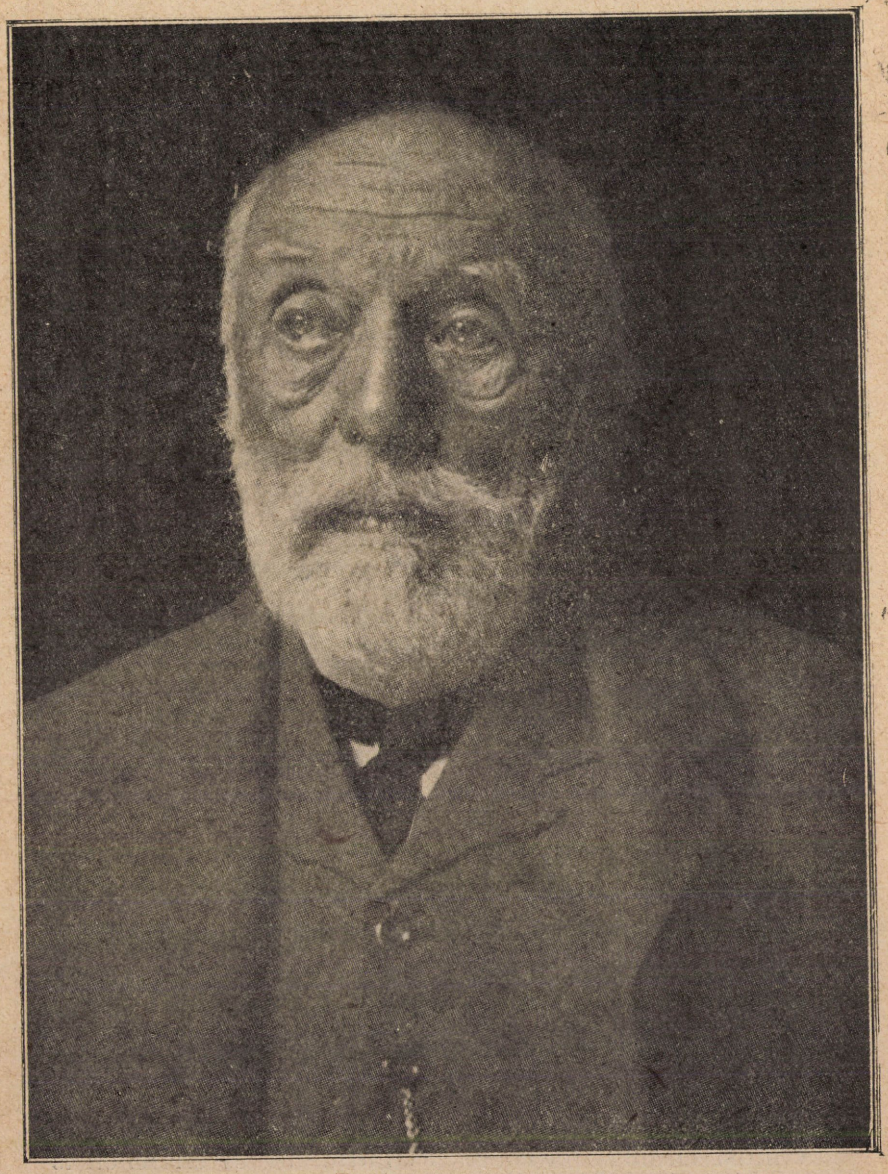
VARGYASI ID. BÁRÓ DANIEL GÁBOR
1824—1915.

A magyar társadalom széles rétegeiben mély és őszinte részvétet keltett a gyászhir, hogy id. báró Daniel Gábor nyugalmazott főispán, a Szent Istvánrend kiskeresztese, a Lipótrend lovagja és a magyar unitárius egyház tb. főgondnoka február 6-án életének 91-ik évében elhunyt és vele nemzetünknek egy vészben-viharban edzett oszlopos tagja kidőlt.

Az isteni gondviselés őt pátriárkai élettel ajándékozta meg, ami csak keveseknek jut osztályrészül és ő ezt a hosszú életet egészen hazájának, nemzetének és egyházának szentelte. És éppen ezért, — habár az átlagos életkort régen meghaladta, — nekünk mégis váratlan és korai volt halála. Az ős régi székely Daniel családnak volt ivadéka, melynek származása egészen a Rabonbánokig vihető vissza, kik közül sokan *jutottak zöldágra,*[1] s intézték nemzetünknek ügyét békében mint birák, a harctéren mint vezérek. Ez a család sok jeles hazafit adott nemzetünknek, tántorithatatlan hiveket és védőket sok viszontagságon átment egyházunknak szorongatott helyzetében.

A most elhunyt pátriárka családjának történetében is kimagasló helyet biztositott és maradandó emléket ha-

[1] *A zöld ág* volt a régi székelyeknél a főtisztség jelvénye, innen a közmondás: zöldágra jutni!



VARGYASI ID. BÁRÓ DANIEL GÁBOR.

gyott, mert a családnak 1740-ben bárói rangra emelt ága kihalt és ezt a méltóságot ő szerezte vissza, amennyiben hasznos és érdemdus közéleti tevékenységének elismeréséül a király 1913. évben örökletes bárói rangra emelte.

Ifjúsága hazánknak a mult század közepén lezajlott mozgalmas és vészteljes korszakába esik; ebben fejlődött ki jellemszilárdsága, acélosodott tettereje. Iskoláit bevégezvén tanulmányútat tett Európa különböző országaiban s hazatérve az erdélyi kormányszék tb. fogalmazó-gyakornoka lett (1846.), később ugyanezen minőségben Bécsben szolgált 1848-ig az erdélyi udvari kancelláriánál. Már 24 éves korában 1848-ban az agyagfalvi székelygyülésen, mint kormánybiztos jelent meg. A homoródi kerület 1863-ban őt küldte ki a n.-szebeni Landtagra, de ő a többi magyar képviselővel együtt távol maradt a gyűléstől. Udvarhelyszéknek ő volt az utolsó főkirálybirája s ugyanazon megyének első főispánja (1875—1892). Az árkosi zsinaton 1876-ban, — a főtisztelendő püspök úr megválasztásával egyidejüleg, — egyhangulag főgondnokká választatott, s midőn később előrehaladott korára való tekintettel ezen állásáról lemondott, a főtanács érdemeinek elismeréséül tiszteletbeli főgondnoki cimmel tüntette ki.

Az ő idejében nem találtunk Udvarhely megyében olyan közintézetet, testületet, melyben mint kezdeményezőnek, alapitónak vagy támogatónak része ne lenne. A legnagyobb magyarnak 1860-ban bekövetkezett halála alkalmával Széchenyi-alapitványt tett székely ifjaknak felsőbb tanintézetekben leendő segélyezésére.

Széleskörű közéleti tevékenysége mellett, — elődei nyomdokán haladva, — igaz szeretettel és hithű buzgósággal állandóan közreműködött egyháza ügyeinek intézésében bölcs tanács, irányítás és vezetéssel. Budapesti egyházközségünk megalapítása és megszilárdítása körül is hervadhatatlan érdemeket szerzett s öregségében is ügyeinek intézésében egészen az utóbbi időkig tevékeny részt vett.

Még nincsen egy éve, midőn (1914 április 22.) egyházközségünk küldöttségileg megjelent nála, hogy életének 90-ik évfordulója alkalmából üdvözölje, ami őt igen kellemesen érintette, a küldöttség tagjaival élénken elbeszélgetett s köszönetét levélben is kifejezte egyházközségünknek. Habár testi ereje hanyatlott is, de szellemi frisseségét mindvégig megtartotta, mit igazol az, hogy halála előtt 48 órával még Lajos fiának sajátkezüleg írt levelében ér-

deklődéssel tudakozódik a gazdasági ügyek felől. Isten különös kegyelmének köszönhető, hogy az öregség terheinek nyomasztó hatásán kivül testibetegségben sem szenvedett, hanem, — mint a mécs, midőn az olaj elfogyott — egy lobbanással kialudt. A közügyeknek szentelt élete mozgalmas, de annak alkonya, kimulása csendes volt.

Temetésén fiain, unokáin és rokonain kivül nagyszámu és előkelő közönség jelent meg. A budapesti unitárius egyházközséget dr. Székely Ferenc v. b. t. t. ny. igazságügyminiszter vezetése alatt nagyszámu küldöttség, a magyarországi unitárius egyházat dr. Boros György egyh. főjegyző és ifj. dr. Ferencz József képviselte. Koporsója felett Józan Miklós esperes-lelkész megható imája után dr. Boros György érdemeinek méltatásával magasszárnyalásu beszédben vett bucsut tőle. A sirnál Józan Miklós bucsuszavai után Ugron János Udvarhelymegye főispánja tolmácsolta megyéjének kegyeletes érzelmeit. Emléke legyen áldott. Pihenjen békével!

Budapest, 1915 február 8.

Faluvégi Áron.

Utolsó levele fiához.

Édes Lajosom!

A felolvasóm egy igen jóravaló rf. teologus, reggel 8-tól d. u. 1 óráig előadáson lévén, felhasználom az alkalmat a levélírásra. Lajcsitól tegnap kaptam egy lapot, jól van és a bundát megkapta, ez szerencse, mert ott egy néhány nap óta nagy hideg van, itt is 3—7 R fok hideg van.

A családban nincs változás, csak az áru hiány miatt mindenki hadi kenyérrel él.

Utolsó leveledet elég pontosan vettem, ebből örömmel értesültem feljöveteledről, csak az ne legyen »csak jó szándék«, hanem valóság is.

A közelebbi leveledben örömmel értesültem a kereszturi gimnáziumunk épületéről és felszereléséről, de nem emlékeztél meg az ürszékek és az egyébb hulladékok eltávolításáról, még ez is sokba kerül, ha mindezekről az egyháznak kell gondoskodni, melyeket nemcsak az uj, de a régi gimnáziumban is megkellene csináltatni, legcélszerübb egy szakértővel egyszerre mind a két épületben megcsináltatni a terveket. Remélem a jövő héten biztosan feljösz. Sokszor ölel szerető apád

Budapest, 1915 február 4-én.

idősebb Daniel Gábor.

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a néhai nagyérdemü főgondnokunknak legutolsó arcképét közölhetjük, melyet Szamosi Soós Vilmos szobrász vett föl 1914. év nyarán, tehát 90 éve betöltése után. A kép nemcsak az öreg embert mutatja, hanem az éber figyelőt és gondolkozót. Lelki éberségének kivételesen ritka bizonyiez a levél, melyet fiához, báró Daniel Lajos országgy. képviselő, isk. f. ü. gondnokhoz írt halála előtt két (2) nappal. Ha semmi más adatunk nem volna, ez a levél az atyát, a családfőt és gondos világi egyházfőt gyönyörüen világítja meg. Szép hosszú életét az utolsó percig tiszta éber lélekkel élte át. Az utolsó napon is rendesen kezdette napi foglalkozását. A családdal ebédelt s mig Gábor fia temetésen volt, karosszékében csöndesen örökre elszenderült.

Dr. Boros György egyh. főjegyző beszéde a koporsó mellett.

Hősök dicsőitésétől enyhül a hideg téli szél. Nagyok és dicsők koszoruját készíti millió kéz. Én egy magyar nemzeti hős koporsója mellett hajtom meg hódolatunk lobogóját. Nem! id. báró Daniel Gábor nem a déli, sem az északi vagy nyugati harctéren folyó világháboruban vívta ki magának a nemzeti hős dicső nevét, hanem a magyar nemzet polgári, egyházi és politikai 70 éves küzdelmében. Akkor született, amikor a nagy Kölcsey aratta babérjait, Széchenyi és Kossuth kezdették próbálgatni szárnyukat. A nagy nemzeti küzdelemben mint délceg ifjú részt veszen s most ötven éve megyéjének főkirálybirája s majd főispánja.

Alapos tudás, tappintatos körültekintés, megfontolt bölcs elhatározás irányítja minden lépését. A zajt és sietést nem szereti, de soha egyetlen kötelességét el nem feledi. Megviselt, szegényes, de nemes lelkü és minden jóra kész székelyei, az udvarhelymegyeick, azok, akiket ma a 82-esek rettegett nevén emlegetnek, megértették, imádásig szerették és készek voltak érette mindenre. A megye útjai, iskolái, kollégiumai s száz meg száz jeles vagy jeltelen intézmény, jótékony újjai lenyomatát őrzik.

Ésszel a szív, akarattal a munkaerő, szorgalommal a kitartás, szelidséggel a bátorság, szilárd jellemmel a jótékonyság kevés férfiban egyesült oly hármonikusan. Ő megértette a népet s a nép bálványozta őt.

A magyar alkotmányos élet nagy átalakitó és teremtő áradataiban id. Daniel Gábor a kormányosok között gyönyörü helyet vívott ki.

Egyéni kiválóságai mellett a családi hagyományok nem kismértékben hatottak rá s ő nemcsakhogy megértette a nagy parancsot, hanem szép családját a legfelsőbb kegyre érdemesítette.

Nem siratni jöttünk haló poraiban, nemis dicsérni őt, csak például állítani a mai és jövő nemzedékek elé. Polgári, világi, politikai pályája szép és dicsőséges volt.

De nem kevésbé az egyházi.

Ha volt mit siratni a magyar nemzetnek az elmult száz első felében, a kis unitárius egyháznak annál inkább.

Minden vagyona emberében állott. Amikor Berde Mózsa elhatározta, hogy egyházát a szegénységtől megmenti, Daniel Gábor tanítványa s bizalmassa volt. A két puritán lélek egymásra talált, s a tanítvány még akkor is kéri és hallgatja jó tanácsait, amikor az egyháznak világi fejévé, főgondnokává választották. A mi nagy halottunk szivén és lelkén szűrődött át negyven év alatt az egyháznak minden nagyobb kérdése. 30 esztendeig rendes, tizig tiszteletbeli főgondnokunk volt. Mint hatalmas árnyas tölgy áll az egyházkertje közepében. Sok helyütt gyönge, megviselt a kerítés, olykor érezik a szegélyen a védettség hiánya, de ha az aggódó közelébe jutott, vissza szerezte nyugalmát, önbizalmát.

Ha valaki kérdezte vallása felől, nem mondotta amit a nagy Washington: »ne kérdezd mi a vallásom«, mert ő büszkén vallotta magát unitáriusnak, de azt hozzá tehette ő is öndicsekvés nélkül: »vallásomról a bizonyítékot keressétek életemben. Ha az becsületes és kötelességteljesítő élet volt a társadalomban, akkor az a vallás, amely életemet irányította, nem lehet rossz«.

Ma eme szédítően nagy háboru hatása alatt az emberek visszatértek Istenökhöz és imádkoznak buzgón, áhitattal. A mi dicső halottunknak egész élete Istenben vetett rendíthetlen hit és bizalom volt.

Egyháza fölsóhajt, mert ősz pátriárkáját elveszítette. Fájdalmának és tiszteletének hálakönnyeivel hinti be koporsóját és fogadást tesz, hogy cselekedeteinek emlékét, tanácsainak lelkét átviszi az életbe és tovább folytatja azt a szép munkát, amelyet ő hittel kezdett s a hitből végzett élete utolsó leheletéig, hiszen elhunyta előtt két nappal fiához írt levelében kedvelt iskolája ügyének olyan részleteiről kért tájékozást, amelyek csak szakembereket szoktak érdekelni.

Ritka szép, hosszú élete, melyben a lélek ébersége és tisztasága soha sem hagyta el, isteni ajándék volt.

Dicső emléke, melyet gyönyörü családja és egyháza kegyelettel őriz, legyen hű munkásságának jutalma.

Id. báró Daniel Gábor te e földön Istennel éltél, a mennyben Istennel maradsz. Ámen.

Ima.

Hadúr! Népünk hatalmas Istene!
Szemed amerre széttekintve lát,
Az Adriától a Kárpátokig,
Most szent oltárodon áldoz hazánk.

Oltárodon teritve hólepel,
Oly fehér, mint az igazság maga;
Fehér leplen piros véráldozat,
A legdrágább, mit adhat a haza.

És fölcsap, im, az áldozati láng,
Föl a magas, fenséges ég felé —
És onnan szórja fénylő sugarát,
Hogy a világ ámulva néz belé.

Az áldozati füst gomolyiból
A táltos jósol néked, nemzetem;
Dörgő, mély hangja multból száll felénk,
De a jövő dicsősége leszen.

Kik elfeledtek vagy feledni vágytak,
Uralkodó, hatalmas nemzetek:
Most minket ujra győzhetetlen látnak
S egész világ hősökként emleget.

És a hősöknek mindegyik csepp vére
Egy-egy kis mag, amely elvettetett
S amelyből még hatalmasabban éled
A győzhetetlen hazaszeretet.

Hadúr! Népünk hatalmas Istene!
Te választottad nékünk e hazát —
S habár egész világ is ellenünk,
Megtartjuk azt ezredéveken át!

Barabás Ábelné.



— Tudósitások a nagy világháboruban résztvevőkről. —

32. **Dr. Abrudbányai Ede.** A harctér kitüntetett hősei között szerepel dr. Abrudbányai Ede, az Erdélyi Bank egyik ügyésze. Egyike volt azoknak, akik Sabácnál elsőnek lépték át a magyar határt s az északi harctéren is több ütközetben vett részt. Ott volt a veretlen budapesti hadtest tizennyolc győzelmes csatájában és hogy Kolozsvárra került betegen, ide kézbesitették neki az elsőosztályu ezüst vitézségi érmet, amelyet nemcsak páratlan hősiességével, hanem azzal is kiérdemelt, hogy derekas kötelességteljesitésével körülbelül egymillió korona értékü municiót mentett meg a pusztulástól.

Csapataink a legnagyobb rendben keltek át a Szávan, anélkül, hogy a szerbek a legkisebb kárt is tudtak volna tenni bennük. Csak akkor lépett a szerb tüzérség akcióba, amikor a mieink már biztonságban voltak. A sikertelen akció annyira felbátoritotta a szerbeket, hogy dühükben a Sabáccal szemközt Klenák vasuti állomását kezdették ágyuzni. Nem lehet tudni, a véletlenen mult-e az, hogy az ellenséges nehéz tarackütegek eltalálták a pályaudvaron veszteglő municiós vonatot. A husz-huszonöt vaggonból álló hosszu municiós vonat robbanó anyagokkal, bombákkal, srapnelekkel volt tele s mikor az egyik vaggont a szerb ágyugolyó érte, irtózatos dörrenéssel robbant fel. A vasuti állomás személyzete fejvesztetten menekült. A municiós vonat mozdonyvezetőjét eltalálta egy ellenséges golyó, a fütő pedig reszketve indult futásnak a borzalmak tanyájáról. Időközben meggyuladt a pályaudvaron levő vasuti raktár fedele is s mivel itt is volt munició, félni lehetett attól, hogy felrobban az is. Ter-

mészetes, hogy a szerb srapnell és golyóesővel elárasztott pályaudvart senki sem merte megközeliteni.

A mi csapataink ekkor már kint voltak a lőtávolon s attól nem lehetett tartani, hogy a szerb tarackütegek lövegei hozzájuk is eltalálnak. Mentésre azonban nem gondolt már senki. Ekkor történt, hogy Abrudbányai Ede zászlós jelentkezett a kapitánynál és arra kérte, hogy vegye át az ő szakaszának a vezetését is, mert megkisérli a lehetetlent, a municiós vonat megmentését. A másik pillanatban már indult is az elhagyott pályaudvar felé. Utközben a fütővel találkozott, aki reszketve mesélte, hogy a mozdonyvezető mellette hullott le holtan a mozdonyról s nem lehet szó mentésről.

Amikor a zászlós a katonáit is felszólitotta, hogy jelentkezzenek a vakmerő kalandra, három magyar fiu vált ki a sorból: Horváth káplár, Hajdu Ferenc és Makkai János közvitézek. Óvatosan közeledett a kis csapat a veszélyeztetett vonathoz. Abrudbányai előre küldötte a fütőt, hogy indulásra készitse elő a mozdonyt, ő maga pedig az ütegek golyóinak záporában az égő vaggonokat lekapcsolta s jelt adott a felszabadult vonat indulására. Tizennégy vaggonnal robogott el a mozdony, magával vive mintegy egymillió korona értékü municiót. A lángban álló többi vaggon pedig égett, a municiós ládák folytonos robbanásai közepette. Abrudbányai azonban még ezek után sem távozott, hanem bátor katonái segitségével megkisérelte a municiós raktár ajtaját felfeszíteni. Feszegetés közben azonban egy csomó munició felrobbant az épületben s most már be kellett látnia, hogy nincs mód a raktár megmentésére. A munició raktár felrobbanásakor Abrudbányai és katonái nyomban földre vetették magukat és hason csuszva értek el egy körülbelül tiz méternyire levő cementezett mélyedést, amelynek jótékony védelme alatt huzódtak meg. Le nem irható veszedelmek között tudtak végre kivergődni a lángtengerből. Abrudbányai az elsőosztályu vitézségi érmet, elszánt katonái a második osztályu vitézségi érmet kapták meg. Kitüntették a fütőt is, aki elvezette a felszabadult vonatot.

33. A **Szentkirállyi-fiuk.** Szentkirállyi Ferenc f. ü. gondnok, honvéd ezredes, mint ezredes-térparancsnok teljesiti hazafias kötelességeit Máramaros megyében.

Öcscsei a **Szentkirállyi-fiuk** közül **Árpád** már a hősök álmát alussza. Katonai életéről a következő érdekes tudósitást kaptuk: Északon harcolt. November 25-én a Ksawczovoi ütközetben azt a nehéz feladatot kapta, hogy az erdő szélétől a beásott oroszokat üzze el. Sajnos háromszor annyi volt az orosz, mint a mieink. Az ezred sokat veszitett. A helyzet tarthatatlan volt. Két testvér Árpád és Béla majdnem egymás mellett vezényelték a század-

jukat. Árpád megsebesült. Gerincét érte a lövés, nem tetszett életveszélyesnek. Béla, aki sértetlen volt, gondoskodni tudott testvére elszállításáról. Kórházba jutott. Ausztráiban Kölnben, hol nőtestvére fölkereste és Bécsbe szállitotta. A seb sulyosnak bizonyult és éppen karácsony szombatján elhunyt. Nagy pompával temették el Bécsben a Heldengrubba. Szerető jó testvéreit és jegyesét »az vigasztalja, hogy szegényt egy szép halál érte a hazáért. Majdnem minden fájdalom nélkül szenvedett ki.« 33 éves volt.

Béla huszár-kapitány az első huszárezredben, most Hindenburg alatt harcol.

Zoltán, a legnagyobbik testvér szintén huszárkapitány a honvédeknél. Részint Lemberg körül, részint a Kárpátokban harcolt.

34. **Dr. Simon István** alsójárai ügyvéd, az 51. gyalogezred tartalékos hadnagya. Már augusztus eleje óta teljesiti a legnehezebb szolgálatokat. Részt vett a galiciai harcokban: Lemberg, Grodek, Turka, Stary-Sambor neveit nem fogja elfeledni. Három hónapi küzdelemben kitartott, mig végre december elején betegen és megtörten haza jött családja körébe gyógyulni. A nyugalom visszaadta erejét és f. év január 2-ika óta ismét katonai szolgálatot teljesit Kolozsváron, hol ezrede uj embereit készíti a harctérre. Századával a galiciai harctéren egy folyó-átjáró védelme alkalmával 300 orosz katonát elfogott és sok fegyvert s municiót zsákmányolt. Testvéröcscse, Simon Béla a 21-ik honvédezred tartalékosa, ki szintén Galiciában küzd a háboru kezdete óta, másik testvéröcscse, Simon Dezső a 22-ik szanitész osztagban Nagyszebenben teljesit szolgálatot.

35. **Dr. Tamás István** alsójárai ügyvéd, az 51. gyalogezred tartalékos hadnagya. Részt vett a háboru eleje óta a galiciai és kárpáti harcokban, majd századával Oroszlengyelországban Hindenburg seregeivel harcolt Lodz és Lovice előtt. Mindenütt megmutatta, hogy nem fajult el a székely vér s a torockói gothusok birják tettel és erővel. Egy hajnali roham alkalmával azonban egy buta golyó átfurta bal alsó lábszárát s eggidőre harcképtellenné tette. Családja körében keresett gyógyulást s már a javulás utján van. Február elején ismét felköti vitézi kardját, hogy tovább küzdhessen.

36. **Nagy Sándor** gazdasági szaktanitó Mezőtur. A kolozsvári 21. honvéd gyalogezred egy éves önkéntes szakaszvezetője az északi harctéren augusztus 25-én eltünt. Három hó elteltével életjelt adott magáról, hogy két helyt sulyosan megsebesült és orosz hadifogságba került. Kostroma nevü katona kórházban kezelték. Onnan már elinternálták, hogy hová, nem tudjuk.

37. **Nemes József** (Ikland), mint öreg népfelkelő indult a nagy utra, hogy ki vegye részét a nagy világháboruból. Lelkesen,

bátran ment beteges, gyenge egészségü ember létére. Négy hónapon keresztül harcolt hősiesen, mig végre a gyenge idegzetü embert a sok szenvedés és fáradtság leverte s mint beteg került a miskolci kórházba, később a szegedibe, hol nemes lelkét kilehelte január 23-án. Mély gyásszal övezi felesége és három neveletlen gyermeke. S mi is őszinte részvéttel vagyunk egy igazi becsületes, jó barátságu felebarátunknak elvesztésekor. Az apának négy felnőtt házas fia közül már csak egy él.

38. **Ifj. Kilyén József** és **Károly** (Ikland), kik a szerb harctéren voltak kezdettől fogva, mindketten megsebesültek, egyik kezén, másik karján s már két és fél hónapja Budapesten a kórházban fekszenek.

39. **Balogh István**, ki az északi hartéren kapott sebet, már felgyógyult és ott áll ujból a hős katonák közt, hadd osztogassa tovább a halált s hozzon dicsőséget a magyaroknak.

40. **Szász Ferenc** Oroszlengyelországban kapott három sebet, melyből felgyógyulva, erős elszántsággal, mint hős marosszéki fiu ment tovább küzdeni.

41. **Mihály Sámuel** 22-ik honvéd gyalogezrednél tizedes, az uzsoki szorosnál kapott a lábán egy srapnel ütést, mely ugyan nem hozta volna haza 'szép Magyarország kárpáti szorosainak védésétől, hanem a sok szenvedés és fáradtság. De immár felgyógyulva, most mint szanitész ment vissza a harctérre.

42. **Lőrinczi Zoltán** élelmezési hadnagy a 22-ik honvéd gyalogezrednél, öt hónapon keresztül gondoskodott a hős katonák ellátásáról, mig végre az ott átélt izgalmak és szenvedések közt sárgaságba esett. Most itthon édes atyjánál (Lőrinczi Dénes nyug. lelkésznél) gyógyitgatja magát, piheni fáradtságát, hogy ujult erővel térhessen vissza a harctérre.

43. **Major Domokos** alsósófalvi segédjegyző, mint kadettőrmester vonult be augusztus 1-én a 62-ik gyalogezredhez, hol azonnal az ujoncok kiképzésével bizatott meg, de midőn az oroszok betörtek hazánkba, a harctérre ment, az oroszokat csapatával Homonnától Drohobicsig üldözte diadalmasan, hol egy rohamra menés alkalmával október 21-én megsebesült s mint ilyen Budapesten részesült gyógykezelésben, honnan felgyógyulva ezredénél jelentkezett ujabb szolgálatra s most a szerb harctéren, mint zászlós küzd diadalmunkért.

44. **Lőrinczi Ferenc** (Csekefalva), ki a 82-ik gyalogezredben káplár, ezredével augusztus elején már az északi harctérre vonult, hol augusztus hó 30-ig küzdött az ellenséggel, mig Lembergtől északra ellenséges golyótól jobb lábán sulyosan találva harcképtelen lett, de sulyos sebéből felgyógyult s most ujra Oroszlengyelországban harcol.

45. **Paget János**, a székelyudvarhelyi 82-es ezred egyik menetszázadának őrmestere, egy ütközetben, amikor harcvonalunk másik pontján visszahuzódtunk, szakaszát az ellenséges gépfegyvertüzben előre vitte s ezzel balszárnyunknak, a további előnyomulást lehetségessé tette. A vitéz őrmestert a II. osztályu vitézségi éremmel tüntették ki. Ez örömet azonban rövidesen mély fájdalom váltotta fel. A derék fiu — mint a napokban táviratilag tudatták — Nowa-Radomskban, tifusz miatt kiszenvedett. Akit az ellenség legveszedelmesebb golyózápora sem tudott elejteni, a betegség ágyba döntötte és hősi életét kioltotta.

46. **Gálfalvi Sámuel** tanár, a 22-ik népfelkelő gy. ezredben hadnagy küzdött a galiciai harctéren. A V. K. Egylet kolozsvári kórházában ápolták, ahová egészsége megrongálása miatt került, de ujból visszatért a harctérre. Szép versét mult számunkban közöltük.

47. **Péter Lajos** kereszturi főgimn. tanár szintén hadnagy. Galiciában az oroszok ellen harcolt, orosz hadifogságba jutott.

48. **Lőrinczi István** tanárjelölt (a kereszturi esperes fia), egy éves önkéntes, a keleti harctéren mindjárt felvonulásakor megsebesült, gyógyulva visszament s fogságba került.

49. **Benedek Mihály** tanitó, népfelkelő, fogságba esett.

50. **Ifj. Korodi József** datkközségi biró, népfelkelő a galiciai harctéren Luhkow közelében október 12-én hősi halált halt. Régi előfizetője az Unitárius Közlönynek, vallásos, egyházát szerető ember volt. Mint községi biró józanságával, előrelátó képességével nagy szolgálatot tehetett volna elmaradott szegény községünk fejlődése érdekében. Halálát fájlaljuk. Nyugodjék csendesen.

51. **Aranyos-rákosi Daczó Ferenc** tartalékos káplár az 50-ik gyalogezrednél. A legelső mozgósitás alkalmával hadbavonult. Azóta, egy fél év óta, állandóan tüzvonalban áll, részint Orosz-Lengyelországban, részint a Kárpátoknál. Eddig 27 ütközetben vett részt s bár az ő százada, a 7-ik század nagy részben elvérzett, őt, a jó fiut, a hü férjet, a szerető testvért és rokont a magyarok nagy Istene megoltalmazta minden bajtól és veszélytől mind e mai napiglan. A tordai m. kir. pénzügyigazgatóság, melynek kötelékébe tartozik, büszke lehet e hős harcosra. Jelenleg a Hindenburg vezénylete alatti táborban küzd hősi bátorsággal és elszántsággal az oroszokkal, Varsó bevételéért. Miként irja: »Addig nem jő haza, mig teljes rendet nem csinál«. Segitse Isten!

52. **Dr. Veress Vilmos** kir. akad. tanárnak három fia vesz részt a honvédelmi nagy munkában. A legidősebb **Gábor**, mérnök, a Pozsony körüli megerősitési munkálatoknál végez müszaki dolgokat. **Géza** — az ifjabb — a Bécs melletti Korneuburgban kórházi vezető orvos és a vasuti ezred főorvosa; **Szilárd** — a legifjabb — augusztus óta a harctéren van a Dankl-seregében.

Egy ideig Galiciában volt, október óta azonban a Hindenburg-seregével Orosz-Lengyelországban operálnak. **Pál** — a negyedik fiu — most jut a besorozandók közé.

(29.) **Ifj. Borbély György** Az alább közölt gyászjelentés az U. K. mult száma 29. számu hézagos tudósitását megrázó szomoruan egészíti ki. A szülői jelentéshez a baráti és hazafias részvét sóhaját csatoljuk s azzal toldjuk meg: »boldogok a halottak, kik a haza szent ügyéért halnak meg!«

Harctéri gyászjelentés. Tudatom az ismerősökkel, hogy nagyobbik fiam, ifj. Borbély György tanárjelölt, kolozsvári tudomány-egyetemi könyvtári tisztviselő, egyéves önkéntes honvédtüzér, a szerb harctéren 1914 december 2-án meghalt 23 éves korában. Halálának körülményeit is meg lehet állapitani saját utolsó leveléből (nov. 18.), üteg hadnagya leveléből, két önkéntes barátja értesitéseiből s egy most érkezett hivatalos jelentésből. Ezek szerint a novemberi zord időben huzamosan üldözték az ellenséget. November 18-án nagy hülés érte. Néhány napig még szolgálatot teljesitett. November 24-én bevitték a valjevói kórházba s ott december 2-án meghalt, valószinüleg tifuszban. A december 6-ika körül kezdődő menekülésben tehát nem vett részt. Huszonharmadik év. Az élet reggelén! De kötelességét teljesitette. Küzdő s kidőlt bajtársaival együtt neki is szól egyik pap barátom jelszava: »A hazáért élni tartozó kötelesség s a hazáért halni örök dicsőség.« A gyászból pedig kis mérték jut nekik, egyeseknek, porszemeknek, most, mikor egész nemzetünknek, egész országunknak a sorsáért aggódunk. Ám titkon tartja ki-ki szivében a sebet. Zalaegerszeg, 1915 február 15-én. Borbély György tanár, Borbély Györgyné Elekes Boriska, Borbély István, Bori, Sándor, András, Ferenc, Zsófi, Erzsi testvérek.

A NŐK VILÁGA

Kérés a Nők szövetsége tagjaihoz.

A Nőkszövetsége elnökének Mélt. és Főt. Ferencz Józsefnénak az a kérése van tisztelt tagtársaihoz, hogy tagdíjaikat küldjék be a megelőző évekre és a jelen évre is Gyöngyössy Ibolyka pénztárnokhoz Magyar-utca 1. szám alá. Ezt annál inkább reméli, mert a tagdíj csak 1 korona.

A Nőkszövetsége közelebbről igen kedves ajándékkal lepte meg a lókodi kis egyházközséget. Küldött a nők számára egy urasztali poharat.

A hazai nők szövetségei közül a homoród vidéki mü-

ködéséről az értesítést térszüke miatt most sem adhatjuk. A külföldi Nők Szövetségeivel fönntartjuk az összeköttetést. Máris igen jó hatását éreztük, de többre is számitunk, ha főleg az Amerikában levők lakásáról értesülést kapunk. Ezt kérjük és várjuk is.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Dr. Árkossy Gyulát a király kinevezte Kolozsvárra közjegyzőnek. A kiváló szakférfiut Dicsőszentmárton sajnálni fogja, de mi annál melegebben fogadjuk és üdvözöljük.

A dr. Bedő Albert pályadíjra a pályázat határideje 1915 május 10-re van kitüzve. Az alapigét lapunk decemberi számában közöltük. A föltételek ugyanazok mint a megelőző években.

Ha olvasta az Unitárius Közlönyt és meg volt elégedve vele, emlékezzék meg a kiadó Dávid Ferenc Egylet pénztáráról. Szivesen veszszük, ha bármily csekély összeget küld. Szerezzen maga mellé még egy előfizetőt. Egész évre 2 k. 44 f.

63-ik új örökös tagunk. E nehéz időben is megnyilatkozik az Unitárius Közlöny iránti áldozó készség. Liptay Arturné Gál Ilona úrnő Budapestről beküldötte a 100 k. örökös alapitói díjat. Hálás köszönettel fogadjuk. Volnának és vannak, akik ugyanezt megtehetnék!

Az Unitárius Közlöny jóravaló szolgálatait nagyon sokan elismerik, de azt kevesen veszik figyelembe, hogy egy akkora lap előállítása mennyi költséggel jár. A legcsekélyebb adományt is szivesen vesszük.

Kénosi Sándor Lajos hunyadmegyei nagybirtokos évek hosszu sora óta tartó betegsége után életének 77-ik évében e hó 24-én elhunyt Déván; halálával a vármegye sok előkelő családját döntötte gyászba. Abból a Sándor familiából származott, amelyik majdnem háromszáz éve kapott Hunyadmegyében királyi kitüntetésként birtokot. S amelyik familia hosszu időn keresztül megőrizte unitárius voltát ott, ahol minden napon kellett látniok az unitárius Golgotát. Találóan mondotta ravatalánál a lelkész: „Hited iránti kötelességednek is megfeleltél. Távol a te fehérre meszelt hitedbéli templomaidtól, itt, ahol a te hitednek is annyi fájdalma, a vidéken a protestántizmus egyéb ágainak annyi elnémult harangja van, csendes, benső, mások meggyőződését tisztelő vallásos életet éltél és egyike voltál azoknak a munkás unitáriusoknak, akik a társadalom valláskülönbség nélküli segedelmével emlékkő alakjában expiáltátok az akkori társadalomnak első püspökünkön itt elkövetett méltatlanságát.“ A temetés január 26-án ment végbe ősi unitárius szokás szerint a magyarutcai gyászházból, Kiss Károly

körlelkész végezte. Holttestét Nagyrápoltra vitték a családi sirboltba. Nyugodjék békében.

Árva gyermeket elfogadna egy gyermektelen unitárius család. A D. F. E. titkára értesült erről az örvendetes hirről A gyermek — első helyen fiu — egy éven felüli lehet föl 12 évesig. Az uri család gondoskodik a gyermek teljes ellátásáról és neveltetéséről. Ez a szép gondolat a háboru hatása alatt keletkezett. Tehát olyan árváról van szó, akinek az apja a háboruban elesett és anyja sincsen. Ha szülőtlen árva nem jelentkezik, olyant is elfogad, akinek anyja él. Az értesítést és jelentkezést lapunk szerkesztője továbbitja.

Unitárius egyházi névtár 1915-ről, most jelent meg, s ha érdeklődünk iránta, érdekes dolgokat olvashahatunk ki belőle. Az egyháztanácsosok között a legrégibbek 1855-ben, tehát most 60 éve választattak meg. Ilyen azonban csak kettő van: Ferencz József püspök úr és Gruz Albert nyug. államtitkár. Az 50-es évekből való még Iszlay László tiszt. köri gondnok (1856) és D. Pataki László tiszt. köri gondnok (1859). Ezek után báró Petrichevich-Horváth Kálmán következik (1861), s az évtizek közeledése szerint emelkedik a szám. Egyházi részről van az Egyházi főtanácsnak tanácsos tagja: 58. világi részről 204. Ezenkivül 20 tanár, tehát összesen 224 világi. Képviselő: egyházi 14, világi 18, tehát a Főtanácsra jogosúlt tagok száma 314. Az E. Képviselő Tanácsnak van hivatalból tagja: 15, választott: 27, összesen: 42 tag.

Az iskola mint kórház. Kolozsvár iskolánk az 1848 ban, a szabadságharc idejében is kórház volt, s a harc leveretése után is sokáig kellett küzködni, a mig az osztrák helytartó parancsnokság visszaadta A püspök, Székely Sándor 1850 januáriusában szomoruan jelenti, hogy tanulóinkat a redutból, hová az iskolából elköltöztek volt, kitették s a farkasutcai megyeháznál adtak négy szobát. Szentmihály napjára igérték, hogy visszadják az épületet, de azelőtt már ápr. 29-én kitették a megyeházból s kénytelenek voltak a konsistoriális háznál a Brassai-féle tanári lakásba vonulni. Ehez adta a város a sikátorban levő házát. Visszaköltöztek novemberben, de az iskolában maradt portékáikat a tanulók nem kapták vissza. Az egyháznak nagy utánjárásába került a kijavítás és a sárcsomóknak az utcáról eltakaríttatása.

Katonáink a háboruban. A főtiszt. püspök úr felhivására immár jó részt beérkeztek a kimutatások. Az eredmény felülmulja számításunkat, mert 71 egyházközségünkből eleddig hadba vonultak 3963-an. Még nincs jelentés 45, tehát az egésznek egy harmadánál több helyről, amit 2000-re becsülhetünk, vagyis katonáink száma februárius 15-án majdnem 6000. Ha a lélekszámot 80.000-re tesszük, a katonák az egésznek 7 százalékán felül vannak.

Egy öreg tüzér* feleségének. 1915 január 5-én. Kedves feleség! Én hála Istennek jól vagyok és itt,

* Kilyén Mózes (Ikland).

amint szolgálatba vagyok, egy kis versre találtam, elküldöm, hogy otvassátok el ti is, amit én termeltem.

Amikor a piros rózsa
Kivirágzott tavasszal,
Nem gondoltam, hogy ily messze
Ér el a tél a hóval.

De a telet a szép tavasz,
A kikelet váltja fel.
Legyetek hát ti is mindig
Bizalommal, reménnyel.

Gondoljátok, hogy tél után
Jön a tavasz kezdete,
Bánat után az öröm jön,
Bizzatok az Istenbe!

Csókollak a gyermeke el.
Mózsi.

A katonáknak és családjuknak imádságos könyv jelent meg. Ferencz József püspök ur s a kolozsvári teol. tanárok és papok írták. Az illető lelkésznél ingyen lesz kapható március 15-től kezdve.

Szerkesztői izenetek. Többeknek, akik „A mi katonáink" rovatba oly szives készséggel küldöttek ismertetést, hálás köszönetet küld a szerkesztőség. Az eddigiekből is látszik, milyen sokan vannak s milyen kemény szolgálatot teljesítenek a mieink. Hát jó hazafi másképpen nem is tehet. **Többeknek:** csak a jövő számba illeszthetjük be. **Új consistor.** A kebli tanácsnak (presbiterium) tagja minden egyháztanácsos (consistor), aki az egyházközséghez tartozik, tehát az elnök (lelkész vagy gondnok) köteles meghivni a gyűlésekre. Ha az egyháztanácsos valamelyik egyházközségbe költözik, a lelkészt értesiti, aki aztán tudni fogja a kötelességét. Az Egyh. törvény 2. pontja a kolozsvári, tordai, sz.-kereszturi és budapesti egyházk. kiveszi a szabály alól. Ott csak választott tagjai vannak a kebli tanácsnak. **B.** Hogy tárgyaljuk a bibliát a falusi nép előtt? Régi kérdés, amely még sokszor megújul, mert a népoktatás csak a kezdetig jutott el, s a vallástanitás még addig sem. A felnőttek könnyen megütköznek az újításon, kivált ha azt kellő bevezetés nélkül, nyersen, durván, sértőleg tárjuk elejökbe. Az, aki ma sem hiszi, hogy a föld forog s nem a nap, azt hiszi, hogy a biblia szavai között nincsen különbség, azok mind emberfeletti módon keletkeztek. Ilyet mai pap nem tanithat, de hogy a megismert igazságot hogy, mikor és hol tárjuk föl, egészen a tapintat dolga. A mi véleményünk az, hogy az új igazságok befogadására elő kell készíteni a népet. Elő is lehet türelemmel, szorgalmas tanítással. A nyári tanításon, a téli estéken, de főleg az iskolában. Felsőbb osztályai megadják rá az alkalmat. Addig is terjesszük a világosságot.

Nyilvános elszámolás.

A brassói unitárius templom épitésének céljaira tett adományok.

— II. közlemény. —

8. A Kövendi Mihály 67. sz. gyüjtőivén: Rácz János Brassó 1 K, özv. Rácz Mihályné Brassó 1 K, Asztalos János és N. N. Brassó 80 f., Amsán Péter Brassó 1 K, Kammer Ede Brassó 1 K, Szewald Alfréd Brassó 1 K, Szabó Lajos Brassó 1 K, Kövendi Mihály Brassó 2 K, összesen 12 K 80 f.

9. A Boros József 233. sz. gyüjtőivén: Boros József honv. törzsőrmester Brassó 5 K, Cloos Péter 1 K, Bozsoki Imre 2 K, Opra Ferenc 50 f., Sándor Lajos 20 f., Aldica János 40 f., Krisch M. 30 f., Lázár Sándorné 50 f., Boros Józsefné 50 f., Ifj. Szabó András 50 f., Merva Vilmos 1 K, Benkő Lajos 30 f., Medgyesi András 30 f., özv. Zajzon Lajosné 1 K, özv. Kiss Józsefné 60 f., Knobloch Rezsőné 1 K, N. N. 60 f., Csenteni Józsefné 20 f.,

Fülöp Jánosné 30 f., Barta Jánosné 40 f., Salánky Béláné 40 f., Molnár Károlyné 20 f., Wagnerné 20 f., Fischer Artur 60 f., Szövérffy Józsefné 1 K, Király Samu 1 K, N. N. 30 f., N. N. 40 f., Miklós 40 f., Jánó Albertné 40 f., Ágostonné 20 f., N. N. 20 f., N. N. 20 f., N. N. 40 f., Kiroin J. Samu 10 f., N. N. 290 f., Szávuj Györgyné 40 f., Balázs Mihályné 20 f., Vajda Mihályné 10 f., Menyhárt József 30 f., Leonhardt János 40 f., Tőkés Gyuláné 1 K, N. N. 1 K, Gyila Valér 10 f., Moser Károlyné 30 f., Salmen György 20 f., N. N. 20 f., Bartha A. 20 f., Jakó Károly 1 K, Barkó József 1 K, Tana Józsefné 1 K 20 f., Buna János 60 f., N. N. 30 f., valamennyien Brassóból, összesen 31 K 30 f.

Dr. Vernes István,
egyház közs. gondnok.

(Folytatjuk.)

Az egylet pénztárába a folyó évi január 22-től február 20-ig rendes tagsági dijat fizettek: Árkosi Béla Selmecbánya 912—915-re, özv. Rend Domokosné Adony, Lőrinczi Dezső Kolozsvár, Marosi Ferenc Zombor 915-re, Zsigmond Lőrinc Budapest 911—912-re, Botár János Szilágyi Torockó 917-re, Kerekes István Nagyajta 914—915-re, Percel Ferencné és leányai Budapest, Comavescu Sándorné Kolozsvár 915-re.

Előfizetési díjat fizettek: Gombos Eszti Székelykeresztur, özv. dr. Hintz Györgyné Kolozsvár 915-re, Lázár Ferenc Siménfalva 913—914-re, Szénásy Ferencné Dés 915-re, Unitárius Egyházközség Medesér 914—915-re, Szabó János Szarvas, Mátyás Sámuel Küküllőszeg 915-re, Szabó Lajosné Brassó 913-ra, Nagy Lajos Borosjenő 913—917-re, Gyöngyösi Gábor Bágyon, Lukács Géza Debrecen, Nagy Pálné Mezőbergenye, Hajós Ilkey Zsuzsánna Budapest 914—915-re, Bauer Teréz Kolozsvár 915-re, Thury Ferenc, Bálint Lajos Füzesgyarmat 914-re, Diószegi István, Barna János, özv. Gidai Sándorné 915-re, Rökfi János 914—915-re, Rozsos Lajos 913-ra, özv. Gyáni Zsigmondné, Hegedüs Gergely, Kecskeméti Mihály 915-re, Kincses László 914—915-re, Kincses Lászlóné 915-re, Gyáni András 914-re, dr. Pálfi László Gyulafehérvár, Hackler Arthur Budapest, Mikovics Anna Csák, Vajda Ferencné Torockó 915-re.

Örökös alapitói díjban fizettek: Kisgyörgy Sándor és neje Vargyas 50 K (második részlet) és Liptayné Gál Ilona Budapest 100 K-t.

Az U. K. költségeire ajándékoztak: Árkosi Béla Selmecbánya 2 K, özv. Rend Domokosné Adony, Vass János Kolozsvár 3—3 K, Hackler Arthur Budapest 2 K 60 fillért. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1915 február 20-án.

Gálfi Lőrinc,

Egyesült Könyvnyomda R.-t.

Kolozsvár, Ferencz József-út 85. sz.



Ajánlja modern ujdonságokkal, hangjegyekkel, szedőgépekkel és a technika legujabb vivmányu gyorssajtóival felszerelt müintézetét iskolák, egyházak, egyesületek, intézmények, magánosok, ipartelepek, kereskedők, gyárak, gazdaságok, pénzintézetek, stb. részére szükséges mindennemü nyomtatványoknak izléses kivitelben való gyors előállitására. Egyetlen megrendelés, legyen az a legkisebb vagy a legnagyobb, mindenkit meggyőz az árak rendkivüli olcsóságáról s a munka kifogástalanságáról. —

MÁRCIUS 15.

Március 15. Beszéd. Irta: Lombos Alfréd	—·30 K
Március 15-iki beszéd. Irta: Fülöp József	—·40 „
Egyházi beszéd március 15-re. Irta: Ferencz Gy. dr.	—·40 „
Ugyanaz. Irta: Mészáros János	— 30 „
Ugyanaz. Irta: Kovács Ferenc	— 30 „
Hazaszeretet. (Tizenegy hazafias alkalmi beszéd ünnepélyekre.) Irta: Danóczi Antal	1·— „
Márciusi dalok. Irta: Ábrányi Emil	—·30 „
Szabadság. Haza. Ujabb máruiusi dalok. Irta: Ábrányi	— 30 „
1848. Március 15. (története). Irta Gracza György	—·30 „

Történelmi és iskolai játékok:

Március 15. Alkalmi szinjáték. Irta: Pásztor József	—·80 K
Szabadság ünnepe. Ifjusági szinjáték. Irta: Pásztor József	— 80 „
Öreg honvéd. Jelenet. Irta: Balla Miklós	—·80 „
A honvéd. Szinjáték. Irta: Balogh Kálmán	—·80 „
A hazaáruló. Szinjáték. Irta: Erdélyi Zoltán	—·80 „
Talpra magyar! Ifjusági szinjáték. Irta: Majthényi	—·80 „
Rákóczi szinművek. Irta: Eötvös K. L.	2·— „

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Legcélszerübb az összeget postabélyegekben vagy postautalványon előre beküldeni. Portóra 20 fillért kérek.

Nyomtatta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 április. 4. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 57
Hiszem az embert, hiszem az életet. Győrfi István 58
Egész szivvel. Kiss Sándor . . . 60
A mi katonáink 62
Levél Amerikából. Wendte W. Károly 67
Adat id. Báró Daniel Gábor emlékéhez 68
Irodalom 69
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 69
Nyilvános elszámolás 72

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv., SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

Minden unitáriusnak szól, de aki az unitáriusokról akar szólni, az sem nélkülözheti ezt a könyvet: *Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután* Mert ebben meg van magyarázva az unitárius *vallás* eredete és fejlődése, az unitárius *egyház* jogai. Ismerteti a vallás alapitóit, az egyház oszlopait. 400 esztendő nevezetes gondolatai és a négyszáz esztendő, a XIX-ik század értékes alkotásai, mint tiszta tükörből ragyognak vissza ránk ebből a könyvből. Irták legjobbjaink: Ferencz József püspök, báró id Daniel Gábor, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor v. b. t. t. főgondnokok, dr. Borbély Ferenc, dr. Borbély István, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, dr. Gál Kelemen, Kiss Sándor, Pap Mózes, Szinte Gábor, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Varga Dénes, Vári Albert, dr. Wendte Károly tanárok, lelkészek és Percelné Kozma Flóra. A 200 nagy 8-rét oldalra terjedő könyv ára 3 K., 5 példány postai költségét fizeti a kiadó Dávid Ferenc-Egylet.

Dávid Ferenc képes életrajza irta Pap Domokos. kiadta a Dávid Ferenc Egylet. A csinos kis mű könnyen áttekinthető szépen megirt életrajza a dévai mártirnak. Ára 50 fillér, postán küldve 58 f.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni, Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

Ha legalább 5-ön egyszerre rendelik meg s egy-egy koronát, összesen 5 koronát egyszerre beküldenek, az Unitárius Közlöny háborus számait egész évben egy csomagban egy névre megküldjük.

Az Unitárius Közlöny régi számaiból 12 drbot 40 fillérért, 100 darabot 2 koronáért küldünk meg.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 április. 4. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 2 korona 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek. — Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

A jó megélhetésnek számtalan akadálya van. Jó csomó akadály magában az emberben van. Baj ha gyenge, beteges, baj, ha az élethez üres kézzel kell kezdenie, mert a szülők semmit sem hagynak hátra, de előny ha megtanították dolgozni s amellett tűrni és nélkülözni. Az épkézláb ember megtud élni mindenhol, ha nemcsak dolgozni, hanem a keresetét megbecsülni tudja. Amig ifju az ember több munkát és több nélkülözést el tud birni. Arra ne számitson, okos ember nem is számit, hogy úri kényelemben, nagy bőségben élhet és olykor-olykor egy-egy jó mulatozásban is részt vehet. Ezek nélkül egészen jól meg lehet élni.

—

Mélyebbre a hálót, azt tanácsolta Jézus. Mélyebbre a kapát, az ekét, az ásót, tanácsoljuk mi, hadd kerüljön felül a pihent föld, hadd menessen mélyebbre a gyökér s utána a növény. Furcsa, hogy az emberek szeretik jól bele ereszteni a kést a kenyérbe, de nem az ásót, a kapát és az ekét a földbe. Pedig a dolog helyes rendje ez volna.

—

A kenyér. Most már igazán napirenden van a kenyérkérdés, mert nem volt nagy termés és a háboru a fogyasztást óriás mértékben megnövelte. A katonának nagy erőre, nagy kitartásra van szüksége, azért jól kell táplálkozni. Az itthonmaradottak legyenek takarékosak a meglevővel és szorgalmasok a föld megmivelésében és mindennemü termény készitésében, mert minél többet dolgozunk, annál kevesebb lesz a szükség és nyomoruság jövőben.

»*Ha van mondani valód rólam*, még ha kellemetlen volna is nekem, mond meg kérlek nekem, vagy ha kímélni akarsz engemet, ne mond senkinek, mert én mindig szivesebben veszem még a rágalmat is első kézből, mintha mások kezén át menve kerül hozzám, mert a rosz hir olyan, mint a bankópénz, forgalom közben rakodik rá a piszok, s nem mint az arany, amely fényesedik.

—

Türelem és csak türelem. Ez az első parancsolat. Türni kell az éhséget, a szomjuságot, a hideget, meleget, ázást, fázást. A katona egyebet nem tehet. A civil honnan veszi magának a jogot, sőt a bátorságot, hogy türelmetlenkedjék, bármilyen bajokkal kerül is szembe. A katona két napja nem evett, mégis rárohan az ellenségre. A polgár, ha enni akar, fogjon munkához és dolgozzék szünetlenül, izzadásig, tenyértörésig, derékfájásig. Ezt parancsolja az osztóigazság, hej, mert szégyen lenne, ha hazajövet nem kapna kenyeret az asztalán ő, aki visszaverte az ellenséget, hogy el ne foglalja házunkat, tüzhelyünket, asztalunkat.

—

Legyetek irgalmatlanok a tunyákkal, heverőkkel, ingyenélőkkel szemben. Ezek az ellenség cinkostársai. Ezek fosztogatnak mindennap, mert ingyen veszik el előletek a kenyeret. A falu, a város keresse föl a buvóhelyeket, a semmittevők tanyáját és verje ki őket az utcára, adjon ásót, kapát a kezökbe, tanitsa meg, hogy készitik a kenyeret a föld porából és göröngyéből. Legyetek irgalmatlanok azokkal, akik nem dolgoznak. Ha dolgozni még sem akarnának, ne engedjétek, hogy egyenek, hanem üzzétek el őket, mert az ellenség cinkostársai.

Hiszem az embert, hiszem az életet.

Hiszem az embert!

Civilizációnk fényes, hatalmas épülete összeomlott. Békés életünk szentségeit mélyen betemették a romok. Kétségbeesetten, megrémülve álljuk körül a pusztulás gyászos omladékát, szivszakadva hallgatjuk a szétesett csiszolt kövek, a hatalmas faragott gerendák áldozatainak tompa segélykiáltását...

A pusztulás, a rombolás képe mindenütt, merre nézünk. Vérnek tengere hullámzik tágas térein, nagy temető lett a békességnek földje, a kalászos mező, a gyümölcsös

hozó szelid halom hát — halálhörgéstől visszhangzanak a néma rengetegek.

Mégis, akkor is, ha mindent elboritnának is a vérnek szennyes hullámai... Folyjon vér több művelt Európa földjén, mint amennyit a barbárság, a műveletlenség valaha kiontható... Ne legyen bár e világnak egyetlen népe, melyet tűzbe nem boritott vészes csatáknak pusztító vörös lángja... Ne maradjon érintetlen művészi szentélyek mohos, évszázados köve... Essenek szét szürke hamuvá tudomány, csarnokaink, otthonok békés tűzhelye. Vesszen bár el, semmisüljön meg régi időknek minden műve, irott tudománya, művészi nagy alkotása... Mégis akkor is hinnék, hiszek az emberben! Hiszek teremtő hatalmában! Hiszem, hogy fölállana a porból, újat, istenibbet, szebbet munkálna.

Hiszek az emberben, lelkének abban a rejtett mélységében, mely mint az isteni élet olthatatlan lángja ég benne. Hiszem, hogy az élet vizének új, bőségesebb áradata fog ömleni belőle. Felépiti a testvériségnek örök templomát, az el nem muló ember-szeretetnek örök városát. Hiszem, hogy önkezével szövi össze a változatlan, nem lankadó szeretet ragyogó kötését, melybe felöltözik, amelybe öltöztet. Szenvedélyeinek, a gyülöletnek, az előitéletnek sivár pusztájában felsarjadnak a békének, az örömnek, a boldogságnak színes virágai. Hiszem, hogy egykor felál, kiegyenesedik a görnyedt ember, a maga nemes, istenies alakjában, lábaihoz dobja mint egy régi világ széttört láncait, mint szabadnak született fiu, mint Istennek teremtett képmása, mint egy örökkévaló életnek átértő Mestere.

Hiszem az embert, a teremtőt, az örökkön élőt, hiszem az életet, mely örök!

Hiszem, hogy az elmulás, a vesztés, a halál csak látszat, kisérő árnya az életnek, a meg nem szűnő levésnek és tudatlanságunk, elkülönültségre törő önzésünk képzeletalkotása. Létformákba vágjuk bele az életet és a szük, rámért keretek merev kötelességei, megirt törvényei között, mint remegő szolgák utánozunk, egyformásodunk. Véges alkotásaiból bálványt készit az ember és önző céljának valósitási eszközeivel láncra veri ember-testvére teremtő kezét!

Hiszem, hogy létünk végessége a szükségszerüségben gyökerezik s hogy az ember kicsi létében, de végnélküli nagy l e v é s é b e n. A szükségszerüség pedig megszűnik, amikor nem egyéni nyereség, nem kapás, hanem a l e v é s vezet gondolkodásunkban és cselekvésünkben... Amikor

boldogságunkat nem valaminek a megszerzésében keressük, hanem abban, hogy feladhatjuk magunkat individuális életünkön felül emelkedő ideálnak, a haza, az emberiség, az Istenség ideájának... Amikor az egyéni élet törvényéül nem előírásokat, nem mechanikus kötelességsorozatot, hanem a szeretetet ismerjük el. Amikor a szeretetben fel tudjuk találni énünk legtisztább szabadságát és teszünk valamit nem érdekből, hanem szeretetből. Hiszem, hogy eltünik a végesség látszata s az elmulás minden félelme minden mással és Istennel való eggyé levésünk tudatos munkálásával. Megértjük, hogy a véges és végtelen létének problemája csak logikailag áll fenn, a valóságban benne élünk a problemában. Az egyetemesség nézőpontjából nem vesszük észre a halál borzalmasságát, hanem örömmel fogjuk észrevenni az élet és halál közötti összhangot. A halál látszat, az élet valóság s így a látszatot is a maga végtelenségébe öleli. Az emberi élet bár véges megnyilatkozásában, de végtelen lényegében, mert élet; a változások s így a halál sorozatán kell átmennie, hogy megvalósíthassa a végtelent.

»Én vagyok a feltámadás és az élet, aki én bennem hisz...« én hiszem az életet, mely örök és hiszem az embert, a teremtőt, az örökkön élőt.

Kolozsvár, 1915. Husvét.

Győrfi István.

Egész szivvel.

Amit itt leirok, az 1915 március 10-én történt. Ezekben a napokban volt az évszak legerősebb tele. A kolozsvári állomás II. osztályu várótermében egy kis unitárius társaság verődött össze. Ott volt G. B. esperes, K. E. dési szolgabiró, M. Ö. hadnagy, aki a harctérről visszajövé rövid szabadságát élvezte és e sorok írója. Ráértünk a beszélgetésre, mert ennek a napnak párja aligha van a vonatkésések diárjumában. Ezen a napon történt az, hogy a Brassótól Budapest felé menő vonat délután 5 óra 24 perc helyett éjjeli 11 óra 55 perckor, tehát öt és fél órai késéssel érkezett be a kolozsvári pályaudvarra. A Budapestről Brassóba menő vonat pedig esti 8 óra 21 perc helyett éjjeli 12 óra 39 perckor érkezett be szintén. Ezek a késések a már egy hete tartó, de éppen ekkor a tetőpontjára jutott hóviharoknak voltak a következményei.

A váróteremben összeverődött kis unitárius csoport-

nak pár tagja észrevett a váróterem másik részében egy ismerős, tisztes ősz arcu embert. Ott ült mozdulatlanul egyik széken körülbelül egy óráig. Aztán a székéről felkelve, határozott, fiatalos lépésekkel járta körül a váróteremet. Megint hosszasan, talán jó egy óráig pihen a széken s aztán újra körüljárja a váróteremet. Egyszerre felénk tart. Kétségtelenül felismerte valamelyikünket. Köszöntjük, amit ő kéznyujtással viszonoz. Körülbelül fél óráig tart a beszélgetés. Aztán megint visszamegy pihenni és várni. Megérkezik végre a várakozás ötödik órája, amikor jelzik a vonatunk indulását.

Az ősz utas éjfél után fél három órakor szállt ki az apahidai állomáson a vonatból. A hosszú pulman kocsi folyosóján még egyszer végig néz. Megpillant engem, kezet nyujt, szivélyesen elbucsuzik s aztán eltünik a hóviharban. Keresi a reá várakozó kocsit.

A vonatom alig megy 8—10 percet a kolozs—kolozskarai állomásig. Apró, hideg, sürü havat sodor a szél. Arcomba és szemembe csap, amint kiszállok. Keresem a kocsimat, amit azelőtti napon rendeltem. Sehol sem találom. Végre rátalálok egy őrre. Kérdem a kocsimat. A kocsis volt itt késő este, a vonatérkezés rendes idején — mondja. De azzal távozott, hogy ilyen időben várni lehetetlen. Ezt általam üzenetül hagyta, hogy semmi pénzért nem várhat. Nem várhat a lováért. Meg az utat sem lehet látni a nagy hófuvásoktól. Hirtelen két utitársra akadok. Két csendőrre. Beletörődünk a változhatatlanba. Magunk elé vesszük az öt kilométeres útat. Elül is szuronyos csendőr, hátul is szuronyos csendőr. Ilyen kiséretem amugy sem volt soha. Már pár lámpa fel volt gyújtva s világitott ébresztő fényével, amikor beértünk a városba.

Amig jöttünk, el-eltévesztve az útat, sokszor eszembe jutott az ősz útas. Sokszor gondolok azóta is rá! Az este is eszembe jutott, amint a hideg havat hajtotta a szél. Az éjszaka is felserkenve eszembe jutott, amint a hideg, havas szél a szobám ablakát zörgette.

Azóta sokszor gondolkozom. Maradhatna otthon, jó meleg szobájában. Van hová lábát letennie. Van hová fejét lehajtania. Több ezer hold föld ura. De úgy látszik, édesebben hajtja nyugalomra fejét, ha megtette egyháza iránti kötelességét. Azt a köteességet, amit a szive parancsol.

A váróteremben az órákat számlálgató, fiatalos, erős járásu öreg úr, aki Apahidán kiszállott s a hóviharban eltünt, az báró Petrichevich Horváth Kálmán, a magyar-

országi unitárius egyház egyik főgondnoka volt. Utazott haza az Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának március hónapi gyűléséről.

Hyen »egész szivvel« unitárius a mi főgondnokunk. Uram! adj neki még sokkal hasszabb életet. Minket pedig segits, hogy minél többen lehessünk vele, »egész szivvel« az övéi!

Kolozs. *Kiss Sándor.*



— Tudósitások a nagy világháboruban résztvevőkről. —

Harcos hitrokonaimnak küldöm.

A mi katonáink: vérünkből serkent vér,
Ezer szép-reményünk, szent jövő-várásunk;
Szorgos kezü apák, szivtől szakadt testvér:
Életküzdésekben védő erős várunk . . .

Messzi országokkal kell vívnunk, csatáznunk,
Halálos tusákon állni nagy harcokat.
— Büszke szivünk kisért s rajongó állásunk
S dalokat dalolt a pántlikás vonat . . .

Féltőn sérthetetlen ősi örökségünk:
Szabad Székelyország imázó szerelme;
Kincses Magyarhazánk, érted égve-élünk
S irgalom, jaj annak, ki bántani merne.

Uj Hadak-utja az, amerre Ti jártok
S hymnuszokat zengnek az Ég csillagai.
Uj igéket hirdet a Ti bibliátok
És uj történelmet fogtok tanitani.

Vérünkből való vér: drága katonáink;
A legnagyobb vezér, Hadúr vezet mostan . . .
S vissza fogtok térni mind, utolsó szálig,
— Ki dús dicsőséggel, kik megdicsőülten —
Itthon bízva várunk, büszkén, virágosan . . .

S. Nagy László.

53. Az öreg székely generális.

Irta: Móricz Pál.

A megifjodások csodás időszakát éljük, midőn rég pihenő kardok lekerülnek a szegről. Nyugalomba vonult, régi, derék magyar tisztek sem hallgatják tétlenül a határszéleken tomboló csatafergetegek zajgását; Szentábrahámról is harcba vonult egy öreg Székely generális, névszerint: Lőrinczy Dénes altábornagy.

Lőrinczy Dénes, kincses Kolozsvárról, a vasrostélyzatos ablaku unitárius kollégium hajdani »berbécs«-diákja, a honvédségnél töltött hosszas, hasznos, kiváló szolgálatai után, kitüntetésekkel ékesen, jó néhány évvel ezelőtt huzódott félre, mint címzetes altábornagy. Nem Grácot, Linzet, vagy Bécset, sőt Budapestet sem választotta pihenő helyül az öreg »kegyelmes«, hanem az ifjan elhagyott szülőföldre, szentábrahámi székely attyjafiai közé tért meg. Ottan öles magasra megnő a szikár, csontos, fanyeső, sziklatörő székelység és kevélyen, hegyesen villogtatják barna szemüket még az öregek is; mert olyan egészséges föld az ott, hol az öreg embereket sem roskasztja össze a vénség... A királyi parancsszóra most hadbavonult a régi meleg kuriából az öreg székely generális. A közel napokban jelentették hivatalosan, hogy Lőrinczy Dénest valóságos altábornagyi cimmel és jelleggel tüntette ki a király. Hirlik, hogy Szerbia körül szerzett érdemeket.

*

Lőrinczy Dénes tetterős egész életet áldozott fel, hogy az első oktatók lelkes társaságában a magyar honvédséget szükös viszonyok közül, a werndli-puska és paradicsom-flaskós piros nadrág korszakától emberöltő fáradozásaival felemelje mostani diadalmas, minden harctéri nehézséget leküzdő szinvonaláig. A boldogult József főherceg vezérkarából a minta csapattiszt Lőrinczy Dénes nevét hálátlanság, méltánytalanság volna

elhagyni és feledésbe engedni. Lőrinczynk — bár a baka-bakkancsok talpszegére vonatkozó legaprólékosabb rendelkezésekig fejében voltak a különféle szabályzatok tömkelegei — életrevaló, ötletesen, merészen kezdeményező, praktikus magyar katona volt, kinek bravurosan, meglepő sikerekkel végrehajtott gyakorlatait élvezték, dicsérték még a másokkal szemben oly kérlelhetetlenül kritikus Bolla Kálmánok is. Pedig Lőrinczy, az öreg székely generális, egyszerű csapattisztből küzdötte fel magát az elérhető legmagasabb rangfokra. Mint hadnagy, mint század- és zászlóaljparancsnok a hajdu fiuk élén, a debreceni harmadik honvéd gyalogezrednél pár évtizedig szolgált. A bakák nótába foglalták a Lőrinczy Dénes nevét; sőt a hires Nyulas-gyakorlótéren a »Lőrinczy-halommal« kapcsolatban még a katonai térképcsinálók is megörökitették azt... Ha egy-egy bravuros harcászati gyakorlata után (tiszti megbeszéléseknél) sajátságos orrhangján, de a tömör gondolatoknak acélkeménységével indokolásait előterjesztette »az öreg«, még egy Forinyák Gyulával, Bolla Kálmánnal, vén Pókay altábornagygyal szemben állva is: tiszteletet, figyelmet gerjesztő sugár, méltóságos katonaalak volt, akit a fenséges József főherceg és a kákán göcsöt örömest keresgető, szigoru »kegyelmesek« fejbólogatólag, helyesléssel és élvezettel hallgattak. Azon a »fene Lőrinczyn« fehér asztalnál sem fogott ki a mulatságszerető, karakán magyar »első« Bolla Kálmán. Midőn Zilahon a hármas ezred negyedik zászlóalját »vizitálta« Bolla, vidám vacsora közben Lingó cigányt, a szilágysági hires »kisbőgőst« akárhányszor térdére ültette az a szilaj főgenerális, azután ugy dalolgatták Lőrinczy őrnaggyal a Lingó cigány hurrepesztő muzsikájánál:

Csörög-csattog a vasajtó,
Talán jön a tömlöctartó?
Vizitálja a vasakat,
Ugy örül a rabságomnak...
Mondd meg a prófusztartónak:
Ne örüljön rabságomnak;
Mert ha rabságomnak örül,
Hej, kés forog a szive körül...

Ez a nóta a Lőrinczy Dénes nótája volt s még leirva is olybá tetszik, mint valami avas, régi, kuruc kesergő...

54. **Barta Imre, Bató Domokos és Geréd Lőrinc** homoródszentpáli székely ifjak voltak oktatói az ottani ifjusági lövésztanfolyamnak. Egy évi mintaszerü oktatás után mindhárman az északi harctérre mentek. Barta Imre mindjárt a Lemberg körül vivott ütközetekben hősi halált halt a vezetése alatt álló ifjuság mély fájdalmára. Bató Domokos felső karján megsebesült. — Geréd Lőrinc pedig a háboru kezdetétől mai napig dicsősé-

gesen harcol, mint az 5. honvéd tábori ágyusezred 4. ütegének tüzmestere. A jellegzetes székely ifju rövid időközökben az első és második osztályu ezüst vitézségi érmet nyerte s szakaszvezetőből tüzmesterré lépett elő. Ezen kitüntetésekről szép leveleikben igazi székely önérzettel számol be Pálffy Ákos tanítónak, a lövész-tanfolyam szervezőjének, annak jeléül, hogy a nép hálája még a harcterekről is eléri azokat, akik vele foglalkoznak.

55. **A sinfalvi Fodor-fiuk.** Egyik hivemtől, ki immár másodszor van künn a harctéren, a napokban levél érkezett, melyben az alább közölt ima volt. Amelyet megtartani s amelyre vigyázni nagyon kér. Drága emlék — mint irja — mert egy orosztól elvett tintával és tollal irta Oroszlengyelországban az ő jó kis házikójában: a lövőárokban. Kissé izgatott is volt, mert az elszabadult nádi bikák nagyon bömböltek. E hivem Fodor Pál, ki mint földmives iskolai tanuló vonult be a mozgósításkor és őrvezetőből őrmesterré lett előléptetve. Egy orosz lövőárokból egymaga hét muszkát zavart és dobált ki. Itt is érte a sebesülés: több szurás és belső sérülés. Özvegy asszonynak fia. Még két testvére van a háboruban. Samu Olmützben sebesült, Ferenc hadi-munkás Oroszlengyelországban. A negyedik fiu szintén indulóban van, mint B) osztályu besorozott: András. Az ima a következő:

TÁBORI IMA.*

Én Istenem, édes atyám,
Viselj gondot tovább is rám.
Megóvtál a kolerától,
Meg ellenség golyójától.
Sok ütközetben vettem részt:
Kerültetted velem a vészt.
Kérlek, drága jó Istenem,
Azokért, kiket szerettem:
Segits haza épen szépen
És imádlak minden lépten.
Járhassam a templomodat,
Imádjam nagy oltalmadat.
Imádlak én minden percen,
Hát kit itten, ha téged nem?
Hiszen kiket ugy szerettem:
Távol vannak nagyon tőlem.
Azt sem tudom mi van vélek
Csak azt tudom, hogy még élnek.
Tudok neked imádkozni,
Tudok neked hálát adni.

* Katonáink verses históriáit nem a verselés teszi érdekessé, hanem az, hogy ők irják saját háborus élményeikről. (Szerk.)

Boldognak érzem magamat,
Mikor téged imádhatlak.
Akár milyen harcban voltam:
Szent karod alatt harcoltam.
Kitártad a szent kezedet,
Megóvtad hü vitézedet.
Harcolok a neved alatt,
Oltalmamul téged hivlak.
S megsegited vitézedet,
Hogy imádja szent nevedet.
Milyen gyilkos harcban voltam!
Mégis épen megmaradtam.
Ki megóvhat: az szent atyám,
Aki gondot visel reám.
S ha napjaim itt végződnek:
Adjál vigaszt az élőknek.
Kemény szivet az anyáknak,
Jó hajlékot az árváknak,
Hogy imádják szent nevedet,
Higyjék s tudják szent kezedet.
Ki apjukkal voltál és vagy,
Minden percen vigasztaljad.
Tanitsd őket imádkozni,
Tanitsd szent nevedet félni.
Én Istenem, édes atyám,
Viselj gondot tovább is rám.

Ámen.

Irta Fodor Pál őrmester
M. g. abt. II. 50., 5. komp. Tábori posta 37.

Sinfalva. Közli: **Balázs András** lelkész.

56. **Három testvér.** Derzsi Károly postahivatalnok, tartalékos hadnagy az északi harctéren Borónia, galiciai községben hazájáért hősi halált halt. A templom kertjében temették el. Az elhunyt testvére dr. Derzsi Andor abrudbányai ügyvédnek, aki szintén az északi harctéren küzd és Derzsi Józsefnek, aki orosz fogságban van. Özvegye született Kiss Margit, Kis János telekkönyvvezető leánya, egy kis árvája, özvegy Derzsi Józsefné édesanyja és számos rokon és jóbarát gyászolják a derék, hivatalában és magánéletében is kötelességtudó, rokonszenves fiatalembert. Legyen emléke áldott!

57. **Három testvér.** Tordáról három **Szatmári** testvér vonult be katonai szolgálatra. **Gergely** kereskedő augusztusban vonult be az 50-ik ezred 11-ik századához Gyulafehérvárra, ahol testvére **Gábor** már kiképzésen volt. Onnan fölvitték őket Galiciába.

Hirük és nyomuk veszett. A hozzájuk tartozók a bizonytalanság gyötrelmeit ujra, meg ujra átélték, mignem február közepén megérkezett az első s egyetlen levelök, 1914 nov. 12-én irta Berczowkából Gábor, ki a harctéren lett őrmester. Ebből megtudjuk, hogy aug. 30-án Galiciában mindketten megsebesültek, orosz hadifogságba estek és elhurcolták Oroszországba. Gergelyt Kiewbe, Gábort Berezowkára, Kisázsiába. A levél Gábortól jött, aki testvéréről többet nem tud annál, hogy a lábába két lövést kapott, de nem sulyosat. Gábor a kezén sebesült meg, de csakhamar jobban lett és reménykedik, hogy a háboru végével ismét itthon lesznek mindketten. A harmadik testvér **József**, januárban vonult be és ha elkészült ő is a harctérre megy.

58. **Farkas Domokos** (Székelyszentmiklós), nős, egy gyermek apja, a 82-ik gyalogezredben mint szakaszvezető, a kárpáti harcokban az uzsoki szorosnál hősi halált halt.

Levél Amerikából.

Dr. Wendte Károly un. titkár dr. Boros Györgynek.

Nagyon szerencsésnek éreztem magamat, hogy a múlt héten két levele érkezett hozzám a hazai állapotokról és a nagyrabecsült Ferencz püspökről. Az utóbbit kiadtam a Christian Rigister utóbbi számában, a másikból közölni fogok kivonatokat.

Lelkünkre megnyugtatóan hatott, hogy a mult év végén is teljes erővel és komoly munkássággal szolgálták közös keresztény ügyünket. Örvendek, hogy tanulóinkat valamennyire elhelyezhették a Collegiumban, hogy folytathassák tanulásukat; annak is örvendek, hogy egy új iskola-épülettel gazdagodtak. Nagyon nyugtalanitnak az orosz csapatok betörései, amelyet esetleg a romániai is követhet. Imádkozunk, hogy Isten óvja meg egy invazió iszonyaitól. Naponta izgatottan olvassuk a lapokat, félve, hogy netalán mégis bekövetkezik a szörnyü csapás. A Krisztus egyházai Szövetség-Tanácsa meghivását, remélem elfogadják és a küldötteket majd, ha megérkeznek, minden előzékenységgel elhalmozzák. Igaz ugyan, hogy a Szövetség-Tanács (Federal Council) nem volt hajlandó befogadni az unitáriusokat és universalistákat és dogmai akadályokat gördített együttműködésünk elébe. Ez sok kellemetlenséget okozott a szabadalom orthodoxok és még az orthodox lelkészek között is, akik az unitáriusok kizárása miatt meg is szakították minden összeköttetést a Szövetség-Tanácscsal.

Itt Massachusetts államban alakult a Tanácsnak egy

fiókja, amely központi Tanácsunk korlátai ellen tiltakozik és az unitáriusokkal s universálistákkal testvéri egyetértésben működik. Ennek bizonysága, hogy elnökünk dr. Eliot A. Sámuel a Krisztus egyházai massichusetsi tanácsának alelnöke és gyűléseit a mi épületeinkben tartja. A mi unitáriusaink a múlt évben a Tanács céljaira a legnagyobb összeggel járultak. A Tanácsnak magam is működő tagja vagyok. A központi Tanácsot ez nagyon boszantja, el is követett mindent, hogy minket kizárasson, de sikertelenül. A titkára Marcfarland S. Károly tágszivü ember s azt hiszem szivesen befogadna minket minden föltétel nélkül, ha a nyugati és déli tagok nem volnának oly türelmetlenek. Az atyafiságos hajlandóság és szeretet állandó növekedésben van mindkét részen s azt hiszem, hogy csak idő kérdése, hogy minket befogadjanak. Igy nát önök is tegyenek meg mindent, amit tehetnek, hogy a Szövetség törekvéseit az önök országában előmozditsák, ha oda ellátogatnak.

Mi egyidőre felfüggesztettük a *dévai templomra* inditott gyűjtést. Azt hiszem, begyült 1000 dollár (5000 kor.). A pénzt jobb időkre gyümölcsöztetjük.

Ezek után, barátom, imádkozom, hogy maguk, családjuk, egyházuk és országuk legyen jólétben.

Őszinte barátja és dolgozó társa:

Wendte W. Károly.

Adat id. Báró Daniel Gábor emlékéhez.

Keresztelését az árkosi unitárius egyház jegyzőkönyvébe akkori lelkésze bejegyzéséből Végh Benjámin jelenlegi lelkész ur szivességéből közöljük:

»1824. 29. ejusdem Aprilis Vargyasi Mlgs. Daniel Elek Urnak (minekutánna négy szép uri fiu magzatitól az Halál által megfosztatván, semmi fiu örököse nem volna) Mlgs. Cserei Krisztina urasszonynak mint kedves hites társától szivéknek kimondhatatlan örömükre született uri csetsemőjét Gábort kereszteltem. Mlgs. Fő Strása Mester Maurer László urnak mint fő keresztatyjának Mlgs. Maurer Mihály urfinak Mlgs. Datzó József úr házastársának Maurer Anna Urasszonynak Mlgs. Datzó János urnak kedves élete párjának Mlgs. gróf és Obester Kálnoki Jánosné Ő nagyságának jelenlétekben. Az Isten éltesse s nevelje e kis Tsetsemőt szent vallásunk oszlopává s pártfogójává és a szinte elfogyó félben Mlgs. Familia jöjjen általa teljes virágzásba s megnevekedésbe!«

IRODALOM.

„Véres mezőkön . . .“ Irta: S. Nagy László. Kolozsvár, Pannonia könyvnyomda. Ára 1 korona. Második kiadás.

„A fehér utakon“ járt az ifju, immár széles körben ismert unitárius poétánk első, nyilvánosan megjelent verskötetében s ime a második kötet, a „Sürü sinek vonatán“, „Idegen földre“, „Hadur táborába“, „Véres mezőkre“ viszen. „A katona és a költő a legjobb bajtársak — mondja az iró előszavában — együtt küzdve egy szebb jövőért, egymást lelkesitik: a katona acélos kardja megrezegteti a lant hurjait s a költő muzsikája friss erőt éleszt a lankadt inakba.

„Házassági válóperekben követendő eljárás az uj polgári rendtartás szerint.“ (Az 1911. I. t.-c. 639—686. §.) cimen egy 64 nyomtatott oldalra terjedő munka jelent meg dr. Nagy György budapesti ügyvéd tollából. A mű nem jogászi okoskodás, nem jogbölcselmi fejtegetés, hanem tájékoztató azok részére, akik a válóperekben való eljárással megismerkedni óhajtanak. A *jegyzet* rovatokban könnyen érthetően magyarázza meg mind a tételes törvényszakasz értelmét, mind pedig az indokokat, melyek azokat létrehozták.

Harci szonettek és egyéb háborus költemények cím alatt Barabás Ábel főgimn. tanár, a kitünő iró egy kötetet ad ki. Ára 2 K lesz. Megrendelhető a szerzőnél. Nagyon ajánljuk figyelembe.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Özv. Benczédi Gergelyné. Ez a kis gyászkeret egy jó lélek szomoru tragédiáját fejezi ki. Az egykori hires jogtanár, Mikó Lőrinc leánya, Mikó Klára kis korában anyai árvaságra jutott. Fiatalon lett Benczédy Gergely tanárunk neje, de családját a betegségek és halálok hosszu láncolata állandúan sujtotta. Szép kis leánya után nagytehetségü fia, Lőrinc, majd Ferenc már mint végző ifjak elhunytak, ügyvéd fia nyomtalanul eltünt, férje váratlanul meghalt és a mult nyáron elveszítette szeretett jó vejét, dr. Nyiredi Gézát. Egyetlen fiát elsodorta a világháboru Szerbiába, honnan nagy betegen haza került, szerencsésen meg is gyógyult. A jó anyát a gyötrő szivbeli bántódások végleg kimeritették. Most már többé nem fáj semmi. Ő is pihen ott férje, gyermekei, jó testvére, Mikó Imre mellett. Nagyon jó szive volt. Mindenkit szeretett s őt mindnyájan szerettük és tiszteltük. Kivánunk neki csöndes pihenést!

Demeter Dénes karácsonyfalvi unitárius lelkész, törv hat. biz. tag, egyházköri közügyigazgató, Dávid Ferenc egyl. elnök, nevelésügyi biz. elnök, számos egyházi és társadalmi egyesület megalapitója s vezetője, 45 éves korában, papi működésének 21. évében március hó 12-én hirtelen meghalt. Az unitárius papság sorából egyik legtevékenyebb, önzetlen munkás dölt ki, akit hívei rajongásig szerettek, munka- és pályatársai nagyrabecsültek. Ezt mutatta az az impozánsan megnyilatkozó részvét, melyet a megboldogult márc. 14-iki temetésén tanusított a két Homoródvidékének nagy számban megjelent közönsége — s az a sok köny, amit kedvesei, hívei és barátai koporsójánál hullattak . . . A temetési szertartást a háznál Vajda Antal énekvezetésével Ürmösi József homoródszentpáli lelkész végezte s meghatottan, megható beszédben bucsuzott el a hív lelkipásztor, önzetlen társadalmi munkás és jó baráttól. A köztemetőben levő sirnál pedig Péter Sándor városfalvi lelkész a tanuló- és pályatársnak, a székely vértől hevülő költői léleknek mondott utolsó istenhozzádot. Emléke széles körben sokáig élni fog. Szerkesztőségünk mély megdöbbenéssel vette e szomoru hirt s reméljük, hogy érdemeit rövid idő alatt kellőképpen lesz alkalmunk méltatni.

Elhunyt Tana Sámuel kir. tan. p. ü. igazgató neje Segesvárt hosszas szenvedés után március 15-én. A kedves nő és jó anya korai halála mély részvétet keltett. Férje, egyetlen kis leánya és nagy rokonság gyászolja.

Kovács Lajos nagyajtai lelkészt, a jeles egyházi irót a brassai egyházközség egyértelmü lelkesedéssel megválasztotta lelkészévé. Beiktatása nemsokára meglesz.

Hat vasárnap délután istentisztelet volt az unitárius kollegium diszteremében a f. évben is. Mindig nagy hallgatóság előtt beszéltek: Ferencz József püspök, Vári Albert, Győrfi István, Ürmösi Károly, Csifó Salamon, dr. Boros György.

Imádságok katonák és hozzátartozóik részére. Az E. K. Tanács által ezen a cimen kiadott könyvecske szerzőit lapunkban kivánjuk az érdeklődőkkel megismertetni, amely megjelölés az imakönyvben magában zavarólag hatott volna. Ferencz József püspök: III. 16; Dr. Boros György: I. 4, 8, 10., III. 6, 13, 15; Csifó Salamon: I. 2, 3., II. 3, 5., III. 10, 11, 14; Gálfi Lőrincz: II. 5, 6, 7., III. 7; Ürmösi Károly: I. 6, II. 1, 2., III. 1—5; Vári Albert: I. 1, 9., II. 4, 10., III. 9, 12; Győrfi István: I. 5, 7., II. 9, 11., III. 8. Az imádságos könyv a lelkészi hivatalokban kapható.

Háborus előadás Homoródszentpálon. Megható kis előadásnak voltam tanuja a homoródszentpáli népház nagytermében. Kis gyermek-kórusok gyönyörü összhangja és amit vidéki, községi előadásokon gyerekektől még sohasem hallottam, a melodrámák sajátságos, megható tónusa csodálattal töltött el a mesterek, Pálffy Ákos és Bencéné, Györffy Ilona iránt, hogy oly kedves és feledhetetlen estét szereztek. Ürmösi Józsefné katonanótákat énekelt. Az előadás után vacsorán egy koronájával jó kis összeg gyült a katonák árvái részére. *Bencze Domokos.*

Köszönetet mond lelkipásztorának, Ferenczi Áronnak Jakab Lajos Bécsben, a kórházban ápolt katona a mult hóban irt levelében „a rég óhajtott imakönyvért, melyet neki ajándékozott" s azt irja, „itten egy öreg katholikus pap azt mondta: „ha nem vagyok katholikus, nem is vagyok keresztén", pedig a dolog ugy áll, hogy az öreg pap nem keresztén, vagyis nem méltó követője a Jézusnak, mert Jézus nem arról itélte meg az embert, hogy a synagogába jár-e vagy az utcasarkon imádkozik, hanem arról, hogy tiszta szivből imádkozik-e. Az utcasarkon állónak azt mondotta: jaj nektek, ti képmutatók, a templomba járókat kiüzte onnan, mert az Istenházát vásár helyévé alacsonyitották.

A homoródszentpáli áll. el. isk. tanulók f. évi február 21-én tartott háborus előadásán felülfizettek: Ürmösi József 3 K 80 f., Bence Gábor 3 K 40 f, Marosi Márton 2 K 80 f., Sándor Kálmán 2 K 50 f., Bedő Albert 2 K, Péter Sándor 1 K 20 f., Nagy Gyula 1 K, Gál József 80 f., Kertész Irmuska, Bedő Miklós, Bartalis Márton és ifj. Barta Mózes 40—40 f., Balázs Jánosné és Barta Zsigmond 20—20 f., Ürmösi Józsefné által adományozott szegfüből begyült 7 korona. Az estély tiszta jövedelme 81 korona, miből 41 korona helybeli célokra fordittatik; 30 korona az elesett hősök árváinak segélyezésére és 10 korona az udvarhelymegyei tanitók „leányotthona" alapjára a kir. tanfelügyelőséghez küldetett. Mindazoknak, kik megjelenésükkel és felülfizetésükkel az estély sikeréhez hozzájárultak, e helyen is köszönetet mondok. *Pálfy Ákos.*

A homorodkeményfalvi egyházközségben a mult évben a hivek adakozása és munkája 320 K 20 f. értékü volt, a mi szép megnyilvánulása a hivek buzgóságának.

63-ik örökös alapitónk nevében betühiba csúszott be *Lipkay* helyett Liptay, amit, a figyelmeztetésért köszönettel, kiigazitunk.

Március 15. az unitárius teologián. Az Ifjusági Önképzőkör igen szépen sikerült ünnepség keretében ülte meg a nagy nap emlékét a sebesült katonák résztvételével. A siker sulypontja éppen arra az alkalmi szerencsére esik, hogy Boros Irén énekművésznő készségesen vállalkozott a közreműködésre. Kiválóan, iskolázott, szines hangjával harcos közönségét a könnyekig meghatotta. Megérdemelt tapsok hononrálták ugy az éneket, mint Lavotta Rezső konzervatoriumi igazgató zongora-kiséretét. A sikerből kiemelte a maga megillető részét Rezik Károly konzervatoriumi tanár művészi gordonka játékával. Az ünnepség harmonikus keretébe mégfelelően helyezkedtek be, Katona József alkalmi imája, Lőrinczy Zoltán elnök, mély gondolatokkal összeállitott beszéde, Vári Domokos és Máté Lajos sikeres szavalatai.

Szerkesztői izenetek. *F. V.* tkv. Dés. Az arcképet várjuk. Az életrajzzal együtt óhajtjuk kiadni. *A háboru lelke.* Türelmet kérünk, mert a lapot nem bővithetjük s ez nem veszíti értékét. *Dr. Létay Balázsról* az a hir keringett Kolozsvárt, hogy orosz fogoly lett és él, de megerőritést nem nyert. Dr. Posta Béla egyet. tanár ur szivességéből jellemrajzát és arcképét közölni fogjuk. *P.—or.* Szivesen adnók a levelet, ha kissé röviditni lehetne. Kérünk fölhatalmazást.

Nyilvános elszámolás.

A brassói unitárius templom épitésének céljaira tett adományok.

— III. közlemény. —

10. Az Árkosi Tamás fogarasi lelkész gyüjtőivén: Nyiredi Lajosné Fogaras 40 f.

11. A Wartl Jánosné 309. sz. gyüjtőivén: Wartl János honvéd őrmester és neje Brassó 6 K 60 f., György Elek 20 f., Török Dénes 10 f., Nyáguly őrmester 20 f., Kádár Péter 30 f., Varga György 20 f., Skerei János 20 f., Darnóczi Lajos 20 f., N. N. főhadnagy 1 K, Moldován Miklós 30 f., Pozna Dávid és neje 1 K, Vastel Márton 4 K, Szász Ida 20 f., Czikely Karolina 50 f., Szász Mihály és neje 30 f., Szász Árpád 2 K, Smaszenka Ferenc 30 f., László Ágoston 50 f., Kolumbán Jánosné 40 f., Simon József 1 K, Dániel Józsefné 60 f., Székely Mártonné 10 f., Hensel János és neje 40 f., Sándorné 20 f., Horváth Gézáné 30 f., László Simonné 20 f., Gál Lajos 10 f., Ráduly Mihály 10 f., Nagy Dénes 10 f., Jakab János 20 f., N. N. 40 f., N. N. 20 f., Wastel Róza 1 K, Pitik János 20 f., Nan Erzsébet 20 f., Nan Paraszkiva 20 f., Nan György 30 f., Burszán János 20 f., Zarnescu Demeter 20 f., Piordu János 20 f., Redecina Demeter 60 f., Hogea Paraszkéva 10 f., Bursán György 30 f., Zoor Amália 40 f., Schobel Anna 40 f., Bakonyszegi Imre 46 f., Nagy István 3 K, összesen 30 K.

12. A Kovács Károlyné 259. sz. gyüjtőivén: Kovács Károlyné Brassó 5 K, Kovács Károly máv. kalauz 5 K, N. N. 50 f., Árpád János 2 K, Meleg Zsigmond 2 K, Huszár András 2 K, Lanyeszky István 1 K, Mark Károly 1 K, N. Gyula 1 K, Majay Zsigmond 1 K, Szmatona Gyula 1 K, Horváth Dávid 1 K, Kiss András 1 K, Bodor Ákos 1 K, Motek János 1 K, N. Dénes 1 K, Róna József 1 K, Koronki 2 K, Dénes Mózes 2 K, Gyuetkó József, Kalmár Géza, Friedel Gyula, Orbán Ferenc, Bang Zoltán, Serbán Valér, Nagy Dániel, Kamilli József, István Sámuel 1—1 K, N. N. 20 f., Szücs János 50 f., Elekes Dénes 1 K, Fney Miklós, Kiss János, Eszenyei, Máthé István, Dézsi Árpád, dr. Fogarascher Ottó 1—1 K, N. N. 50 f., Hencz Géza 1 K, Simó Endre 1 K, N. N. 20 f., Nagy Ferenc, Ferencz N., Kürti Antal 1—1 K, Kürti Antalné 1 K, Nagy S. 50 f., Hollanda Péter 1 K, Keresztes Gyula 2 K, Mellharal József 1 K, N. Rezső, N. N., Takács állomásfőnök, Csath N., Kiss N. 1—1 K, N. N. 50 f., Kázsa Márton, Finta Aladár, Kiss Károly, Horváth Mihály, Berényi János, László András, Kovács Pál, Poché János, Hutter Gyula 1—1 K, Nagy Aladár 50 f., Joós Ferenc 50 f., Stolcz Károly 1 K, N. N. 40 f., Kellermann Géza 40 f., Asztalos Ödön 50 f., N. N. 50 f., Kiss János 2 K, Böjthy Artur 1 K, Lutsch Mihály 1 K, Mátéffy Lajos 2 K, N. N. 50 f., N. N. 50 f., H. S. 40 f., Lucz Alajos 2 K, N. N. 1 K, Kahos N. 1 K, Filipánics

Gyula 1 K, Illána Márton 1 K, Korpás János 50 f., Jakab Áron 1 K, Kovács N. 1 K, Szabó Sándor 40 f., Csatári Domokos 20 f., Benedek János 50 f., Benkő Dénes 1 K, Kamilli Károly 1 K, Monoki 20 f., Nagy Sándor 40 f., Eperjesi István 1 K, Szép István 30 f., Szathmáry Lajos 50 f., Szathmáry Lajosné 50 f., Talán János 50 f., Csutak László 50 f., Ferencz János 1 K, Ströbel Jenő 1 K, Borbély Sándor 1 K, Uher János 50 f., N. N. 30 f., Jánó Béla 50 f. (A szent Isten kegyelméből tiszta keresztényi hitem mellett gyüjtöttem, a jó Isten adjon segedelmet a szent cél végrehajtásában. Kovács Károly máv. kalauz és neje Györke Zsuzsánna) összesen 104 K 90 f.

Dr. Vernes István
egyház közs. gondnok.

(Folytatjuk.)

Az egylet pénztárába a folyó évi tebruár 20-tól március 20-ig rendes tagsági dijat fizettek: Maksai Lászlóné Kolozsvár 915-re, Lázár Miklós Torockó 912—915-re, Dobos György Vadad 911—915-re, Pap László Székelyudvarhely, György János Nagyselyk, Fekete Lajos Szászegerbegy, Gyarmati Domokos Ladamos, Binder Laura Kolozsvár, Fodor Ferenc Nádasszentmihály, Binder Emil Budapest, Bede János Kolozsvár, Dr. Sárdi Elemér Tövis 1915-re, Székely Mózes Déva 915—9 6-ra, Csete Pál Kolozs, Dr. Kozma Jenő Marosvásárhely 1914 re.

Előfizetői dijat fizettek: Sigmond Lajos Kökös 1913-ra, Dr. Jancsó Ödönné Marosujvár 914 re, Csák János Füzesgyarmat 915—916-ra, Székely Sámuel Dés, Jakab Géza Kolozsvár, Végh József Székelykocsárd, Träger Arvéd Pinkafő, Jakab János Szásznádas, Imreh Mózes Kissolymos 915-re.

Az U. K. költségeire ajándékoztak: Özv. Péterfi Sándorné Nagyajta 4 K, Br. Daniel Lajos Vargyas 25 K, Jakab Géza Kolozsvár 2 K 60 f. Fogadják az egylet köszönetét.

A háromszékköri fiókegylet pénztárába fizettek: Özv. Szász Béláné Sepsiszentgyörgy 913—915 re, József Lajos, József Lajosné, Kiss József, Özv. Ütő Benjáminné, Ütő András 914-re, Özv. Tibáld Józsefné 915-re, Székely Elek 911—913-ra, Barta Lajos, Id. Simon Áron, Simon József, Ferenc Lajos, Unitárius Egyházközség Nagyajta 914 re, Özv. Dézsi Mihályné, Id. Simon György, Fazakas Sándor 914—915-re, Kovács Lajos 910—911-re, Id. Kisgyörgy Áron, Took Mózes 915-re, Özv. Péterfi Sándorné 913—914-re, Sigmond Tamás Kökös 914—915 re, Unitárius Egyházközség 915-re, József Mihály Kilyén 914-re, Simon László Sepsiszentkirály 913-ra, Barabás Ferencz Árkos 914-re, Végh Benjamin 913 914-re, Barabás Károly 912—914 évre, Ifj. Barabás Sándor 903—907-re, Kiss József 914 915-re, Unitárius Egyházközség 915-re, Berde Ferenc Laborfalva 908—912-re, Unitárius Egyházközség 915-re, Régeni Györgyné, Berde Károly, Unitárius Egyházközség Kálnok 915-re, Gocsmann Béla, Török Elek, Unitárius Egyházközség Brassó 915 re, Kádár Sándor Sepsikőröspatak 915-re, Unitárius Egyházközség 912-re, Unitárius Egyházközség Bölön 915 re, Unitárius Egyházközség Sepsiszentkirály 914-re.

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok.

Egyesült Könyvnyomda R.-t.

Kolozsvár, Ferencz József-út 85. sz.

Ajánlja modern ujdonságokkal, hangjegyekkel, szedőgépekkel és a technika legujabb vivmányu gyorssajtóival felszerelt müintézetét iskolák, egyházak, egyesületek, intézmények, magánosok, ipartelepek, kereskedők, gyárak, gazdaságok, pénzintézetek, stb. részére szükséges mindennemü nyomtatványoknak izléses kivitelben való gyors előállitására. Egyetlen megrendelés, legyen az a legkisebb vagy a legnagyobb, mindenkit meggyőz az árak rendkivüli olcsóságáról s a munka kifogástalanságáról. —



UJDONSÁGOK!

Szünteleu imádkozzatok! Irta: Murányi János ref. lelkész	—·20 K
Ne sirj! Utmutató a vigasztalás örök forrásához a Pécsi Behánia egylet kiadása	—·20 „
Élet és Halál. Vallásos elmélkedések. Irta: Muraközi Gyula . .	—·80 „
Jézus önarcképei. Hat elmélkedés. Irta: ifj. Victor János . . .	2·— „
Beszédek és homiliák francia szónokok müveiből. Átdolgozta Somogyi József ref. lelk.	2·— „
Isten és a háboru. Irta: Nagy Lajos	—·50 „
Egyházi beszédek a világháboru idején. Irta: Kis József esperes-lelk.	3·40 „
Hétköznapi templomi imádságok tekintettel a háborura. Irta: Harsányi Pál gyomai ref. lelk.	—·50 „

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Legcélszerübb az összeget postabélyegekben vagy postautalványon előre beküldeni. Portóra 20 fillért kérek.

Nyomtatta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 május. 5. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 73
A háború lelke. Marosi Márton . 74
A mi katonáink 76
Lelkész levele hadba induló hívének. Péter Sándor és felesége . 83
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 85
Nyilvános elszámolás 87

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv., SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

Minden unitáriusnak szól, de aki az unitáriusokról akar szólni, az sem nélkülözheti ezt a könyvet: *Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután.* Mert ebben meg van magyarázva az unitárius *vallás* eredete és fejlődése, az unitárius *egyház* jogai. Ismerteti a vallás alapitóit, az egyház oszlopait. 400 esztendő nevezetes gondolatai és a négyszáz esztendő, a XIX-ik század értékes alkotásai, mint tiszta tükörből ragyognak vissza ránk ebből a könyvből. Irták legjobbjaink: Ferencz József püspök, báró id. Daniel Gábor, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor v. b. t. t. főgondnokok, dr. Borbély Ferenc, dr. Borbély István, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, dr. Gál Kelemen, Kiss Sándor, Pap Mózes, Szinte Gábor, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Varga Dénes, Vári Albert, dr. Wendte Károly tanárok, lelkészek és Percelné Kozma Flóra. A 200 nagy 8-rét oldalra terjedő könyv ára 3 K., 5 példány postai költségét fizeti a kiadó Dávid Ferenc-Egylet.

Dávid Ferenc képes életrajza irta Pap Domokos. kiadta a Dávid Ferenc Egylet. A csinos kis mű könnyen áttekinthető szépen megirt életrajza a dévai mártirnak. Ára 50 fillér, postán küldve 58 f.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni, Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

Ha legalább 5-ön egyszerre rendelik meg s egy-egy koronát, összesen 5 koronát egyszerre beküldenek, az Unitárius Közlöny háborus számait egész évben egy csomagban egy névre megküldjük.

Az Unitárius Közlöny régi számaiból 12 drbot 40 fillérért, 100 darabot 2 koronáért küldünk meg.

Az Unitárius Közlöny ez évi 1. számát köszönettel veszszük azoktól, akik nélkülözhetik. Sziveskedjenek beküldeni.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 május. 5. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 2 korona 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek. — Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Add meg az Istennek mi az Istené, a császárnak, ami a császáré. Ezt a jézusi mondást most egészen szószerint kell alkalmazni, azzal a megtoldással, hogy minél kevesebbet gondolj magadra, mert veszélyben a haza s most a király parancsa irányit mindent Isten segedelmével.

—

Az őszinte imádság megtalálja az Istenhez vezető útat. Ott az ő lábai zsámolyánál megpihen a fáradt lélek, új erőt nyer Isten ingyen kegyelméből s megifjodva tér vissza házához, kertjéhez, földjéhez, hogy tovább dolgozzék az övéi, a haza jóllétéért, Isten dicsőségére.

—

Erős szivre, de még erősebb agyra van szüksége a katonának, hogy kibirhassa ezt a háborút. A szivét szaggatja az otthon hagyottak miatti aggódás, pedig valóban magáért kellene aggódnia, mert a család boldogsága az ő életétől függ. De ha meghallotta az első ágyudörejt s meglátta az első sipoló sárkányt, a szív csak megedződik. Vége szakad az aggódásnak, érzékenységnek, hanem az agy és az egész idegrendszer olyan ostrom alá kerül az éjjeli, nappali és sok napi rettentő harc alatt, hogy nagyon erős és ép szervezet birja ki megzavarodás, megrázkódás (shock) nélkül. Bebizonyosodott, hogy azok, a kik nem éltek szeszes italokkal, ezt a nagy rázkódást is könnyebben kibirták. Csak tartsátok rendben szíveteket s agyatokat jó katonák, mert még sok van hátra!

—

A lelkészeknek most kettőzött teher nehezedik a vállukra, mert legtöbb helyről hadbavonult a tanító. Az ő

helyét is sok tekintetben pótolni kell. A családfők és a munkabirók százai hadba vonultak. A tavaszi munkára alig maradt férfierő. A gyermekek és az öregek mellett a nőkre erősen sok munka vár. Sokat is el tudnak végezni, ha céltudatosan és tájékozódva látnak hozzá. A megyei hatóságokkal egyetértően, a lelkészek kell hogy vezessék, buzditsák minden munkára. Most jó hasznát veszik a gyümölcsfa kezelésben való jártasságuknak s bizony a kertészetre is legyen gondjuk.

—

Uri vendégek kerültek az ország börtöneibe, mert a vérüket hullató katonák egészségén és életén nyerészkedtek. Nem adtak nekik meleg ruhát, tápláló ételt és tartós bakkancsot, hanem olcsó rongyot s a visszatartott ezereket és százezereket zsebre vágták s adták a nagy urat, itták a pezsgőt, vásároltak maguknak palotát. — Most az egyszer rajta vesztettek s a népek milliói várják az igazság sujtoló karját, haj, mert sokat szenvedtetik a szegényeket, együgyüeket és könnyelmüeket gyilkos uzsorájukkal béke idején is. Csak hadd szenvedjenek, hadd éhezzenek, fázzanak, soványodjanak, rongyosodjanak, mert érdemesek rá.

A háború lelke.

(*Felolvastatott az udvarhelyvidéki lelkészkör 47-ik rendes gyülésén.*)

A világtörténelem legizgatóbb fejezetének kifejlődése és lejátszódása ma folyamatban van. A nagy háboru megrázó eseményeivel ránehezül mindnyájunk lelkére s kevés türelemmel, hol lelkesedve, hol mély fájdalmat érezve várjuk, hogy mit hoz a holnap. Mi, akik e nagy történelmi napokat átéljük bár, de a főbb események szinterétől messze esünk, e történelemből nem látunk egyebet, mint e nagy idők szinte mondhatni kisajátitott alakjait és megjelenő képeit. Ezeknél csüggedve, majd föllángolva szemléljük a borzasztó rombolást és hatalmas alkotást, mit a háboru lelke végez, átviharozva emberi sziveken és lelkeken. Megérzi ennek érintését, akinek szive van és maga körül tekint, mert oly jelenségek tünnek fel körülöttünk, amelyek egy csapásra kitörlik az ember gondolatviágából e szót: közönyösség. Csak látni kell a fáradt, megtört harcosokat, kik visszatérnek közénk gyógyulni és megpihenni. Keveset beszél mindenik, de annál többet mond az a gondolat, melyet olvashatóan, borzalmasan vésett fel homlokára a harci élet. Csak látni kell

azt a helyet, honnan eltávoztak a hősök s ahol nem hallatszik egyéb azóta, mint fel-feltörő zokogás, mély bánatos sirás. Csak hallani kell a panaszt, mit az itthonmaradt nő, gyermek, édesanya, vagy agg szülő mond el, vagy amit elhallgat az a lélek, mely megérezte már, hogy az ő szerette nem térhet vissza többé soha.

Oh, lehetetlen ellentállani a könnyeknek, hogy ne törjenek elő; ki tudna itt parancsolni szivének, hogy a szenvedőkkel együtt ne adja meg magát a mély fájdalomnak. Hát még ott, ahol dúl és pusztít a zivatar. Szörnyüség, iszonyat végignézni ott, ahol a háboru lelke rombol.

De szent, magasztos, fölemelő látni, amit épít.

Képeink között megjelenik ősz királyunk, amint sebesült katonái betegágyánál tiszteleg. Egy királyról azt hinnők, hogy csak a hosszu idők nehéz terhe alatt görbülhet meg és ime, milliók sorsának hatalmas ura a névtelen hősök előtt meghajol, alázattal. A harcok durvaságai között elfásult szivü katona a csatatéren kis gyermeket talál s amig talán egyik kezével apját célba veszi, a másik kezével a siró gyermeket takargatja, testével védi és oltalmazza. A kegyetlen harcos nemcsak öl és gyilkol, hanem a siró gyermek látására megolvad megfagyott szivének kérge és az elhagyott gyöngeséget megkönnyezi, fájlalni tudja. A dúsgazdag emberek a társadalomnak a legtöbbször irigyelt, sőt gyűlölt tagjai voltak. A dúsgazdag emberekről Jézus sokszor mondott elítélő szavakat, de ma áldottá lett azoknak neve, kik megnyitják gazdag tárházaikat és a szegény éhezők seregeit ellátják betevő falattal; ma a történelem legnagyobb embereinek névsorába iktatják azoknak neveit, kik a haza oltáránál a szegénységet keresik. Ime, a háború lelke tanít, nevel, sőt mintha az összetört érzések romhalmazaiból szentebb, magasztosabb emberi érzéseket támasztana föl. Ki tagadhatná, hogy a háborúnak nagy lelki dolgokra kiható áldásos megnyilvánulásai vannak. Vannak annyira, hogy amit béke idején ritkán lehetett hallani, most a társadalom életébe mélyen belátó emberek szavaikkal és tetteikkel, — ha kell a béke rovására is — dicsőitik és magasztalják a háborut. Ma szeretik a nagy Moltke híres mondását idézni, ki a háborut az isteni világrend egyik nagy törvényének mondja, mely az emberiséget az elaljasodástól óvja meg és a legnagyobb erényeket ébreszti fel. Szépen fejezi ki Prohászka Ottokár, hogy »a harcnak s háborunak is az Isten terveiben nagy szerepe van s ha ellentmond is érzéseinknek, abból nem

következik, hogy nem szolgálja a gondviselés érdekeit«. Gróf Tisza István szerint »a háború fogja nemzetünket hatalmasabb, erősebb, szebb és jobb helyzetbe juttatni; a háború munkája lesz, hogy az eddiginél teljesebben lesz egybeforrasztva a magyar haza oltáránál az országnak minden polgára«. Kenedi Géza azt írja, hogy »sohasem lett volna képes az emberiség magasabb társadalmi szervezetek megalkotására, soha nem lett volna képes a ma körülöttünk tajtékzó gyönyörű javak és édes életörömök kifejtésére, ha a gonosz ősi öldöklési düh a háboru, föl nem szakitotta volna állatiasságá ősi burkát és napfényre nem hozta volna a társadalmi együttélés legszebb és legnemesebb erényeit«. Sőt tovább megy, a társulás, az összetartás, a testvéri szeretet megteremtőjének nevezi a háborut.

Marosi Márton.

(Vége köv.)



— Tudósitások a nagy világháboruban résztvevőkről. —

59. Létay Balázs.

(Arcképpel.)

Immár elszakadt a reménység utolsó selyemszála is. Létay Balázs nincsen az élők között. Csak 27 évet élt és azalatt fölépitette a szép jövő szikláját, hogy rárakja házát, melyből hazájának szellemi kincseket kellett volna szállitania.

Aranyosrákoson született 1888-ban. Ott kezdett tanulni. Azután Tordán, majd Kolozsvárt. Itt az egyetemhez tapadt, mert dr. Pósta Béla, a régiségtár igazgatója és tanára fölfedezte szép

tehetségét. Gyorsan megtanult mindent. Utolsó ténykedése, amit mi is élveztünk, az volt, hogy egy angol társaságnak bemutatta a gyüjteményeket. Londonban tanult majdnem másfél évet. Ott megkedveltette magát unitáriusainkkal. A Channing House-ban is szivesen látott és kedves vendég volt. A háboru hívására hazajött, bevonult és elesett.

*

Dr. Pósta Béla tanár lapja ezeket a méltató sorokat irja:

Az 1914 november hó 27-én kiadott hivatalos Veszteség Lajstrom nagy szomoruságot hozott az Erdélyi Nemzeti Muzeum érem- és régiségtárába. Megerősitette a gazdátlan hir szárnyán már régebben kelt suttogásokat, hogy Létay Balázs, a m. kir. kolozsvári 21. honvéd gyalogezred tartalékos hadapródja, okleveles középiskolai tanár, az intézet osztályarcheologusa, az



északi harctéren hősi halált halt. A szállongó hir azt is tudta, hogy önként vállalt nagy feladat teljesitése közben érték a halált hozó golyók. Minket ez nem lepett meg; előre tudtuk, hogy igy lesz. Hiszen jól ismertük és biztosak voltunk benne, hogy ott sem azt fogja keresni, ami könnyebb, hanem odaáll, ahol legnagyobb a veszedelem, tehát leginkább szükség van az egész emberre. Mert egész embernek ismertük őt, akit sem a nélkülözések meg nem törtek, sem a veszedelem nagysága el nem téritett attól, hogy feladata teljesitésére egész lelkével hozzálásson.

Dulce et decorum est pro patria mori... mondja a nagy latin költő. Mi is hisszük és valljuk ezt. Mégis megsirattuk és

még sokáig fogjuk siratni. Mert bár egyenes lelkének, őszinte szerénységének, majdnem gyermekies vonzódásának és mindenkor munkára való készségének emléke sohasem fog kiveszni szerető emlékezésünkből és szivünkben mindig főhelye lesz Létay Balázsnak, — mérhetetlen nagy ürt hagyott maga után.

Mert nagy törekvések megvalósulásának reménye szállott vele sirba. Attól a perctől kezdve, hogy 1909 április elsején az intézet kötelékébe lépett, a keleti archaeologiára való előkészülést tettük feladatává. Hibátlan szervezet, vasegészség, mérhetetlen munkabirás, sohasem lankadó munkakedv mellett erős és sokoldalu szellemi képességei biztositottak bennünket arról, hogy lesz idő, mikor mindnyájunknak édes büszkesége lesz az az eredmény, melyet hogy e téren el fog érni, egy pillanatig sem volt előttünk kétes.

A feladatává tett kutatások végezhetése hosszadalmas előtanulmányokat igényel s ezek végzése lehetetlenné teszi a könnyü sikereket, az olcsó irodalmi babérokat. Aki tehát ezekre vállalkozik, annak le kell egy jó időre mondania arról, ami ifju embereket leginkább szokott csábitani: az irodalmi szereplésről. Létay Balázs könnyen tette ezt; sokszor lett volna elmondani valója, de nem hamarkodta el: várt, mig teljesen, a maga egészében, megérlelődik a dolog.

Maguk e kutatások nagy fizikai és szellemi követelmények elé állitják a végzésükre vállalkozót. Mindezek a követelmények ideálisan egyesültek Létay Balázsban. Rajongó szeretettel csüngött tárgyán, melyet erős hazaszeretetből fakadó meggyőződéssel ölelt keblére.

A nagy feladatra öt éven át készült lankadatlan szorgalommal. A tárgyra vonatkozó irodalom tanulmányozásával kapcsolatosan megtanult teljesen angolul és elsajátitotta a héber nyelv elemeit.

Irodalmi eszközei kimerültével az 1913. év vége felé Páris, majd London gyüjteményeiben folytatta tanulmányait. Mindenkit meglepett volna, mikor nem egészen egy negyedévi külföldi tartózkodása után jelentette, hogy könnyebb ékiratos szövegeket elég jól tud olvasni. Csak mi vettük ezt természetesnek, akik tudtuk, hogy mire képes? Tudtuk, hogy nála nem megerőltetés az, ha a nap 24 órájából tizenkettőt iróasztal mellett töltött, folytonos, egyenletesen elmélyedő munkában.

Augusztus elején Londonban találta a haza hivó szava. — Örömmel cserélte fel a polgári munka kötelességeit a katona fegyverével; nem volt senki, aki több lelkesedéssel szállt volna hadba, mint éppen ő. Kötelességét ott is hiven teljesitette. Utolsó tettével is jogot adott nekünk, hogy büszkén valljuk őt a magunkénak, szép reménységeink idő előtt lehullott virágjának.

Ezekért hagyott majdnem kitölthetetlen ürt maga után Létay

Balázs. Évek során át csendes bizakodással folyt munka már érőben levő gyümölcse, annyi időnek lelkesedése, meleg óhajtása, kitartó vágya és biztató reménye hullott vele egy jeltelen sirba.

Nekünk pedig nem maradt más, mint mindennek szép emléke, melyet szeretettel őrzünk meg!

Létay Balázs emléke.

Dr. Pósta Béla egyetemi tanár ur levele atyjához, Létay Lőrinc urhoz:

Igen tisztelt Uram!

Valóban nem tudom, higyjek-e szemeimnek, mikor arra a szomoru jelentésre nézek, amely most jutott kezeimhez és amely azt akarja jelenteni, hogy Létay Balázs, a mi intézetünknek legszebb reménye nincsen többé az élők között? Régóta hallom már ezt a mindeneknél vigasztalhatatlanabb hirt, hallom különböző formákban, de nem tudtam elhinni, lelkemnek minden érzésével ragaszkodtam ahhoz a hithez, hogy ez a hir egyike azoknak a tévedéseknek, amelyeket a mai szomoru idők — fájdalom — olyan sürün termelnek. Most az édes apja, meg az édes anyja, akiknek lelkéből sarjadzott a mi büszkeségünk, jelentik nekünk ugyanezt a szomoruságot! Higyjek-e azoknak, akiknek szivéhez a legközelebb állott, akiknek fájdalmával a mi szivünk fájdalma bármilyen nagy is, még sem mérhető össze? Nem tudom! Nem is engedem kipusztitani a reményt az én szivemből még most sem, hiszen a tévedés még most sem teljesen lehetetlen, de azért a másik lehetőség az én reményem hiusága, szintén nem kizárt dolog és éppen azért elsiratom már most, beboritom jeltelen sirját az én szeretetemmel. Oda küldünk minden áldást a messze távolba, oda száll hozzája egész lelkünk.

Az édes apa, az édes anya tudják mit vesztettek az ő édes gyermekükben és bizonyos, hogy hallottak róla mivé készült fejlődni az a mag, amelyet ők ültettek és amelyet ők ápoltak a zsenge gyermekkorban, de azt csak mi tudjuk, hogy a palánta milyen nemes fává serdült, azt csak mi látjuk, hogy mi pusztult, mi hullott vele porba, ha csakugyan elveszett.

Azt a nemes szerepet, amelyet a magyarság nyugat Európa müvelődésében játszott, nagyon hamis világitásban látja a világ, mert Európa boldogabb nemzetei, akik az emberi müvelődés munkáját ma vezetik, éppen mert boldogabb sorsuk hatalmasabb anyagi eszközöket állitott az ő rendelkezésükre, mondjuk, mert ezek a boldogabb nemzetek a maguk szempontjából nézik a dolgokat, a maguk érdekében formálják a multak történetének képét, holott a magyarság onnan szakadt ki a Keletről, ahol az emberi müvelődésnek bölcsője ringott és a legrégibb müvelő-

dési, mint a legelső hullám, mely a távoli Nyugatra jutott, ennek a nemzetnek ősei hozták a szárazföldi uton Európába.

Ezt az igazságot ezer és ezer jelből látjuk, de ezt bizonyitani is kell komoly, erős bizonyitékokkal, ha azt akarjuk, hogy ez az igazság érvényre jusson és olthatatlan lánggal világitson, ha azt akarjuk, hogy ezen igazság fényéből nemzetünknek a jólétnek, az emelkedésnek melege származzon.

A bizonyitás munkája nehéz és sokoldalu, hatalmas munkát kiván, amelyhez hosszu és erős felkészülés kell, amelyet csak törhetetlen lélek, hatalmas lelkesedés, a jó Istentől adott fényes tehetségek és elpusztithatatlan kitartás tehet meg. Hiszen a Tigris és az Euphrates partján a régi Mesopotámiában kell megkezdeni a bizonyitás munkáját, tudni kell a legrégibb irásnak, az ékiratoknak titkát, fel kell fegyverkezni mindazokkal az ismeretekkel, amelyeket a régiségtan tudománya nyujthat, birtokába kell jutni a hatalmas irodalommal rendelkező angol nyelvnek, ismerni kell a benszülött népek nyelvét, összeköttetéseket és barátokat kell szerezni a török világban és mindehhez még erős testtel kell rendelkezni, mely a fáradalmakat, a hőséget, meg a fagyot emberül állja.

Létay Balázs szinte egy évtizedre terjedő munkával az előkészületnek hatalmas müvét már a háta megett tudta, hiszen csak most, éppen e hónapban kellett volna megindulnia az első magyar mesopotámiai expedicionak, amelynek lelkéül ő volt kiszemelve. Bizonyára sejtik most már, hogy milyen rengeteg a mi veszteségünk. Honnan vegyük ennek pótlására az erőt, honnan meritsük ujra egy évtizednek hitét, lelkesedését és munkabirását és hol van az a másik ifju ember, akivel őt magát pótolni lehetne?

Kőrösi Csoma Sándor, Reguly és annyi más után ő ragadta fel ennek a szent küldetésnek zászlaját és mi minden erőnkkel az ő fejlődését követtük bizó hittel és most a siker küszöbén kell őt elveszitenünk!

Valóban mérhetetlen, valóban kiszámithatatlan a mi veszteségünk és azért még mindig azért imádkozunk, vajha tévedés, vajha rossz álom lenne az egész. A jó Isten kegyelme adja meg nekünk és adja meg önöknek is ezt a nem remélt örömet. Ha pedig nem adná meg, vigasztalja Önöket az a tudat, hogy fiukat, Létay Balázst csak az nem siratja, aki nem ismerte. A mi intézetünk megőrzi az ő emlékét azok között, akik ezért a hazáért nemcsak meghalni tudtak, de akik a legnemesebb munkával élni is tudtak érte. Mi, kik őt most siratjuk, mind elmegyünk utána, ki korábban, ki később, de intézetünk élni fog, ameddig ezen a területen magyar sziv dobog és a meddig ez az intézet él, az ő emléke is élni fog. Fogadják az egész inté-

zet nevében legszeretetteljesebb érzéseinket, amellyel maradtunk Önökkel együtt vesztesek.

Kolozsvár, 1914 december hó 5-én.

Az Erdélyi Muzeum Érem és Régiségtára és a kolozsvári Ferencz József Tudományegyetem Érmészeti és Régészeti Intézete.

Megható az a figyelem, amit dr. Pósta Béla tanusitott e kitünő tanitványával szemben. Nemcsak, hogy Londonba menetelét kieszközölte, hanem arról is gondoskodott, hogy Babyloniában folytathassa kutató tanulmányait. Miután ennek a háboru útját állotta, a régiségtár számára Szeszák szobrásszal megkészittette mellszobrát.

Ránk unitáriusokra bizta, hogy a szobornak talapzata is legyen. 500 koronára volna szükség, tehát 50 olyan unitáriusra, aki egy nagyreményü ifju emlékére szives volna 10—10 koronát áldozni. A gyüjtést megkezdettük. Bármily csekély hozzájárulást elfogadunk. Ismerősök, jó barátok és ti mind, kik becsülni tudjátok a hősöket, jöjjetek, tiszteljétek meg egy jeles ifju emlékét.

(24.) **Dr. Lukácsi József** a Kárpátokban vezényelte katonáit, mint csapatparancsnok december végétől kezdve februárig. A legkegyetlenebb téli fagyok, zivatarok ott érték. A két méteres hó volt vánkosuk s néha egy-egy pár méteres piszkos havasi viskó a hajlékuk. Tanulmányozták a sokféle golyó pokoli zenéjét s osztották a halált viszonzásul a leteritett bajtársakért. A mi lőhadnagyunk elég szerencsés volt, mert csak 18 kiló megkönnyebbülést, kellemetlen rheumát s belsőrészi fájdalmas bántalmakat szenvedett. A kolozsvári Vörös-Kereszt kórházban immár jórészt visszaállott egészsége s a parancsnoka ismét egy előkészülő csapat élére állitotta.

60. **Gálfi Zsigmond** ifju tanárunk megtanulta, mivel jár a háboru. Nem kisméretü sebével hazakerült, ki is gyógyult s bár még csak féllábában volt bizodalma, ujból jelentkezett s ott van az északi harctéren. Irja: Bizony már jó kis ideje eltelt, hogy Gyulafehérvárról északra hozott a gőzös, de — hála Istennek — eddig még a legjobb egészségben és harci kedvben teltek napjaim. Állásaink előnyösek erősek, a nappalok rendesen csendesek, annál nagyobb a munka és figyelem éjszakánként... A katona mindenhez hozzászokik és a nagy, általános cél, a végleges győzelem elfeledteti az egyéni bajokat és kellemetlenségeket.

61. **Kövendi Kovács Misi** a 18 éves fiu májusban önként vette magára a katonai mundért. Augusztusban már virágos kedvvel indult harcba a galiciai vérmezőkre. A galiciai harctérről

hazatért sebesült bajtársak mesés dolgokat beszélnek a Misi viselt dolgairól. A golyó egyáltalán nem fogja. Ugy jár-kél, motoszkál a golyózáporban, mint midőn otthon, a kövendi pipe legelőn nyári záporesőben terelgette haza édesanyja libáit. Valóságos legendás alakká nőtte ki magát. A tiszt urak is már jól ismerik. Ha szivar, dohány, gyufa, csemege, hus, kenyér kell, csak szólani kell Misinek, mert ő a föld fenekiből is előteremti a kivánt tárgyakat. Egy alkalommal egy kolozsvári tiszt ur, aki alól a lovat kilőtték, arra kérte Misit, hogy valahonnan szerezzen neki egy lovat. Az eset kapóra jött, mert Misi épen az előző napon két kobergó muszka lovat pányvázott ki a közeli erdőben. Kevés idő mulva a tiszt ur eleibe vezette a két lovat. Egyiket a tiszt urnak ajándékozta. A másikon maga menekült el az ellenség elől.

Misi bátyjának, a kövendi tanitónak, irja egy kollégája a harctérről, hogy milyen nagy szivességet tett vele az öcs. Illető tanitó véletlenül belezuhanván egy folyóba, csurron-csurr vizesen evickélt ki belőle. Szerencsétlenségét növelte az az aggodalom is, hogy a novemberi hideg szél csonttá fagyasztja. Szóval az alapos meghülés halált okozható veszedelmének volt kitéve. Egy fatuskon ülve facsargatta átázott ruháiból a vizet, midőn egy, gyerek katona eleibe áll, merőn szembenézi és mosolygó arccal mondá: »Én tanitó urat ismerem. Többször láttam Kövenden bátyámnál. Ne féljen, mert segitek én mindjárt a maga baján stb.« Ezzel lefejti a tanitóról az átázátt ruhát. Maga pedig pörére vetközve, saját száraz ruháját adta rá a tanitóra. Aztán jó tüzet rakott s a tanitó vizesruháit pompásan megszáritotta. Igy mentette meg Misi a bátyja barátját a meghülés veszedelmétől.

Mezei Márton altiszt egy üveg palackot mutogatott Kolozsvárt, melyet telesteli lépesmézzel Misitől kapott ajándékul a harcmezőn. Nevezett sebesült altiszt egy darab kenyeret is kapott Misitől s azt magával hozta haza. E darab kenyérnek már historiája van. Misit felszólitották a megéhezett bajtársak, szerezne valahogyan egy kis kenyeret. Misi azonnal portyára iramlott. Egy fél nap mulva, mint a kiöntött ürge, nagy lucskosan előbandukolt Misi, hozván hátára madzagolt tarisznyájában egy még jobban átázott kenyeret. Ugy esett a dolog, hogy a folyó ellenséges oldalára ment portyázni s valahol ott kalózkodta a kenyerestarisznyát. Midőn aztán nagy örömmel loholt övéi felé, megpillantott egy néhány muszka őrsöt. Egy tünő perc alatt a vizbe ugrott és szerencsésen a mi partunkra átkászolódott. Az ehetetlen vizes kenyret aztán szétosztotta a bajtársak között. Ebből való az a darab, mit Mezei magával hazahozott.

Két hónap óta Misit elnyelte a föld. Se hire, se hamva! Lehet, hogy merész kalózkodásai közepette muszka karmok közé került s most valahol Szibériában exparimentál, mint hadifogoly.

Ha fogoly lett: holt bizonyos, hogy ott is megtöri a fogoly élet egyhanguságát s ott is kieszel valamit. Tétlen nem ül.

62. **Szabó Balázs** petrozsényi nőtlen bányász augusztus elején vonult be mint gyalogos káplár. Szeptember elején nyolcad magával elfogott 200 oroszt. Vaskeresztet és őrmesteri rangot kapott érte. Szanokról irt utoljára október 9-én. Azóta semmi hir felőle.

63. **Öt testvér a harctéren.** 1. Derzsi Dénes a korneuburgi vasuti ezrednél most könnyebb sebesüléssel fekszik a korneuburgi kórházban. 2. Derzsi Dezső a 82-ik gyalogezredben káplár, harcol Galiciában. 3. Derzsi Domokos, a 22.-ik népfelk. honvéd gyalogezrednél harcol, fagyás miatt rövid szabadságon. 4. Derzsi Árpád, a 23-ik vadászzászlóaljban harcolt Szerbiában, másodszori sebesülés után megy vissza a harctérre. 5. Derzsi Lajos zászlós a 82. távbeszélő osztagban. Derzsi Lajos székelyudvarhelyi hivünk honvédő fiai megérdemlik, hogy róluk e helyen is megemlékezzünk.

(Számos cikk jövőre maradt. Szives türelmet kérünk.)

Lelkész levele a hadba induló hivének.

T. Gedő Domokos közvitéznek.

Kedves Domokos barátom!

Értesültem arról, hogy a magyar nemzet szabadságharcának emlékünnepén, március 15-én fogtok indulni a harctérre. Nagy örömmel értesültem, hogy önként jelentkeztél a többi hazafias érzésü társaiddal együtt a menetelre.

Óhajtottam volna Udvarhelyre menni, hogy lássalak, de sehogyse volt alkalmam, amit felette sajnálok. Hadd szólottam volna erről a nagy küzdelemről s mondtam volna el, hogy az álnok muszka több 30 éve, mindig készült erre a háborura és egy párszor szinte lángba borult a világ még Bosznia és Hercegovina végleges bekebelezése előtt is, de mindannyiszor visszavonult. Hadd mondottam volna el, miy sok milliő rubelt osztogatott szét ellenségeink s különösen a szerbek között, hogy embereket kapjon, kik reánk kigyót-békát kiáltsanak, akik a magyar nemzetnek sirt ássanak, amelybe minket örökre eltemessenek. Azért kellett Milán szerb királynak idő nap előtt lemondania, azért kellett Sándor szerb királyt aljas módon megölni, mert ő is a magyarnak barátja volt és azért kellett Karagyorgye Petárt — a gyilkos felbujtót szerb királynak tenni, hogy aztán ez és fiai szüntelen

lázítsanak, izgassanak ellenünk. Éveken keresztül jól szervezett szövetkezeteikben a gyermekeket és aggokat is lövésre, bomba vetésre tanították, ujságjaikban Ausztria és Magyarország feldarabolását hirdették, hogy annak leggazdagabb részét Szerbiához csatolják.

Ez az orosz és szerb alattomos munka megölte derek trónörökösünket s áldott, szelidlelkü feleségét, hogy kierőszakolják ezt a rettenetes háborut, amely ha vereségünkkel végződnék, Attila és Árpád népének, birodalmának úgy hiszem vége lenne, mint vége lett Lengyelországnak, a szabadságért 50 évig küzdő vitéz cserkesz népnek, a müvelt és jámbor finn népnek és még oly sok népnek és országnak, melyeket lába alá igázott észak rettenetes medvéje. Kérem az örökkévaló Istent, hogy igazságos küzdelmünkben adjon diadalmat. Buzgón kérem a jóságos Istent, hogy minden igazán küzdő magyart, osztrákot, németet, törököt és minden velünk érezőt áldjon és szenteljen meg; oltalmazza hidegben, melegben, hóban és sárban. Acélozza meg karját, lábát, erősítse meg szivét-lelkét abban a szent és magasztos küzdelemben, melyet a vitézek a harc mezején; a békés polgárok, öregek, ifjak, asszonyok és gyermekek a sok nélkülözésben, a házi és mezei munkában, kettőzött munkával, takarékossággal küzdenek, harcolnak a vadabbnál vadabb, muszka, szerb s több ezekhez hasonló ellenséggel szemben.

A népeknek ez a rettenetes nagy csatája az igazságnak a gonoszsággal szemben vivott nagy küzdelme. S nekem nagy és erős a hitem, hogy a gonoszság az igazságot meg nem semmisitheti.

Kedves Domokos barátom, ma márc. 12-én d. u. 3 órakor az előbbi sort mikor bevégeztem, éppen akkor jött a postás és hozta leveledet is, melyet 10-én irtál. — Örömmel olvastuk, hogy egészséged jó van. Hála legyen érette a jó Istennek. Aztán azt is olvastuk, hogy derék Gyergyóbeli fiakkal és egy recsenyédivel vagy, kik mindnyájan férfias bátorsággal és hazafias lelkesedéssel készek szent magyar hazánk fenmaradásáért és békességéért hadba vonulni.

A magyarok erős és hatalmas Istene legyen is mindnyájatokkal édes székely testvéreim! Ámde ti is legyetek a jó Istennel, mint Istennel van jó öreg királyunk, Vilmos császár s a muszkaverő hős és lángeszü Hindenburg. Mutassátok meg, hogy a vitéz Csaba vezér hős katonái és utódai vagytok. Keltsétek életre Hunyady János törökverő hatalmát, a hős kurucok és a félisteneknek nevezett szabadságharcbeli vitéz honvédek szellemét, akikről többször szóltam, olvastam a Gazdakörben és a lelki

Sionban is. Szemöket behunyva rohantak Bem apóval a muszkára, az ellenségre és küzdöttek a végsőkig, melynek láttára írta a nemzet nagy költője Petőfi azt, hogy:

„Csak nem fajult el még a székely vér!
Minden kis cseppje drága gyöngyöt ér!“

Levelem hordozd szived felett, hogy legyen védelmeződ, mint védelmezni fog buzgó imám után a Seregek Istene is — úgy legyen — szivből kivánjuk

Városfalva, 1915 március 12.

Péter Sándor és felesége.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Létay Balázs emlékére az adakozás megkezdődött. Szivesek voltak az adakozók névsorát megnyitni: Ferencz József püspök úr 20 kor., Fekete Gábor főgondnok, Gál Jenő, Benkő Mihály gondnok urak, dr. Boros György 10—10 kor. (Fölhivjuk a figyelmet lapunk közleményére Létayról.)

Brassóba május 9-én köszönt be Kovács Lajos volt nagyajtai lelkész. A brassóiak örömmel várják a regeneratort. Uj lelkészökben egy szelid lelkü, szorgalmas, munkás, tapasztalt vezért nyernek. A beiktatásban részt vesz dr. Boros György e. főjegyző is.

Nagyajtára a tőt. püspök úr kinevezte lelkésznek Taar Géza kadácsi lelkészt. Az egyházközség nem élt választói jogával, a főt. úr pedig olyan jeles szónokkal ajándékozta meg a szép egyházközséget, aki dísze lesz körének is. Gratulálunk mindkét félnek s kivánjuk, hogy egymást jól megértve éljenek.

Dr. Barabás Ábel tanár harci költeményeit a Petőfi Társaságban bemutatta Pakots József. Nehány szép darabot felolvasott s a nagy közönség tetszéssel fogadta a jeles ifjú írót. Barabás a Petőfi Társaságban jól ismert író. Már több éve, hogy egy értékes dolgozatát Petőfiről kiadta a Társaság. Hogy e termékeny írónk a Társaságnak még sem tagja, csak úgy érthetjük meg, hogy Kolozsvárt vidéknek nézik, hova nehéz ellátni Budapestről a magas hegyek miatt. Barabás a háború kezdete óta sok becses cikkben tájékozta a német közönséget hazánkról. Csak most jelent meg egy cikke a Leipziger Illustrierte Zeitungban „Ungarn Heldengeist“ cím alatt, melyet sok más lap átvett.

Faluvégi Áron — pénzügyi tanácsos. A pénzügyminiszter egy hosszú, fáradhatlan tevékenységgel végzett hasznos szolgálatot jutalmazott meg, midőn Faluvégi Áront pénzügyi tanácsossá nevezte ki. Az ő neve nem ismeretlen olvasóink

előtt, mert lapunkat cikkeivel gyakran fölkereste. Bár hivatala nagyon elfoglalta, mégis mindig élénken érdeklődött egyházi ügyeink iránt s talált módot ennek bebizonyítására. A budapesti unitárius egyházközségnek megalakulása óta tevékeny tagja, presbytere. 15 év óta jegyzője; a Bp. Dávid Ferenc Egyletnek 10 év óta alelnöke. Érdemei méltánylásául a mult évben az Egyh. Főtanács is állandó tagjává választotta.

A kolozsvári unitárius egyházközség legutóbbi ülésén kebli tanácsosoknak választotta: Árkosi Lajos, dr. Balázs Ferenc, dr. Boros György, dr. Ferencz József, Kelemen Lajos, Lászlóczky Sámuel, Vári Albert; főtanácsi képviselőknek 3 évre Müller Gyulát és Székely Sándort, egyházköri képviselőnek pedig Székely Sándort.

Konfirmációra készül sok száz ifjú unitárius. Hadd nőjjön a gárda, mert minden új nemzedékre új munka vár. A lelkipásztor soha sem jár oly közel a szivekhez, mint ezek között a gyermekifjak között. Bizonnyal meg is ragadja őket és magánál tartja azzal a láthatlan kötelékkel, amely őt lelkipásztornak nevezteti. Ez idén is van egy nő konfirmálónk: Kovács Sándorné Zilahon. Most egy ifjút készít elő. A ref. lelkész fogja kikérdezni. Ez lehet ám nagy lelki gyönyörüség!

A „Kismező" ismét méltó régi nagy hiréhez. Ismét a diákok kertje. Igaz, hogy a régi nehéz időkben szöllőt termeltek benne. Azt kellett megmunkálni és őrizni a diákoknak, azért kaptak sokan még kemény büntetést is, ha az őrizés körül hiba esett. Akkor a diákok jövedelmet csináltak belőle és kiosztották magok között. Most a hadi állapot azt parancsolta, hogy a játék helyére is veteményt ültessenek, mert nemcsak nekik, hanem az országnak is nagy szüksége van bő táplálékra, hogy a katonákat elláthassa. Szép munka volt, amit ezek a fiuk végeztek. Ásót a vállra s csapatosan ki a kertbe. De nem magokra, hanem tanáraikkal és a tanár is ásott, gereblyélt. Jó példával járt elől s a tanuló verejtéke egybe folyt a tanáréval éppen mint a harctéren az úr és nem úr vére a haza védelmében. Az ilyen munkán az Isten áldása van!

Árva gyermeket elfogadna egy gyermektelen unitárius család. A D. F. E. titkára értesült erről az örvendetes hírről. A gyermek — első helyen fiú — egy éven felüli lehet, föl 12 évesig. Az úri család gondoskodik a gyermek teljes ellátásáról és neveltetéséről. Ez a szép gondolat a háború hatása alatt keletkezett. Tehát olyan árváról van szó, akinek az apja a háborúban elesett és anyja sincsen. Ha szülőtlen árva nem jelentkezik, olyant is elfogad, akinek az anyja él. Az értesítést és jelentkezést lapunk szerkesztője továbbítja.

A háború krónikája. Nincs olyan kicsinynek látszó dolog, ami a háborúval kapcsolatos, minek ne lenne jelentősége. Az Unitárius Közlöny a magunk kis körében vállalkozott az adatok összegyűjtésére. Ne sajnálják olvasóink értesíteni a szerkesztőséget arról, ami községben vagy egyesekkel történik.

Dr. Wendte Bostonból levelet írt a főt. püspök úrnak. Jelzi, hogy a budapesti segélyt küldi. Nagyon aggódik az invasio miatt, mert az angol lapok tudósításaiból azt látja, hogy Magyarországra nagyon rosz sors vár a muszkák miatt. Köszönjük azt a jó érzésű érdeklődést, mellyel a veszélyt kivánja eltávolítni fejünk fölül. Köszönjük, hogy hazánknak oly szép jövőt remélt s köszönjük, hogy szerencsénkért imádkozik összes amerikai hitrokonainkkal. Mi azon vagyunk, hogy a veszélyt elhárítsuk s ha látnák mit mivelnek a magyar vitézek a haza védelmében, bizonnyal sietnének leszerelni azokat az amerikai hajókat, melyek szállítják ellenségeinknek a pusztító fegyvert.

11.400 imádságos könyvet küldöttünk ki a lelkészi hivatalokhoz hadbavonult katonáinknak és családjaiknak. A Dávid Ferenc irodalmi emlékalap ennél szebb missziót nem sokat teljesített. Nagy öröme is telik benne főpásztorunknak, ki az alapot megteremtette. Számos elismerő és köszönő levél érkezett.

A DFE. konfirmációi emlékkönyve a konfirmálók rendelkezésére áll 20 fillérért. Postai költség 12 fillér. Minthogy most a postai közlekedés bizonytalan, kérjük jó előre megrendelni.

Elhaltak. *Özv. Kirscher Traugotné* Kis Julianna ápr. 20 án. — *Özv. Sárkány Lajosné* ev. ref. tanár özvegye 87 éves korában. Orbók Ferencné édes anyját veszítette a tiszteletben álló matronában. — *Gyöngyössy István*, Gyöngyössy Béla kolozsvári egyh. gondnok, mint tanácsos, kedves, eszes és szépreményü tanuló fia elhunyt 18 éves korában övéi és mindnyájunk őszinte, mély bánatára.

Nyilvános elszámolás.

A brassói unitárius templom épitésének céljaira tett adományok.

— IV. közlemény. —

13. A Szabó István 293. sz. gyüjtőivén: Szabó István asztalos Brassó 2 K, Szedalrik Antal 2 K, Uhr Károly 2 K, Miklossy István 1 K, összesen 7 K.

14. Kolozsvári Bank 30 K.

15. A Szabó Sámuel 290. sz. gyüjtőivén: Szabó Sámuel máv. kalauz Brassó 1 K, Sándor István 50 f., Szabó Árpád 20 f., Borskor F. 40 f., Bogyó Árpád 20 f., N. N. 20 f., N. N. 20 f., Máté Sándor 20 f., Derzsi Domokos 40 f., Székely Mózes 40 f., Bedő Ferenc 40 f., Gál Miklós 20 f., Kiss Károly 40 f., Pap Mózes 40 f., B. V. 40 f., Péter N. 40 f., Péterfi Áron 40 f., Borbély János 1 K, N. N. 40 f., Végh Benjámin 60 f., Kiss Sándor 1 K, Osváth Ferenc 1 K, Bartalis Samu 40 f., Andrási Péter 30 f., Kiss András 30 f., Pál Ferenc 50 f., Varga Péter 40 f.., Szatmári Dénes 50 f., Vári István 20 f., összesen 12 K 90 f.

16. A Pál János 277. sz. gyüjtőivén: Berkovits Bertalan 1 K, Jakab János 30 f., Tankó 30 f., N. N. 10 f., Csiki István 10 f.,

N. N. 10 f., Pap György 30 f., Blősz Károly 1 K, Magyar Sándor 1 K, Magyari Dénes 60 f., Demeter József 1 K, Pál János fogházőr Brassó 30 f., Pál Zsuzsa 20 f., Fosér Joszina 20 f., Cseh Károly 40 f., Fazakas Imre 30 f., összesen 7 K 50 f.

17. A Szőcs Dávidné 289. sz. gyüjtőivén: Benedek András 40 f., Simon István 40 f., Darkó József 20 f., Darkó András 20 f., özv. Darkó Imréné 30 f., Zoltán György 40 f., Mészáros Józsefné 20 f., Kádár Mihályné 30 f., Lőrincz István 20 f., Porzsolt Józsefné 1 K, özv. Ferencz Istvánné 60 f., Korod Józsefné 20 f., Bihari Józsefné 30 f., Varga Györgyné 20 f., Bihari Áronné 20 f., Benedek István 20 f., özv. Biró Józsefné 40 f., Body Ferenc 40 f., Darnóczi Sándorné 30 f., Fekete Józsefné 20 f., Dézsi János 20 f., Ferencz Róza 20 f., Réty Áron 40 f., id. Darkó Áron 20 f., özv. Péterfy Lőrincné 1 K, Kosa Mózesné 20 f., Ferencz Zsigmondné 50 f., Fazakas Anna 50 f., id. Lőrincz István 50 f., Atzél István 40 f., id. Zoltán György 1 K, Péter Zsuzsa 40 f., Henterné 40 f., Gáspár Ferenc 20 f., Péterfy Lajos 20 f., Mircsa János 40 f., Korodi Mihály 40 f., Bodrezki Béla 2 K, Verzár Gyula 1 K, Stephan Józsefné 1 K, ifj. Simberszky József 50 f., Nagy Ádám 40 f., összesen 18 K 90 f.

18. Erdélyi Magyar Közmüvelődési Egyesület, Kolozsvár 50 K.

19. A Benedek János 228. sz. gyüjtőivén: Benedek János Brassó 2 K, Kósa István 1 K, Hajdu Antoni 20 f., Eckert Lujza 20 f., N. N. 40 f., Schadt L. 1 K, Szőke Mihály 1 K, Fazakas József 2 K, Tandler M. 1 K, Kellner Anna 60 f., Theofildes Pál 40 f., Makkai István 30 f., Balázs Juliánna 40 f., Veszeliné 80 f., Szabó Tamás 20 f., Jánosy Ödön 2 K, Csáka János 2 K, Csáka György 40 f., Seiler Jenő 2 K, N. N. 20 f., Gräf N. 30 f., N. N. 1 K, Heitz Dürr 50 f., Tutsek Jenő 2 K, ifj. Benedek Dénes 1 K, Bakó Sándor 40 f., Kozma Ferenc 30 f., Beke Antal 40 f., Bálint György 30 f., Ilyés Mihály 40 f., Antal Ferenc 50 f., Nagy Ábrahám 40 f., Botz János 60 f., Szabó András 1 K, Andrási Miklós 1 K, Wagner S. 1 K, Mark József 20 f., Boda Sámuel 40 f., Puskás József 40 f., Kovács Gyula 40 f., Márkos Ferenc 40 f., Rácz János 40 f., Mikbas János 40 f., Bogotai Ferencné 1 K, N. N. 20 f., Kether György 20 f., Bengál A. 20 f., Hintallan Béla 40 f., Miklós Ferenc 40 f., összesen 33 K 20 f.

20. Gyulai Árpád, Kolozsvár 20 K.

Az 1—20. pontok alatt felsorolt adományok együttes összege kitesz 689 K 75 fillért.

A fenti összegeken kivül más adomány 1914. évi december 4. napjáig, amikor a közgyülésen Veress György lelkész a lelkészi állásáról lemondott, az egyházközség pénztárába be nem folyt, s hogy a jelzett ideig még ily célu adomány érkezett volna, megállapitható nem volt.

Dr. Vernes István
egyház közs. gondnok.

(Vége.)

Az udvarhelyköri Df. fiókegylet pénztárába fizettek:

Ajtai János, Ajtai Jánosné, Vajda Antal, Péterfi Áron, Péterfi Áronné, Özv. Herman Károlyné, Tari Sándorné, Hrobony Amanda, Hermann Józsefné, Nők szövetsége és Unitárius Egyházközség 1915-re, Homorodalmás; Özv. Gergely Mózesné, Gergely Gyula, Kádár Lajos, Kádár Lajosné, Sándor Kálmán, Szatmári Ferenc és Unitárius Egyházkőzség 1915 re, Abásfalva; Marosi Márton, Marosi Mártonné, Bedő Albert és Bedő Albertné 1915-re, Homoródkeményfalva; Dombi János, Györfi István, Zoltán Sándor és Unitárius Egyházközség 1915 re, Homoródszentmárton; Péter Ödön 1915-re, Gyepes; Bálint Balázs, Deák Lajos és Máthé Mihály, 1915-re, Lókod; Sándor Gergely, Sándor Mózes és Unitárius Egyházközség 1915-re, Kénos; Bölöni Vilmos és Barabás András 1915-re, Székelyudvarhely; Ebert András, Barabás Vilmos 914—915-re, Györfi Mariska és Unitárius Egyházközség 1915-re, Székelyderzs; Szatmári Lajos, Szatmári Lajosné és Báró József 1915-re, Székelymuzsna; Gál József, Balázs János és Unitárius Egyházközség 1915-re, Recsenyéd; Máté Lajos és Unitárius Egyházközség 1915-re, Varosfalva; Kis György, Sigmond József, Unitárius Egyházközség 1915-re és Márkos András 1914-re, Homoródjánosfalva; Bedő Miklós, Nagy Gyula és Unitárius Egyházközség 1915-re, Homoródszentpéter; Pálfi Ákos, Bencze Gábor, Bencze Gáborné, Tamás Áron, Ürmösi József, Ürmösi Józsefné, Ifj. Barta Mózes, Unitárius Egyházközség 1915-re; Bencze Dénes, Szabó Mózes, Özv. Salamon Adolfné 1914-re és Pap Gáborné 1913-ra, Homoródszentpál; Demeter Dénes, Demeter Dénesné, Barabás Dénesné, Kelemen Lajos, Unitárius Egyházközség 1915-re, Benczédi Mózes 1910—1914. évekre, Karácsonfalva; Benczédi Pál, Benedek András, Nagy, Siketes Sándor, Özv. Sikó Elekné 1915-re. Péter József 1910—1915. évekre, Homoródújfalu; Dimén Gergely, Máthé János, Máthé Jánosné, Kisgyörgy Sándor, Kisgyörgy Sándorné, Kisgyörgy Zsuzsa, Kiss Károly és Unitárius Egyházközség 1915-re, Vargyas; Pál Gyula, Bekő Mihály, Szakács Miklósné, Pál Ferenc, Pál Ferencné, Dr. Máthé István, Dr. Papp Ferenc, Egyed Albert, Pál Jánosné, Wass Albert, Pollák Ignácz, Bodó József, Benedek Imréné, Özv. Agyagási Sándorné, Kiss Endre és Unitárius Egyházközség 1915-re, Dr. Jakab Zoltán 1914—1915. évekre, Okland; Kisgyörgy Sándor 1913—1915 évekre, Székelyzsombor.

Akik ezen fiókegylethez tartoznak s nevöket nem találják meg a fennti jegyzékben, mindazokat felkéri a fiókegylet pénztárosa, hogy ne késsenek a fizetők rendjébe sorakozni.

Gálfi Lőrinc,
pénztárnok.

Egyesült Könyvnyomda
Részv.-Társ. Kolozsvár
Ferencz József-út 85.

Telefon: 856.

Az erdélyi részek legnagyobb nyomdaintézete.

UJDONSÁGOK!

Szüntelen imádkozzatok! Irta: Murányi János ref. lelkész	—·20 K
Ne sirj! Utmutató a vigasztalás örök forrásához a Pécsi Behánia egylet kiadása	—·20 „
Élet és Halál. Vallásos elmélkedések. Irta: Muraközi Gyula . .	—·80 „
Jézus önarcképei. Hat elmélkedés. Irta: ifj. Victor János . . .	2·— „
Beszédek és homiliák francia szónokok müveiből. Átdolgozta Somogyi József ref. lelk.	2·— „
Isten és a háboru. Irta: Nagy Lajos	—·50 „
Egyházi beszédek a világháboru idején. Irta: Kis József esperes-lelk.	3·40 „
Hétköznapi templomi imádságok tekintettel a háborura. Irta: Harsányi Pál gyomai ref. lelk.	—·50 „

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Legcélszerübb az összeget postabélyegekben vagy postautalványon előre beküldeni. Portóra 20 fillért kérek.

Nyomtatta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 junius. 6. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTŐJE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 89
Beszéd a brassói új lelkész, Kovács Lajos beiktatásán a ref. templomban 90
A háború lelke. Marosi Márton . 93
Demeter Dénes. Péter Sándor . . 95
Ürmössy Lajos 96
A mi katonáink 97
Irodalom: Demeter Dénes gyászemléke 102
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 102

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv., SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György,** női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem-** és **bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

Minden unitáriusnak szól, de aki az unitáriusokról akar szólni, az sem nélkülözheti ezt a könyvet: *Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután.* Mert ebben meg van magyarázva az unitárius *vallás* eredete és fejlődése, az unitárius *egyház* jogi.a Ismerteti a vallás alapitóit, az egyház oszlopait. 400 esztendő nevezetes gondolatai és a négyszáz esztendő, a XIX-ik század értékes alkotásai, mint tiszta tükörből ragyognak vissza ránk ebből a könyvből. Irták legjobbjaink: Ferencz József püspök, báró id Daniel Gábor, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor v. b. t. t. főgondnokok, dr. Borbély Ferenc, dr. Borbély István, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, dr Gál Kelemen, Kiss Sándor, Pap Mózes, Szinte Gábor, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Varga Dénes, Vári Albert, dr. Wendte Károly tanárok, lelkészek és Percelné Kozma Flóra. A 200 nagy 8-rét oldalra terjedő könyv ára 3 K., 5 példány postai költségét fizeti a kiadó Dávid Ferenc-Egylet.

Dávid Ferenc képes életrajza irta Pap Domokos. kiadta a Dávid Ferenc Egylet. A csinos kis mű könnyen áttekinthető szépen megirt életrajza a dévai mártirnak. Ára 50 fillér, postán küldve 58 f.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni, Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

Ha legalább 5-ön egyszerre rendelik meg s egy-egy koronát, összesen 5 koronát egyszerre beküldenek, az Unitárius Közlöny háborus számait egész évben egy csomagban egy névre megküldjük.

Az Unitárius Közlöny régi számaiból 12 drbot 40 fillérért, 100 darabot 2 koronáért küldünk meg.

Az Unitárius Közlöny ez évi 1. számát köszönettel veszszük azoktól, akik nélkülözhetik. Sziveskedjenek beküldeni.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 junius. 6. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 2 korona 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek. — Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Porba ejtetted legszebb falatodat s haragszol, zúgsz, mintha más volna a hibás. Maradj csak otthon. Vedd elé a gazdádat. Kérdezd meg, miért bizta gyarló kezedre miért nem maradt melletted éber szemével és gondos megfigyelésével. Ezek nélkül a kéz nem sokkal ér többet a mankónál, melyre a sánta támaszkodik. Vedd csak föl, gondosan tisztítsd le róla a szennyet s ha lehet, mosd is meg, de máskor jól vigyázz, mert némely gondatlanul elejtett falatot semmivel sem lehet megtisztítani.

—

Olyan házat építsünk, amelyért utódaink hálával emlékezzenek vissza ránk. A böles Ruskin mondja, de mindnyájunknak szól s nemcsak a házépítést kell érteni alatta, hanem minden más munkás cselekedetet. Aki házat sem épít, jó nevet s becsületet sem hagy utódaira, nehezen számíthat hálára.

—

A magyar név megint szép lett, méltó régi nagy hiréhez. Észak vad hordái, mint járomba fogott, ostorvégre vett barmok, megszámlálhatlan tömegben rohantak neki a Kárpátoknak. Gazdáik azt hitték, hogy elég, ha megvesztegették a galiciait, a ruténts akinek kedves a rubel. Azt hitték, hogy a francia pénzen kikémlelt, lerajzolt Kárpátok útja mintha hájjal volna kikenve, oly vigan fogja bevezetni az Alföld rónáira őket. Feledték, hogy a magyar fegyvere magasabban jár a Kárpátoknál, keze gyorsabban forog az

örvénylő pataknál, lába sebesebb a kőszáli zergénél. De a magyar megmutatta a világnak, hogy vele nem jó kikötni, mert ő nem fél az ellenségtől, nem az éhségtől, még a haláltól sem. Igy lett a magyar méltó régi nagy hiréhez.

—

Civil-katonák. Nem is nagyon erőltetjük meg emlékezetünk húrjait s máris rajta rezeg a civil bagage-nál kezdődő gúnyos leszólása a polgári embernek. Most más világot élünk. Most már a civil is katona, a katona is civil. Nem annyira a katonaruha, mint a lövészárok összeolvasztotta az embereket és lett belőlük hazafi-katona. Sok dicsőséget szereztek máris. Tartsa meg az Isten őket, hogy teljes diadalra vigyék szent ügyünket.

Beszéd a brassói új lelkész, Kovács Lajos beiktatásán a ref. templomban.

Közelb hozzád, Uram, mind közelebb,
Habár súlyos kereszt nyom engemet,
Lelkem e dalban van: Közelb hozzád,
Uram, mind közelebb!

Most három éve történt. Első útjára indult egy hatalmas oceánjáró. A legszebb reménnyel indították útjára, mert nagy gonddal, a legjobb anyagból készült. Az emberi tudásnak minden fogása, minden körültekintő elővigyázat bele volt építve. Vagyont ért. Büszkesége volt nemcsak a tulajdonosnak, hanem mindenkinek, aki a vizek oceánján szokott járni, mert nagy volt és erős, amelyet meg nem dönthet a vihar, mert szép volt és kényelmes, amelyben jól találhatja magát még az elgyöngült beteg is. Egy egész ország tapsolt örömében, midőn nagy ünnepségek között elindult a nagy hajó, hogy egybe kössön két világrészt és fönntartsa közöttük az érintkezést az idők hosszu során végig.

Elindult, s midőn már fele útján is túl volt, villám szárnyán repül a hír a világba: elsülyedt a nagy hajó, oda vesztek az emberek ezrei. Az érező emberek milliói sirtak bánatukban, mert nagy volt a csapás és rettenetes.

És jöttek újabb hírek, részletek, s megtudtuk, hogy a hajó tisztjei, az utasok között levő erős férfiak hősies bátorsággal igyekeztek csolnakra tenni, biztonságba helyezni a gyermekeket, a nőket és az öregeket. És mikor a mentést befejezték, a sülyedő óriás legmagasabb helyén összeölelkezve együtt énekelték egy unitárius nő lelkéből fakadt szépséges hymnust:

Közelb hozzád, Uram, mind közelebb.

A tavaszi tenger jeges hulláma elnyelte őket, de az Úr, a mi Istenünk magához fogadta hősi lelküket és mi, és a jövendő emberiség dicsőiteni fogja emléköket, mint a krisztusi önmegtagadás szép mintaképeit.

Ezek a férfiak az Isten szolgái voltak, akiket ő hivott el, hogy szolgálatot tegyenek néki.

Azóta mostanig hány hasonló szolgálatot kellett teljesíteniök az erőseknek! hány békésen haladó hajót támadtak meg az északi jégtengerből kiszakadt óriások. Szükséges-e magyaráznom s példákkal világosítanom ünneplő gyülekezet, előttetek, kik közül az erős férfiak százait s talán ezreit elszólította a királyi parancs, hogy mentsék meg az elsülyesztéssel fenyegetett hazát!

Szükséges-e magyaráznom előttetek, brassói unitárius gyülekezetünk tagjai, kiknek oly vidáman elindult szép hajóját sziklához sújtotta egy váratlanul támadott veszedelmes forgószél.

Ne a hajót sirassátok, hanem Istenünket áldjátok és dicsőitsétek ezzel a szép hymnussal: közelb hozzád, uram, mind közelebb és ne féljetek, mert hozzátok szól az isteni biztatás: én veletek vagyok, el ne csüggedjetek, mert én vagyok a ti Istenetek.

Én is így biztatlak: ne féljetek, mert gondot visel az Isten, aki az ő jóságát megmutatta néktek a mai napon, midőn megajándékozott olyan lelkipásztorral, aki nektek prófétátok, vezéretek, segítőtök és ha szükséges, szabadítótok lészen.

A tanitó, a lelki nevelő szeretetével és bizalmával köszöntelek téged ifjú lelkipásztor, csak nem régen kedves tanitványom. Köszöntelek titeket brassói unitárius afiai azért a szerencséért, amely új papotok megnyerésével ért. A nagy megpróbáltatások idejét átéltétek, vessétek reménységtek horgonyát a jövőbe és támaszkodjatok bizalommal reá, aki most átveszi hajótok kormányzását. Bizó lélekkel biztosítalak, hogy benne megtaláljátok a Jézus követőjéhez illő szelidséget, jóságot, szorgalmat, kitartást, önmegtagadást és ha kell, életét is érettetek áldozó pásztort. Lépjetek vele lelki szövetségre és meglátjátok, hogy ő elhozza számotokra a békesség, boldogság, lelki megelégedés idejét.

Ti ev. reformált afiai, ti, akik hajlékot adtatok a hajléktalanoknak, akik megnyitottátok szószéktöket az unitárius vallás hirdetésére, legyetek szívből köszöntve. Isten jutalmazzon meg titeket jóságtokért az ő gazdag tárházából.

Egyről titeket is biztosithatlak. Ez az új lelkipásztor meg fogja őrizni e falak tisztaságát és szentségét. Ápolni fogja közöttetek a testvéri egyetértést és szeretetet, mert ő gyermekkorában, szülőfalujában csak azt látta, hogy az unitáriusok és reformátusok édes testvérek, egy templomban, egy szószékről, váltogatva két orgona mellől dicsérik az Istent.

És ti többi keresztény és nem keresztény lakói ennek a dicső városnak, kérlek fogadjátok bizalommal lelkipásztorunkat és híveit

is. Nagy időket élünk. Nem lészen e kor méhe meddő. Új világ fog ránk következni. Új és nagy! A régiek elmúlnak, az, ami eddig a haza fiait és leányait egymástól távoltartotta, most hőseink egybefolyt véráldozatával új keresztségen megy át és mi mindnyájan megértjük és megérezzük, hogy a nagy világon e kivül nincsen számunkra hely. Megérjük, hogy e dicső szép haza föl fog virulni még és boldogságban, békében és szeretetben együtt fogjuk tovább harcolni az élet nagy harcait s megmutatjuk a világban, hogy nemcsak veszélyben vagyunk egyek és erősek, hanem békében is.

Ez a szörnyü nagy háboru Istennel szövetségre, új szövetségre juttatott minket. Erősen hiszem, hogy a vallás világában is nagy változások fognak bekövetkezni. Harcolni fogunk jövőben is az eszmékért, az eszmék diadaláért, de a harci fogások újak s a kornak megfelelők lesznek. A régiek elmúlnak, mindenek megújulnak.

Hálával ismerjük el, hogy az új idő szelleme már régen megváltoztatta a fölfogást, amelyet rólunk unitáriusokról főleg az anyaországban tápláltak.

Ma már csak a tudatlanság nevezi Krisztustagadóknak és nem keresztényeknek az unitáriusokat.

A mi vallásunk, érdemes hallgatóim, nagyon egyszerü és könnyen áttekinthető.

Mi hiszünk egy fővalóságban, az örök és változhatlan Istenben. Mi azt valljuk, hogy az Isten csak igaz és tökéletes, aki szeretni tud, de gyülölni nem, megbocsátani, de büntetni nem. Mi nem félünk az ő sujtoló kezétől, s azért sorsunkat, életünket nyugodt lélekkel bizzuk atyai kezére. Jól esik lelkünknek, ha hozzá imádkozhatunk s hisszük, hogy ő meghallgatja őszinte szívből jövő kérésünket.

Mi vallásunkat a szív vallásának tartjuk, mert ha foglalkozunk is a hit tudományos kérdéseivel, ha vitatjuk is némely hittétei helyességét, arról vagyunk meggyőződve, hogy csak a tiszta szivüek látják meg Istent.

Éppen azért buzgó szeretettel ragaszkodunk a Jézus Krisztushoz, mert ő egészen a szív embere volt, aki életét adta embertársaiért és türelemmel elviselte a gyarlóság, tudatlanság gonosz cselekedeteit. Az ő evangeliuma nekünk élet, út és igazság.

Azért életünk legszebb föladatának azt tartjuk, hogy tiszta, egyszerü, erényes, becsületes, munkás életet éljünk, mert hisszük, sőt érezzük, hogy ez kedves Isten előtt.

Hisszük, hogy így közelb jutunk Istenünkhez, mind közelebb és megmaradunk abban a szövetségben, amelyet kötött az ő választottjaival a mi javunkra és idvességünkre. Ezért áldjuk az ő szent nevét életünkben és cselekedeteinkben a Jézus nevében.

Ámen.

A háború lelke.

— Befejező közlemény. —

(*Felolvastatott az udvarhelyvidéki lelkészkör 47-ik rendes gyűlésén.*)

De nézzük meg ennek igazságát a mi körünkben, a mi társadalmunkban is. Úgy tetszik nekem, hogy valóban Isten hatalmas eszközeiként nevel és tanít mindenütt a háború lelke. Mintha a multakban száz meg száz ok nélkül elhangzott prédikáció ereje összefogott volna. Mintha az eddig elkövetett vétkeket valami mély bűnbánat lepte volna meg az emberek lelkét, megolvadtak azok tisztító tüzében és egyenkint olvadnak ki belőlük a társadalmi élet legszentebb fogalmai. Megszületik a részvét, az irgalom, emberszeretet, istenfélelem, hit, bizalom, hazaszeretet, hősiesség stb., melyek mindmegannyi drága kincsei a léleknek. Ma a harangok hiv ószavára mindenki igyekszik felölteni ünneplő ruháját, ha gyászos is az és siet lelkének megnyugtatására.

Ma elszomorító hírek hallatára mindenki elmondja imádságát, ha zokogó is az, és nem engedi el a hitnek föntartó árbócát. Ma a koldus, kinek oly kevés része van a hazából, a haza oltárára igyekszik letenni utolsó fillérét. A család ma szentebb fogalom lett, mint valaha. Edesebben ölelik át egymást az egymásért élő szivek és az itthonmaradt nő nagyobb erőt fejt ki gyermekei védelmében és fentartásában, mint tette béke idején erős férfi karok támogatása mellett.

A hazaszeretet pedig csodákat művel hőseink vitéz tetteiben honfiaink és honleányaink szivében. És habár nem maradnak most sem tőlünk el, a mindennapi élet elvetemültjei, akiket úgy hivnak, hogy a »háboru hiénái«, de ezek ellen a büntetés ma irgalmatlanabb, ezek ellen a felháborodás ma nagyobb, a gyűlölet irtóbb mint volt a béke, a közönyösség korszakában. És mindez egy csapásra történt, néhány hónap óta. Csak egy oly nagy esemény, csak egy oly megrázó dolog, mint e világháboru, idézhette elő ezt a változást. Ennek lelke rázta föl a szunnyadó erényeket, hogy a szenvedés mélyen szántó ekéjének nyomán keressenek és találjanak termékeny talajt. És ha nehéz volt eddig a munkája azoknak, kik a lelkek vezérletére és irányitására voltak hivatva, ma a háboru lelkében oly segítő társ szegődött melléjük, mely hatalmas építő erejvel az elszledt, a veszni indult nyájat

egy jelre összehozza és a pásztorok szavára hallgató engedelmes életüekké teszi. Úgy tetszik nekem, hogy a lelkész feladatát könnyü megállapítani ebben a helyzetben. Megrögzíteni a háború lelkének ezen tanító és nevelő erejét. Beleírni csodásan tisztító hatalmát a szivekbe és lelkekbe, úgy, hogy annak messze időkre kiható és visszamaradó hatása ki ne törlődjék. A túlságosan megpróbált lelkeket föntartani a kétségbeesés tengerén a hit erejével; a még most is meg nem szelidült, sőt lelkiismeretlenül sáfárkodókat a Jézus kufárok elleni felháborodásával megfenyíteni. Azt a hitet, szeretetet és mindenféle emberi erényt, amelyek most újra teremtődtek, mint újszülötteket védeni és ápolni s aztán a szélsőségektől megmentve, egészséges fejlődésnek indítani. Ez a hivatás nem másokra vár, mint a lelkek vezéreire. Ezt nem tudja elvégezni rajta kivül a társadalomnak egyetlen tényezője sem. És ezt a hivatást fel kell ébressze mindnyájunk lelkében hiveink látása e nehéz napok alatt.

Fel tehát a munkával! A szószék álljon ismét hajdani fényében, a lelki pásztorkodás éreztesse legáldásosabb hatását. Ha nem tudták az emberek eddig megtanulni, tanulják meg most, hogy a hazaszeretet nem üres fogalom s az a nemzetközi szeretet, amely ezt kizárja, nem fér össze emberi szivünk természetével; hogy az élet és fennmaradási erő ott rejlik a fajszeretetben s az összekötő hazafias érzésben. Tudják meg, hogy a fejlődés és haladás isteni törvényében az isteni gondviselés nem türi meg az észnek és tudománynak a vallás és erköles nélkül való előretörését és ha igy indulna el az emberiség, erős, láthatatlan kezek dobják vissza, hogy megsirassa tévedését. Szünjenek meg végre az álpróféták okoskodásai s az önzés helyét foglalja el erős altruisztikus érzés, hogy a társadalomban ne a jog követelése, hanem a kötelesség teljesitése legyen az első feladat. És ha eljönne az idő, hogy az emberek ezt ismét nem akarnák megérteni, figyelmeztessük, hogy vannak olyan idők, a mikor királyok hódolnak meg névtelen hősök előtt, a mikor a gazdagok a szegénységet keresik és a mikor a hadba vonult hősök kegyetlen tusát vívnak azért, hogy annál erősebben törjön ki keblükből az eltiport gyengeségért való erős zokogás. Ez a hivatás minket a haza első katonáivá avat. A háború lelke hív, szólít, — menjünk előre! Igy áldja meg Isten édes hazánkat!

Marosi Márton.



Demeter Dénes.

— Született 1869. Meghalt 1915 március 12. —

Egy törekvő, buzgó élet hanyatlott korán és váratlanul a sirba szerettei, barátai és ismerősei mélységes bánatára Demeter Dénes karácsonfalvi lelkész halálával.

Udvarhelymegye Csekefalva községében született 1869. évben. Tanulását szülőfalujában kezdette, Székelykereszturon folytatta és Kolozsváron végezte.

Költői tehetsége már ifju korában megnyilvánult s a „Remény“ cimü ifjusági lapban értékes versei jelentek meg. Költeményeit „Hit, haza, szerelem“ cimen még 1893. évben kiadta. Azóta is különböző napilapokban és egyházi lapjainkban igen sok maradandó értékü műve, verse jelent meg. Különösen egyházi és hazafias ünnepélyeket méltató versei megkapóak.

Kolozsvári főiskolánknál papnövendék korában iskola-gazda, majd később Tordán iskola-főnök volt. Már ekkor feltünt társadalmi szereplésével, mert az alig 25 éves ifju a Tordaaranyos megyei Emke választmányának egyik jegyzője volt.

1894 év juliusától 1897 juliusáig Polgárdiban, s ettől fogva 1915. év március 12-ig Karácsonfalván töltötte be a lelkészi állást mindvégig lankadatlan és lelkes munkássággal, mely sajnos, csak oly kevésnek sajátja.

E mellett szolgálta a közjót, mint törvényhatósági biz. tag és hitelszövetkezeti elnök.

Költeményei mellett sok érdekes tudósitása, közleményei, egyházi beszédei, vallásos elbeszélései jelentek meg több lapban; ezenkivül „Konfirmációi Emlék“ cimü könyve életét, emlékezetét maradandóvá tette.

Sokoldalu munkásságát, buzgó törekvését méltányolta az egy-

házi kör, melyben közügyigazgató, nevelésügyi biz. elnök és a Dávid Ferenc fiók Egylet elnöke volt; továbbá az egyh. főhatóság, mely egyháztanácsossá választotta.

Baráti körben rokonszenves volt s ezért és hasznos munkásságáért szivünkben szivesen őrizzük szép emlékét, melyet a felette tartott beszédek is hirdetni fognak egy kis könyvben.

Lelkes őrálló volt, jó szónok, buzgó unitárius, hív lelkipásztor, hűséges élettárs, kit méltán fájlal az egyház, sir ,t a bús özvegy s könnyeznek a szerető barátok.

Péter Sándor.

Ürmössy Lajos.

1851—1915.

Május 2-án reggel örök nyugalomra hunyta le szemeit Ürmössy Lajos, Erdély egyik legszorgalmasabb írója. Jogot végzett, de hivatalt nem keresett és nem foglalt el. Az írói pályát választotta. A publicistica vonzotta magához és nagyon fokozta tanulási vágyát. Erdély múltja és jelene minden tekintetben érdekelte. Nem volt olyan kérdés a közgazdasági, történelmi, jogi, kereskedelmi, vallási és társadalmi téren, amelybe nő ne nyilatkozott volna a hirlapokban. Számos esetben meglepte a közönséget mélyenjáró és jóirányu véleményével.

A Bartha Miklós alapitotta „Ellenzék" napilapot megvette, szerkesztője lett, mert azt hitte, hogy a lap gárdájával Erdélyt reformálni fogja. Arra nem gondolt, hogy a tollforgatás és a kiadás ügykezelése nagyon elütő dolgok. Nemsokára igen sulyos anyagi veszteség árán tapasztalta tévedését. A 80-as évek közepén innen már mindinkább vonul vissza dolgozószobájába, hogy annál szorgalmasabban írja gyakran álnév alá rejtett, de stilusáról könnyen fölismerhető cikkeit. Nekifogott a könyvírásnak s vaskos és pamflettszerű kiadványai száma tiz kötetre tehető. Rendesen ő maga volt a kiadó is, pedig sajnosan tapasztalta, hogy az ilyen vállalkozás is sok kellemetlenséggel jár.

Terjedelmes kötete: 17 év Erdély történelméből, amely munkában a szabadságharc után következett önkényuralom sokféle viszontagságát írja meg erős hazafias érzéssel és sok utánjárással. Erdély hirlapirodalmát senki sem ismerte oly részletesen. Két műben is foglalkozik vele.

Minden alkalmat szívesen fölhasznált, hogy unitáriusságának érvényt szerezzen, vallásának és egyházának szolgáljon.

Szeme elgyengülése az utóbbi két évet terhessé tette rá nézve,

de munkakedvét mindvégig megőrizte iránta. Erdélyt senki sem szerette jobban s nagyon kevés ember írt olyan buzgósággal a közügyekben. Typikus erdélyi ember volt. Az uniót elismerte ugyan, de arról volt meggyőződve, hogy Erdélyt ősi jogon és geografiai fekvésénél fogva privilegiumok illetik meg.



— *Tudósitások a nagy világháboruban résztvevőkről.* —

(13) Szórakozás a táborban.

Négyen valánk együtt rozoga deckungba,
Néha sóhajtoztunk mélyen gondolkozva.
Sóhajtásink messze, nagyon messze szálltak,
Hisz átléptük határát drága jó hazánknak.

Meséltük egymásnak, hogy és miként vala,
Eközben időnként ki is vigyázkodva.
Vártuk kapitány ur további parancsát,
Ki munkája közben hevité deckungját.

Hogy is történt aztán? Kezdjük csak elülről,
Miközben a szabó gondolkozott tüzről.
Mert hát egy szabó volt, a másik tanitó,
A harmadik szerény falun gazdálkodó.

Igy történt uraim, — elkezdé a mester —
Mikor jó kedve van, beszélni nem restel.
A mint láthatjátok, sorsunknak vigasza
Hatalmas államok békekötő szava.

Itt elgondolkodva homlokát törölte,
Aztán a további beszédet igy kezdte:
Látjátok, az ember nem gondolja soha,
Hová vezéreli életének sora.

Elcsevegtünk négyen, holdvilágos este,
Alattunk összetört szalmán heveredve,
Miközben a hold is nyájasan mosolygott,
Ránk lehellve hideg vigasztaló csókot.

A negyedik erre tollat vett kezébe,
Gondját bele is szötte e kis versikébe,
Neve Sándor Zsigmond, Székelyföld szülöttje,
Akinek e verse a tábor tüköre.

Irta: **Sándor Zsigmond** infanterist a lövész-árokból, 82. gyalogezred, 4. század.

Édes anyámhoz . . .

Galicia silány földjén nehéz csaták folynak;
Sok anyának, jó anyának a könnyei hullnak...
Éjjel-nappal imádkoznak: hol lehet a fijuk?...
Meg is van már ásva nekik valahol a sirjuk...
Kiállnak a kis kapuba, ugy várják a postát,
— Hol késhetik olyan soká, nem halljuk a sipját —
Könnyáztatott kendőjöket arcukra takarva,
Ugy várják a kis kapuban: jön-e már a posta?...
Diceg-döcög, lassan-lassan a kis sáros szekér —
Valahonnan, messze földről meg is jött a levél:
»Édes anyám, áldott anyám ne aggódjék értem,
Ez a legszebb, amit én csak életemben éltem!...
Ágyugolyók, gépfegyverek és szuronyok zaja...
— Otthon leszek, édes anyám, otthon... majd valaha.

Galicia, 1915. IV. 1-én.

Irta: **Létay Pál** 2. huszárezred, 3-ik század.

64. **György Lajos Domokos** (Nagyernye) a 62. gyalogezredhez vonult be a legelső mozgósitáskor, mint szakaszvezető. Az első menetszázaddal el is vitték a derék, erőteljes székely embert a galiciai harctérre, hol egy hónapon keresztül hősiesen harcolt, de végre az ősz folyamán uralkodó ragályos betegség leverte és belehalt 1914 szeptember 9-én. Sajnos, azért hivatalos értesitést csak most, a tavasz folyamán kaptunk e csapásról. Benne egy igazi férjet, apát és jó gyermeket gyászol

a György-család. Azok közül való volt, ki nem csak családjának szeretett élni, hanem ki igyekezett magának jó hirt vivni a község lakói közt; ki nem csak jó családfő, község dolgaiban müködő egyén volt, hanem derék, becsületes unitárius ember, ki egyháza érdekében nem szóval, hanem tettel tett. Édes atyjával és egyetlen fiu testvérével a nagyernyei kicsiny egyházközségünkben a most ujonnan épitett kedves kis templom épitése körüli fáradozásban ők vették ki az oroszlánrészt. Számbeli kezesség mellett bizony ki is jutott mindnyájunknak, de ha kijutott, ugy teljes szivvel és teljes lélekkel, erős akarattal ki is vették s büszkén tekintettek és tekintenek kicsiny templomukra, melynek látására bizony mindig elgondolhatják, hogy ez a mi kezünk müve. Őrizze az Isten kicsiny egyházunkat az ilyen veszteségektől és az ő példájából tanuljuk szeretni, az egyszerü embertől, családot, községet és különösen egyházat, ugy mint ezt ő tette. A Kárpátok tövében pihen teste, de lelke köztünk él, legyen siri álma csendes.

65. **Kilyén Zsigmond** (Ikland) a 62. gyalogezred közlegénye, egy éven keresztül gyógykezeltette magát s mint beteg vonult be ezredéhez, hol egy kissé helyre jöve az északi harctérre vezényeltetett, hol hősiesen leküzdve egy pár hónapon keresztül a szenvedéseket, a Kárpátokban sulyos sebet kapott s most Békéscsabán fekszik. Eközben Isten egy kis fiuval, mint első szülöttel áldotta meg. M. G.

66. **Kövendi fiuk a harcmezőn.** A négy Szabó testvér: Máté népfelkelő, négy gyermek atyja, a Kárpátok alatt elhalt. István-nak szintén halott hire van. János és Sándor a galiciai harctéren vannak.

A három Fodor testvér: Miklós Szibériából, mint orosz hadifogoly, irt haza levelet. Pali, a 20 éves fiu, a Kárpátokban megsebesült s mint ilyen Kassán gyógykezeltetik. Sándor Boszniában van. Mióta katona, azalatt neje elhalt.

A két Nagy testvér: Endre Szibériából irt levelet, hol hadifogoly. Ödön eltünt.

A két Mezei testvér: Máté Galiciában megsebesült s most Kolozsvárt ápolják. Zsiga szintén, mint sebesült Tordán van.

Bölöni Imre orosz hadifogoly volt Lembergben. Most holléte nem tudatik.

Czakó József Przemyslben lábain és orrahegyén megsebesült. Jelenleg Kövenden pihen, mint szabadságolt.

Dali András Galiciában eltünt. Fejér Balázs is ottan eltünt. Simándi Sándor és Fodor Balázs mint rokkantak Kolozsvárt pihentek, de ujra a harctérre vitettek.

Finta Károly 50 éves, volt egyházi gondnok, lovas sze-

kerével a harctérre vitetett augusztus elején. Azóta mind a mai napig is ott van s mint szekerész-parancsnok teljesit katonai szolgálatot.

Gál Domokos szakaszvezető, Gál Sándor fegyver-kovács és Deutsch Dani szanitész őrmester Galiciában vannak.

Bölöni Lőrinc, Szatmári Károly, Csekme Ferenc, Szabó Sándor, Mezei Pál, Nagy Tamás, Szabó József, mint csendőrök szolgálnak különböző helyeken.

67. **Tóth István hadapród.** Igéretemhez képest, bár kissé későn üdvözölöm Nagyságodat az északi harctérről.

Egy ideális lövészárokban vagyunk egy erdőben, ahol az ébredő természet és a madarak csicsergése elfelejteti, hogy háboruban vagyunk.

Az egész azonban nagyon érdekes és aki a természetben tud gyönyörködni, annak végtelen kellemes percei is vannak.

Kicsit megkésve, boldog husvéti ünnepeket kivánok.

Rajtam ez a két és fél hónap semmit nem változtatott s a kinek jó kedélye van és telve van szeretettel, annak könnyü itt az élet.

68. **Gvidó Béla kadett.** Édes hazánkat védelmezve, a sok helyen magyar vértől pirosló hófehér erdős hegyek közül boldog ünnepeket kiván.

(34.) **A Sándor-fiuk.** A multkori kedves sorait megkaptam, amit irt, nagyon szépen köszönöm. Fiaim sorsáról akarom tudatni; az Unitárius Közlönybe tévedésből lett elé irva, hála a jó Istennek, mert folyó hó 14-én irt Oroszlengyelországból és irja hogy hála Istennek nagyon jól van, jó egészséges, nyakrafőre harcolnak a jó Isten segedelmével. Igy hála a jó Istennek még idáig megőrzötte hét hónapon keresztül, csak az Isten ezután őrizze meg. A kisebbik fiam, Mózes biztos, ugy gondolom, hogy elesett, mert ha fogoly volna, csak küldött volna onnan bár egy lapot. De bizony rég volt október 14-ike, azóta semmi hir. Sándor Mózes Kolozsvár.

(12.) **Levél a harctérről** Végh Benjámin árkosi lelkészhez. Alázattal értesitem, hogy a hozzám küldött levelét megkaptam a mai napon, április 1-én. Elolvasás után egy különös érzés foglalta el szivemet, lelkemet. Sorai meghatottak engemet és bajtársaimat. Azonban a lelkesedés tüzének pattant honfiui szivünkbe. Édes magyar hazánk és szeretett jó királyunk iránti kötelesteljesités edződött meg bennünk. De miként az idő óránként változik, ugy változott a mi érzésünk és gondolatunk is a kedves levél olvasása közben és után, mivel nemcsak a legközelebbi hozzánk tartozóinktól, hanem a pásztortól is kapunk vigasztaló. Bátoritó és lelkesitő levelet. Fogadja érte hálás köszönetét minden itten levő unitárius atyafiától.

Közelg a husvét! Ah, mily öröm volt ezt hallani otthon családunk boldog körében, gyermekeink csevegő ajkáról. Holnapután husvét van. Ma nagypéntek, itt a messze idegenben ágyuk dörgése, puskák ropogása közben is tudjuk, hogy milyen helyzetben volt egy ilyen napon a mi Urunk, Jézus, aki szenvedett az igazságért, meghalt az emberiségért. De feltámadott és nekünk is életet, hitet és reményt adott. E benne helyezett hittel és bizalommal telve van szivünk most is. Hisszük, hogy ha meghalunk feltámadunk. Hiszünk ama szavaknak: Én vagyok a feltámadás és az élet, aki én bennem hiszen, ha meghal is él.

Vajha e feltámadás ünnepe a békességnek ünnepe lenne. De már ha itt vagyunk a nemes harcban, az apostollal mondva: »A harcot megharcoljuk, a hitet megtartjuk és hisszük, hogy elnyerjük a győzelemnek koszoruját. Hitünk szerint az életnek koronáját.

Köszönjük levelét és fogadja érte üdvözletünket az Oroszlengyelországi harctérről.

Hazafias üdvözlettel:

Szilvási Sándor szakaszvezető.
Teró Zsigmond szakaszvezető székelyderzsi.
Mezei Dénes Homoródjánosfalva.
Tamási Ferenc Tarcsafalva.
Mihály Ferenc Homoródalmás.
Bencze Ödön Homoródkeményfalva.
Was József Homoródkeményfalva.
Benkő János Nagysolymos.
Miklós István Homoródalmás.

Szilvási Sándor cime: K. u. k. Mobiles Pferde Depot Nr. 1. 12. Tábori posta 28.

69. **Jánossy Gyula őrmester** a 22. honvéd gyalogezredben. A közeledő husvéti ünnepek alkalmával az összes nevében küldöm üdvözletünket. Kivánjuk, hogy odahaza, ott a szép drága s kincsekkel tele szép Magyarhonban, hol még a füzág is szebb, mint itt a rózsaszál, hol a halál kedvesebb, mint itt az édes álom, hol áldásosabb a napsütés, tündöklőbb a csillagok ragyogása, hol még a madár is szivesebben dalol, a lehető legkellemesebben töltsék a husvéti szent ünnepeket. S hálásan kérjük emlékezzenek meg azokról is a szent ünnepek alkalmával, kik a messzi távolban az igaz s szent ügyért ontják vérüket, kik a rájuk hárult fontos s veszélyes feladatokat a legmesszebbmenő kiszámitással és a legjobb lelkiismerettel hajtják végre. Bizalommal telt szivünk gazdagszik a győzelem reményével. — Isten áldása szálljon szép hazánkra, jó királyunkra! Isten áldja meg minden halandóját, minden elképzelhető jóval.

70. **Három testvér.** Ezeknek sorsa már szomorubb. Gotthárd János székelyudvarhelyi polgármester derék fiairól van szó. Gotthárd Ferenc, törvényszéki joggyakornok hadifogoly. Ifj. Gotthárd János és Gotthárd Lajos hősi halált haltak az északi harctéren. Az előbbit nem az ellenség gyilkos golyója teritette le. Valami borzasztó ragály támadta meg s emésztette fel erős szervezetét. De ifj. Gotthárd János betegen is harcolt a szent ügyért. Mignem az emésztő kór kiütötte a kezéből a hősi fegyvert. Társai ugy vitték aléltan egy védett helyre a harcok tüzéből. A bajtársi szeretet hü gondozás alá veszi, de segiteni nem tud. Másnap reggel egy jajszó nélkül kilehelé nemes lelkét. Ismeretlen sirban alussza az igazság hőseinek álmát!... Alig tért haza a fájó szivü édes apa fiának sirját kereső utjáról, midőn jött a másik szomoru hir, hogy Gotthárd Lajos 21 éves honvédhadnagy február 16-án a Kluczowi csatában szintén elesett. — Csak az imént végzett, csak az imént álmodozott harci babérokról a Ludovika-akadémia padjain s már szép leányos arcára rá is borult az a babérág, amely a dicső honvéd nevet mindenütt a világon koszoruval övezi. Rettenthetetlen nyugalommal ment a virágos vonaton. Közmondásos volt bátor szive, mely ott nyugszik összeroskadt lelkü szülei nagy bánatára külön sirban a kluczowi csatatéren. Szép fehér lelke az égi hazába röppent hős bátyja szellemének az ölelésére, sirjának szellője ide-ide lebben a tavaszi szellővel nyiló virág édes illatát hordva a harctér felé sóhajtó szülők gondtelt homlokára. Emlékük a hősök dicső emléke, mint megszentelt örökség szálljon szerte a szivek ezreiben! *b. v.*

IRODALOM

Demeter Dénes gyászemléke. Ily cím alatt jelent meg a néhai munkás lelkész méltatása. Tartalmazza rövid életrajzát, melyet lapunkban közlünk, továbbá Ürmösi Józseftől halotti imát és beszédet, Péter Sándortól a sírnál mondott beszédet. Jóleső örömmel vettük a Kartársaktól ezt a megérdemelt méltatást.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Lelkészbeiktatás Brassóban. Kovács Lajos volt nagyajtai lelkész beiktatása Brassóban május 8-án volt. Az ünnepélyről a Brassói Lapok ezeket irja: Felemelő ünnepség szinhelye volt vasárnap délelőtt 11 órakor a brassói ev. ref. templom. Ekkor vette ugyanis kezdetét a brassói unitárius egyházközség nemrégiben megválasztott uj lelkészének beiktatása. Ez alkalommal a templom megtelt Brassóváros és a vidék előkelőségével. Az uj lelkész, Kovács Lajos volt nagyajtai unit. pap ez alkalommal magasszárnyalásu s

mély, magvas gondolatokkal telt székfoglaló beszédet tartott, amelyből már megállapithatjuk, hogy a brassói unitáriusok egy kiváló képzettségü, nagy intellígenciáju s emellett elsőrangu szónoki képességgel megáldott lelkészt nyertek, akinek tartalmas prédikációját élvezettel hallgatja majd, a nem unitárius hitbeli közönség is. Az uj lelkész személye maga garancia arra, hogy a brassói unitárius egyházközséget képes lesz felvirágoztatni. Kovács Lajps székfoglalója és imája után a beiktatást József Lajos Brassó-Háromszék-Köri unitárius esperes eszközölte lélekből fakadó szép beszéddel s végül dr. Boros György püspökhelyettes főjegyző tartott beszédet az Unitárius Egyház-Tancs á képviseletében, partfogásábá ajánlva az uj lelkészt, az ő szorgalmas, jó tanitványát a brassói hiveknek. A szónoki fordulatokban gazdag beszéd mély hatást gyakorólt a publikumral a beiktató ünnep déli egy órakor ért véget. A közebéden Ferencz József püspököt éltetve kezdödtek a pohárköszöntők állandóan emelkedett hangulatban. Tudósitónk a jelenvoltak közül följegyezte a következőket:

Dr. Boros György, Schill Gusztáv ev. lelkész, Tőkés Ernő, ref. lelk., dr. Ferenczy Géza kőri főgondnok, Kilyén Endre az egyh. tiszt. gondnoka, Imecs Jenő nyug. főszolgabiró, Jakab József főerdőtanácsos, dr. Kovács Sándor orvos, Dr. Vernes István kir. ügyész, dr. Hankó Domokos, dr. Sükösd Zsigmond, József Lajos esperes, Lőfi Ödön lelkész, Vaska Béla lelkész, Gál Mózes lelkész, Kovács Lajos lelkész, Végh Benjámin lelkész, Benkő Árpád birtokos, Pap László, Molnár Albert, Péterfi Sándor, Ütő Áron főszolgabiró, Ütő András kereskedő, Kovács Kálmán tanár, Szabó Mózes, Lázár Elek, Albertfy Sándor, Török Sándor, Benedek Lajos, Szolga Mihály, Simon Ferenc, Cserei Cyula és nők szépszámmal: Killyéni Endréné, Etelka, dr. Morvay Istvánné, Kovács Lajosné, Ütő Áronné, özv. Dénes Mihályné, Kovács Lajos édes anyja, Török Sándorné, Szász Domokosné, Gergely Sándorné, stb.

Konfirmáció volt Kolozsvárt áldozócsütörtökön. Ürmösi Károly buzgó vezetése alatt jó sikerrel feleltek a serdülő kedves ifjak, 28 fiu, 16 leány. A konfirmáló lelkész kis bibliát és Dávid Ferenc életrajzot osztott ki tanítványai között s szép beszédben buzdította a lelkész is, Ferencz József püspök úr is a valláshoz való hűségre.

Az unitárius főgimnázium május 22-én bevégezte az 1914—15. tanévet. Elmaradtak a rendes vizsgák, hogy az ifjuság haza mehessen a munkában részt venni. Csak nyolc hónapos tanév volt, de az eredmény teljesen kielégitő.

Imádságok. A kolozsvári unitárius lelkészek és theologiai tanárok e címen értékes imákat irtak és adtak ki a katonák és hozzátartozóik részére. A nagy időkhöz méltó mindenik. Egyik szebb, értékesebb meghatóbb a másiknál. — *„Egyháztársadalom."*

Dr. Árkosi Geley Lajos m. kir. bányafőorvos élete 59-ik évében hirtelen elhunyt Zalatnán. Magas müvelt-

ségü, humános érzésü, kitűnő szakember volt. Szelid, lelke nemesen érző szive jótékonyan alkalmazta szép tudományát a szenvedő emberiség javéra. Neje és három gyermek gyászolja. Mi a baráti érzés fájdalmával emlékezünk rá és kivánunk neki örök nyugodalmat.

Elhunytak: Ürmössy Lajos egyháztanácsos és iró, élete 64-ik évében Kolozsvárt. — *Benczédi Mozesné*, sz. Deák Margit Karácsonfalvi ig. tanító neje ápr. 30. élete 38-ik évében. Férjén kivül három édes és öt nevelt gyermeke gyászolja a legnemesebb szivü hitvest és édesanyát. — *Özv. Kiss Sándorné*, sz. Vida Mária élete 67-ik évében Sepsiszentkirályon Népes család gyászolja. — *Keresztély Mózes* ny. m. kir. csendőr törzsőrmester elhunyt élete 59-ik évében hosszas betegség után. Szorgalmas munkás és a rábizottakban önmegtagadásig hű és fáradhatlan volt. Jutalma, hogy gyermekeinek magas miveltséget adhatott és mindeniket pályához juttatta. Özvegyének és négy gyermekének bánatában részvétünket nyilvánítjuk.

Tornaversenyre vonult ki május 16-án az unitárius kollegium ifjusága a nemzeti, a kollegium és a két versenyen megnyert zászló alatt. Élvezet volt látni a kis és nagy diákok ügyességét, a sport iránti lelkesedését. Számosan részesültek jutalomban. A belépő dijakból 530 K 82 f-t szolgáltak be a háboruban megrokkant katonák javára. A sikerért az egész ifluságot és buzgó tanárukat, László Gyulát teljes elismerés illeti.

Kegyeletes ajándék. Farkas Vilmos és neje Vécsei Róza vallásunkhoz és kolozsvári egyházközségünkhez való ragaszkodásuknak igen szép jelét adták. Főtiszt. püspökné nagyasszonyunknak fölajánlották, hogy állandóan mind a négy ünnepen úrvacsorai kenyérrel el fog;ák látni az urasztalát. Köszönet a szép ajánlatért.

Elmarad a Györfi István theol. tanár beiktatása, mert a hallgatókat haza kellett bocsátani a katonákat fenyegető járvány miatt. A jövő tanév megnyitásakor lesz a beiktató is.

Az érettségi vizsgálatok is a szokottnál hamarább lesznek, jun. 7—9. napjain. A kormány képviselője lapunk szerkesztője lesz, a vizsgálóbizottság elnöke Kozma Ferenc kir. tanácsos, isk. gondnok.

A dr. Bedő Albert pályadijára 6 egyházi beszéd érkezett. Örvendetes föllendülés!

A II. Hadikölcsönből 50.000 koronát jegyzett az E. K.-Tanács. A Dávid Ferencz-Egylet 2000 K, a theologusok önképző köre 600 K, mert a haza érdeke ezt parancsolja!

Létay Balázs emlékszobra alapjára ezideig adakoztak: Ferencz József püspök 20 K, Fekete Gábor, Gál Jenő, Benkő Mihály, Gyulay Árpád, dr. Boros György 10—10 K, aranyosrákosi egyházközség és tagjai 50 K, Kozma Ferenc 3 K, dr. Gál Kelemen 2 K, Kormos Jenő I. gimn. okl. tanuló hódoló tisztelettel 1 K, Koncz József Szilágycseh 3 K, Unitárius főgymnasium tanárkara 10 K, Létay Gyula Déva 10 K. Minthogy 500 K-ra volna szükség, még megújítjuk a kérést. A hősi halált halt jeles ifju megérdemli, hogy emlékét megbecsüljük.

Az egylet pénztárába a folyó évi március hó 20-tól április 23-ig rendes tagsági díjat fizettek: Gyöngyösy Lajos Kraszna 913—917-re, Bedőházy József Pusztakamarás, Unitárius Kollégiumi Könyvtár, özv. Abrudbányai Béláné, Antónya János, br. Bánffy Ferencné, Belle Lászlóné, Benkő Mihály, Binecz Sándor, Biró István, Csifó Salamon, Csifó Salamonné, Csegezy Árpád, Dánffy Alfred, Dávid Albertné, özv. Dengyel Jánosné, Farkas Vilmos, Fangh Erzsébet, Gál Jenő, Gámán Dezső, Gothárd Sándor, dr. Gyergyai Árpád, özv. Haller Rezsőné, Hidegh Mihály, Hidegh Mihályné, dr. Hintz György, dr. Hintz Györgyné, Inczefi Tamás, özv. Kántor Józsefné, Keresztély Mózes, Kenessey Béla, Kozma Ferenc, Kovács József, Lakatos Ferenc, László Gyula, Lendvay Emil, dr. Lehmann Róbertné, Losonczy Albert, dr. Lukácsi József, Macskási Lajosné, özv. Májay Istvánné, Mikó Imre, özv. Mikó Imréné, Mina János, Müller Gyula, özv. dr. Nyiredi Gézáné, Nyirő Gézáné, Orbók Ferenc, Puskás Lajosné, Pál István, Sámi Lászlóné, Sincky Julia, Somlyai Mihály, Schuszter Emil, Szabó Mihály, Székely Ferenc, Szentpéteri Gyuláné, Tamás Lajosné, Tarcsafalvi Albert, Tarcsafalvi Abertné, dr. Tóth György, Turcsányi Gyula, Ürmössy Kálmán ny. esperes, Ürmössy Károly, Ürmössy Károlyné, Ürmössy Tivadar, dr. Váradi Aurél, Vári Albert, Vári Albertné, Vajda Sándor, Vass Pál, Varga István, dr. Veress Vilmos, Zoltán Albert, Zsakó István, Zsakó Istvánné, Zsigmond Károly Kolozsvár 915-re, Vass Zsigmond 914—915-re, Izsáky Antalné Dés 915-re.

Előfizetői díjat fizettek: Kovács Mózes Szilágysomlyó 913—914-re, Varga János Kaca 915-re, Májay Béla Wien 914-re, Csiky Farkas Magyarszentbenedek, Izsáky Antalné Dés, Ambrus Dezső, dr. Balázs Ferenc, Fazakas Ferenc, dr. Ferencz Áron, Gurát Béláné, Kelemen Márton, Kindl Károly, Nagy Józsefné, Osztián József, Ürmössy Kálmán táblabiró Kolozsvár 915-re.

Alapitói díjban fizetett a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank Kolozsvár 50 koronát.

A küküllői fiókegylet pénztárába fizettek: Id. Ütő Lajos Küküllődombó 913—914-re, József Dénes 911-re, Pataki Sándor Dicsőszentmárton 913-ra, Molnár János Ádámos 914—915 re, Unitárius Egyházközség Dicsőszentmárton 912—913-ra, Unitárius Egyházközség Küküllődombó 915-re, Unitárius Egyházközség Désfalva 914-re, Unitárius Egyházközség Magyarsáros 914—915 re, Kovács István Betlenszentmiklós 912—913 ra, Székely Tihamér Magyarsáros 913—914-re, Gvidó Béla Dicsőszentmárton 914—915-re, Gvidó Béláné 912—915-re, Bodoczy Sándor Küküllőszéplak, Szász Dénesné Harangláb 915-re, Csegezy Tamás Ádámos 911—912-re, id. Miklós Samu Küküllődombó 912-re, Székely Samu 910—912-re, Durugy András Dicsőszentmárton 912-re.

Kolozsvár, 1915. április hó 24-én.

Gálfi Lőrinc
pénztárnok.

Egyesült Könyvnyomda
Részv.-Társ. Kolozsvár
Ferencz József-út 85.



Telefon: 856.

Az erdélyi részek legnagyobb nyomdaintézete.

UJDONSÁGOK!

Szüntelen imádkozzatok! Irta: Murányi János ref. lelkész	—·20 K
Ne sirj! Utmutató a vigasztalás örök forrásához a Pécsi Behánia egylet kiadása	—·20 „
Élet és Halál. Vallásos elmélkedések. Irta: Muraközi Gyula . .	—·80 „
Jézus önarcképei. Hat elmélkedés. Irta: ifj. Victor János . . .	2·— „
Beszédek és homiliák francia szónokok müveiből. Átdolgozta Somogyi József ref. lelk.	2·— „
Isten és a háboru. Irta: Nagy Lajos	—·50 „
Egyházi beszédek a világháboru idején. Irta: Kis József esperes-lelk.	3·40 „
Hétköznapi templomi imádságok tekintettel a háborura. Irta: Harsányi Pál gyomai ref. lelk.	—·50 „

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Legcélszerübb az összeget postabélyegekben vagy postautalványon előre beküldeni. Portóra 20 fillért kérek.

Nyomtatta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 julius. 7. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT **GYŐRFI ISTVÁN**

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 105
Dr. Barabás Ábel 106
A mi katonáink 112
A D. F. E. köréből 119
Irodalom: Miksa Imre. Értesítés . 120
Lelkészbeiktatás Nagyajtán . . . 121
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 122
A dévai Dávid Ferenc imaház Aranykönyve. (Kilencedik közlemény) . 127

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv., SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem-** és **bársony kötés** többféle szinben, kiállóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

Minden unitáriusnak szól, de aki az unitáriusokról akar szólni, az sem nélkülözheti ezt a könyvet: *Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután.* Mert ebben meg van magyarázva az unitárius *vallás* eredete és fejlődése, az unitárius *egyház* jogi.a Ismerteti a vallás alapitóit, az egyház oszlopait. 400 esztendő nevezetes gondolatai és a négyszáz esztendő, a XIX-ik század értékes alkotásai, mint tiszta tükörből ragyognak vissza ránk ebből a könyvből. Irták legjobbjaink: Ferencz József püspök, báró id. Daniel Gábor, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor v. b. t. t. főgondnokok, dr. Borbély Ferenc, dr. Borbély István, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, dr Gál Kelemen, Kiss Sándor, Pap Mózes, Szinte Gábor, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Varga Dénes, Vári Albert, dr. Wendte Károly tanárok, lelkészek és Percelné Kozma Flóra. A 200 nagy 8-rét oldalra terjedő könyv ára 3 K., 5 példány postai költségét fizeti a kiadó Dávid Ferenc-Egylet.

Dávid Ferenc képes életrajza irta Pap Domokos. kiadta a Dávid Ferenc Egylet. A csinos kis mű könnyen áttekinthető szépen megirt életrajza a dévai mártirnak. Ára 50 fillér, postán küldve 58 f.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni, Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

Ha legalább 5-ön egyszerre rendelik meg s egy-egy koronát, összesen 5 koronát egyszerre beküldenek, az Unitárius Közlöny háborus számait egész évben egy csomagban egy névre megküldjük.

Az Unitárius Közlöny régi számaiból 12 drbot 40 fillérért, 100 darabot 2 koronáért küldünk meg.

Az Unitárius Közlöny ez évi 1. számát köszönettel veszszük azoktól, akik nélkülözhetik. Sziveskedjenek beküldeni.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 julius. 7. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 2 korona 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek. — Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Győzni fogunk. Ez volt a hitünk elejétől fogva. Ez lett a meggyőződésünk a rémséges harcok alatt s ettől még akkor sem tágítottunk, amikor a Kárpátokon áttörtek az oroszok. Szivünk fájt sok undorító gonoszságuk hallatára, mert az ártatlanok szenvedtek. A harag helyett keserüség fogott el, mikor megtudtuk, hogy ausztriai és magyar alattvalók vállalkoztak muszkavezetőnek. Undorodtunk a legrutabb vétek: a hazaárulás látásán s megnyugszunk azon, hogy e gonoszok száma immár nagyon megapadt, mert a biró ítélt fölöttük. Ezeket is, a muszkákat is kivertük öreg királyunk birodalmából. Már is óriás nagy a győzelmünk, de a vége nagyobb és diadalmasabb lesz, mert részünkön az igazság s az igazság Istén hatalma.

—

Jeles ifjak kellenek a teologiára. Aki jeleskedik a tudományokban, az sokkal könnyebben megszerzi a népismeretet, azt, ami a lelkipásztort a gyülekezet vezetőjévé, tanácsadójává, testi és lelki orvosává avatja. De nemcsak a tudományokban való jelesség kell, hanem az erkölcsi is. Aki tiszta erkölcsöt, szép jellemet és buzgó szorgalmat viszen a lelki munka mezejére, az pótolni tudja a tudás hiányait is. Tehát olyan jelesekre gondolunk, akik a tanu-

lásra való készségben, a szép és tiszta életre való hajlandóságban jeleskednek. Reméljük, hogy e nehéz idők az Ur szolgálatjára is soroznak be jó katonákat.

—

Három jeles vizsgázó jelentkezett Teologiánkon: Csiki Gábor a szakvizsgálatra, Biró István és Sófalvi Domokos az alapvizsgálatra. Mindenik tiszta jeles osztályzatot kapott. Az ilyen eredményhez nem szükséges bővebb magyarázat. Csak így legyen ezután is!

Dr. Barabás Ábel

sz. 1877 aug. 19., mh. 1915 jun. 6.

Ott, hol az arany terem, ott, hol a fénylő nap elől be kell ereszkedni a föld sötét keblébe mélyen, ott ahol napokig, nem, esztendőkig kell törni a szilárd követ, kemény vas botokkal, ott hol minden reggel fölébred a reménység és legtöbb estve elszenderül, hogy álmában fedezze föl az aranyat rejtő bűvös eret, ott hol az isteni kéz orgonává építette a szilárd szürke gránátot, ott öleltem először keblemre lobogó fürt borította gyermeki szép fejedet és te azóta nősz szivemhez s én most azt a szürke agyagföldet nézzem, amely sirod fölött omladozik szét a nap hevétől s nemhogy teremné az aranyat, hanem mindent megemészt, porrá őröl, mindent, a mi nekünk több volt az aranynál, jobb a drága kincsnél. Egy jeles ember, egy föl nem becsülhető érték, aki csupa szív volt és szeretni tudott, de nem gyűlölni, aki föllángoló és a gondolatok mélyébe bevilágító fényes elme volt, aki a magyar költészet remekeinek megelevenítette lelkét, aki a lánglelkű Petőfire is új fénysugárt tudott vetíteni, aki a hatalmas német nemzet nagy Goethejében is új értéket tudott föltedezni. Eltemetni egy ifjú tudóst, aki rövid élete alatt annyit dolgozott, hogy nemzetét minden várakozásra följogosította, aki erős szivvel és bátor szóval hirdeti már sok esztendő óta, hogy a magyar nemzet a

germán hősben fogja megtalálni becsületes és hű szövetségesét. Barabás Ábel a most duló titáni harcban nem lankadó kitartással hirdette a német lapokban a magyar fegyver dicsőségét és ismertette fajunk jelességeit. Ő az ifjuság művelését a neki kiválóképpen juttatott finom lélekkel tudta gyakorolni.

Barabás Ábel azok közé a ritka kivételek közé tartozott, aki már mint gyermekifjú értékeset tudott termelni a nagy közönség számára. Irói tehetséggel volt megáldva s tollát soha sem pihentette. Meghatóan igaz és őszintén szerető szivvel volt megáldva. Ha semmi más jó tulajdonságát nem ismertem volna, tisztelnem és szeretnem kellett vona őt azért a gyöngéd szeretetért, mellyel szülőit, testvéreit és nejét elhalmozta.

Nem ismert semmi akadályt, ha szép, nagy családja tagjain segíteni kellett. Ha a ragaszkodó hű és kedves barát mintáját meg kellene rajzolnom, Barabás Ábelt állítanám elé. Ha intézete, egyháza, hazája hű, igaz, önzetlen és lelkes munkást keresett, benne mindeniket megtalálta. Eltávozott a derék, az igaz, a becsületes, munkás, a hű és kedves barát, a megnyerő és tiszteletre méltó tanár, az érdemes magyar iró. Nehéz kifejezni mily sujtó csapás volt gyöngéd és gyönge kedves nejére a szerető jó férj gyors elmulása. A hitves és az egyetlen kis fiu mindent elveszített pótolhatatlanul!

—

Váratlan halála nemcsak részvétet, hanem elismerést is szerzett részére. A részvétben gazdagok vagyunk, mert legfennebb három napig kell kitartani mellette. Az elismerést könnyen, sőt kitanult művészettel tudjuk halogatni, nehogy igen korán kapjon babért a fiatal homlok.

Barabás Ábel tizenhét évi termékeny és fokozódó becsü irói munkájával nem tudott kivivni a magyar irodalmi társaságokban helyet magának, mert nem tudott kilinceselni. Egyik egyetemünkön öt esztendeig birálták munkáit, melyekkel magántanárságért pályázott. Örvendenénk, ha jelesebbnek adhatnák a helyét, de félünk, hogy két nemzedék sem fog egyet hozzá hasonlót termelni.

—

Tanítványai és művének ismerői szépen emlékeztek meg róla. Dr. Borbély Ferenc jeles ifjú tanárunk a K. H.-ban hosszu cikkben ir róla a tanitvány megértésével:

Barabás sohasem gondolt a végre. Hányhatta a vihar csolnakját akármily örvény felé, ott is az ő könnyü, bohém lelkének virágai gyönyörködtették az elmulás gondolata nélkül és úgy halt meg, mintha szép tervei, költői gondolatai, nemes lelke káprázatos álomba ringatták volna. Vagy az ő naiv, csodálkozó szive valami szépet látott meg a halálban és azért ömlött el arcán olyan megenyhítő, isteni kifejezés. Talán azt találta meg a halálban, amit az életben soha: a nyugalmat.

Barabás Ábel Verespatakon, Alsófehérmegyében született 1877 augusztus 19-én. Unitárius vallású családból származott, apja tanító volt s e legnagyobb fián kivül még számos gyermek eltartásának és nevelésének gondja terhelte. Fiával az elemi iskolát szülővárosában végeztette el, majd Kolozsvárra küldte az unitáriusok ősi főgimnáziumába. A középiskolának nyolc éve megszakítás nélkül itt telt el, az eleven, jó eszü fiú mindig az elsők közt tartotta magát s az irodalmi dolgokban elég korán kezdte bontogatni szárnyait. 1896-ban tette le az érettségi vizsgálatot.

Az érett ifjú előtt új élet nyilt meg s ő nem habozott a nyitva tartott kapún belépni. A kolozsvári egyetemen a filozófiai és nyelvtudományi szakra iratkozott be, tanár akart lenni. Legkedveltebb professzora Meltzl Hugó lett, akinek hatása nemcsak a német irodalomra nézve lett döntő hatású reá, hanem a magyarra is. Meltzl kurzusainak középpontja Goethe volt és magyar eszményképe Petőfi. Goethe világirodalmi nagysága elragadta a lelkét, Petőfit hasonló világirodalmi fontosságra emelni élete legfőbb feladatának tekintette. Ez a rajongó Goethe-Petőfi-kultusz magával ragadta Barabást is, mint Meltzl több más tehetséges tanítványát, de közülök kétségtelenül Barabás haladt a legtöbbre.

Ekkor azonban még az élet gondjai nem engedték bíztos úton, határozott irányban haladni. A szegény emberek fátuma őt is hatalmában tartotta. Foglalkozás után kellett néznie és mi lehetett volna egyéb, mint újságíró. Talán egyéb kényszer nélkül is idehajtották volna korán fejlődő irodalmi ambiciói s fogékony lelkének sajátos berendezése. A lapokban különösen irodalmi, művészeti és szinházi cikkei jelentek meg négy éven át 1896-tól 1900-ig. A hírlapírás el nem évülő nyomokat

hagyott a Barabás lelkében. Olyan eleven, friss irási készséget nyert, hogy stilusa akkor is figyelemreméltó, ha túlságos könnyűnek tartjuk; írói ambiciói vég és határ nélkül megnövekedtek, de ha ez az ambició a lehetséges határok közé vonult, még úgy is értékeset tudott alkotni; és lelkére odatapadt vagy talán részben benne is volt az újságírók könnyű, finom bohémiája, de volt benne mindenkorra elég komolyság is. Mindkettőből haszna volt: az nem engedte soha a csüggedő kétségbeesésbe, ez pedig megóvta a bohémia végleteitől.

Kolozsvárt a tanári pálya több jóval kecsegtette, mint az újságírás. Figyelme tehát elfordult tőle, anélkül, hogy az újságírói készséget valaha elveszítette volna. 1900—1901-ben már nem annyira újságíró, hanem inkább dramaturg, a kolozsvári Nemzeti Szinház dramaturgja, akinek kötelessége a szinház igazgatójához benyújtott darabokról ítéletet mondani. Ez a megbízás kétségtelenül következménye helyesen és komolyan folytatott újságírói működésének. A következő évben már csak kizárólag nyelvi és irodalmi tanulmányokkal foglalkozott s 1903 elején hosszabb külföldi tanulmányútra ment. Utazni rendkivül szeretett és ha tehette, nem hagyott egy évet sem gyümölcsözés nélkül. Olasz és balkáni útjai jobbára üdülések voltak, a német földre tett kirándulásai komoly tanulmányutak. Ő maga tíz tanulmányútjáról emlékezett meg, amelyeket német földre tett. Közülök csak kettő esik Ausztriára és nyolc Németországra s ezek mindenikében *Weimar*, Goethe városa foglalja el a főhelyet. E tanulmányútakat két izben a vallás- és közoktatásügyi miniszter anyagi támogatásával és megbízásából, egy izben az unitárius egyház költségén tette meg, a többinek a kiadásait saját maga fedezte. Ezeknek az útaknak értékes eredményei nagyobb önálló művei és kisebb tanulmányai.

Weimarban a nagy német költőnek, Goethének tanulmányozása foglalta el egész idejét, melette csak Nietzsche kötötte le inkább a figyelmét, a nagy német filozófus, talán azért, hogy egész sor Petőfi-hatást vett észre raita. Impulzusokat, miket a fiatal Nietzsche a mindig fiatalon maradó Petőfitől nyert. Goethéről két nagyobb önálló műve jelent meg; az egyikben Goethe világirodalmi hatását vizsgálja. Ez a fiatalkori munkája, mely német nyelven jelent meg, a németek nagy Goethe-irodalma mellett sem veszett el nyomtalanul és az itthonlevők figyelmét is Barabásra irányította. Goethe-tanulmányainak köszönhette, hogy a Kisfaludy-Társaság őt bizta meg a költő életrajzának megirásával. Ez az önálló studiumon alapuló

magyar Goethe-életrajz 1911-ben jelent meg. Német irodalmi tárgyu kisebb tanulmányai 70—80-ra tehetők, nagyobb részük Goethével és Nietzschével foglalkozik s magyar, német és angol nyelven ezeknek a nemzeteknek legkiválóbb lapjaiban láttak napvilágot.

Külföldi tárgyú dolgozatai mellett a magyar irodalmat sem hanyagolta el Barabás. Első nagyobb műve a mult század első felében működő írónknak, *Vas Gerebennek* adja költőien megírt életrajzát, amely három év alatt két kiadást ért. Ez a munka mintegy kirándulás volt tőle a magyar irodalom terén, mert szivesebben tartózkodott a maga szűkebb területén, ahol *Petőfit* találjuk, vagy olykor *Madáchot,* akivel ifjúkori Goethe-tanulmányában is találkozunk. Több kisebb dolgozatot készített Petőfiről, de nemsokára az a terv érlelődött meg benne, hogy egy monumentális életrajzot ír Petőfi életéről, költészetéről, irodalomtörténeti fontosságáról. Kétségtelenül nagy munkának indult az elkészítendő öt kötet, de csak az elsővel készült el, amelyik 1907-ben meg is jelent. Ez az életrajz érdekesebb, mindenekfelett népszerűbb olvasmány a nagyközönségnek, mint Ferenczynek tudományos, filológiai pontossággal megírt Petőfi-életrajza, a felépítése is művészibb, de nem szerencsés a Taine-féle irodalomtörténeti elmélet szigorú keresztülvitele miatt és ezért sok gáncs is érte. Petőfi életrajzát németül is ki szándékozott adni mintegy husz ívnyi terjedelemben, de az már csak terv maradt. Rehabilitálni igyekezett Petőfit a *Felhőkért* is. Gyulai Petőfinek erről a versciklusáról nem tudott semmi jót mondani és utána az irodalomtörténetírók sem. Ugy látszik, hogy Barabás figyelmét a Nietzsche-kutatásai terelték Petőfi filozófiai költészetére. Elég érdem lesz a részéről az is, hogyha a kutatók figyelme erre az elhanyagolt térre kiterjed. Mesterének, Meltzlnek hű tanítványa maradt, kiadta az ő Petőfi tanulmányait, összegyűjtötte a Petőfi-könyvtár tizedik füzetében. Ugyancsak a Petőfi-Könyvtárban adta hosszú idő mulva ismét összegyűjtve a Felhőket is. Kisebb irodalmi tanulmányainak száma kitesz negyvenet és úgy jelentek meg, mint német és külföldi irodalmi tárgyú dolgozatai: magyar, német, angol, francia nyelven, ezeknek a nemzeteknek legkiválóbb lapjaiban és folyóirataiban. Kiváló érdeme marad, hogy a külföld előtt idegen tárgyu dolgozataival is magyar ember létére tekintélyre tudott szert tenni, magyar tárgyú munkáival pedig igyekezett a külföld figyelmét állandóvá tenni nemzetünk iránt.

Kétségtelenül igen terjedelmes a Barabás írói működ-

dése. Szomorúan kell az érem másik oldalára gondolni: ez a nagy munka nem talált nálunk elég méltánylásra. Sok kicsinyeskedés, sok gáncs kísérte.

Barabást 1903-ban választotta meg tanárának a kolozsvári unitárius főgimnázium s azóta állandóan itt működött. Öt év óta a teológiai intézetben is tanította a német nyelvet.

—

A helybeli és budapesti lapok igen melegen emlékeztek meg róla. A Weimarische Landes-Zeitung szépen méltatta terjedelmes cikkben.

Mint mestere és eszményképe Goethe — írja e lap — ő is a teljes harmonia, a szépség és valódi lelkiismeretesség felé törekedett, magyar fajának törhetetlen buzgalmával. Weimarban vasszorgalommal hatolt be a német nyelv szellemébe és igyekezett tökéletesíteni tudását. Ez sikerült is neki. Bizonyítja számtalan tanulmánya Goethéről és Nietzschéről.

Temetése megható volt. Kolozsvárt sokan ismerték és szerették. Nagy családja élén édes szülői megtört bánatos arcát nehéz volt megindulás nélkül nézni. A kolozsvári tanintézetek tanárai s a szünidőn itt maradott tanulók megilletődve fejezték ki részvétüket. A temető halottasházában virágborította koporsóját, ott Vári Albert főgimn. vallástanár, a sírnál dr. Gál Kelemen igazgató, az intézet. Biró Vencel a tanári kör, Borsai József a tanulóifjúság, Engel Rudolf volt tanítványai nevében érdemeihez méltó szép beszédekben búcsúztatták el.

—

Engel Rudolf orvosnövendék volt tanítványai nevében a következő beszéddel búcsúzott:

Csak néhány rövid szóval akarok elbúcsúzni Tőled régi tanítványaid nevében, Barabás Ábel. Mert az a fájdalom, melyet mi érzünk, hidd el, még nagyobb, mint mostani növendékeidé!

Mindenkori tanítványaid szerettek. De mi, a régiek, több hálával és nagyobb, őszintébb megértéssel állunk nyitott sírod előtt. Tanulóéveink legkedvesebb emlékei közé tartoznak a Te óráid. Akkor mint tanárért, rajongtunk érted. Az azóta eltelt néhány rövid esztendő megtanított, hogy az embert szeressük és becsüljük benned. Mert Te

nemcsak tanárunk, hanem igaz jó barátunk is voltál s igy a legnagyobbat adtad, amit ember csak adhat: saját magadat! Ifju élted immár telegyűjtött edénye kincseit, értelmed fényét, szived melegét, költői lelked lángoló buzgalmát és őszinte, nagy rajongásodat mindenért, ami igaz, szent és szép!

Légy áldott érte! Mi igazán megértettünk Téged és hálás kegyelettel őrizzük emlékedet!



— Tudósitások a nagy világháboruban résztvevőkről. —

71. **Ifj. Fekete Benjámin** a 4. tiroli császárvadászezred önkéntes tizedese nov. 1-én Tarnov mellett vivott ütközetben hősi halált halt. A derék jó fiu Székelyudvarhelyt végezte a középiskolát s mint segédjegyző vonult be ezredéhez. Elestéről már régen hordott hirt a hirnek szellője, de valónak csak most bizonyult a szoszomoru hir. Duló csaták véréből vele is egy erős férfilélek vált ki, hogy örökkön éljen azokkal, kik meghaltak a hazáért. Fekete Benjámin székelyudvarhelyi épitész-vállalkozó az elhunyt hősben egyik fiát gyászolja. Emléke áldott lesz! Az édes anyai sziv mérhetetlen fájdalmát meg fogja enyhiteni az idő s annak tudata, hogy a másik katona-testvér az öccse haláláért szülője vigasztalására hősi élettel fog megállani!... B. V.

72. **Pongrátz Ádám** az általános mozgósitáskor mint póttartalékos vonult be és a kárpáti harcokban vett részt augusztus kezdetétől október végéig. A Stryj környékén sebesült meg a karján és a tüdején átfutott egy muszka golyó. A gyógyulás

három hónapig tartott, mely időnek nagy részét Budapesten s majd Kolozsvárt töltötte. A harctéren lett önkéntes káplár.

73. **Imreh Dénes** még augusztus első napjaiban vonult be katonai szolgálatra a székelyudvarhelyi 82. gyalogezredhez, mint egyéves önkéntes. A polgári életben is törekvő, szorgalmas fiatal embert fellebbvalói is hamar megkedvelték s az elsők között volt, kiket tiszti iskolájuk végeztével kadetté neveztek ki. Ebben a rangfokozatban ment ki a harctérre, ahonnan a mult hónap óta még nem adott hirt magáról. Reméljük azonban, hogy nem sokáig fog késni várt levele a kárpáti harctérről, ahol ő is osztozott utóbbi diadalaink kivivásában.

74 **A sinfalvi Barta-fiuk.** Pál, nős, három gyermeke van. A mozgósításkor vonult be. Szakaszvezető a 21-ik honvéd gyalogezredben. Augusztus 24-én ment ki a harctérre. Részt vett az emlékezetes halicsi csatában. A Kárpátokban egymaga — mint járőrparancsnok — öt oroszt fogott el. November 27-én a Mezőlaborc körüli harcokban egy roham alkalmával megsebesült az alsó lábszáron. Előbb a budapesti helyőrségi, most a tordai pótkorházban áll gondos kezelés alatt. József szintén három gyermekes családapa. A 9-ik honvédhuszárezred diadalmas csatáiban sebesülés nélkül vett részt. November 17-én dicsőséges csaták után pár heti pihenőt kapott. Most ismét előbbi dicsőségének helyén, a harctéren van. Az unokaöcscse: Dezső kezdettől fogva künn a harctéren jó egészségben állja az idők viszontagságait.

Mint érdekes megnyilatkozását egy boldog házasságban élő földmives ember lelkének: közlöm Józsefnek kezeim között levő naplóját, mely az ágyúdörgés és puskaropogás között született. A napló minden sora az ő felesége iránti szeretetet sugározza.

Augusztus 15. Ma a délután folyamán hallottam az első orosz ágyú dörgését. Kisebb orosz kozák csapattal ütköztünk meg.

Augusztus 16. Az arcon kétséges derüvel átléptük az orosz határt.

Augusztus 17. Ma esős idő van; borult az ég, borultak a kedélyek. A kora reggeli órákban kisebb ütközetünk volt kozák csapattal. Délután van, mire nedves földön letáboroztunk K. mellett. Szellemed mindenütt meg fog őrizni a veszélytől.

Augusztus 19. Visszafelé Oroszországból Sz. orosz-lengyel város mellett állunk. Hideg éjszaka, eső esik. Szellemed itt is őrködik felettem.

Augusztus 21. Ma esős nap volt. Erősebb orosz csapatra rohamoztunk.

Augusztus 24. Tegnap kissé csendesebb támadás. Ma hajmeresztő esetek játszódtak le. A hadművelet nagyon szép, de

éppen olyan borzasztó is. Örökké emlékezetes marad a k.-i ütközet három napja.

Augusztus 26. Egész éjszakai lovaglás után Lembergbe érünk. Három nap mulva észak felé elindulunk. K. mellett erős orosz csapat fogad. Szép nap süt. Az ágyúk halált hirdető hangja egész nap nem szünik. Szivvel-lélekkel veled vagyok.

Augusztus 30. K. alatt a tüzelés még mindig folyt. Már sok falu leégett, füstfelhők szállanak az ég felé. Szellemed felhőkbe burkolva biztatván int nekem viszontlátást. A csapat elvonul. Ötön elveszitjük a csapatot, hosszas barangolás után találkozunk egy hozzánk tartozó századdal I.-ban. Ugyanekkor orosz ágyuk kezdenek tüzelni a falu felé. Mi bent szorultunk s csak a sötétség leple alatt tudjuk elhagyni a falut. Lelkem a sirban is veled van.

Szeptember 4. Ma délután érkeztünk I.-ba, hideg van, fázom, csak a remény melegiti fel lelkemet, hogy téged még valamikor láthatlak. Öt napig voltunk itt. Különböző tempókban folyik a viadal éjjel és nappal szakadatlanul. Gyönyörű látvány éjszaka az ágyútüzek miként cikáznak át egymás irányába. Isteni látvány, de haj, vérző.

Szeptember 10. Öt napi erős viadal után elhagyva a r.-i csatateret, amely visszavonulás sikerét csak a magyarok Istenének köszönhetjük az ellenség gyűrűjéből, ellenséges ágyuk tüze között, négy napon át folyton ellenséges támadások között folytatjuk útunkat Galicia felé. A hatodik nap P.-i erődítményekbe érünk, hol biztonságban vagyunk. Szellemed mindenütt megjelenik engem vigasztalni.

Szeptember 17. Utunkat a Kárpátok felé folytatjuk. Folyton eső esik. I-ba érünk.

Szeptember 28. Kora hajnali órákban indulunk I.-ból. Több napi lassú lovaglás után elérünk egy szétszórt lengyel faluba. Fáradt vagyok. Üdvözítő soraidat rég nem látom.

Október 4. E hegyvidéki faluban jól érezzük magunkat. A bajtársak mulatnak. A lengyel emberek, kiknél szállásolva vagyunk, hegedülnek. A bajtársak táncolnak, én nevetem őket, de szivem sir, látni szeretnélek. Szellemed itt van lépten-nyomon és biztatván int nyugalmat. A merre visznek mindenütt ott látlak, a hány fűszál, a hány őszi virág, a hány hegycsúcs: annyi ugyanazon alakban állsz előttem, mindenütt ott vagy, de ez csak álom, puszta fájdalom, mégis erőt ad, hogy harcoljak édes hazámért és benne értetek.

Október 8. P.-ba értünk beteg lovakkal. Itt azzal biztatnak, hogy hazamegyünk Magyarországba. Most aludni térek, jó éjt édes üdvösségem.

Október 12. Ma különösen sokat foglalkozom veled. Szelle-

med folyton kisér. Isten segiteni fog és én érted s veled élni fogok.

Október 24. Ez a nap fájdalmas. Ma temették el az egyik szegény dragonyos bajtársunkat, aki nem a harctéren esett el, de békés földön fejezte be az életet. A lova rugta agyon. Ki tudja: szegényt hol és kik siratják? Itt senki. Talán egy-egy érző szív fohászkodik az ég felé lelki üdvösségért. Honvédhuszár, dragonyos, ulánus bajtársai vannak jelen a temetésén. Harangszó nincs, talán valahol hazájában jajkiáltással helyettesitik a harangokat övéi.

Október 28. Vasárnap van. Minden nap, igy töltve, egy-egy örökkévalóság.

November 7. Ma elhagytuk P.-át. Három nap mulva B.-ra értünk. Éjjel és nappal künt a szabad ég alatt. Hideg éjszakai szél hasitja tagjainkat. Néha-néha havas eső esik, de mi magyarok azért nem fázunk. Óriási tüzeket rakunk B. mellett a legelőn és várjuk az indulás parancsát. Lelkemet boldog remény melegíti, szellemed a Kárpátok tetején megjelenik. Velem jön képzeletben engem vigasztalni. Ami üdv és boldogság a földön van, azt mind te adod, az csak azért van, mert te vagy.

November 17. Érsekujvárott bejutunk Budapestre s most ott vagyok a megfigyelő spitalban. Egyszer csak egy közös mondja, hogy egy barna menyecske a kapunál van és engem keres. Lenézek az emeletről, ott láton az én kedves feleségemet.

Sinfalva, 1915 május hó. Közli: **Balázs András** lelkész.

75. **Dr. Mikó Gábor**, néhai Mikó Miklós fia az ősz óta I. táboni ezrednél főhadnagy lett. — Testvére, Ferenc, mint tüzér a kárpáti harcokat végigharcolta, most az olasz fronton apasztja a hitszegők számát.

(60.) **Gálfi Zsigmond** h. tanár a harctérről kedélyes levelet irt barátainak. Változatos és érdekes események közepette jól telik időnk. Érdekes élményeink voltak különösen mint egy-egy felderítő osztag parancsnokának. A sok szomorú hir (dr. Barabás halála stb.) között hálásan gondolok egyházam vezetőinek humanitására, melynél fogva fizetésemet a jövő iskolai évre is kiutalták.

76. **József testvérek a harcmezőn.** József János birtosvárallja: énekvezér atyánkfiának két fia küzd a dicsőség mezején. — Jenő a 82. gyalogezredben, mint közlegény vonult a harcmezőre, az első mozgósításkor. Főhadnagyának rövid értesitése szerint a jankowi magaslaton vivott ütközetben 1914 október 13-án eltünt. Azóta semmi hir, talán azért is, hogy ifjú neje, bánatos szülői és testvérei utolsó reményüket el ne veszitsék. — Kálmán szintén a 82. gyalogezredben szolgál, mint káplár. Ő március 15-én ment ki a harctérre, hol bő része volt és van ma

is dicsőséges előnyomulásunkban. Május 29-én felsőbb parancsra otthagyta Galiciát, átvezényeltetett az olasz frontra s azóta ott harcol.

77. **Ifj. Hadházy Sándor**, főpénztárosunk egyetlen fia, mint önkéntes bevonult s a kiképzés után mint káplár levonult az olasz határra. Az első harcokban már meg is szerezte a dicsőséget, mert részt vett a több olasz ezredet megsemmisítő hadműveletekben. Könnyebb lősebbel kórházba került Csáktornyán, honnan szülői kívánságára Kolozsvárra szállitották.

78. **Ifj. Pákey Lajos**, főmérnökünk fia, mint huszárkadet parancsőrtiszt Galiciában van és szülőinek irt levelei szerint élvezi a hadiállapotot valahol a Stryj körül.

— **Dr. Borbély István** tanár irja: »Galiciában egy jelenleg roppant véres frontban vagyok. Ha azt mondom, hogy naponként 3000 ágyúgolyónál több röpdös a fejem fölött, nem túlozok. Talán ma sikerül előbbre mennünk, hogy ezt a kolerafészket desinficiálhassuk.«

79. **Andrási Gyula** a kolozsvári gépészünk fia mint kadét az olasz határ mellett harcolt legújabb és leghitványabb ellenségünk ellen. Lábán kapott könnyebb sebbel kórházba került.

(24..) **Dr. Lukácsi József** ügyvéd, főhadnagy többi tiszttársaival együtt Stryjből küldött üdvözletet. Reméljük, hogy elveszettnek hitt öcscsét, Domokost megtalálja. A 82-es székely vitéz káplár nemcsakhogy él, hanem a főt. püspök úrtól imádságos könyvet kért.

80. **A kövendi Szatmári testvérek.** Szatmári Miklós ny. derzsi állami isk. igazgató-tanitónak három fia van s mind a három katona. Miklós Máv. mozdonyvezető, vasuti szolgálatot teljesit.

Lajos állami tanitó Székelymuzsnán s ugyanott unitárius kántor is. Mint önkéntes Nagyszebenben letevén a tiszti vizsgát s beosztva a 21-ik gyalogezredbe a duklai-szorosba vitetett, hol a kemény téli hadjáratot végigviselve, egyik tényezője lett az oroszoknak a Kárpátoktól elüzésében. Hajmeresztő viszontagságokról ir leveleiben, de áldja a magyarok nagy Istenét, hogy őt csodálatos módon mind e mai napiglan megőrizte a veszedelemtől, a pusztulástól. Több bravuros harci tényeit az Udvarhelyi Hiradó élénken irta le. Jelen volt Przemysl újra visszavételénél s az ottani győzelem után ezredével a perfid Olaszország ellen vezényeltetett, hol most már a leggaládabb ellenséggel küzd a Tiroli harcokban. Ezredét József főherceg igen megdicsérte páratlan hősiességéért.

Ferenc szintén állami tanitó Abásfalván s egyben unitárius kántor is. Egyéves önkéntes. — Ez év elején ezredével, a hős székely 82-es gyalogezreddel, Orosz-Lengyelországba

vitetett s onnan február végén Galiciába, hol most is ott van s küzd igaz székely hősiességgel az előttük folyton menekülő, futó orosz ármádiával. Ferenc is éppen úgy átélte a téli hadjárat iszonyatait, mint testvérbátyja Lajos, de őt is az isteni gondviselés, mindez ideig megoltalmazta a veszedelemtől, aggódó szülőinek örömére.

Büszke lehet az olyan apa, anya, kiknek ily fenkölt lelkű, hős, elszánt gyerekeket adott a magyarok nagy Istene!...

81. **Simándi Tamás** egyetemünk egyik legkiválóbb hallgatója, Franciaországból képes levelező-lapot küldött dr. Buday Árpád egyetemi magántanárnak, a Mensa Academica titkárának. A francia nyelven irt levél magyar fordításban igy hangzik: »Titkár úr, Simándi Tamás kolozsvári joghallgató, jelenleg internált Franciaország Villefranche de Rouergue (Aveyron départm.) nevü városában, fogságából ki akarván fejezni mély tiszteletét azon intézet vezetőségével szemben, mely két éven át jó akarattal támogatta őt, — kéri titkár urat, fogadja tiszteletteljes üdvözletét és tolmácsolni sziveskedjék dr. Pósta Béla és dr. Apáthy István professzor uraknak, a »Mensa Academica« vezetőinek, a humánizmus zászlóvivőinek. 1915. márc. 15.«

A lap küldője, mint teljesen vagyon és támasz nélküli aranyosszéki unitárius székely fiu került egyetemünkre, hol a Mensa Academica támogatásával folytatta két évig jogi tanulmányait. Angolúl már akkor tudott. Az első év végén nyert egész sor pályadíjat részben arra használta fel, hogy a nyári vakáción Németországban utazott és megtanult teljesen németül. Másodéves korában ismét több pályadíjat és ösztöndíjat nyert s julius elején (1914-ben) Franciaországba ment. Ott érte a háború kitörése, amikor internálták. Bizonyára sokan vannak, akik örömmel veszik tudomásul, hogy ha nem is irigylésre méltó állapotban, — él.

81. **A két Csécs-fiu.** Csécs Árpád — néhai Csécs Sándor marosjárai földbirtokos fia — magyarrégeni t. b. főszolgabiró január közepén rukkolt be mint zászlós a 82. székelyudvarhelyi ezredhez s azóta harcol az oroszok ellen. A másik Csécs Elemér julius 30-án rukkolt be a 22. honvéd gyalogezredhez Marosvásárhelyre, néhány hét mulva a harctérre került s azóta küzd az oroszok ellen. A télen irta, hogy sokat sanyarog, de azért vitézül harcolt; őrmesterré léptették elő.

82. **Barabás Károly.** Árkosi unitárius egyházközségünk érdemes gondnokát fájdalmasan érintette a világháboru, mert szép reményekre jogositó Károly nevü 24 éves fia a harctéren szerzett ragályos betegség következtében a krinicai kórházban hősi halált halt. Egészségügyi csapatoknál teljesitett önzetlen szolgálatot. Sok harctérről visszajött sebesült ismerőse emlékezett meg

idehaza arról az önfeláldozó munkáról, melyet lelkiismeretes katona sebesült bajtársaival szemben végezett. Kötelességteljesítés közben kapta meg a gyilkos kórt, melyen a tudomány hatalma sem tudott segiteni. Vigasztalja meg Isten a bánatos szülőket és testvéreket azzal, hogy hazájáért halt hősi halált a szelid lelkü fiu és testvér. V. B.

(10.) **Szinte Gábor** csendőrfőhadnagy, akiről már volt szó, oly szerencsétlenül sebesült meg, hogy reá egy pár nappal le kellett vágják a jobb karját. Jobb sorsra érdemes, derék és becsületes embert ért a balsors kegyetlenül sujtó keze. —át.

(33.) A **Szentkirályi fiuk** közül Ferenc a cs. és kir. 82. gyalogezred hadapródja élete 28-ik évében a kárpáti harcokban szerzett betegségében a varannói kórházban elhalt. A szülőknek mély fájdalmukban csak az ad enyhülést, hogy fiatal életét a hazáért áldozta.

(35.) **Dr. Tamás István hadnagy** a püspök urhoz irja: (Inf. Rgt. No. 51. 18. Feldcomp. Tábori posta 37.) Ma vettem kézhez én is itt a lövészárokban a Méltóságod nemes közreműködése mellett kiadott kis imádságos könyvet. Itt, ahol a legkeményebb emberi sziv és lélek is keresi az Istent s oltalmat, erőt a további küzdelemre tőle kér, ennek a kis imádságos könyvnek minden betüje balzsamként, buzditólag hat. Kevesen vagyunk itten unitáriusok, de hisz ez a kis könyv utat találhat — felekezetre való tekintet nélkül, — minden lélekhez s erős fegyver lehet minden kézben, mert csak az Istenbe vetett hit, bizodalom az a páncélnál is erősebb vár, amit megdönteni nem lehet. Mindazok nevében, kiknek ez a könyv szolgálatot tesz itt, hálás köszönetet mondok s mi is kérjük az Istent, hogy a Méltóságos és Főtisztelendő Püspök urat hazánk, egyházunk, hivei javára még sokáig éltesse. Dr. Tamás István tart. hadnagy.

83. **Pap Domokos kitüntetése.** Minden olvasónk kedvesen emlékezhetik vissza arra a költeményre, mely a téli kárpáti harcok kezdetén látott napvilágot lapunkban. Irója Pap Domokos tordai tanár, Dávid Ferenc életrajz-irója, népfölkelő hadnagy, cime a »Kárpátok katonája« volt. Pap Domokos maga is méltó katonája lett a Kárpátoknak. A világháboru kezdetén vonult be a 21. honvéd gyalogezredhez s már augusztus 30-án, Halicsnál megsebesült. Haza kerülve derüs székely humorával igyekezett eloszlatni környezetében a halicsi ütközet itthon túlbecsült balsikerének felhőit. De vele is megtörtént az, ami a tréfálókkal megesik: a háború nehány félénk vagy korlátolt rémlátója nemcsak félreértette, hanem rovására félre is magyarázta karrikatirozó csataképeit. Ezekkel szemben fényes elégtétel s minden jóérzésü ember számára örömhir az, amit most olvasóinkkal a

Rendeleti Közlönyből közölhetünk. Pap Domokos 1914 október derekától karácsony tájáig részt vett Bukovina védelmében, majd a vereckei hágó vidékére került a 24. székely honvédezreddel. Itt irta hangulatos szép versét lapunknak is. Ezredével a hős Linsingen német tábornok seregében küzdött. Csakhamar főhadnagy lett s a kárpáti harcok folyamán kitünő szolgálataival magára vonta egy porosz alezredes figyelmét. Ennek következményéül olvashatjuk a Rendeleti Közlöny 46. számában ezt a hirt: »Dicső elismerésben részesitette a hadsereg-főparancsnokság az ellenség előtt tanusitott vitéz magatartása elismeréséül Pap Domokos IV. 24. népfölkelő tart. főhadnagyot.«

Ezt a hirt annál nagyobb örömmel közöljük, mert számitunk reá, hogy a kitüntetést iró, ki a táborban hosszu ideig becses naplót vezetett, nehány harctéri élményéről és benyomásáról bizonyára a mi közönségünknek is be fog számolni. Melegen óhajtjuk, hogy ezt minél előbb tehesse s hozzon örömet nekünk, jó öreg édesatyjának, ifjú nejének, kis fiának és kiterjedt vitéz székely családjának, melyből 27 férfi küzd a harcmezőn s közülök Pap Zsigmond hadapród Pap Domokossal csaknem egyszerre kapott vitézségi kitüntetést.

84. **Dr. Fekete Sándorról,** főgondnokunk fiáról nagy örömhirt közlünk. Egyik, hogy a galiciai harctéren az idegfeszitő nagy munkában kifáradva, kimerülve ugyan, de épen hazanézett egy pár hétre szülői boldogitására. A másik, hogy harctéri orvosi szolgálataiért s mint a hivatalos lap irja — az ellenséggel szemben tanusitott vitéz és önfeláldozó magatartásával a legteljesebb elismerést érdemelte ki s ezért a »Signum Laudissal« tüntették ki.

85. **Kozma Ferenc** cs. és kir. tüzérszázados, ki a háboru kezdete óta a legnagyobb bátorsággal és kitartással végezte nehéz munkáját, végül megkapta jutalmát: »Signum laudissal« tüntették ki s áthelyezték a vezérkarhoz.

A D. F. E. köréből.

A kolozsi Dávid Ferenc Egylet háborus délutánja.

A kolozsi Dávid Ferenc-Egylet püsköst másodnapján délután az állami elemi iskola nagytermében háborus délutánt rendezett. Az ünnepélyen körülbelül 140 főből álló szép közönség vett részt.

A tél folyamán szervezett Dávid Ferenc-énekkar mutatkozott be a délután műsorának első pontján. A 12—20 évesekből, körülbelül 25 tagból álló vegyeskar éneke jó hatást tett.

Kiss Sándorné Pap Erzsébet, az egylet elnöke és mecenása nyitotta meg a gyülést. »A mai háborus délutánnak — mondotta — kettős célja van. Egyfelől, hogy a vallás vigasztaló erejének fényénél bemutassa a szív szerepét a háboruban, másfelől, hogy áldozatra hivjon mindnyájunkat filléreinkkel a szenvedések enyhítésére.«

Emmerlingné P. Matild tartott ezután szabad előadást »Háboru és szív« cimmel, az előadó mélyenjáró fejtegetése a hallgatóság körében nagy megértésre és méltánylásra talált.

Végül Kiss Sándor lelkész tartott előadást »Lusitania« cimen. Az előadáshoz Petress Gyula róm. kath. tanító készítette meg a Lusitania szemléleti képét. Mikor a kép a közönség elé kifüggesztetett, mindenkit meglepett. Előadó, aki a Lusitaniát 1908-ban az Atlanti tengeren látta, mikor a hasonló hajóóriáson utazott, a sikerült képhez füzte megjegyzéseit, magyarázatait. Szólott a hajó óriási méreteiről s a hajóóriáson tartózkodók életrendjéről. Végül, hogy miért sülyesztette el szövetségesünk a hajóóriást, arra azt a feleletet adta: mert a Lusitania hadianyagot szállitott s ezzel a háborúba avatkozva, háború által pusztult el.

A háborus délután perselyes gyűjtés útján 40 koronát jövedelmezett a Vörös Kereszt-Egylet javára. *(N.)*

IRODALOM.

Miksa Imre életrajzát megírta Kövendi Nagy Miklós és kiadta egy csinos füzetben. Élénken rajzolja meg a jó gazda és politikus életét és hasznos munkásságát.

Értesítés. „Dévai Biró Mátyás tanításai“ cím alatt f. é. junius hónap közepén egy tanulmányom jelenik meg, amely önálló forráskutatások alapján teljes bizonyossággal állapítja meg azt, hogy ez az első vérbeli magyar reformátor működésének első felében a Luther-Melanchthon-féle irány követője volt. Föl nem derített adalékokkal szolgál. Terjedelme az Erdélyi Muzeum c. folyóirat alakjában, kb. 6—6½ iv lesz; bolti ára három korona. Két koronáért kaphatják meg azonban, a postadíjat is beleértve, mindazok, akik ezt az összeget alólírott szerzőnek f. évi junius hó 30-áig megküldik. Theologiai hallgatók, ugyanez esetben, egy korona kedvezményes áron kapják. *Révész Imre* a kolozsvári ref. theologiai fakultás ny. r. tanára. Kolozsvár, Bocskay-tér 1. sz.

Lelkészbeiktatás Nagyajtán.

Nagyajtán a lelkészi beköszöntő junius hó 20-án volt nagyszámú közönség jelenlétében élénk érdeklődés mellett. Taar Géza, uj lelkész áhitatos imádság után a következő alapigék nyomán tartotta meg szépen kidolgozott, értékes beköszöntő beszédjét: »És ime egy ember hozzá járulván, monda néki: Jó mesterem! micsoda jót cselekedjem, hogy az örök életet vehessem? És ő monda néki: ... Ha bé akarsz az életbe menni, tartsd meg a parancsolatokat.« (Máté XIX. 16—17. v.) Beszéde elején az életre vezető utakat keresi s arra az eredményre jut, hogy nem vezet más az életre, mint e két parancsolat megtartása: Szeresd Istent, szeresd felebarátodat, mert ez maga az élet. Gyönyörüen átgondolt beszéde igazi keresztényi alapon áll. A jézusi jellemvonás ép úgy visszatükröződik benne, mintahogy kifejezésre jut az iró önálló gondolkozása és mai világról való felfogása. A szinte költői formában elhangzó mondatokban benne van a prédikátor tanítása, a beköszöntés alkalomszerűsége s a mai küzdelmes, háborús világ fájdalma, de egyúttal reménye és biztató ereje s mindez kellő mélységgel s mégis könnyedén, az érdeklődést és figyelmet folyton ébrentartva a nélkül, hogy a hallgatóságot kifárasztaná. Nyugodtan mondhatjuk, hogy Taar Géza már az első lépésnél eltalálta a hangot, mely papot és híveket szorosan egybekapcsolhat s melynek alapján meg lesz fizetve gazdagon a főpásztori bizalom, meg lesz a megelégedés, a hagyományos vallásos és egyházi élet az egyházközségben. Erre biztosíték a szép tehetség, a nyugodt, értelmes szónoklás, mit az uj lelkész magával hozott és biztositék az a vallásos buzgóság, melyet új hiveiben kincsül kapott.

A beiktatást József Lajos esperes végezte azzal a gyakorlati érzékkel és hivatottsággal, melyről már többször tett bizonyságot. Okos tanácsait élvezettel hallgatta a gyülekezet s követni fogja bizonyára az új lelkész is. A szép, fölemelő egyházi ünnepséget egy kisdednek az új lelkész által történt megkeresztelése stilszerüen zárta be.

Jelenvolt.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok az érettségi vizsgán ezuttal is búzgó kitartással részt vett. A jelesen érettnek szánt 200 K jutalmat, valamint a VI—VII. osztálynak adott 100 K ezuttal nem a jeles tanulóknak, hanem a sebesült katonáknak juttatta. *Kozma* Ferenc az érettségi vizsgáló bizottság elnöke szép beszédet tartott az ifjúknak, meghatóan ecsetelte a főgondnok úr elhatározását, s búzdította az ifjúságot nagy és nehéz szolgálatra. Köszönetet mondott dr. Boros Gy. kormánybiztosnak és a tanári karnak.

Székely László ny. lelkész alapítványa 100 K díjat tűzött ki. Ebből 50 K-ra pályamű volt irandó: „Az ó testamentum, mint a keresztény vallás forrása" tárgyról. Pályázó nem volt. 50 K jutalmat nyert, mint aki a pályája iránt a legnagyobb szeretet, legnagyobb munkásságot és legjobb erkölcsi magaviseletet tanusította: Pap Ferenc III. éves. Ugyanő nyert 30 K szorgalomdíjat a Székely László ny. lelkész régebbi adományából egy bölcsészeti dolgozatával.

Néhai Perczel Ferencnek hamvait kelden (június 22) — házassági évfordulóján — szállítottuk ki kegyeletes szertartás keretében Baracskára (Fejérm.) az ottani ref. temetőbe, Perczelné Kozma Flóra édes apjának és anyjának tőszomszédságába Ezen a második temetésen a család közelebbi tagjain kivül részt vett a községi intelligencia és a még otthonmaradt lakosság, részvéttel adózva Istenben boldogult barátunk hervadatlan emlékének. A síremlék művészi egyszerüsége mintegy jelképezi azt, aki ott lenn örök álmát aluszsza. A nemes márványoszlop arany betüi az *örök életet* predikálják. „Mi tudjuk.". . . (II. Cor. V. 1.)

j. m.

Siremléket Barabás Ábelnek. Az oly korán elhunyt kiváló tanár és iró barátai, tisztelői, elhatározták, hogy koszorúmegváltás címen gyüjtést indítanak, hogy az elhunyt sirját emlékkővel jelöljék meg. A siremlékre már eddig 300 korona gyült be dr. Gál Kelemen kollegiumi igazgatóhoz. — Mindazok, kik e nemes célra adakozni akarnak, küldjék adományaikat hozzá.

Harci szonettek és egyéb háborús szonettek címen a napokban jelentek meg a Franklin-Társulat kiadásában néhai Barabás Ábel dr. tanár költeményei. Az előfizetők nehány nap mulva kézhez kapják a kötetet. A kik még megrendelni akarják, 2 kor. beküldése mellett, Kovács Kálmán főgimn. tanárnál (Kolozsvár, Bolyai-u. 5. sz.) rendelhetik meg, ki bérmentve azonnal megküldi. Oly szépek, hogy megérdemlik a széleskörü érdeklődést.

Gyémánt mennyegző. Farkas György kolozsvári iparos-polgár, a napokban ünnepelte házassága 60-ik fordulóját nejével, Urházi Borbálával. A férfi 88, a nő 80 éves. 1855 jun.

18-án léptek házasságra. Az erőteljes öreg párt az unitárius templomban megható beszédben áldotta meg Ferencz József unitárius püspök úr. A két öreg mellett a hadban nem levő gyermekek, unokák és dédunokák szép csoportja foglalt helyet.

Fekete Gábor főgondnokunk, az igazságszolgáltatás terén teljesített nagykörű munkálkodásában, gyakorta részesül elismerésben Közelebbről az új büntető perrendtartás szerinti első tárgyaláson, szép megnyitója elmondása után, az ügyvédi kamara elnöke, dr. Papp József üdvözölte és méltányolta a kitűnő jogászt.

Gyöngyössy Béla min. tanácsos, kolozsvári anyaegyházközségünk lelkes és buzgó idősebb gondnoka elkészül Kolozsvárról. A tavasszal nyugalomba vonult. 48 évi lelkes munkásság után megérdemelte a felelősség alóli fölmentést. Méltó volt a szép kitüntetésre, a miniszteri tanácsosságra, de minket, kolozsváriakat lehangolt az a terve, hogy falura vonul, mert az E. K. Tanácsnak a szakemberre, az ujraalakulás előtt álló egyházközségnek olyan gyakorlott vezetőre nagy szüksége van. Megértjük hogy ő, akinek élete az erdő lombjai között, madárdal mellett tölt el, olyan helyre vágyik, ahol megkapja amit szeret, de egyházias érzületére támaszkodva kérjük, hogy amikor néma az erdő, akkor legyen ő a mienk. Ugy értesülünk, hogy leánya ifj. báró Daniel Lajosné meglátogatása után Vargyasra költözik, ahol született, s gyermek éveit töltötte. Nem búcsuzunk!

Házasság. Kolozsvárt junius hó 15-én házassági frigyet kötött Halmai János áll. isk. tanító Kádár Bertával, néhai Kádár Lázár volt korondi lelkész mivelt leányával. Tanuk voltak dr. Boros György és Reich Albert. Az új pár az egyházi áldást Korondon fogja kikérni, hová esküvő után elutaztak. Isten áldása legyen frigyöken.

Máthé György fővárosi tanárt, egyháztanácsost nagy öröm érte, leányát Editet a kolozsvári tud. egyetemen doktorrá avatták. Gratulálunk.

Változások a lelkészi karban. Kisgyörgy Imre kissolymosi lelkészt Olthévizre, Marosi Márton homoródkeményfalvi lelkészt Kadácsba megválasztották és a főt. püspök úr kinevezte lelkésznek.

Halálozás. Május 30-án Kolozs r. t. város közönségének osztatlan részvéte mellett temették el Csete Pálnét, a kolozsi D. F. E. választmányi tagját. Az elhunytnak 1 nevelt és 10 édes gyermeke maradt hátra. Legnagyobb két fia a harctéren van, a többi mind a szülői háznál gyászolja a gondos, pótolhatatlan édes anyát. — Özv. *Kovács Elekné* Bedő Juliánna elhunyt Kolozsvárt jun. 28. 67-ik évében, 7 gyermek, 21 unoka és népes rokonság gyászolja.

Az Unitárius Nők Szövetsége kedves pénztárnoka Gyöngyössy Ibolyka kisasszony megválik Kolozsvártól. A pénztárt átadta az elnöknőnek Ferencz Józsefné őméltóságának, aki ezen az uton is köszönetet mond szives munkásságáért. Egyben kéri a Nők Szövetsége összes tagjait, sziveskedjenek a tagdíjat

1—1 koronát a multra és a jelen évre is beküldeni a D. F. E. főtitkárához, lapunk szerkesztőjéhez, aki szives volt a pénztárkezelést vállalni addig, amig rendes pénztárnokról gondoskdohatunk.

Marosi Gergely arcképét megfestette özvegye, Marosi Gergelyné Antal Mária úrasszony a székelykereszturi főgimnázium igazgatósági terme részére. Az arckép Merész Gyula kitünő festőművésznek munkája s dicséretére válik a művésznek és díszére az új főgimnáziumnak. Az özvegy kegyeletének szép megnyilatkozása.

Sándor János arcképét megfestette özvegye, Sándor Jánosné Kiss Néri asszony s már díszíti az új főgimnáziumot. A kép Ürmösi Sándor festőművészt dicséri. Elismerés az áldozatra kész özvegynek.

1848-ban és most. A történelem ismétlődik, mert az eseményeket az emberek csinálják, az ember pedig mindig embernek marad. Az 1848. évi szabadságharc és az 1915. évi honvédelem eseményei érdekesen összevágnak. 1848-ban május 18-án hazabocsátják „a nemes és nemzetes tanuló ifjuságot", mert a diákok mind honvédek lettek. 1915-ben május elején az évi tanulás eredménye alapján 17 ifjunak kiadják az érettségi bizonyítványt, hogy jelentkezhessenek önként katonának. 1848—49-ben csak az alsó osztályokban vannak tanulók. Akkor — az igazgató megjegyzése szerint — mindenik osztálybeliek a következő fennebbi osztályba mennek által a közelebbi iskolai év beálltával, tekintvén a jelen zavaros körülményeket. Most vizsga nélkül mentek haza.

Az 1848—49. tanév második felében az összes tanulók száma „a hittanászokkal és jogászokkal" együtt volt 215, 1850—51 második felében már csak 57.

Az érettségi vizsga junius 7—10. napjain tartatott meg a régi kollegium épületében a régi E. K. Tanácsteremben. 24 ifjú vizsgázott, 21 rendes-, 3 magántanuló (2 nő) 4 jeles, 4 jó, 12 elégséges eredménnyel, 4 egy-egy tárgyból javítóra útasíttatott.

Dr. Bedő Albert ny. államtitkár úr a teologus ifjak serkentésére is áldozott 100 K. Egyházi beszéddel nyert 50 K Benedek Gábor. Az egyháztörténelmi föladatra nem érkezett pályamunka. Mindkét tételre újból pályázat van hirdetve.

Pályadíjak — a teologus ifjaknak. *A székely nép élete* c. dolgozattal 50 K-t nyert Máté Lajos III. éves. Ugyanez a föladat ki van tűzve 50 K pályadíjjal az Értesítőben körülírt föltételekkel. A hadi állapot miatt megcsonkult tanévnek, a bennlakásban kényszerült zsufoltságnak tulajdonítjuk, hogy nem érkezett pályamű e tételekre: A Krisztustan fejlődése az unitáriusoknál (j. 50 K) és Halotti beszéd Jer. siralm. V. 16. alapján (jut. 20 K.) E két föladat újból ki van tűzve.

A Berde gyömölcsészet és méhészet jutalmazásából részesülhetnek a községi vagy állami tanítók is, ha püspökileg kinevezett unitárius énekvezérek. Ezt a határozatot

hozta az E. K. Tanács a Kereszturi egyházkör indítványára. Folya modni már a jelen évben lehet.

A Teologiai Intézet értesítője Gálfi Lőrinc dékán szerkesztésében megjelent és az érdekelteknek szétküldetett. Tartalma: Tanévet megnyitó beszéd Csifó Salamon megelőző dékántól, bibliai tanulmány: *tizparancsolat* dr. Boros Györgytől. Azonkivül évi adatok, kimutatások és tudnivalók sorozata következik. Az összeállítás a dékánt dicséri. Hallgató volt év végén az I. éven 5, II. éven 5, III. éven 9, IV. éven 2. Külföldön van dr. Kiss Elek Oxfordban, kinek a két éve lejárt ugyan, de a háború miatt aligha jő haza egyhamar, ámbár a főt. püspök úr eziránt megtette a lépéseket. Volt egy rendkivüli hallgató héber nyelvből. Az önképzőkör pályadíj alapja: 1646 K 30 f. Mózes András alapja 135 K 34 f. Közalapja 2509 K 31 fillér.

Percelné Kozma Flóra újból a nyilvánosság elébe lépik. Kiadja dolgozatai 2-ik kötetét a háborúban megvakult katonák javára. A kik első kötetét ismerik, kedves érzéssel gondolnak a másodikra, mert Percelnétől csak szép, jó és érdekes származik. Akik a *vak katonák* sorsát veszik szivökre, amugy is megadnák a 2 kor. 50 fillért szegényeknek. De a mikor ilyen becses könyvvel gazdagithatják magukat, már nem térhetnek ki a szent kötelesség elől. Az előfizetést mi is készséggel elfogadjuk, de külömben a szerző nevére *Baracska*-ra kell küldeni

A mi katonáink rovatunk iránt olvasóink érdeklődése állandóan fokozódott, de sok jeles vitézünkről nem esett még szó. Lelkészeink, tanitóink és lapunk más olvasói, szivesked-jenek kiegeszitени a hiányokat. Lehetetlen, hogy ne lenne nevezetes katonája mindenik községnek.

A kereszturi főgimnázium új épületét Kuncz Elek tankerületi főigazgató első izben látogatta meg és a fölött örömét s teljes megelégedését nyilvánította.

Dr. Varga Béla egyetemi magántanári előadást tartott a Ferencz József Tud.-egyetemen, igen szép számú hallgatóság előtt, tárgya a logikai megismerés volt. Az ifjú tanár megnyerte a bölcsészeti kar jóváhagyó véleményét. Este barátai bizalmas köre a központi vendéglőben egybegyűlt és ünnepelte az ifjú bölcsészt.

Meghivó. A székelykeresztúrköri Dávid Ferenc Fiókegylet július hó 3.-án, Alsóboldogfalván tartja közgyűlését Pap Mózes elnöklete alatt gazdag műsorral.

Az egyházkörök közgyűléseiket június végén és júliusban tartják, tekintettel arra, hogy a Főtanács augusztus végén lesz.

Köszönet. *Ferencz Istvánné* sz. *Ambrus Rebeka*, a brassói unitárius egyházközség buzgó tagja, a brassói lelkészválasztás alkalmával egy csinos keresztelő kannát ajándékozott tálcával együtt az egyházközségnek. Midőn e szép tettért és nemes adományért e helyen is hálás köszönetet mondok a buzgóságáról ismert szives adományozónak, óhajtom, hogy a kedves ajándék ne csak az egyházához ragaszkodó női szív buzgóságának legyen a hirdetője hosszú időn át, hanem jelképe legyen a brassói unitárius egyházközség teljes újjászületésének és óhajtott megerősödésének is. Isten áldása legyen a szives adományozón. Brassó, 1915. *Kovács Lajos* unitárius lelkész.

Árva gyermeket elfogadna egy gyermektelen unitárius család. A D. F. E. titkára értesült erről az örvendetes hirről. A gyermek — első helyen fiú — egy éven felüli lehet, föl 12 évesig. Az úri család gondoskodik a gyermek teljes ellátásáról és neveltetéséről. Ez a szép gondolat a háború hatása alatt keletkezett. Tehát olyan árváról van szó, akinek az apja a háborúban elesett és anyja sincs. Ha szülőtlen árva nem jelentkezik, olyant is elfogad, akinek az anyja él. Az értesítést és jelentkezést lapunk szerkesztője továbbítja.

Létay Balázs emlékszobra alapjára ezideig adakoztak: Ferencz József püspök 20 K, Fekete Gábor, Gál Jenő, Benkő Mihály, Gyulay Árpád, dr. Boros György 10—10 K, aranyosrákosi egyházközség és tagjai 50 K, Kozma Ferenc 3 K, dr. Gál Kelemen 2 K, Kormos Jenő l. gimn. okl. tanuló hódoló tisztelettel 1 K, Koncz József Szilágycseh 3 K, Unitárius főgymnasium tanárkara 10 K, Létay Gyula Déva 10 K. Minthogy 500 K-ra volna szükség, még megújítjuk a kérést. A hősi halált halt jeles ifjú megérdemli, hogy emlékét megbecsüljük. -

Szerkesztői üzenetek. *Kézadás.* Látszik, hogy ön ifju ember. Mi 14—15, évesnek itéljük. A kézadás és a kéznyújtás két különböző dolog. Kezet nyújt az idősebb, a hivatalban, állásban nagyobb s kezet ad akit a kéznyújtás erre fölhív. A kézadás annyira kötelező, hogy ha valakinek a kinyújtott kezét nem fogadjuk el, azt megsértjük. De jól meg kell jegyezni, hogy a sértés valóban csak akkor történik, ha a nagyobb — tehát az illetékes — kinyújtott kezét nem fogadjuk el. Ha ön, mint ifjabb nyújtotta a kezét s az az idősebb úr nem vette figyelembe, tekintse finom figyelmeztetésnek és ahelyett, hogy haragudna, tanúlja meg ezt az egyszerű, de nagyon fontos illemszabályt. mert később sok kellemetlenséget elkerül vele. — *Miért ne?* Miért ne volnék én olyan, mint ő? Miért ne viselhetnék én is úri ruhát, mint Sári? Miért mondják őt kisasszonynak, mikor ő is csak ott született, ahol én? Ezek egyik leányolvasónk kérdései, melyeket a gazdájának mondott el. A gazda helyett felelünk mi. Első feleletül az jut eszünkbe, amit a gyermekeknek szoktak mondani, azért, hogy a rák a vetésre ne menjen. De ennél többet is mondhatunk. Hát így kell annak lenni kedves leányasszony, mert úgy van rendezve, hogy az asszony először leánykodjék, némelyik jó sokáig, a másik — ha szerencséje akad — rövidebb ideig. Mert hát szerencse dolga sok minden. Annak a te Sári nevű falusbelidnek jó szerencséje akadt. Elvette egy vasútas, aki a pályán szépen haladt és Sárit módba juttatta, ő pedig ügyes, eszes, szorgalmas volt. Olvasott, tanult, kimivelte magát úgyannyira, hogy az egykori asszonya szivesen ültette asztalához, mert akkor is becsületes, hűséges, tisztességes volt. Nincsen abban lehetetlenség, hogy te is olyan szerencsét csinálj valamikor, kivált, ha kedves lész, asszonyodtól tanulsz és mindig az igaz úton jársz becsülettel.

A dévai Dávid Ferenc imaház Aranykönyve.

— Kilencedik közlemény. —

96. Taar Géza unitárius lelkész Kadács 390. sz. iven: 42 kor. 41 f. Unitárius Egyházközség 10 K, Taar Géza unit. lelkész, Taar Gézáné, Taar Gizike, Taar Ilonka 5—5 K, Gyulay Ferenc áll. el. tanító Komjátszeg, Gyulai Zoltán t. s. Kolozsvár, Gyulai Béla áll. tan. Felsőfüged 1—1 K, Csegezi Lajosné Aranyosrákos 2 K, id. Komjátszegi Pál nyug. szolgabiró Aranyosrákos 1 K, özv. Pálfi K. Sándorné Várfalva 50 f., Iskolás gyermekek Kadács 1 K 35 f., ifj. Marosi János 16 f., Marosi Imre, Márton Dániel, Marosi Lajos, Marosi István, Marosi Elek, Fazakas Sándor, Izsák János 10—10 f., özv. Csutak Józsefné 50 f., Fazakas Ferenc 20 fillér, Benedek István, Fazakas Mihály, id. Marosi Dénes 10—10 fillér, Nemes Pál, Mátéfi Mózes, Nemes Sándor 20—20 f., Jakabovits Jolán, ifj. Mátéfi Mózes, Benczédi János, id. Marosi János, Benczédi Sándor 10—10 fillér, Izsák Mihály, özv. Marosi Mátyásné, özv. Sófalvi Istvánné, Inczefi József 20—20 fillér, Gyöngyösi Dénes 30 f., Péter Sándor 10 f., Marosi Domokos 40 f.

97. Sándor Gergely unitárius lelkész Kénos 60. sz. iven 14 korona. Sándor Gergely unitárius lelkész 5 K, Herman Lajos tanító 1 K, Sándor Mózes ny. jegyző 1 K, egyházi tagoktól gyűjtés 7 korona.

98. Kisgyörgy Sándor lelkész-esperes Vargyas. 19. sz. iven 53 K 50 f. Kisgyörgy Sándor unitárius lelkész-esperes 20 K, Kiss Károly tanító 5 K, Vargyasi egyházközség 10 K, Husvéti perselygyűjtés 5 K 02 f., Pünkösdi perselygyűjtés 3 K 68 f., Dimén Gergely kurátor 2 K, Székely Zsigmond, Imets Albert, Máthé Ferenc, Imets Lajos 1—1 Geley Vilmos 2 K, Sugár Lajos 40 f., Fazakas János 40 f., ifj. Bodor Ferenc 1 K.

99. József Lajos esperes-lelkész Sepsiszentgyörgy 21. sz. iven 59 K. Kiss Árpád ügyvéd 10 K, Kassai Ignác vendéglős 2 K, József Lajos lelkész-esperes 10 K, Took Balázs mészáros 5 K, Kelemen Lajos vármegyei t. főügyész 10 K, Imre Albert cipész, Szász István dohánygyári tisztviselő, Szabó Mózes városi pénztáros 2—2 K, Téglás Dávid villanygyári alkalm. 1 K, Ütő András borkereskedő 10 K, Székely Mihály városi tanácsi szolga, Székely Sándor cipész, Székely Béla szabó 1—1 K, Bedő Sándor adófőtiszt 2 K.

100. Kincses László lelkész Homoródjánosfalva 15. sz. iven 25 kor. 32 fillér. László András, Varga Ferenc, László Albert, László Károly, László Sándor, Szász Mózes, Szász Ferenc, Sándor András, Bálint Zsigmond, Vas András, Balog András, Gezéd János, Csoma Zsigmond, László Dénes, Kapás Károly földmivesek 20—20 f., Vas Lina 20 fillér, Jobb Ferenc, Szabó Sándor, Kelemen Mózes földmivesek, Vas Dénes földbirtokos 10—10 f., Vas András, Barabás Áron, Darkó Pál, Márkos András, Jobb Domokos, Fabrics József, Márkos Ferenc, László Mózes, Kisgyörgy Béni, László Miklós, Csoma József, Sárdi Mózes, Mezei Hektor, Benedek Mózes 20—20 f., Kelemen Lőrinc, Jobb Mózes, Benedek Dénes, Márkos József, Hegyi József, Cseke Mózes, Varga Mózes, Mezei Dénes földmivesek 10—10 f., László Rebi 20 f., Szentannai Zsigmond, ifj. Jobb János, Barabás Dénes földmivesek 20—20 f., Kiss György tanító 1 K, Unitárius egyházközség 10 K, Kincses Lászlóné lelkésznő 3 K, Kincses László lelkész 3 K 32.

101. Patakfalvi Zsigmond alsóárpási áll. tanító 477. sz. iven 15 K 70 f. Patakfalvi Zsigmond áll. tanító 5 K, Baróti Sándor postamester 1 K, Moldován Anna postai kiadó 20 f., Dukláné 40 f., Malmos Lajosné Fogaras 1 K, Dombi Géza áll. dijnoknő Fogaras 50 f., Győrbiró Anna áll. dijnoknő 20 f., Schönberger Herman gyógyszerész Alsóárpás 1 K, Cserei Béla jár. főszolgabiró 1 K, Állami iskola Alsóárpás 5 K, Ábrahám Dávid váltóőr 40 f.

102. Balázs Mózes Lókod, egyházközségi gondnok 379. sz. iven 8 K 50 f. Gál Mózes lelkész 1 K, Gál Mózesné 1 K, Bálint Balázs áll. tanító 1 K, Sándor Miklós kisbiró 60 f., ifj. Balázs Mózes 60 f., Sándor István, György Ferenc, Balázsi Ferenc, Balázsi Sándorné, ifj. Soós Ferenc 20—20 fillér, Sándor Dénes 10 f., Basa Ferenc 30 f., Molnár Zsigmond 20 f., Sata Gyula 10 f., Sata Istvánné 10 f., Kádár István 10 f., Bencze Sándor 10 f., legifj. Sándor János és neje 40 f., Sándor Mihály 10 f., Sándor Mózes, Sata András, Szőcs András, Czerják Róza 10—10 f., ifj. Czerják Lajos kisbiró 20 f., ifj. Sándor Ferenc 50 f., Id. Soós Ferencné 10 f., Jakab Mózes 10 f., Vas Sándor 50 f.

Az *egylet pénztárába* a folyó évi április 26-tól május 26.-ig rendes tagsági dijat fizettek: Veress Ferenc Felsőlok, özv. Nemes Józsefné, Ikland, Porzsolt Erzsike Nagyajta, Arlov Berta Nagyvárad, Agh Ferenc, dr. Benedek Miklósné, dr. Boros Györgyné, Csongvai Géza, Éjszaki Ödön, Fazakas Péter, Finta József, dr. Gál Kelemen, Hadházy Sándor, Kelemen Lajos, Kiskovács István, dr. Költő Gábor, Kovács Gábor, Móricz Márton, Nagy Gyuláné, Nagy József Kolozsvár, 1915-re, Pál István 1913—1915-re, Rácz Mihályné 1914—1915-re, Pál György, Sándor János, Székely Sándor, dr. Tompa János, Uhrschütz Rezső, Vass József, Végh Mihály, Fekete Ferenc, Pap Mátyás 1915-re, Kádár Berta Kolozsvár 1914—1915-re.

Előfizetői dijat fizettek: K. Nagy Miklós, Ambrus Gergely, dr. Polcz Rezső, Ürmössy Jenő Kolozsvár 1915-re, New-York Szálloda 1914—915-re, Csch Kálmán Zilah, Ince Dániel Tarcsafalva, József Dezső Abrudbánya, Szinte Ferenc Sepsikőröspatak, dr. Jancsó Ödönné Marosujvár, Borbély N. György Torda, Béla Eszter Lászlótanya, Szakmáry Ferencné Görgényszentimre 1915-re.

Az U. K. költségeire ajándékozott Szinte Ferenc Sepsikőröspatak 60 fillért. Fogadja az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1915. évi május hó 27-én.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Egyesült Könyvnyomda

Részv.-Társ. Kolozsvár

Ferencz József-út 85.

Telefon: 856.

Az erdélyi részek legnagyobb nyomdaintézete.

Háborus egyházi irodalom:

Fülöp József: Bucsuztatók. Hadban elesettek felett .. K 1·—
Harsányi: Hétköznapi templomi imádságok tekintettel a háborura és a tavaszi évszakra..... „ —·50
Haypál: Az igazság áldozata nyereség ..... „ —·60
Kirner Bertalan: Haza védelme ..... „ —·40
Kiss József: Egyházi beszédek a világháboru idején „ 3·40
Lencz Géza: Beszédek és imák háborui alkalmakra II. k. „ 5·—
Szappanos Gyula: Istenre bizom magamat. Egyházi beszédek háborus időben ..... „ 3·—
Szüts Lajos: Két egyházi beszéd háborus időben.. „ —·50
„ „ Egyházi beszédek tekintettel a háborura „ 1·20

Egyéb theologiai ujdonságok:

Fosdick: A Mester jelleme, ford. ifj Victor János fűzve K 2·50
„ Ugyanez kötve..... „ 3·50
Haypál: A szeretet izenete. Elmélkedések és imádságok „ —·50
Kiss Géza: Uj Magyarország és keresztyénség. Prot. ..... „ 1·—
[illegible] francia szónokok műveiből [illegible] „ 2·—
Szabó Aladár [illegible] „ 3·—
„ „ Ugyanez „ 5·—
Ifj. Szabó Aladár: A boldogság feltételei 8 elmélkedés „ 1·—
Szigethy: Az isteni kegyelem ereje. Egyházi beszéd „ 2·—
Uray Sándor: Bibliai elmélkedések vallásos estélyekre „ 2·—
„ „ Ugyanez kötve..... „ 3·—
Ifj. Victor János: Jézus önarcképei 6 elmélkedés .. „ 2·—
Bernát István: Az igazi élet felé ..... „ 1·20

Ujabb háborus imádságos könyvek:

Murányi: Szüntelen imádkozzatok! ..... K —·20
Nagy Vince: Ne félj, csak higyj! ..... „ —·20
Szappanos Gyula: Imádságok háborus időkben otthonmaradottak számára ..... „ —·24
Vásárhelyi Zsigmond: Imádságok hadakozó katonáinkért ..... „ —·20
Keresztesi Károly: Ima, szükség és háboru idején.. „ —·25

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Nyomtatta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 augusztus. 8. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM

Meghivó 129
Árkossy P. Lajos. B. Gy. . . . 130
Világháború. Győrfi István . . . 131
Sárosi itélőmester átka. Hangay Sándor 133
Unitárius Főiskolai Tanulók Otthona Budapesten. Barabás István . . 137
A mi katonáink 139
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 143

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv., SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

Minden unitáriusnak szól, de aki az unitáriusokról akar szólni, az sem nélkülözheti ezt a könyvet: *Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután* Mert ebben meg van magyarázva az unitárius *vallás* eredete és fejlődése, az unitárius *egyház* jogi.a Ismerteti a vallás alapitóit, az egyház oszlopait. 400 esztendő nevezetes gondolatai és a négyszáz esztendő, a XIX-ik század értékes alkotásai, mint tiszta tükörből ragyognak vissza ránk ebből a könyvből. Irták legjobbjaink: Ferencz József püspök, báró id Daniel Gábor, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor v. b. t. t. főgondnokok, dr. Borbély Ferenc, dr. Borbély István, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, dr Gál Kelemen, Kiss Sándor, Pap Mózes, Szinte Gábor, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Varga Dénes, Vári Albert, dr. Wendte Károly tanárok, lelkészek és Percelné Kozma Flóra. A 200 nagy 8-rét oldalra terjedő könyv ára 3 K., 5 példány postai költségét fizeti a kiadó Dávid Ferenc-Egylet.

Dávid Ferenc képes életrajza irta Pap Domokos. kiadta a Dávid Ferenc Egylet. A csinos kis mű könnyen áttekinthető szépen megirt életrajza a dévai mártirnak. Ára 50 fillér, postán küldve 58 f.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni, Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

Ha legalább 5-ön egyszerre rendelik meg s egy-egy koronát, összesen 5 koronát egyszerre beküldenek, az Unitárius Közlöny háborus számait egész évben egy csomagban egy névre megküldjük.

Az Unitárius Közlöny régi számaiból 12 drbot 40 fillérért, 100 darabot 2 koronáért küldünk meg.

Az Unitárius Közlöny ez évi 1. számát köszönettel veszszük azoktól, akik nélkülözhetik. Sziveskedjenek beküldeni.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 augusztus 8. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 2 korona 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek. — Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Meghivó

a Dávid Ferencz Egylet közgyűlésére.

Szeretett és tisztelt egyleti tagok!

Egyházunk Főtanácsával kapcsolatban szoktuk tartani évi közgyűlésünket. A folyó egyleti évben sem mulaszthatjuk el az együvé jövetel és az együtt tanácskozás kedves alkalmatosságát. Közgyűlést fogunk tartani.

Igaz ugyan, hogy bajtársaink közül igen sokan vannak a harctéren. Azt is szomoruan tudjuk, hogy sokan sebeiket gyógyíttatják, nem lehetnek velünk. De a kiket nem hívott el a legfelsőbb parancs a harctérre, mi itthon teljesítsük kötelességünket. Sőt pótolnunk kell azokat is, akik a veszélyes, nagy honvédő munkát végezik.

Remélem, hogy a nagy és nehéz idők megedzették lelkünk kitartó erejét. Hiszem, hogy most mindnyájan jobbak, buzgóbbak vagyunk, mint eddig voltunk.

Kérem ezért, szíveskedjenek megjelenni augusztus 28.-án tartandó közgyűlésünkön, melyen Ébert András székelyderzsi lelkész fog felolvasást tartani.

Kérem elnöktársaimat szíveskedjenek a fiókegyletek évi működéséről *jelentésüket* és *számadásukat* beküldeni augusztus 15.-ig.

Fogadják szivélyes üdvözletemet.

Felsőzsuk, 1915. julius 25.

Báró Petricheivich Horváth Kálmán
elnök.

Árkossy P. Lajos

Sz. 1879. Mh. 1915. jul. 22-én.

Nagy vesztesége van ismét a kicsiny unitárius egyháznak és a magyar társadalomnak. Egy rendkivül kedves, rokonszenves, magas míveltségű, jótékony, hasznos és munkás tagja, Árkossy Lajos aránylag igen fiatalon elhunyt julius 22-én. A főiskola elvégzése után államvasuti tisztviselő lett. Odaillő szorgalom, pontosság, kitartás, megbizhatóság és szeretetreméltóság jellemezte egész pályafutása alatt. Az üzletvezetőségnél az igazgató titkára lett, hol a közönséggel való érintkezésben mindenki csak tisztelettel emlegette nevét.



Sajnos, soha sem volt erős szervezete. Buzgósága rendesen tulvitte a munka megengedett határán. Ezelőtt nehány évvel mint főellenőr, egészségi állapotára való tekintettel, kénytelen volt nyugalomba bocsátását kérni.

Az Unitárius Egyház Főtanácsa felhasználta az alkalmat s a felszabadult erőt megnyerte az egyház számvevőjének. Öröm volt látni, mily pontosan jelenik meg az irodán. Lelkiismeretes munkája kiterjedt minden legcsekélyebb részletre. Társával, Gyulay Árpáddal az egyház pénztára számadásait s azok alapján pénzügyeit éles szemmel tekintették át s aprólékosan megvizsgálva biztosították az egyházat, hogy mindenek jó rendben vannak. Javaslataik, észrevételeik csaknem kivétel nélkül mindig helyesléssel találkoztak.

Sajnosan fogjuk nélkülözni az E. K. Tanácsban jelenlétét és tájékozó felszólalásait.

Nem kisebb űrt hagy a jótékonyság terén. Ő mindig a leg-

teljesebb készséggel nyitotta meg erszényét, ha közügyet kellett szolgálni. A Dávid Ferenc Egylet választmánya egyik legbuzgóbb, pontos tagját, örökös alapítóját veszítette el benne.

Mély fájdalommal emlékezünk a mindig kész, mindig kedves, jó munkatársra és hű barátra.

Családja veszteségét mérlegelni fölötte nehéz. Szeretetreméltó gyöngédsége a szép nagy család kicsinyjét, nagyját magához vonzotta.

Családi életét a gyermekek nem tették változatossá, de fenköltgondolkozású és nagymíveltségü neje, Wagner Irén tudott pótolni mindent. Oly boldog, békés, egységes és szeretettel himezett házaséletet éltek, amelyben minden boldogságot benne leltek. Több éve tartó szívbaját csak olyan ápolás mellett viselhette eleddig is.

Temetésén megnyilatkozott nemcsak a kiterjedt család szeretete, hanem a tisztviselők és a társadalom széles rétegeié is.

Ferencz József püspök mondotta koporsójánál a búcsúimát és az utolsó áldást. Nemcsak a szerető főpásztor és rokon, hanem az elhunyt élete mozzanatainak papja is érzékeny meghatottsággal vett búcsút tőle. A sírnál a (Wagner-család sírboltja) Csifó Salamon teol. tanár mondott átérezett búcsúszavakat tisztelt és szeretett jó barátunkhoz. Isten nyugasztalja meg őt, vigasztalja meg hátramaradott övéinek szomorú szivét. *B. Gy.*

Világháború.

Győrfi István, Kolozsvár.

Népek csatájának lassú, tizenkét hónapja . . . Egy év, mely máskor oly hamar-mulással szállott el felettünk s most minden napjával meggyötört, minden hónapjában élet-emlékezetes történésekkel lepett meg. Gondolhattuk-é, mertük-é hinni, hogy egy világ ellen közdve évfordulót érünk, évfordulót ünnepelünk úgy, amint ma, a végleges győzelem reményétől felvillanó szemmel, megüljük azt? Év elmúlásának forduló pontjához érkeztünk és nem érezzük az enyészet megverő, lehangoló pusztításának munkáját. Ma nincs időnk a mult idők eseményein elmélyedni, nem álmodozunk révetegen letünt emlékekről . . . Előre szegzett arcczal jövőbe néz szemünk s minden erőnket a küzdelmes jelen megélésére fordítjuk. Legyen a feledésé a múlt, de van erőnk, van bátorságunk, hogy a jelenben kiküzdjük jövőnket.

Síratható-é a letünt hónapokat? Nem tartottuk-é meg, nem hoztúk-é magunkkal, nem éljük-é a jelenben múltunknak minden megmaradandó értékét? Nyugat-kelet-dél sűrű szúronyerdőjének nem volt hatalma felettünk! Szemébe néztünk a sápadt rémnek, az éhhalálnak és kezünkben nem remegett az igazságnak kihúzott

aczéla. Szövetséges barátunk orvúl hátunkba mart és nem kértünk gyáva félelemmel kegyelmet, nem esdekeltük idegen karnak a támaszát! A nemzet, a magyar, mint egy ember állott az istenítéletes kor vészes viharában és erős és szabad ma is!

Szent hazánknak imádságos szeretése, a szabadság utáni olthatatlan vágy, az igaz, a becsületes életnek megvédése: ezekben csatáztunk a múltban, ezekért áldozunk mindent jelenünkben és akarunk, fogunk diadalmat szerezni a jövőben!

Nézhetnénk-é hátra? Akkor is ha gyászával, ha a vesztés fájdalmával oly fájón, oly megsebzőn kísértene is? Adtunk-é eleget, áldoztunk-é mindent? Elértük-é a célt, melyért küzdelemre álltunk, kivívtuk-é szent ügyünknek végső diadalát? Tovább, előre, fel a küzdésre! veszítettünk, szenvedtünk, vérünket életünket felkínáltuk, de megállanunk nem lehet, nem szabad, mig el nem jön a teljes győzelem megszenvedett, kiérdemelt napja!

Véres, romos pusztúlásnak képe, ha megrázza szívünket, emeljen fel a tudat, hogy építeni akarunk: a becsületes, szabad életnek új, megbonthatatlan épületét rakjuk össze ember-testeknek élő köveiből! Önző, durva erőszaknak, nemtelen hitszegésnek látása, ha megingatná az erkölcsbe, emberiességbe, életeszményekbe vetett hitünket — saját erkölcsi erőnk legyen támaszunk, ön-lelkünk ereje mútassa az útat, mely magunk meggyőződése árán, ezernyi ellenségünk csúfos vereségéhez viszen. Muló vesztés, pillanatnyi siker el ne csüggesszen, el ne ragadjon, nekünk csak egy napot szabad várnunk, a napot, mikor büszke örömmel ünnepeljük igaz ügyünknek fényes diadalmát.

Világ csatáknak hosszú tizenkét hónapja: régi, megszokott világunknak elsíratott temetője. Ha ásunk csüggeteg lemondással a romok alá! Tagadjuk el a megújúlt világot, építsük azt az eseményekhez, a változásokhoz hozzá újúlt nagy lélekkel. A győzelem a világforradalomban azé, ki újúlt lélekkel, mint egész ember végzi az új körűlmények új feladatát. Ma nem ugy van, mint volt régen! Igaz! De ez nem ok arra, hogy a jövőben jobban ne legyen, mint a siralmas jelenben.

A változások újszerűsége, ha meglepő is, ha olykor fájdalmas is, de nem esetleges. Megújúlás az élet törvénye. Éjfélre új hajnal virrad, minden mélység alatt újabb mélység nyílik fel.

Annyi végleges megállapítás, annyi szentségnek tartott tény, ma értékét veszítette s a puszta emlék lomtárba került! Bántó lehet sokaknak, de ki megérti, hogy az állandóság nem valóság, csupán fokozati megkülönböztetés, az könnyen megbékül és kitartó akarással az új világ urává küzdi fel magát.

Pillanatra sem szabad felednünk: az új világban, új Magyarországnak kell vezetnie s ez országnak most kűzdő harcosa, majdan szorgalmas munkása kell, hogy legyen minden magyar! Nekünk, kik ma élünk, ha mindent, áldozás, ha nélkülözés, ha vér-kereszt-

ség árán is, de meg kell mutatnunk: élő, testesült prófécziái vagyunk egy eljövendő kereszténybb, emberibb kornak.

Ne sirassuk a múltat, hadd legyen az a feledésé: a jövő, a diadalmas élet csak a miénk lehet! „Mi megszenvedtük immár a múltat s jövendőt!“

Sárosi itélőmester átka.

(Erdélyi regősének.)

— Irta: Hangay Sándor.

Diák fogj pennát! Testamentom készül:
Sírba görnyesztve késői vénségtül
Az *Egy Istennek* rendeletje folytán,
Igy történjék a szőkefalvi* portán!

Alul kezdtem. A sors magasra vitt.
Láttam az élet mély hullámait.
Gyönge hajómat táncoltatta ár . . .
És most, mikor a Vég nagy útja vár,
Megemlékezve Rólad Istenem,
— Ki mutattad a messzi célt nekem, —
Lelkem kezedbe nyújtom át. Fogadd!
S javaimat, a földi barmokat:
Kincset, jószágot, hívságos hatalmat,
Mikkel megáldott végtelen hatalmad,
Tized részében, im Te rád hagyom.
Legyen egyházi, megszentelt vagyon
S ki megbojgatná, sújtsa szőrnyű átok!

(Hideg borzasztja az iródiákot.
Az este már az ablakon dalol . . .
De szól az úr és szánt tovább a toll.)

Tömlöcfenéken vasbilincsbe verve,
Ott sem hagyott el végtelen kegyelme,

* A kisküküllőmegyei szőkefalvi kastély mondája, hogy kissárosi *Sárosi* János, buzgó unitárius itélőmester, tanácsúr, ki élete végén a Rákóczi-féle fölkelés kezdetén Gyulafehérvárt, majd Szebenben ártatlanul fogságot szenvedett, végrendeletében javainak tizedét átok alatt a szőkefalvi unitárius egyháznak hagyta. Ilona leánya V. Daniel Péterhez, a híres unitárius főgondnokhoz ment férjhez, aki a tizedet pontosan kiadta, de ennek halála után, leánya, Daniel Zsófia, férje, gr. Haller János gubernator kedvéért áttért katholikusnak s a szőkefalvi templomot az unitáriusoktól a tizeddel együtt elvette. Ezóta a kastély gazdái mind szerencsétlenek és Sárosi lelke időnként éjszaka kisérteni jár a kastélyba.

Rebellishírből mosta ki nevem . . .
Mint föntebb van, azonkép rendelem
Itélőmester, én Sárosi János.

(A gyertya fénye füstös már, homályos
S mire az ágyhoz a bús este lép,
A papiroson készen a pecsét.
Még csak az ANNO-t kanyarítják rája.
Szipákolva ég a beteg pipája.
Majd csend. A tajték a padlóra hull . . .
És tört szemekkel fekszik ott az úr.
Diák zokog . . . A pap imát rebeg.
Sóhajtás járja át a termeket,
Szuette bútor nyög, ropog, jajog,
A holdvilág kisértetin ragyog,
S az éjszaka, míg mindent gyászba von,
Kutya vonít a tágas udvaron . . .)

* * *

A nagy teremben, gyászkeretben állva,
Ráncos homlokkal néz a vén szobába
Itélőmester, vén Sárosi János.
A kúriakert ékesen virágos.
Kék orgonától hajlik minden ág.
Ragyog, ragyog a szépséges világ!

S az *Egy Istennek* templomtornya csendül
És beköszönt az ablakon keresztül.

A ráncos homlok, mintha elsimulna
A képre, mintha áhitat borulna
S a szájra, mintha bús mosolygás szállna,
Mikor felzendül a harang imája.

* * *

Ezüst porfelhőt hajt a messzi szél . . .
Staféta későn a kastélyba ér.
Tajték habzik a ló izzadt farán.
Kopogtatnak a felház ajtaján.

Ifjú asszonynak szive ver, remeg,
Felsír álmában a kicsiny gyerek.

Ruhát kap fel. A nagy szobába fut.
Asszonycseléd, kinyítja a kaput.
Karos gyertyán felgyúlad esti fény.
Könnyfátyol ül két csillogó szemén.

Szive táncol a könnyű ing alatt.
Reszket kezében a papirdarab.

„Szerelmes párom, gyönyörű virágom!
Kelt ez irásom messzi Budaváron,
Gerlemadár benn minden néma szó,
Szivedbe szálló, hozzád szárnyaló.
Szálljon szivedbe turbékolva lágyan,
Szeress, szeress én gyönge ifjú párom!

Magas portán iródik e levél,
A válaszod élet, vagy szemfedél.
Kicsiny fiunknak nagyság, hatalom,
— Szeresd fiunkat, édes angyalom!
Császár kegye, mint nap ragyog le rám,
De feleségem Daniel leány,
Ki nagyapjáért szálka itt a szembe.
— Szép asszonyom, ne légy a célnál gyenge.
Minden keresztyén egy Istent imád,
Pápista hit szent üdvét hinti rád . . .
Gubernátorság hull bérül elém . . .“

Kicsordul a könny mind a két szemén.
Betük vágtatva futnak, kavarognak.
A gyertyalángok sercegve lobognak.
Árnyék fonódik más árnyék nyomán
S a holt nagyapa ráncos homlokán
Lüktetve, kéklőn az erek dagadnak.
Szemébe láng gyúl és az ős falaknak
Sóhajtásuk kel . . . a harang megkondul
Nyögés hallatszik a templomtoronybul
És néz rémítőn — éjkeretje gyászos —
Itélőmester, holt Sárosi János . . .

De ott, de ott az ágyas ház ölén,
Felsír ijedten alvó csöpp legény
S kisért a szó, a messzi ajkakon:
Szeresd fiunkat édes angyalom!

* * *

Pápista lett a templom és a hit.
Szentek lepték el sápadt falait,
De éjten-éjt, ha felragyog a hold,
Harangja kondul.
Nem tudják, ki volt,
Ki húzta meg a kötelet titokba?
— És mért recseg a padló csikorogva
A kastélyban, ha már ringatja álom?

Ifjú asszony hánykódik a párnákon.
Csókos ajkáról lehervadt a csók.

. . . Lépések döngnek, messzecsattogók.

Sikítana. De nem tud. Ajka zárva.

. . . Csikordul, nyílik tölgyfaajtók zárja.

De férje, mint a holt alszik, nem ébred.
Áll az ágyánál szótalan kisértet.
Bilincs a lábán, béklyó két kezén
S lidércláng izzik éjsötét szemén.

A hold ragyog. Elönti a szobát.
Kegyetlen kínzó bánat zokog át.
Tekintete az asszonyra tapad.
Csördül kezén a vasbilincs-darab.

És kimutat, a templom merre áll.
Veri mellét nagy hófehér szakál.
Majd újra mozdul összeláncolt karja
S a levélkamra ajtaját mutatja.

Gyerek szepeg . . . az álma rossz lehet.
Csontkéz állítja meg a kis szivet.
Fürgén szeretne verni, elakad
Csördül, csörög bilincsen a lakat.

* * *

Temetnek egyre. Zeng a kis harang.
Csak Sárosi nem nyughatik alant.
Gyerekkoporsót visz sötét szekér . . .
Ima, könyörgés itten mit sem ér!
A néma átok, átoknak maradt.

Repülnek évek, mint a madarak,
De boldogság nem ver tanyát soha,
Mindenkit elvisz Szent Mihály lova.

Matróna sír a néptelen szobákba'.
Ezüstöt szőtt a bánat éjhajába.
Ablakja a bús kriptaházra néz.
Az élete sírás és szenvedés.
Pennát fog egyszer és megadreszálja
Öreg betűkkel át a más világra:

„Miért nem sújtott engem vétkemért?
Kegyetlen átka engem mért nem ért?
Ártatlan élet égre felkiáltson!
Isten ne hagyja, hogy nyugtot találjon."

Kezéből itt a toll hanyatt esik.
Lecsukja könnytől fáradt szemeit
S míg lelke száll a nagy, nagy éjszakába,
A falról sápadt arccal néz le rája
Itélő-mester, holt Sárosi János . . .

* * *

És éjenkint az ég, ha holdvilágos,
Bilincs csördül . . . Csikordul régi zár.
Nyögő lélek a vén szobákba' jár.
Szuette bútor sír, kopog jajog . . .
Megmozdulnak a székek, asztalok.
Pápista templom tornya reng, remeg.
Harang ijeszti alvó szenteket
S az éjszaka, míg mindent gyászba von,
Kutya vonít a holdas udvaron.

Unitárius Főiskolai Tanulók Otthona Budapesten.

Ilyenforma címe lesz annak az otthonnak, amit a budapesti unitárius egyházközség Koháry-utcai palotájában f. évi szeptember hó 1-én nyit meg a fővárosi felsőbb intézetekbe járó unitárius vallású tanulók számára. Egyelőre szerény keretek között 3—4 tanuló kap a *Dávid Ferenc Ifjusági Kör* helyiségében ingyen lakást, fűtést és világítást. Közelebbi részletekről budapesti lelkész afia szivesen ad tájékozást V., Koháry-u. 4. sz. Azt hiszem unitárius afiai örömmel fogadják a budapesti egyházközség nemes elhatározását és rajta lesznek, hogy ezt a legújabb intézményünket szives érdeklődésükkel és adományaikkal nemsokára *internatussá* fejlesszék.

Az Otthon fontosságát nem szükséges bővebben magyarázgatnom. Hiszen egyházunk, amely a középfokú iskolázásért olyan szép áldozatot hoz, csak akkor végez teljes munkát, ha tanulóinkat a főiskolai évek alatt is igyekszik megtartani s még erősebb kötelékekkel magához fűzni. Ez a gondolat vezette a duna-tiszamenti egyházkört is, amikor a f. évi julius hó 4-én Polgárdiban tartott közgyűléséből felterjesztésben kérte az Otthon javára az E. Főtanács támogatását.

A közgyűlés tagjai és polgárdii hiveink már össze is adtak egy kis összeget *„Józan Miklós-alapítvány"* címen. Ezen a módon

is kedvessé és emlékezetessé akarván tenni budapesti esperes-lelkész afiának lelkében azt a napot, amelyen lelkészi szolgálatának 25. évfordulóját ünnepelte. Messzehallatszó ünneplés helyett a szeretet fillérei őrizzék meg örökre nevét Józan Miklósnak abban az Otthonban, amelynek felvirágoztatása is szerető szívvel való ápolgatása az ő kötelessége is leend. Tudjuk róla, hogy édes lesz neki az új kötelesség. Adja Isten, hogy az első jutalmat 40. évi szolgálata évében kedves emlékei között jó egészségben maga adhassa ki az alapítványból. Hálás köszönettel nyugtázom az alapítványra készpénzben tett adományokat: Gömöry Károly 50 kor., Telman Sándor 10 kor., Barabás István 20 kor., Kreiner Sándor 20 kor., Szilágyi Tamás 5 kor., Takács János 20 kor, Horváth Vendel 2 kor., Berki János 10 kor., Császár János 20 kor., Berki István 1 kor., Kalocsa Péter 10 kor., Kalocsa János 2 kor., Császár József 12 kor., Juhos Ferenc 2 kor., Tóth János 3 kor., Berki Ferenc 10 kor., Kincses László 10 kor., Kincses Lászlóné 10 kor., Boros Áron 20 kor., Orbán Lajos 10 kor., N. N. 5 kor. Küzgyűlés után: Barabás Istvánné 20 kor., Kovács József 60 kor., Unitárius egyházközség Hódmezővásárhely 30 korona. Összesen: 360 korona.

Az alapítványt f. évi október hó 1-ig alólirott kezeli. Adományokat arra köszönettel vesz és nyugtáz. Október 1-én túl a budapesti egyházközségnek számolok el, mint az alapítvány kezelőjének.

Jubiláns afiát sürgönyön üdvözölte Ferencz József püspök, dr. Bedő Albert gondnok, özv. Percelné, Ujvári László és családja, Hadházy Sándor és dr. Gál Kelemen.

Polgárdii hiveink jó szívvel látták a közgyűlés tagjait, akik istentisztelet után — amelyen Kincses László füzesgyarmati lelkész és újonnan választott közügyigazgató predikált s Boros Áron hódmezővásárhelyi tanitó énekelt — gyorsan letárgyalták az egyes pontokat.

Hódmezővásárhely. *Barabás István*
lelkész.

A budapesti Otthont a főiskolai oktatásügynek ezt a legifjabb ápolóját szeretnők az Unitárius Közlöny olvasói szivéhez varrni, hogy gondoljanak rá, segítsék életerőhez. Akár önálló alapítványt tegyenek, akár a Józan Miklós-alapítványt gyarapítják, jó szolgálatot tesznek. Kolozsvárt a főiskola ad otthont, mintegy 20 egyetemi ifjúnak s a D. F. E. ifjúsági köre ápolta 50—60 egyetemi ifjú között az együttérzést az utóbbi évekig. Reméljük, hogy ha a kollégium fölszabadul, itt is újból egyesülnek. Az utolsó fonalszálat Simándi Tamás, mint könyvtárnokunk tartotta kezében. Most az ifjúsági könyvtár is zárva. Egyletünk a budapesti Otthont is el fogja látni egy kis kézi könyvtárral.



— Tudósitások a nagy világháboruban résztvevőkről. —

87. **Dr. Barabás Zoltán**, a Stefánia gyermekkórház orvosa, a halálfejes 82. vitéz székely ezredbe tartozott, de innen Przemyslbe a vasutas ezredhez vezényelték. Itt van már csaknem egy éve három ostromot állott ki, egy pár nap hijján 2 és fél hóig muszka fogságba került fizetést ezektől egy fillért se, kosztot rosszat és keveset, de munkát a rogyásig kapott. A 3-ik helyőrségi kórház fertőző osztálya főorvosává tették. Itt megkapta a kiütéses typhust, 5 hétig feküdt, haja meggyérült és megszürkült. Przemysl visszafoglalásával ismét szabaddá lett. Itt irta a »foltos typhus«-ról azt a cikket, melyet a »Gyógyászat« 27. számában, dr. Schächter egyet. tanár és szerkesztő, vezetőhelyen, a következő sorok mellett közöl:

»Utólag szerencsésnek mondható az a helyzet, melyben mai közleményünk szerzője volt, ki sulyos kiütéses typhus-betegeit a változó hadiszerencse különféle viszonyai között kezelhette és észlelhette. Przemyslnek a neve amugy is összeforrott ennek a háborunak emlékével, és ehhez az emlékhez elválaszthatatlanul hozzákapcsolódik majd annak a magyar orvosnak a nehéz munkája, kit még a győzelmes ellenség sem háboritott veszedelmes munkájában, a kiütéses typhus-betegek gondozásában. És irigylendő kartársunk jó idegzete is, mely megengedte neki, hogy a nehéz idők közepett is ébren maradjon tudományos érdeklődése és nyugodt maradjon keze, mely az észlelések eredményeit még papirra is vetette. Az eddig megjelent észlelések között a legérdekesebbek egyike a mai közlemény.« stb.

88. **Máté Béla**, a második huszárezred önkéntes harcosa,

az északi harctéren a téli hadjáratban szerzett sulyos betegsége következtében 20 éves korában Bágyonban f. hó 14-én elhunyt.

»Ama naptól fogva, melyen megparancsolta a Király: kösd fel oldaladra fegyvered erős vitéz, bátoritsd meg magadat és emberkedjünk a mi nemzetségünkért és városaiért és adnunk kell életünket a mi atyánkfiaiért és cselekedjék az Ur, amint tetszik ott künn, hol fegyver pusztit és halál vagyon, nem féltem, hogy valamit ártson nekem az ember. De az éjszakák bántalmamra voltak és az én erőm elszakadozott és közelgettek az én napjaim, hogy meghaljak és kértem az apámat, ha kedves vagyok te előtted, cselekedd azt a jótéteményt és hivséget és temess el engemet az én szülötte földemen«. »Ne féljetek azoktól, kik a testet ölik meg«. »Én élek és ti is éltek«.

A megboldogultnak portestét julius 16-án d. u. 3 órakor adták át az önfeláldozásig szeretett anyaföldnek Bágyonban az unitárius egyház szertartása után. Emléke legyen áldott és példaadó a hazaszeretre! Gyászolják Máté Sándor és neje Duna Mariska, bánatos szülők; Máté Endre, testvére; Korokna Lajos, mostoha testvére.

89. **Aranyosrákosi katonák: Biró Sámuel,** a 9-ik honvéd huszárezred altisztje. A mozgósitás első napjaiban elszólitotta őt is a haza hivó szava s a legelső menetszázaddal indult Galicia felé... »Már azt hittük, hogy Moszkváig meg sem állunk, mert ellenséget sehol sem lehetett látni — mondotta. Egyszer azonban — ekkor már orosz földön — tizszeres tulerővel álltunk szemben. Semmi fedezetünk nem volt. Az orosz várt bennünket: gyalogsággal, ágyukkal, betonfedezékekkel és — doni kozákokkal. Mi a falu egyik szélén; ők a másikon. Rohamra mentünk és — bár sok bajtársunk élete árán, de sikerült kiüznünk őket s a győzelem a miénk volt!«... De végzete őt is utolérte: miután egy kozák tisztet a másvilágra küldött, hat bajtársával közrefogták a kozákok s mig társai halva maradtak a csatatéren, ő megmenekült — öt sebből vérezve. Lándzsaszurások érték: a szemén, homlokán; a harmadik a vállán ment be és a lapockáján jött ki; a hónalján és még ekkor is küzdött, de már ereje kezdte cserben hagyni. Menekülni volt kénytelen és ekkor kapta a legnagyobb sebet: srapnell-szilánk érte a fején... Eszméletlen állapotban vitték be a lembergi kórházba, ahonnan 3 hét után Szolnokra szállitották. Itt volt négy hónapig, mialatt sebei részben begyógyultak. Egy hónapi szabadság után visszakerült Marosvásárhelyre és nagypénteken ismét ki a harctérre. Most — amint irja — pihenés nélkül hajtják a muszkát Galiciából kifelé.

Báló Domokos, szintén a 9-ik honvéd huszárezredben szolgált és egy roham alkalmával vagy elfogták a kozákok, vagy pedig egy mocsárba szoritották bele. A Vörös Kereszt tudósitása

szerint orosz fogoly és már pénzt is küldtek neki hazulról, de ő soha életjelt nem adott magáról.

Fodor Albert, a 21-ik honvéd gyalogezred altisztje, aug. 25-én d. u. 4—5 óra között a lábán kapott egy sulyos sebet és eszméletlen állapotban feküdt másnap reggelig. Ekkor magához térve lecsuszott a Visztula partjához és ott elrejtőzött a nád között, mivel e terület már az oroszoké volt. Hogy azután mi lett vele, nem lehet tudni: vagy orosz fogoly, vagy pedig elvérzett.

Fodor György, mint a 21-ik honvéd gyalogezred közlegénye ment ki a harctérre és egy sikeres felderitő szolgálata után, amikor is sok oroszt elfogtak Uzsoknál: tizedessé léptették elő és a vitézségi érem I. o.-val tüntették ki.

Fodor Lőrinc, a 21-ik honvéd gyalogezred katonája. Kétszer sebesült meg: először a karján, majd ismét visszakerülve, a lábán kapott oly sulyos sebet, hogy egy évre szabadságolni kellett.

Fejér János, Pető Máté és Béres Ambrus egy gépfegyver osztagnál szolgáltak és mindhárman orosz fogságba kerültek.

Létay Domokos, mint az 50-ik gyalogezred altisztje harcolt a szerbek ellen és előadása szerint egy — reánk nézve szerencsétlenül végződött — ütközet után, mikor menekült, a komromsötét éjszakában: beesett egy hegyszakadékba. Szerencséjére egy gyökérben megakadt a lába és ott függött fejjel lefelé másnap délutánig, amikor reáakadtak a szanitécek és kimentették kinos helyzetéből. Először a nagyenyedi kórházban feküdt; onnan áttették Kolozsvárra, de már itt sem lehetett rajta segiteni: bal lábára teljesen nyomorékon szabadságolták.

Létay Pál, a 2-ik huszárezred közlegénye teljesit katonai szolgálatot. Galiciából irt haza egy költeményt édesanyjához — melyet lapunk is közölt — s melyben megjósolta, hogy hazatér valaha. Haza is tért, de sebesülten és sokáig feküdt az unitárius gimnázium kórházában s felgyógyulása után most ismét Galiciában van. Mindkettő a szerencsétlen véget ért Létay Balázs testvére.

Pető Lajos, mint a 2-ik huszárezred káplárja harcolt először Bukovinában, Galiciában, majd később Hindenburg seregéhez került és ott élte át a téli szenvedésekkel kapcsolatos csatákat Varsó körül, mignem hastifuszával egy németországi kórházba került. Innen Sátoraljaujhelyre hozták és felgyógyulása után most szabadságon van testvéreinél. Kapitánya előléptetésre és kitüntetésre terjesztette föl.

Biró Lajos, Borbély József, Csipkés Domokos, Gombási István és Daczó István kezdettől fogva az északi harctéren vannak, mint a 2-ik huszárezred katonái és — amint irják — sem a dermesztő hideg, sem pedig az ellenség golyója nem uralkodhattak még eddig rajtuk.

Vagyas Ferenc, a fiatal, 21 éves gyermek, a mazuri tavaknál harcolt, amig egy golyó karján őt is el nem találta. De szerencsétlenül, mert éppen könyökben szakitotta fel három helyen és december óta van a tordai kórházban, ahol minden igyekezet dacára sem lehetett már meggyógyitani: fél karjára béna lett.

Fodor Dénes és Sámuel, az 50-ik gyalogezred közlegényei, az északi harctéren orosz fogságba kerültek.

Ifj. Fodor Balázs, először a szerbek ellen harcolt, majd felkerült az északi harctérre, ahonnan már 6 hónap óta nem adott életjelt magáról.

Komjálszegi Pál, az 50-ik gyalogezredben szolgált. Sokáig nem adott hirt hogyléte felől aggódó szülőinek, mig egyszer csak megérkezett a kedves, várva-várt tábori lap, melyen tudatja, hogy még él és egészséges. Ez azonban az első és utolsó is volt, mert — amint egyik barátja irta — ellenséges ágyugolyó derékon kettészakitotta.

Bajka András, Zsána János és Gábor, az 50-ik gyalogezred katonáival harcoltak északon, mignem az első ellenséges golyótól találva, holtan rogyott össze; a két utóbbi pedig fogságba került.

Daczó Balázs és Mihály, a szerbek ellen küzdöttek és amint legutóbb irták: jól érzik magukat, mert ott csend és nyugalom honol.

Daczó Zsigmond és Imre, két testvér, kik közül az ifjabb önként állt be katonának a mozgósitáskor. A 82-ik gyalogezred katonáival vitték ki őket, mint közlegényeket, de az utóbbit — aki jelenleg szabadságon van vitéz és bátor magatartásáért káplárrá léptették elő és kitüntetésre terjesztették föl.

Gombási Sámuel és Kovácsi Dénes, ők is a vitéz székely ezred legényeivel indultak a muszkák ellen, de a végzet hamar utolérte őket is: egy heves roham alkalmával mindketten életüket veszitették.

ÁSI.

90. **A Tanka-fiuk.** Tanka Gyula (21 éves) 23-ik cs. és kir. vadászzászlóalj önkéntes tizedese (medikus), május 4-től az északi harctéren van. Tanka Károly (19 éves), 21. honvéd gyalogezredbeli önkéntes tizedes — kiképzés alatt áll. Mindketten Tanka Sándor, m. kir. állategészségügyi felügyelő fiai.

91. **Patakfalvi Károly**. Kolozsvári kollégiumunk egyik kitünő tornásza, legjobb sulydobója, azok közé tartozott, akik az iskola megnyitása után mindjárt az első napokban önként elmentek a háboruba. Kiképeztetvén, már junius közepétől kezdve az északi harctéren küzd, mint a vitéz 22-ik székely honvédezred hadapródja. Részt vett az Oroszország felé tett nagy előnyomulás számos harcában.

92. **Mózsi a golyóbisra bizza magát**. A podberezi éjjeli harc virradatján öt 82-es bakával találkoztam:

— Hogyan szabadultak meg? — kérdeztem zetelaki Ilyés szakaszvezetőt, akit még a télen, a Kárpátok közt ismertem meg. A szakaszvezető egyik bakára mutatott.

— Mózsi hozott ki! Az ő szavára vágtunk neki...

Nézek Mózsira: a karja föl van kötve, a ruhája véres.

— Hogy' történt a dolog?

— Tengernyi muszka fogta körül a helyet, ahol a zászlóaljunk állott, lövöldöztek reánk mindenfelől. A kapitányunk azt mondja: No fiuk, mind fogságba esünk, nincsen innen szabadulás ... Mózsi visszafeleli: »Már kapitány ur, én megpróbálom a szabadulást. Én a golyóbisra bizom magamat...« Azzal csuszni kezd a muszkák felé. Mi is hárman-négyen kedvet kapunk. A sötétben mászunk, hengergünk, bujkálunk, végre elérjük a muszkák léniáját, ott szuronyra kapunk és átverekedjük magunkat... Lőttek a muszkák utánunk is, de csak Mózsinak találták el a karját.

Nézek Mózsira: szerényen mosolyog és a véres kötését tapogatja.

— Hovavaló vagy? — kérdezem.

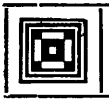
— Udvarhelyszéki, városfalvi. **Vas Mózes** a becsületes nevem ...

Hát tudják meg Városfalván, hogy falusfélük: Vas Mózes inkább bizta magát a golyóbisra, mint a muszka-rabság kenyerére.

Naplómból: **Pap D.**

—

Kérés. Szülőket, rokonokat és ismerősöket kérünk, értesitsék lapunk szerkesztőjét, ha »ami katonáink« közül valaki Kolozsvárra kerül gyógykezelés alá. Azonnal meglátogatjuk és igyekezni fogunk támogatásban részesiteni. Ahol lelkészünk van, ott a lelkész fogadja szivesen az értesitést.



Egyházi és iskolai mozgalmak



Berde Mózsa születésének 100-ik évfordulójára folyó évi decemberben a két főgymnasiumban ünnepséget fognak rendezni a jóltevők ünnepélye keretében. A nagy alapító iránt a kis diákok és a meglett férfiak együtt is, vajjon leróvhatják-e a neki kijáró kegyeletet?

A jóltevők emlékünnepélyein megjelent beszédeket összegyüjtve egy kötetben ki fogja adni az E. K. Tanács az ifjúság okulására, az érdem méltatására és a buzgóság fokozására.

Dr. Kiss Elek, aki két évet tanult Oxfordban az unitárius teologián, szerencsésen hazaérkezett julius közepére. A világháború miatt nem csekély baja volt a mult évben, de miután az intézet jót állott érette, folytathatta tanulmányait egészen májusig, a Lusitania

elsülyedéséig. Ekkor őt is internálták az ellenséges országok alattvalóival együtt. Hat hétre terjedt a nem éppen kedves szabadságvesztés. Ferencz József püspök úr dr. Carpenterhez fordult Kiss érdekében, hogy mint papjelöltet kérje ki. Dr. Carpenter egy orsz. képviselőhöz fordult s a mi kedves Hankinsonunk megbecsülhetetlen segítségével nemcsak szabadlábra helyezték, de haza is bocsátották. Hollandián keresztül nagyobb baj nélkül szerencsésen megérkezett jó egészségben. Nemsokára lelkészi állásban fogjuk őt üdvözölni. Addig is fogadjon el tőlünk egy meleg Istenhozottat!

Dr. Carpenter, a magyar unitárius egyház Főtanácsának tiszteletbeli tagja, kire a Dávid Ferenc emlékzsinat tagjai híven emlékeznek, megvált a Manchester Collegetól. Volt tanítványai kedves emlékiratot nyújtottak át a távozó jeles férfiúnak neveik aláírásával. A távozó nemcsak jeles tanár és mindenre kész igazgató volt, hanem jó és hű barátja az ifjúságnak. Háza minden második vasárnap nyitva volt a tanulók előtt, hol kedves és szeretetreméltó, mívelt nejével egész délután vendége volt 10—12 tanítványa, kiknek rendesen a keleti bölcsekről olvasott föl s azután bizalmasan elbeszélgetett az új tudományos teologiai kérdésekről.

Dr. Carpenter értékes és szép beszédét az emlékzsinat könyve és az Unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután, közölte.

Búcsút vesz volt tanítványaitól juniusban kelt levelében, mely a nagyszámu magyar tanítványoknak is szól. Örömmel gondol a tanító és tanítvány közötti barátságra és elismerését nyilvánítja a megpróbáltatások idején nyújtott segítségért.

Új papok fölszentelése. Az augusztusi Főtanácson Kolozsvárt 25-nél több új papot fognak fölszentelni. Az összes papságnak majdnem a negyedrészét. Szép fölvonulás lesz!

A nevelésügyi bizottság állandó előadót választott dr. Gál Kelemen igazgató személyében. Az E. K. Tanács a választást megerősítette.

Sinczky Julia a kolozsvári nőképezde gyakorló iskolai tanítója hosszas szenvedes után meghalt julius 28-án. 31 évig végezte elemi tanítói munkáját fokozódó szorgalommal, nagy sikerrel, miért fokról-fokra haladott az elismerésben és szeretetben. Előbb Mocson, majd Kolozson, végül Kolozsvárt 10—10 évet. Mintájuk volt a képezdei tanítónőknek és hasonlóknak. Temetésén nagy részvét nyilvánult iránta. Koporsója mellett dr. Boros György főjegyző mondott beszédet és imát a néhai óhajtására, a sirnál Pálmai Lenke, az igazgatónő mondott búcsubeszédet. Mindenikből a nagy megbecsülés, szeretet és mély fájdalom nézett ki. A Dávid Ferenc Egylet szorgalmas és értékes választmányi tagját veszítette el benne.

A Berde Mózsa tanári jutalomra a kollegiumi igazgatóság egyhangulag dr. Barabás Ábelt ajánlotta föl s az E. K. Tanács szavazata is rá esett. A hűséges munkásság jutalmát az árva kis fiú fogja élvezni. Az ő javára árvaszékileg fog kezeltetni.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 szeptember. 9. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT **GYŐRFI ISTVÁN**

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 145
80 év Krisztus szellemében. Percelné Kozma Flóra 146
Ferencz József püspök születése 80 éves jubileumán. Dr. Boros György 148
Sincky Julia koporsója mellett. Dr. Boros György 151
A mi katonáink 153
Angolországi utamról. Dr. Kiss Elek 164
Irodalom 165
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 166

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv., SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

Minden unitáriusnak szól, de aki az unitáriusokról akar szólni, az sem nélkülözheti ezt a könyvet: *Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután.* Mert ebben meg van magyarázva az unitárius *vallás* eredete és fejlődése, az unitárius *egyház* jogi.a Ismerteti a vallás alapitóit, az egyház oszlopait. 400 esztendő nevezetes gondolatai és a négyszáz esztendő, a XIX-ik század értékes alkotásai, mint tiszta tükörből ragyognak vissza ránk ebből a könyvből. Irták legjobbjaink: Ferencz József püspök, báró id. Daniel Gábor, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor v. b. t. t. főgondnokok, dr. Borbély Ferenc, dr. Borbély István, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, dr. Gál Kelemen, Kiss Sándor, Pap Mózes, Szinte Gábor, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Varga Dénes, Vári Albert, dr. Wendte Károly tanárok, lelkészek és Percelné Kozma Flóra. A 200 nagy 8-rét oldalra terjedő könyv ára 3 K., 5 példány postai költségét fizeti a kiadó Dávid Ferenc-Egylet.

Dávid Ferenc képes életrajza irta Pap Domokos. kiadta a Dávid Ferenc Egylet. A csinos kis mű könnyen áttekinthető szépen megirt életrajza a dévai mártirnak. Ára 50 fillér, postán küldve 58 f.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni, Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

Ha legalább 5-ön egyszerre rendelik meg s egy-egy koronát, összesen 5 koronát egyszerre beküldenek, az Unitárius Közlöny háborus számait egész évben egy csomagban egy névre megküldjük.

Az Unitárius Közlöny régi számaiból 12 drbot 40 fillérért, 100 darabot 2 koronáért küldünk meg.

Az Unitárius Közlöny ez évi 1. számát köszönettel veszszük azoktól, akik nélkülözhetik. Sziveskedjenek beküldeni.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 szeptember 9. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET
SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY.
FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 2 korona 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek. — Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Üdv a királynak!

Üdv a főpásztornak!

Nagy és hatalmas birodalmak uralkodója, kicsiny és nagyratörő egyház lelkipásztora minden évben összetalálkozik augusztusnak kenyeret adó áldásos hónapjában. Ez idén az augusztus mindkettőnek nagyobbszerű és izgatóbb volt, mint valaha. A király ünnepelte 85 évét és hadseregeinek dicsőséges diadalát, a püspök 80 évét s királyának, híveinek áradozó szeretettel koszorúzott ünneplését. A király szemléli az ellenség tovarohanását, a püspök várja híveinek egybegyülekezését. A király Ferencz József-rendje nagykeresztjét ajándékozza püspökének, a püspök hívei áldozatkészségéből ezreket tevő összeget küld a királynak születésnapi ajándékúl, hogy a nagy harcokban megbénult katonái fölsegélésére adja. Ez is gyönyörűséges összetalálkozás.

Éljen a király!

Éljen a főpásztor!

—

A székely vitézség olyan, mint a gyújtó szikra. Nem is tudod honnan támad, csak azt látod, hogy terjed, mélyül, erősödik, végül lángban tör ki s akkor gyújt, világit, ha kell melegit, de bizonnyal éget, elégeti mindazt, amit utjában talál. Védekezni is nehéz vele szemben, mert őt minden mozdulat éleszti, erősiti, s a ki harcba száll vele saját vesztére tör, mert ördögi fogással, mintha átvenné, elszinná tőle az erőt és ellene forditja. Neki győzni kell. A székely a csatában csak két dolgot ismer: a győzelmet és a halált, azt keresi, ezt nem kerüli. Meg van az eredmény, a sok csodás győzelem és a sok hősi halál. Fonjatok cserkoszorut és tegyétek a házuk homlokára.

—

Ha jó eszméd támad, azonnal tedd papirra, vagy mond el másnak, hadd terjedjen. Ha harag gerjed szivedben, várj egy órát, inkább huszonnégyet, hadd ülepedjék le a fölkavart vér s lásd tisztán, ítélj nyugodtan, mert a haragot, éppen, mint a vizben a zavartságot kivülről dobott kő, vagy a parton leselkedő és megriasztott béka idézi elő. A haraggal kilőtt szót, valamint az eldobott követ is, visszavonni többé nem lehet. Jaj neked, ha egy pillanat haragja miatt egész életedben, vagy csak egy napig is vezekelned, búsulnod és szenvedned kell.

—

Hallgatom a kis madarakat. Egyik sir, jajjong, ágról-ágra száll. Több énekelget, csiripel, némelyik hivó hangon szól, keresi társait. Legérdekesebb az anya, amely repülni tanitja kis csapat fiókáit. Gyönyörű rend van ebben az ők köztársaságukban, de nem állandó a béke, mert a zsarnok ragadozó leselkedik szüntelen s a dal után elindul, de nem azért, hogy közelebbről hallgassa, hanem, hogy lopva elfogja a kis ártatlant. Most is hallja egy áldozatnak a sirását. Ilyen mindig hallható, mert a gonoszok soha, soha sem pusztulnak ki a földről.

---

80 év Krisztus szellemében.

Irta: **Percelné Kozma Flóra.**

A mai érdekhajhászó, Istent és krisztusi eszméket tagadó materialista világban, midőn erősködve bizonyítják velünk szemben, hogy az állatot az emberben soha legyőzni nem lehet, tehát háboru és erkölcstelenség mindig volt és mindig lesz — szinte áhitatos elfogódottság vesz rajtunk erőt, midőn megemlékezünk egy krisztusi életről, mely immár 80 évet ért el a nélkül, hogy valaha a jézusi feladathoz, *jézusi békéhez* és eszméhez hűtelen lett volna.

Ha valaki, hát *Ferencz József* püspök igazán rászolgált a krisztusi jelzőre, lévén Magyarország egyik legtürelmesebb, legszelidebb és *legeszményibb haladást* képviselő püspöke.

Nem én vagyok arra hivatva, hogy áldásdús életét minden izében részletezzem — sőt ez nagy szerénytelenség volna tőlem — de igazán nem tudom megállni, hogy legalább csak azt a szereplést ki ne emeljem mintaszerü életéből, amit egyleti működésünk alatt tapasztaltunk részéről, mindnyájunknak atyja, útmutatója, vigasztalója s igaz barátja lévén egy személyben.

Mikor megalakítottuk a Budapesti Dávid Ferencz Egyletet s liberális elnökünk vezetésével kitűztük emberszeretettől áthatott programmunkat, mely szerint kis templomunk minden felekezet egyházi szónoka számára nyitva álljon s együttesen tárgyalhassuk meg a vallás nagy és szent érdekeit az uralkodó materializmussal szemben, sokan a tagok közül aggódva kérdezgették egymástól,

hogy de hát mit fog ehhez mégis az unitárius egyház feje: a „püspök“ szólni?! S mikor az első évben — a többi protestáns szónok után — a tudós főrabbinus meghívásával mindjárt legmerészebb kártyánkat is kijátszottuk, bizony mi tagadás benne, mi mint vezetőség is kissé elfogódva gondoltunk Kolozsvárra!

Rabbinus — keresztény templomban!! Micsoda fegyvert adtunk ismét ellenségeink kezébe! Szinte hallottuk amint mondogatják: na ugye, hogy Krisztus-tagadók ezek az unitáriusok; most meg zsidó pap beszélt a templomukban!!

S mikor egy le nem győzhető trémával excusálni akartam püspökünk előtt a dolgot, nagy meghatottságomra egy *megértő* és *helyeslő* krisztusi szelid mosolyt kaptam rá feleletül azzal a megjegyzéssel, hogy hiszen a kolozsvári nagy templom szószékéről sokkal előbb beszélt zsidó pap, mint minálunk, mert Jézus vallása nem *szétszakításra*, hanem mindeneknek *összekapcsolására* teremtetett e földre. Épen „arról ismernek meg“ bennünket, hogy a Megváltó tanítványai vagyunk, ha minél jobban szeretjük és megbecsüljük felebarátainkat!

Íme: ez Ferencz József püspök, Magyarország egyik legkrisztusibb egyházfejedelme, a főrendiház egyik legliberálisabb s egyúttal legmélyebben gondolkodó tagja. Hogy a magyarországi unitárizmus ma ezen a magas szinvonalu, táglátkörü kereszténységnél tart s megalapítójának Dávid Ferencnek haladást hirdető teoriájához következetesen hű marad, első sorban Ferencz József szabadelvűségének köszönhető.

Egyleti üléseinken elmondott szelidhangu, mélységes gondolatokat tartalmazó beszédei valósággal *felekezet különbség nélkül* elragadta a mindenkor zsúfolásig jelentkező budapesti közönséget. Ahogyan tódulnak az összes vallás emberei *Prohászka* püspök beszédeire, hogy az ő *egész emberiségnek* szóló tanításait hallgassák s ebből merítsenek erőt az élet keserveihez, ugyanúgy tódultak kis templomunkba a más vallásuak, hogy krisztusi főpapunk türelmet és szeretetet prédikáló szavain épülhessenek.

Megjelenése is tipikusan krisztusi. Egy kis katholikus leány ismerősöm, ki hüséges látogatója templomi üléseinknek, állítja, hogy ha Krisztus Urunk nagyobb kort ért volna el, okvetlenül így nézett volna ki! Mikor lassu lépteivel kifelé halad templomunkból — szinte Krisztus békéjét sugározva ki maga körül — igazán vágyunk támad utoljára még megérinteni „köntös“-ét, hogy nekünk is megenyhüljön — mint a bibliabeli asszonyoknak — temérdek fájdalmunk és bánatunk!

Hogy Ferencz József mindig az „asszonyok püspöke“ volt, vagyis a nők által körülrajongott főpásztor, az krisztusi lényének tulajdonítható. Ahogy a katholicizmus előbb említett legkrisztusibb püspöke főképpen az asszonyok táborát vonzza magá köré, ugyanúgy vonz mindnyájunkat a mi ősz püspökünk jézusi egyénisége is.

Jézus Krisztus és az asszony örök időkre össze van egymással kötve! Mintha az a mélységes szeretet és gyengédség, melylyel a bibliabeli asszonyok vették körül a szenvedő megváltót, korszakról korszakra visszahangoznék a legmodernebb asszony lelkületében is! Még mikor a *legradikálisabb* asszonytábor lázas munkálkodását látom is, mely erkölcsért, békéért és az összes nemes és *megváltó* haladásért vívja küzdelmét — ott látom közvetlen közelségben a jézusi alakot, akinek ősi hagyomány szerint kötelességszerüen és ösztönszerüen szolgál a legracionálisabb asszonytábor is — — —

Krisztus és a *keresztet* hordozó, de a *megváltásban* mindig részt venni akaró *igazi* asszony elválhatatlanok maradnak mindörökre! És ha arról akar valaki gyorsan tájékozódni, hogy melyik szónok, melyik próféta hordozza magában Krisztus lelkét, kinek ajkairól szólal meg az általános jézusi programm és jézusi szeretet, csak arra irányítsa figyelmét, hogy tódulnak-e hallgatására a fájdalomtól megtört, de *vigasztaló munkaprogrammért* sóvárgó asszonyok?!

A mi örökösen vergődő, tengernyi fájdalomtól vonagló, de *mindig reménylő és jobb jövőt tervező* lelkünk *felismeri* és *meghallja* még a legmodernebb prófétai lelkeken átszürődve is az antik szózatot: „jöjjetek én hozzám mindnyájan, kik megfáradtatok és én megnyugosztallak titeket . . .“

Ezért tódulunk mi elsősorban seregesen a krisztusi szónokok meghallgatására.

Ilyen tipikusan krisztusi az a 80 év, amelyet magyar hazánk és unitárius egyházunk dicsőségére élt le Ferencz József püspökünk. Ezért száll felekezetkülömbség nélkül annyi női lélek áldása ősz fejére és ezért marad meg mindörökre az *asszonyok* — még pedig a keresztet viselő, megtört és gyászoló, de örökké *Krisztust kereső asszonyok* püspökének!

Ferencz József püspök születése 80 éves jubileumán.

Az egyházak nevében mondotta: **Dr. Boros György.**

Méltóságos és Főtisztelendő E. Főtanács!
Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Ur!.
Szeretett Főpásztorunk!

Nagy vihar volt!

Feldult berkeinken enyhes, árnyas rejtek nem fogad!

Szólott az anya fiaihoz: Hallgató ajakkal meddig ültök? Három fiu válaszolt a hívó szóra: tied vagyok, tied hazám, szentegyházam, e szív, e lélek!

Ép most hatvan éve történt.

Elindúlt a három ifjú. Bejártak országot-világot, s mikor hazatértek, egyikből, a tüzesebbikből, lett épitőmester. Szép, nagy házat épített az anya fiainak, a másikból, a bátrabból lett királyi szolga az ország nagy udvarában. Istenem, ha Marosi Gergely élne, és látná, hogy annál amit ő épített, mennyivel szebb és nagyobb épült azóta, örömében megrepedne a szíve szegénynek! Buzogány Áron büszkén számlálná össze azt a sok jó pénzt, melyet az ország nyújt iskoláinknak és így szólna: ehhez én tettem le a fundamentumot.

A harmadik, a szelid és a ki ékesen szóló vala, otthon maradott az anyai háznál és az Ur szolgálatára szánta életét, és őt kedvelte az Ur, megáldotta és megajándékozta a legszebb ajándékkal, amit csak az ő kiválasztottjának ad: *hosszu élettel.*

Ime mostan, hatvan esztendő elmúltával, a próféta palástjában előttünk áll a harmadik: Ferencz József, és atyai szeretettel fogadja azokat, akik ezúttal nem tanácsot kérni gyűltek körüle, hanem megtisztelni szeretetük jó illatú ajándékaival.

Szeretett főpásztorunk! Engemet ért a szerencse, hogy az unitárius pap egyszerü palástjában üdvözöljem az unitárius lelkipásztorok és egyházi férfiak nevében, a 80 éves ősz, de nem öreg embert, a 60 éves lelkipásztort.

Tanuló és ifjúkori lelkibenyomásaimat ébreszti föl ez a ritka szép alkalom. Emlékezem, milyen büszke önérzettel hasonlítottuk össze a magyar egyházi szónokokat, s milyen jól esett nekünk, hogy Ferencz Józsefet, a mi papunkat legelsőnek tarthattuk. Meghallgattunk mi másokat is, de csak abban állapodtunk meg, hogy olyan szépen, olyan kedvesen nem beszét egyik is.

Szépnek tartottuk, mert egyszerü, világos volt mindenik beszéde, kedvesnek, mert szívhez szólott, szeliden hatott, nyugodtan buzdított. Ha másképen nem volna igazolva, szónoki sikerei alapján meglehetne állapitanunk, hogy az unitárius vallás egyszerü nyiltságával, könnyen áttekinthető puritán tartalmával hódit. Megtanulhatnók, hogy az unitárius lelkésznek nincsen szüksége sophismákra, sem félelmet keltő dörgedelmekre. Mi nem szállunk alá a poklokra és nem nyújtjuk kezünket a fellegekbe, sujtó villámok után, hanem szívből, szívhez érő szavakkal igyekezünk hitet és bizalmat ébreszteni Isten, önmagunk és ügyünk diadala iránt. Ünnepeljük főpásztorunkban az unitárius egyházi szónoklás ujkori mintáját és mesterét. Hódolunk a szónoklattannak harminc éven át tanára előtt.

Üdvözlöm vallásunk reform-emberét! Távol legyen tőlem, hogy elődeit netán azzal vádolnám, hogy idegen isteneknek áldoztak, s bálványoltárokat állitottak a mi Dávidunk szentélyébe. Ők kénytelenek voltak két úrnak szolgálni, mert a magas hatalmak ott fönn így rendelék. Ferencz József palástját a nemzeti élet uj légáramja szabad terekre hajtotta, és ő bátorsággal adott uj kön-

töst a hitigazságokra. Kátéjával sikeresen bevezette ifjúságunk lelkébe, irodalmunk nyelvébe azokat a hitformákat, amelyekkel nemcsak hisszük, hanem *valljuk* is, hogy unitáriusok, egységhívők vagyunk. Neki köszönjük, hogy ifjúkori bátor szavától 300 év múltán ujra megzendült hitünk a délibábos rónákon. Az ő behizelgően hóditó beszédei szereztek barátokat nékünk abban a fővárosban, amelyben föllépése előtt csak husz évvel is keresték az odatévedt unitárius ember homlokán a szarvat, nem azért, hogy ahhoz, mint védőhez fogantozzanak, hanem azért, hogy azzal minket bántalmazzanak.

Üdvözlöm a szegény asszony, az egyház olajas korsójának bűvös kezelőjét. Nem szégyen e szegénység, de nagy nyomorúság. Megsajdul a szivünk, midőn nagynevü előde soraiból azt olvassuk ki, hogy nem társaloghat a muzsákkal, mert a papi s tanári kettős nagysulyu hivatala mellett a hirlapírás örök gondot s lelki elforgácsolást okozó munkájával egészíti ki kenyerét, hogy családját illőleg táplálhassa. Ilyen följajdulás után, amely 1861-ben tört ki idilli állapotra született lelkéből, nemcsak hihetetlen, hanem elkábító az az állapot, amelyben ma vagyunk, hogy a világháborúban kűzdőknek és övéiknek kétszer hétezer példányban ingyen küldhetjük szét a vigasztaló imádságok könyvét. Szegény lelkészeinknek, özvegyeiknek és árváiknak évenkint 50.000 koronát oszthatunk ki nyugdíjalapunkból, a jótékony Boldáchy-alap megbecsülhetetlen segélyforrásaiból. A szegény egyház olajos korsóját Ferencz József bűvölő szavára annyiszor megtöltötték, hogy immár irodalmunk mivelésére is jutott belőle sok ezer korona. Amiért Kriza még csak reménykedett, a külső segedelem egész özönével jött meg, de a mieink áldozata minden képzeletet felül haladott. Ha nem is emlegetem a Mózes vesszejét, mely a sziklából forrást fakasztott, üdvözlöm a szerencsés főpásztort, ki a szenvedések pusztájából, a jóllét földjére vezérelhette nyáját.

Üdvözlöm a lelkipásztorok vezérét! Boldog lehet az, aki a kis Erdély szűk körén kivül immár el a Balaton partjáig kiterjesztette egyháza határait s oda vezért és szószólót küldhetett. Büszke lehet és legyen is büszke a próféták és apostolok mai seregére. Tudom, hogy némelykor nehéz gondjai voltak miattunk, mert azon aggódott, hogy az ifjú többet mer erejénél. Melyik apának nem voltak hasonló aggodalmai? Ne aggassza a forrongó erő, még ha olykor ki is csap medréből. Elég a mesternek egyetlen szerető szava és a vihar lecsendesül.

Ez a lelkészi kar a megkétszereződött sereget bátor és bátorító szívvel vezeti. Az ők szavára nemcsak csatába mennek a székelyek, hanem főpásztoruk fölhivására ezereket gyűjtenek össze királyunk születése napjára, a hazáért vérező vitézek fölsegítésére. Ez a lelkészi kar vigasztalni tudja az otthon maradott árvákat és özvegyeket, a búsongó szülőket és síró gyermekeket. Ne tekintse

senki dicsekvésnek, hogy büszke önérzettel nézek rájok, mint legnagyobbrészt volt tanítványaimra, hanem főpásztorunkat arra kérem, tekintse a mai unitárius lelkészi kart püspöksége legnagyobb vivmányának és dicsőségének. Csak jó hadvezérekkel lehet megnyerni a csatát. Főpásztorunk megnyerte azt, legyőzte a nagy és nehéz időkben fölhalmozott akadályokat. Büszke lehet hiveinek seregére, akik mindannyian hű szolgái az unitárius igének és eszmének, ha viselnek palástot, ha nem.

Kérem fogadja az egész lelkészi és belső emberi testület meleg üdvözlését. Mi kérjük a Mindenhatót, áldja meg életét még számos évekkel, tartsa meg egészségét és munkakedvét mindnyájunk örömére és szép családja boldogítására! Éljen!

Sincky Julia koporsója mellett.

Dr. Boros György.

Lelkemben töprenkedve, szivemben aggódva kérdezem e koporsó mellett, mi hát az élet? A feleletet ő adja meg, aki már itt pihen némán, csöndesen: az élet küzdelem, szenvedés és halál . . . Boldog akinél e három élettárs közül az első úgy találkozik az utolsóval, hogy a másodikat kikerüli, de jaj annak, aki szenvedéssel kezdi és halállal végzi az életet, mert habár az evangelium azzal biztat, hogy tűrőké és szenvedőké a mennyek országa, mi mégis Jézus utolsó kívánságához ragaszkodunk, Uram, ha lehetséges, múljék el tőlem a keserü pohár.

Az a kedves halott, akit e koporsó föd el szemünk elől, Sincky Julia, mind a háromból bőven kivette részét.

Mi, kik élete javarészében ismertük őt, akik szemléltük utolsó éveit, a szenvedését oly nagynak s oly hosszúnak láttuk, hogy majdnem feledtük megelőző részét és megnyugodtunk kívánságán, hogy jönne már a megváltó halál. Pedig életének az a része, melyet küzdelemnek nevezünk, szép volt, értékes és kivánatos. Ő, a gyönge leány, ki korai árvaságra jutott, bátran, erős lélekkel szembenézett az élettel. Pályát választott, nehezet, küzdelmest, de szépet: a nemzeti nevelést. Akkor szállotta meg ez a fölbuzdító lélek, amikor újra születőben volt a magyar nemzet. Akkor, amikor már tudta a világ, hogy az az ország számíthat diadalra, amelynek jövője a néptanító kezébe van letéve.

Eladdig nálunk a nő csak ritkán, kivételesen probálta hasznosítani erejét a tűzhely körén túl, akkor megkezdettük azt az

átalakító munkát, amelynek ma köszönhetjük hazai diadalainkat és az azt követő segítő és ápoló jótékonyságot. Ma ezer nő áldozza érező szive legjavát a sebzett vitézek gyógyítására. Tiszteletünkkel hódolunk nékik és köszönjük a nemes jó cselekedetet. A Sincky Juliák ezrei életök legjavarészét áldozzák föl a gyöngült erkölcs erősítésére, a homályos elme megvilágosítására. Csöndben, észrevétlenül lobog az a szívláng, amelytől a vakok látni, a sánták járni kezdenek. Ez a megváltói munka folytatása.

Ő, akit most siratunk, büszkén boldog volt, hogy harminc éven át folytathatta ezt a küzdelmet. Mily jól esett lelkének, amikor nyári pihenőjére tért és látta maga körül azokat az ifjú leányokat, fiúkat, anyákat és apákat, akik keze alól nemesült munkás kézzel, tisztult érzéssel, javult szívvel kerültek ki. Bármily nehéz volt a munka, erős a küzdelem, ő nem panaszkodott, mert boldogította a munka. Mert táplálta a reménység, hogy egykor csöndben, nyugalommal fogja élvezni gyümölcsét.

Csalódott. A nyugalom helyett a szenvedés következett. Nekem úgy tetszik, hogy hosszú szenvedése alatt volt legerősebb a lelke. Ha nem is tudta, sejtette, hogy most a vége közeledik. Könnye hullott gyorsan sorvadó munkás kezére, zokogás tört ki ajakáról, ha eszébe vette, hogy ártatlanul kell szenvednie, szíve csakhogy meg nem repedt, midőn maga előtt látta nevelt leányát, akit gyámolának gondolt, s akit mégis árván kell hagynia. Nem tudta megmagyarázni miért oly kegyetlen az élet, hogy annyi szenvedéssel szakitja el őt azoktól a kedves, jó barátoktól, szeretett kartársaitól, akikkel oly szivesen dolgozott együtt, s akiknek nemes barátságát oly igazán élvezte.

A szenvedés túlélte a küzdelmet, diadalhoz juttatta a halált, elszakította a kedves, a szeretett, a tisztelt Sincky Juliát, a jó barátot, a hűséges tanítót, az önfeláldozó rokont közülünk. Most már csak sóhajunk, lelkünk gondolata, imádságunk éri utól elszállt nemes lelkét. Jöjjetek hát imádkozzunk:

Jó Isten, bölcs kormányzója a világnak s abban a mi életünknek, fájó szívünk mélyéről száll tehozzád sóhajunk. Elveszítettük azt, aki nekünk kedves volt, mert elszólítottad tőlünk. Sebzett szívünk fájdalmát enyhitsd meg atyai szereteted balzsamcseppjeivel. Őt, akit elhívtál a küzdés teréről, hogy megszabadítsd a szenvedéstől, fogadd be a te kegyeltjeid társaságába, mert ő hív volt, igaz, tiszta és nemes szivü.



— Tudósitások a nagy világháboruban résztvevőkről. —

(89.) **Aranyosrákosi katonák: Fodor Domokos és Fülöp Pál,** a bileki vártüzér ezredben szolgálnak kezdettől fogva, de még ütközetben nem voltak.

Ifj. Biró József, a 35-ik tüzérezredben szolgál. Hindenburg seregéhez volt vezényelve és ott is küzdött addig, mig a hideg meg nem dermesztette mindkét lábát. Betegen került vissza Nagyszebenbe, ahonnan — felgyógyulása után — ismét Hindenburghoz került és bátran harcol — Varsóért.

Gombási Lőrinc, a pionniereknél szolgál és még egészséges.

Gombási Mózes és Rozsos Ferenc, mindketten a »Prinz Eugen« nevü csatahajón teljesitenek szolgálatot Pólában és — amint egy tábori lapon irták — csak most került reájuk a sor, hogy a »hazug és hitszegő taljánok« hajóit a tenger fenekére vezényeljék.

Aranyosrákosi **Pálffy Antal,** a 21-ik honvéd gyalogezred tiszthelyettese. Ezelőtt egy évvel tett érettségit nálunk s hajlama az orvosi pályára ösztönözte, de mivel anyagiakkal küzdött: katona-orvosi ösztöndijjal remélte vágyainak megvalósulását. Sikerült is. A fiatal, 17 éves ifju besoroztatta magát azonnal érettségi után... Az önkéntes iskola legfiatalabb, de legjobb katonája volt. Háromszor kérezkedett a menetszázaddal, de — tekintettel fiatal korára — nem engedték, mig ez év február elején mégis sok kérésre, könyörgésre: beosztották a legközelebbi menetszázadba... Lelkesedéssel és vakmerő bátorsággal ment a harctérre és ott is ugy küzdött 5 héten át, mig egyszer csak, mikor rohamra vezette csapatát: ellenséges golyótól tüdőlövést szen-

vedett. Sulyos sebét bekötözve utnak indították, de nem Kolozsvárra, ahova visszavágyott, hanem Temesvár felé. Ő azonban Aradon átszállt és 3 nap mulva azzal a kötéssel megérkezett Kolozsvárra. Orvosai teljesen lemondtak róla, de erős szervezete leküzdötte a halál kinjait és most — bár teljesen még nincs kigyógyulva — ismét beosztatta magát a menetszázadba, hogy — amint mondja — ha meg kell halni, a dicsőség mezején lehellje ki lelkét. **ÁSI.**

93. **Dr. Borbély István** tanár irja: A galiciai sikságon vándorolva, meglepetéssel veszem észre, hogy csak magam vagyok itt unitárius. Derzsi Andort még a kora tavaszszal elfogták, Albert István egy hónappal ezelőtt beteget jelentett most valamelyik kórházban gyógyul? Én még birom.

Meg kell irnom, hogy Galicia mezőgazdaságilag sokkal értékesebb Erdélynél. Amióta a Kárpátokat elhagytuk, nem láttam sehol ugart vagy legelőt. Minden be volt vetve lehetőleg kalászossal. Lemberghez közeledve, mind több és több krumplit találtam.

A lakosság még mindig a régi, bizalmatlan, csupán néhány német és lengyel falu kivételével. A lengyelek általában rokonszenvesek, hanem a tüzes és szép lengyel menyecskének ma csak a hire él. Nagyjában a mi erdélyi oláh-asszonyainkkal lehet őket összehasonlitani, kik ante diem asszonyok és ante diem vénasszonyok.

94. **Tóth István** rajztanárjelölt, mint hadapród harcol Orosz-Lengyelországban, az 51-ik gyalogezredben. Előbb 1915 január 14-én Bukovinába vitték, majd az erdélyi hágók közelében vivott győzelmek után, századával Csehországon keresztül az északi harctérre került. Przedzborz és Tomasow közelében az Uj-Kolozsvárnak nevezett erdei lövészár-szállásban és környékén telelt. Több földeritő és járőri csatározás után junius 26-án kemény ütközetben vett részt, hol ezrede egy orosz várost rohammal bevett s nagy győzelmet aratott. Azóta a Varsó és Ivangorod felé történő előnyomulásokban többször volt tüzben. Désen lakó szülőinek és kolozsvári ismerőseinek gyakran ir érdekes tábori leveleket. Közelebbről értesültünk, hogy megsebesült.

95. **Dr. László Albert** 19-ik honvéd gyalogezred ezredorvosnak a király az ellenség előtt tanusitott önfeláldozó magatartása elismeréséül a Ferenc József-rend lovagkeresztjét a katonai érdemkereszt szalagján adományozta. Beosztva a k. u. k. mobilesreseve Spital 2/15. mozgó, tartalékkórházhoz.

96. **Orbók Béla** orvostanhallgató, Orbók Ferenc fia, az egészségügyi csapathoz beosztva, a Kárpátokban volt s egy éjszakai váratlan támadáskor társaival együtt márciusban orosz fogságba esett. Szibériába vitték, ahol jelenleg Krasznojarskban van.

97. **Bözödi katonák: Rófai (Raffay) József,** aki 1879-ben született Bözödön, országos hírre tett szert azzal, hogy hat hónapi kalandos szökéssel Szibériából szerencsésen haza került. Rófai Mózes és Bartha Sára fia, kiknek fiok János a legidősebb már 50 év felé haladó férfi szintén be van sorozva, a kisebbik **Mózes,** kezdet óta a harctéren van, ép, egészséges. Józsefnek hősi szabadulását a Pesti Hirlapból közöljük:

A marosvásárhelyi 22-ik honvédgyalogezred zászlóaljparancsnoksági irodájába napbarnított arcu, erősen lesoványodott, turbános, vászonruhás férfi állított be s katonás rövidséggel jelentette:

— Raffay József közhonvéd az ötödik századtól. Decemberben Tuchownál elfogtak az oroszok, Szibériába vittek, ahonnan sikerült megszöknöm és hat hónapi bolyongás után, Perzsián és Szirián keresztül most érkeztem haza.

Ezeket móndotta Raffay és írásokat mutatott elő, különféle konzulátusok Passierscheinjait, ajánlóleveleit, ázsiai, törökországi, bulgáriai vasúti jegyeket és más egyéb okmányokat, egy szinte hihetetlenül kalandos és vadregényes, sokszoros életveszélylyel, szenvedésekkel, nélkülözésekkel és üldöztetéssel tele út emlékeit. A bözödi (Udvarhelymegye) születésű székely fiu, aki civilben egy marosvásárhelyi antiquárius alkalmazottja volt, hajmeresztő kalandok és veszedelmek között, vakmerő, elszánt bátorsággal, igazán nem olcsó áron kapta vissza szabadságát. Orosz-Turkesztán egyik legdélibb városából, Meriewből szökött meg, Perzsián, Szirián keresztül jútott Törökországba és onnan haza.

*

Kalandos szökésének Részleteit Raffay a következőkben foglalta össze:

1914. december hó 24-én orosz fogságba estünk Tukownál, Galiciában 180-an. Innen hajtottak a lovas kozákok tizenkét nap gyalog be Lembergig, onnan vittek 18 nap Szibéria széléig, innen megint négy nap és négy éjjel Meriew városáig vasúton. Meriewbe értünk 1915. január hó 27-én, 27-étől pihentem február hó 11-ig, ekkor rábeszéltem még négy társamat, hogy szökjünk meg. Meg is szöktünk este 11 óra körül és jöttünk Perzsia-ország irányába három nap. Harmadnap estéjére visszakerültünk megint Mariew városába, ahonnan megszöktünk. A négy társam még az est folyamán jelentkezett, én meg elbujtam egy romlott bódéba, úgy gondoltam, hogy megpihenek és én egymagam fogok Perzsiába menni, de bizony tervem nem sikerült, mert a négy társam bejelentett, hogy az is itt van a kaszárnya körül, aki minket rábeszélt a megszökésre. Azonnal két orosz addig keresett, mig megkaptak és engem is lezártak négy társam mellé. Ott voltunk délután két óráig és ekkor kihallgatásra vittek mind az ötünket. A négy társamat elítélték, engem pedig másnapra hagytak, itéletemet fönnebb terjesztették, amit féltem megvárni és február hó 19-én megszöktem egyedül, a klozetten át. Igaz, a mi naposaink ügyelnek fel a foglyokra és nem jöttek utánam a nagy sötétségben én meg vettem a direkciót Perzsiának, jöttem háborgatás nélkül egész éjjel.

Reggel ködös volt az idő nagyon, amint haladok a vasút mentén, észrevétlenül a vasút munkásai rám jöttek és nekem nem volt időm elfutni. Odajön a munkavezető és megvizsgálja zsebeimet, hogy nincs-e valami kés vagy revolver nállam, mikor kész volt a vizsgálattal, át adott egy embernek, hogy kísérjen engem a csendőrlaktanyába. Intett az ember, hogy menjek előtte, mentem is úgy öt kilóméter messziségre, ekkor így szólok hozzá, vagyis intettem neki, mint a némák ahogy szoktak értekezni:

— Ő menjen a laktanyába és jelentse be a csendőrségnél, hogy nem birt velem és elmenekültem.

Erre megfogott az ember, de én úgy ellöktem magamtól, hogy nem volt több kurázsija megfogni s most már megyek egyedül a homok hegyek

között reggeltől egész délutánig. Úgy öt óra körül lehetett az idö. Utolérek egy nagy tevekaravánt, így szól hozzám a mohamedán, vagyis int, hogy üljek föl egy tevére. Mire a tevét lefektette és én készülök fölülni, ott jött már egy lovas kozák, revolverét rám szegezve, így kiált hozzám: sztóly ! Megállok és int, hogy a zsebeimet forgassam ki, mikor kész vagyok int, hogy menjek előtte. Megyek a közelebbi község felé, ott elértünk egy kútat, mely lehetett egy méter ötven cm. mély. Ott megállított engem és leszállott lováról, ide ad nekem egy kis kenyeret, eszünk mind a ketten. A kenyeret, mikor megettem, föl állok, ő is föláll onnan és el jön a kúthoz, lehajol vizet inni. Amint ott állok közvetlen-közel hozzá, megragadom hirtelen a két lábát fejjel a vizbe állítottam és ottan tartottam, amig nem mozgott.

Ezután fogtam fegyverét és vettem az irányt a legmagasabb hegycsúcsnak. Mikor fölérek a hegy tetejére, visszanézek és látom, jönnek utánam a lovas kozákok, mint a felhőszakadás. Megijedek és én is elkezdek szaladni, de hála a jó Istennek nem kellett sokat szaladnom, a kőszirtek között oly finom menedékhelyre találtam, hogy nagyon kényelmesen el tudtam bújni, ezren is elmehettek közelemben, engemet mégsem láthattak meg.

Itt tartózkodtam este tíz-tizenegy óra körülig, ekkor zajt nem hallottam, kibujok rejtett helyzetemből és vettem megint az irányt Perzsia irányába. Jöttem megint háborgatás nélkül két nap és két éjjel, nagyon kiéhezve. Nem láttam sem falut, sem júhnyájat, nem volt kitől élelmet kérjek, kénytelen voltam megint a vasút felé közeledni, hogy kenyeret kérhessek. Megláttam egy bakterházat és bementem kenyeret kérni, de mire bementem akkor ijedtem meg, hogy milyen sokan vannak az őrházban. Mielőtt be nem mentem, igy gondoltam, ha egy ember van, az nem bír engem elfogni! Kérdik mit akarok, mert már látták, hogy szökött katona vagyok, mondom nekik, hogy egy kis kenyér kellene s azonnal töltenek nekem levest és kenyeret és tejet. Jól lakok ottan s mire az ételnek vége van, föl állok és el akarok menni, de megfog az egyik ember és inti, hogy üljek le egy percet. Amint ott ülök, hát jött a vonat és fölültetnek a vonatra. Szerencsémre tehervonat jött és leghátul fölülünk kisérőm meg a fékező. Jöttünk egy tíz kilométer távolságra a bakterháztól, amikor gondolom: akár most haljak meg, akár egy pár nappal később, az nagyon mindegy már nekem és leugrottam a tehervonatról.

Igaz, nem ment olyan gyorsan, de azért a kisérőm nem mert utánam ugrani. Revolvereiből a töltényeit utánam lőtte, de mind irányt tévesztett. Szerencsésen tovább birtam szaladni s megyek megint háborgatás nélkül egy éjjel és két nap. Éjszaka, amint haladok előre, rátalálok egy nagy folyóra. Itten megint meg voltam akadva, mert nem láttam keresztül járó helyet, csakis a vasút hídját, de láttam, hogy őr áll a híd végén. Rá megyek a hídra, lehúzom a bakkancsaimat és isten segedelméből a hídon keresztül mehettem, mert az őr a reggeli órákban nagyon álmos lehetett, mikor mellette mentem el, fönnálva aludt és a szeme be volt hunyva, semmit sem vett észre, szerencsésen tovább mehettem.

Megyek megint négy nap, szomjas vagyok, vizet egyebütt nem lehetett kapni, csakis faluban vagy őrháznál. Bemegyek egy őrházba, sötét volt és nagyon halkan, vigyázva elmegyek a kuthoz, iszok vizet és az ablak felé nézek, látom, az ablak le van véve. Nem lakik senki benne, gondolom, talán jó lenne itt meghálni, mivel nagyon meg vagyok fáradva. Üress volt a szoba, át megyek a másik szobába, ottan egy ágyat látok, van rajta vagy hat-hét medvebőr, az asztalon cukor, az ágyalatt egy szép fehér kenyér.

Addig vártam, hogy meguntam várni. A lámpát is meggyujtottam és ugy vártam egy óráig, végül fogtam a cukrot, kenyeret, hagymát, rizskását, krumplit és egy bádog fazekat és eljöttem egy tizenöt kilométer távolságra. Ottan tüzet raktam és főztem élelmet magamnak, pihentem és tovább ballagtam. Útamban egy mohamedán embert utolértem, aki így szólt hozzám, vagyis inkább intett, mert én csakis intést értettem: menjek hozzá, nála

meghálhatok. Elmegyek a lakására, vacsorát ad és le akarok feküdni, hát beállit egy orosz baka. Biztosan valaki útamba igazította. Inti, hogy menjek véle! Elmegyek és elvitt a csendőrlaktanyába, ott is megkínáltak teával és elkészítik a menetlevelet, hogy tizenkét órakor az állomásra kivisznek. Addig lecsuktak egy szobába azzal a csendőrrel együtt, amelyik akart Mesiewbe kísérni. Ugyanaz a csendőr csukta be az ajtót, amelyik mellém feküdt és a kulcsot zsebrevágta.

Mikor már hallottam, hogy alszik, a kulcsot kivettem a zsebéből, kizártam az ajtót s jó éjszakát és szép álmokat kívántam a csendőr úrnak. Megyek megint nyugton, de már a perzsa határt aznap elértem, innen a jó emberek hol teveháton, hol szamárháton bevittek egy Mesed nevü városba. Amelyik embernek a tevéjén mentem igy szólt hozzám: menjek be abba a teafőző házba és várjam meg, amig ő visszajön. Be is megyek és teázok. Egyszer jön egy úriember, aki igy szól hozzám németül: maga magyar ember! Felelem: igenis magyar vagyok. Mindjárt rám adtak egy köpenyeget és egy sapkát és hivott menjek vele lakására.

El is megyek a lakására és mikor haza érünk, mindjárt fürdőt készittet a szolgával, megfürdök, fürdő után egy igen szép rend ruhat hoz a szolga, hogy abba öltözzem, föl is öltözök és bemegyek a szobába, beajánlom magam és ő is. Igy hangzik a neve: dr. Rölikh Adolf. Ez alatt az idő alatt megint odajön még egy tizennyolc év körüli intelligens úri fiu, az is beajánlja magát, a neve Hoffmann Valentin s mikor készen voltunk a nevek megösmerésével, jött a bor, — reggelig örvendezett a társaság egyik a másiknak.

Berendezett a dr. úr egy igen ügyes kis szobát és ott voltam tizennyolc nap, ez idő alatt hírül jött, hogy egy magyar baka itt jött keresztül Mesceden és nagy kereset alatt van. Ezért igen félt a doktor úr magánál tartani s elmentünk a legközelebbi kis faluig, egy gyáros ösmerőséhez, de a gyáros nem vállalt el. Visszamentünk éjnek idején a dr. úr lakására. Mondom: dr. úr eresszen útnak, nehogy itt elfogjanak és még a dr. úrnak valami bajt okozzanak érettem az oroszok! A doktor úrnak is, tudom, ha itt el találnának fogni, ép oly nagy bajt okoznának, mint nekem az oroszok.

De nemes szive nem engedte, hogy engem útnak bocsásson, mert ép e napokban volt a legnagyobb keresés. Igy szólt hozzám: maradjak csak nyugton őnála. Alig terveztük ki a dolgot, ha keresnek, hogy hova fog elrejteni, beszalad Hoffmann úr: rögtön bujjon el valahova, mert a szomszédban vannak már az orosz katonák. Amint el volt már tervezve, a boncasztal fedelére alulról kötéllel fölkötöztek rögtön, mire kész volt, alig 10 perc mulva már jöttek vizsgálni, még a tüzelőkályhába is megkerestek, sifont, ládát, pincét, mindent fölforgattak és szerencsémre ép itt nem kerestek.

Mikor elkészültek a kereséssel és elmentek, nagy örömmel jött viszsza a doktor úr: Na Raffay, József napját még itt kell eltöltse nálam, most nincs mitől tartani többet.

Ott is értem József napját, a névnapomat. Névnapomra tucat zsebkendő, tucat fuszeklivel, egy igen jó vasórával s egy arany gyűrüvel ajándékozott meg dr. Rölikh úr és Hoffmann Valentin úr.

Tizenynolc nap eltelte után szekeret fogadtak és azzal jöttem Teherán városáig, tizenhárom éjjel és nappal. Ottan jelentkeztem a magyar konzulnál, igy szólt hozzám a méltóságos gróf úr:

— Fiam pihenje ki magát, majd intézkedünk, hogy hazamehessen Magyarországra.

Pihentem tizenkét napig, adatott a gróf úr finom, jó kosztot és egy kis szobát, hogy ottan maradjak nyúgodtan, de én nagyon nyúgodtan nem voltam, mert úgy voltam ott, mint egy néma, nem volt senkim, akihez egy szót is szólhassak. Tizenkét nap eltelte után igy szólok a méltóságos gróf úrhoz, hogy nagyon szeretnék megindulni Magyarország irányába.

Megcsóválja a fejét a gróf úr s igy szól hozzám: Raffay úr azon hiába

jártatja az eszét, hogy innen gyalog hazamenjen, mert itt nincs szekérút és innen a mibe kerülne magának az útiköltsége, azt az állam nem fizeti.

Összeszedtem magam, amimet nem birtam el, azt eladtam. Így annyi pénzem lett, hogy tizenhárom nap beértem vele. Ekkor eljútottam egy Hamádan nevű városig, itt is jelentkeztem a német konzúlnál, aki adott egy pár krajcárt s azzal jöttem megint öt nap egy Kirmánsáh nevű városig. Ott megint jelentkeztem az osztrák konzulátuson, az, mit gondolt, mit nem, becsukatott. Hat napig voltam lecsukva. Éjjel két poszt, nappal egy poszt állott mellettem. Annyira hozzám bátorodtak, hogy már a hatodik nap este kilenc óra tájt egyedül is kijárhattam. Az őr már nem jött utánam, fölmentem a ház tetejére, mivel ott mind lapos a házak teteje, könnyen elmehettem a harmadik ház tetejére, leszállottam és egész éjjel mentem. Hét nap mulva elértem egy Bagdad nevű városig, itten már magyar konzul volt, szekeret fogadott és azzal jöttem Alepó városig, tizennyolc nap alatt. Ottan megint nagyon jól fogadtak, 173 korona készpénzt adtak, innen már jöttem egy nap vonaton és 3 nap kocsin.

Konstantinápolyban a magyar konzul reményemen felül jól fogadott. Hat napig voltam egy szép szállodában, finom, jó ellátást is kaptam. Konstantinápolytól jöttem végig vonaton egész Szófiáig, ott megint a magyar konzul adott pénzt a vonatra egész a határig. Onnan ingyenjeggyel jöttem Brassóig. Brassóban mikor kiszállok a vonatból, a közös hadseregből ott állott egy főhadnagy és egy baka, azok bevittek a közös kaszárnyába, ott voltam két napig, mig a menetlevelemet elkészitették s onnan jöttem Marosvásárhelyig.

*

Török Jenő, Török Ferenc áll. isk. ig. tanító fia, mint egyéves önkéntes vonult be 1914 októberben Marosvásárhelyre, honnan kiképzés, tiszti vizsga letétel után a tavasszal a harctérre ment a galiciai frontra, mint hadapród. Május 19-éig minden nap pontosan értesítette aggódó szüleit sorsáról. E napon súlyosan megsebesült a fején. Golyó vagy srapnell által, nem lehet biztosan tudni. Mint a századparancsnok s mások is többen megirták, kórházba szállitották, de hogy hová, ezt 3 hónap alatt nem sikerült kipuhatolni fűhöz-fához, mindenhez folyamodó szüleinek, sem pedig ő nem írt azóta nekik és igy méltán nagy aggodalomban élnek szerető szülei, kiknek egyetlen szép reményü fiuk.

Zsakó-fiuk. Özv. Zsakó Jánosnénak is 4 hadbavonult fia van. Zsakó Kálmán, ki Marosvásárhelyen kőfaragó-mester, ugyanott helyőrségi szolgálatot teljesít a háború kezdete óta. Zsakó Mózes gyepesi tanító a harctéren van; husvét óta azonban semmi életjelt nem adott magáról. Nem lehet tudni, elesett-e vagy fogságba került? **Zsakó János**, ki a polgári életben szabó, már kétszer sebesült meg könnyebben s közelebbről valószinüleg harmadszor is a harctérre megy. Zsakó Gyula, ki a mult tanévben végezte a székelykeresztúri tanítóképezdét, most szintén kiképzés alatt áll, hogy ő is harcba szállhasson gonosz ellenségeinkkel.

Köntés József, nős, 2 gyermek apja, mint a 22-ik marosvásárhelyi honvéd gyalogezred szakaszvezetője, ki II. oszt. vitézségi érmet kapott, ágyulövés következtében súlyosan megsebesült és a kórházban meghalt. Bámulatos lelki erővel, meghatóan irja

utolsó órájában szeretett családjának: „Állapotom még azután (az éjjel írt levele után) megterhesedett. Hogy többet irok-e, az nem biztos. Legyen a jó Isten bölcs akarata mindnyájunkkal. Remény nincs még valaha titeket viszontlátni, hanem édes feleségem, ha úgy lenne is, légy nyugodt, mert a hazáért, kedveseim boldogságáért büszkén halok meg. Az esetben ti rólatok is gondot fog viselni a jó Isten." Még ezután is ír, megírja előre halálát is egy tábori lapon így: „Mikor ezt irtam, még éltem. Jelenleg nem élek. Ezt, aki a holttesten megtalálja, az küldi el tenéked. Megengedj! — Csókollak mindnyájatokat, néhai férjed, kinek neve Köntés József volt."

Tudomásom szerint hiveim közül még **Somodi József** standbeli katona kapott II. oszt. ezüst vitézségi érmet, kinek **Mózes** nevü bátyja szintén kezdettől fogva a harctéren van, mig **Márton** nevü öccse most van kiképzés alatt, hogy a harctérre mehessen.

Hiveim közül az eddigiek szerint hősi halált haltak:

Ujfalvi Zsigmond és **Sámuel** testvérek. Utóbbi nős, gyermekes. Előbbi nőtelen.

Tordai István nőtlen ifjú legény, ki még a mult ősszel elesett Galiciában.

Bodó István nős, kinek orosz fogságból jött holt hire.

Vas György, Ozsváth György. Mindkettő Galiciában esett el. Unokatestvérek. Előbbi nős, apa, utóbbi nőtlen, ifjú.

Vas Zsigmond, Ádám Dénes és **Fülöp Mózes** mindhárman családos, derék ifjú emberek. Még a mult őszön meghaltak kolerában

Sebestyén Sámuel szintén családos népfölkelő, ki a gépfegyvernél szolgált, *sebesülés*; **Sebestyén József** ifjú legény *betegség* következtében halt meg a kórházban.

Gagyi Ferenc, Árkosi József és **Derzsi Mózes** (előbbiek nősök, utóbbi legény) fejlövés következtében a tábori kórházakban haltak meg. Az előbb említett **Köntés Józseffel** együtt, tehát 15 biztos halottról van tudomásom.

Szász Domokos, Szász András lelkész testvéröcscse, ki különben budapesti posta- és távirda-tiszt, még a háború előtt bevonult hadgyakorlatra s ottmaradt az igazi gyakorlatra is mind e mai napig. Novemberig, mint élelmezési tiszt Egerben szolgált. Azután a szerb harctérre vitték, hol átszenvedte a dicsőségesen kezdődő, folytatódó, de kudarccal és rengeteg áldozattal végződő hadjárat minden gyötrelmeit. A kivonulás után egy hónappal igy ad életjelt magáról: „December 3-án kritikus napunk volt. Lerongyolódva, megtépázva, összefagyva Isten különös oltalmából még élek." Az olasz háboruig még a szerb határon volt s akkor az olasz határra vitték, hol — amint írja — „julius óta harcban állok. Oly rettenetes ágyudörgések közt telnek éjjeleink és nappalaink egyaránt, amilyent nem hallott anyaszült halandó". Idegei

megromlásáról panaszol, de egyébként — Istennek hála — még eddig semmi baja sem történt, megszakítás nélkül állja a harcot. Mint zászlós vonult be s novemberben hadnaggyá lépett elő. Novemberben kis leánya született, kit még nem látott.

Korondi Lőrinc Dániel kisbirtokos és sóőr, kezdettől fogva a harctéren volt. Mint közlegény, a tábori konyhánál szolgált egészen május közepéig. Akkor eltünt s azóta nem adott életjelt magáról. Az eltünéséről értesítők szerint valószinüleg orosz fogságba esett, de azóta onnan is irhatott volna, bár az igaz, hogy vannak többen, kik szintén ily sokáig nem adtak magukról életjelt, de egyszer aztán mégis irtak. Ezt várjuk és reméljük mi is s különösen neje, ki ebben az évben még két gyermekét is elvesztette s éppen a második eltemetése napján értesült férje eltünéséről. Ily megpróbáltatásokat kell most némelyeknek kiállani.

Bözödújfalvi hiveink közül ifj. **Pálffy Sándor** és ifj. **Pálffy Zsigmond**, mint népfölkelők mind a ketten kezdettől fogva a harctéren vannak. Utóbbi *kétszer* s előbbi, ki nős, két gyermekes apa *egyszer* sebesült már könnyebben. **Szász András**
unitárius lelkész.

98. **Medeséri Derzsi Pál** 82-es szakaszvezető, cimz. őrmester, ki két évvel ezelőtt önként állott be katonának, a háború kezdetétől fogva a csatatéren van. Galiciában, mint telefonista, fontos szolgálatokat tett s nyelvtudásával, fordítói készségével elismerést érdemelt. A vidéki ösmerősökről mindig tudósítást küldött s sokan őrizik kedvesen írt sorait az elbucsuzottakról. Most valahol az olasz szélen szereli drótjait. Öccse, **Zsiga**, honvéd húszár maholnap a harctérre megy.

99. **Gálffy Gábor** 21. honvédezred hadapródja Galiciában teljesített hadiszolgálatot ifjúhoz illő vitézséggel. Május 20-án megsebesült és Kolozsvárra szállították kórházba. Sebesülése könnyebb természetü. Gálffy Kálmán egyházköri gondnok fia.

100. **Árkosi József** kolozsvári egyházfit, mint már régen kiszolgált katonát Galiciába vitték. Egy heves lövészárok ütközet után rendezett rohamban, ahol ő szakaszt vezetett, a karján súlyosan megsebesült. Most Kolozsvárt ápolják. Gyógyulóban van a három fiú apja.

(24.) **Lukácsi Domokos** 82-es székelyről azt a reményteljes hirt közöltük a 7-ik számban, hogy él. Ujabban arról értesítenek, hogy ez nem az ügyvéd Lukácsi-testvér, a név és a község ugyanaz, csak a személy nem. Tordátfalváról 3 Lukácsi Domokos szolgál a harctéren. A 82-esről még nem jött hir aug. vége óta. Vigasztaló az, hogy Görgényi Dénes szintén tordátfalvi 22-es, csak most juliusban adott életjelt magáról.

101. **Recsenyédi katonák: Török István** itthon értelmes jó gazda, adószedő volt; mint népfelkelő, még a háború elején

bevonult a 24. h. gy.-ezredbe, melylyel azonnal az északi harctérre ment. Az ország határáról levelet írt családjához; de azután csak a bajtársaitól jött az a hir, hogy az első ütközetek valamelyikében hősi halált halt.

Bomhér János egyházközségi gondnok és **Lakatos József** egyházközségi pénztáros a háború elején vonultak be a 24-ik h. ezredbe, előbbiről az a hivatalos értesítés jött a családhoz, hogy f. év tavaszán a galiciai harcokban hősi halált halt. Utóbbi ugyanott orosz fogságba került; családjának Szibériából írt levelet.

Balázs János énekvezér és állami tanító még a háború elején vonult be a 22. h. gy.-ezredbe, hol megnyervén az egyévi önkéntesi jogot s végezvén az önkéntesi iskolát, f. évi március közepén az északi harctérre ment s azóta Bukovinában és kelet Galiciában „operál" előbb szakaszvezetői, azután hadapródi rangban. Onnan küld naponként levelet forrón szeretett családjához, nem feledkezvén meg hiveiről és kedvelt méheiről sem, mely utóbbiak sok édes mézzel hálálják meg- gondos gazdájuk szives megemlékezését.

Gál Jenő a recsenyédi lelkész fia, a székelykeresztúri állami tanítóképző IV. éves növendéke, komolyan véve a hazaszeretet parancsát 17 éves korában a mult év okt. havában önként lépett a honvédség kötelékébe s az egy évi önkéntesi jogot megnyerve, az önkéntesi iskolát végezve, f. évi márc. hó közepén az északi harctérre ment, hol jul. hó végéig, mint szakaszvezető, attól kezdve mint hadapród védi a hazát. Mint egyik levelében írja: Jalesciky körül nyaral; mint a vakondok, föld alatt lakik, honnan gyakran kirándulnak medvevadászatra. De azért, jó órában legyen írva, mióta a harctéren van, még a feje sem fájt. Egyéb nem bántja, mint az a gondolat, hogy önkéntes bevonulása által szülőinek aggodalmat okozott. De hiszi, hogy ezt az aggodalmat azóta enyhítette a viszontlátás biztató reménye s főleg az a gondolat, hogy „a haza mindenek előtt."

Béres Mihály (ifj.) a mult őszön közös hadseregbeli 82-ik ezredbe szólították be, honnan kiképzés után a csendőrséghez osztatott be s azóta, mint ilyen szolgálja a hazát.

Fekete Miklós a 82-ik ezreddel még a háború elején az északi harctérre ment, honnan mint sebesült, hadi kórházba került; felgyógyulván ismét a harctérre ment. Megsebesülvén ismét kórházba került s most Budapesten várja felgyógyulását, hogy ha szükséges, ismét visszamenjen a harctérre.

Szász Ferenc a tavaszon vonult be a 82-ik ezredhez, májusban került a harctérre, ahonnan azt írta haza, hogy a muszkák úgy futnak, hogy utol se lehet érni őket.

Többen levélben köszönik az unitárius tanárok és papok által irott imádságos könyvet, melynek olvasásában sok lelki gyö-

nyörüséget találnak s melyet kézről-kézre adnak egymásnak a bajtársak a lövészárkokban is.

102. **Dimény Ferenc kitüntetése.** A székely fiukból álló 82-ik gyalogezred 7 ik századának parancsnoksága a következő átiratot intézte Brassó megye alispánjához: „Nagyságos Alispán Ur! **Dimény Ferenc** brassói lakós (Erzsébet-u. 17. sz.) a harctéren hősiességével és személyes bátorságával kitüntette magát. Alulirott katonai hatóság azon kéréssel fordul Nagyságodhoz, kegyeskedjék ezen derék hazafi nevét az illető község templomában való kihirdetés útján a lakosság tudomására hozni, hogy ezáltal az őt megillető elismerésben részesüljön. Kérésünk ismétlése mellett vagyunk tisztelettel: a cs. és kir. 82. gyalogezred 7-ik százada Hiel hadnagy, századparancsnok.“ Talán szükségtelen mondani, hogy e szép elismerés egészben tudomására adatott a templomi gyülekezetnek. Dimény Ferencnek atyja Dimény László, a jóravaló Ujszékely községből származik, jelenleg mint ny. máv. kalauz, brassói lakós és a brassói unitárius egyházközségnek buzgó presbitere. Dimény Ferenc nős és egy gyermeke van. A megérdemelt katonai kitüntetéshez a magunk részéről is gratulálunk.

K. L.

103. **Levél a harctérről** Ütő Béla alsórákosi lelkész úrnak: „Kedves Tisztelendő úr! Mély hálatelt szívvel értesítem, hogy a nekem küldött imakönyvet megkaptam, melynek nagyon örülök s fogadja érte igaz szívből fakadó hála köszönetem nyilvánítását. Melyet szivemen fogok hordozni védő paizsul a harcok közepette, mint szeretett egyházunk becses kincsét és zálogát. Tisztelendő úr nemes és nagybecsü figyelmének köszönhetem, hogy hitünk és egyházunk áldásdús szeretetét ide a harctérre is kiterjesztette. Maradok legalázatosabb hive 1915 jun. 20. **Kálmán János.**“

(73.) **Imreh Dénes,** mint hadapród, a 82. ezredben április 14-től junius 14-ig részt vett Galicián keresztül a gorlicei áttörést követő nagy előnyomulásban. A Santól keletre, Piskorowice előtt egy tanya elfoglalásánál egy gránátlövés következtében súlyos belső sérüléseket szenvedett. Rzesowba, majd Troppauba, végre innen Kolozsvárra került.

104. **Deák Ferenc** zászlós, a 22. gyalogezredben (II zászlóalj, 7. század), kolozsvári kollégiumunk internátusának volt segédfelügyelője legutóbb József Ferdinánd kir. herceg IV. hadseregében harcolt három hétig. Itt a Tanew vize mellett, Babicetől keletre, junius 21-én egy éjszakai orosz támadás diadalmas visszaverése alatt jobb lábán megsebesült. Érdekes, hogy a 82. ezred 7. századába éppen barátja, Imreh Dénes helyére osztották be, akit akkor nem is láthatott, de nemsokára a troppaui (Szilézia) kórházban találkozott vele. Innen mindkettőjüket Kolozsvárra, a Pasteur-intézetbe lévő kórházba hozták.

105. **Pál György** 32 éves gagyi születésü, kolozsvári egyetemi könyvtári szolga, mint a 22. honvéd gy.-ezred egészségügyi tizedese teljesített lelkiismeretes buzgó szolgálatot 1914 augusztusától októberig. Bajtársai utoljára Ungvár közelében látták, betegen. Azóta nyoma veszett. Évek óta hű olvasója volt az Unitárius Közlönynek.

106. **Májay Ferenc** hadapród, (51. gy.-ezred) augusztus 5-én délelőttről dr. Gál Kelemen igazgatónknak ezt az érdekes tábori lapot küldötte: Kedves Nagybátyám! Örömmel irok egy nagy örömhírt. Tegnap este már csak volt Ivangorod. 3-án éjjel indultunk el mintegy 18—20 kmről és 4-én d. u. 2 óra felé az összes erődök repülőgéppé váltak; a föld rengett a dörgéstől, az ég beborult a füsttől és mi örömünkben ujjongtunk. Ujjongjanak otthon is és tisztelettel legyenek a bakák iránt, mert óriási dolgokat teljesítettek az öreg bakáink! Szerető öcscse: Ferkó.

107. **Árkosi Geley Antal,** mint kolozsvári kollégiumunk VIII. osztályos diákja, mint tornaversenyeken többször kitünt ugró és futó, 1914 december 15-en önkéntes jelentkezése alapján egy ski-osztaghoz került. Igy ment ki 6 heti kiképzés után után 1915 január 28-án a 22. honvédezred egy menetszázadával az uzsoki szoroshoz. E körül a Kárpátokban harcolt április 25-éig, amikor éjjel az oroszok elfogták. Akkor már szakaszvezető volt. Most Stretenskben, Szibériában van.

108. **Fiatfalvai hős katonák.** Fiatfalváról a mozgósítás óta egy év alatt 44-en vonultak a harctérre az unitáriusok közül, kik közül többen hősi halált haltak az édes magyar hazánk védelmezése közben, többen megsebesültek, mások orosz fogságba estek, mig mások ép test és lélekben maradva kűzdik és vívják a titáni harcot mindaddig, mig a győzelem babérjaival megtérve, újra együtt örvendezhetnek szeretteikkel.

Meghaltak: Tánczos Mihály, Fazakas Ferenc, Lőrinczi Mózes, Boszorát Mózes, Csiki Dénes, Csiki Zsiga. *Megsebesültek:* Tánczos Dénes, Tánczos Elek, Fazakas Gergely, Lőrinczi Ferenc, Kovács János L., Gagyi József, Fazakas János, Burszán Lajos gy., Lőrinczi Pál, Kis Miklós, Kovács János, Fazakas Dénes lfj. *Orosz fogságba estek*: Kálmán János, Béres János, Kovács Dénes (Ferkő), Kovács Dénes, Kis Dénes. *Nem sebesültek meg* és tovább szolgálnak: Fazakas Zsiga, Lőrinczi Dénes, Fazakas Dénes S., Imre Ferenc, Imre Ferenc ifj., Fazakas Ákos, Fazakas Domokos (Ince), Fazakas Domokos, Fazakas Kálmán, Fazakas Dénes, Táncos Péter, Simó Dénes, Simó Mihály, Simó Domokos, Simó Miklós, Csiki Lajos, Barabás Lajos, Fazakas Albert, Fazakas Mihály, Majláth János.

Angolországi utamról.

1913. szeptember hó második és okt. első felében Angliába történt útazásom alkalmával több napig tartózkodtam Budapesten, Bécsben, Münchenben, Kölnben, Bruxellesben, Ostendében és Londonban.*

Londonból Hankinson Fr. unitárius lelkész úr házától Oxfordba útaztam, hol kétévi tanulmányaimat folytatnom kellett. „Manchester College" nevü intézetünkben kitűnően fogadtak mindannyian: a hallgatók is, a tanárok is.** Részemről azonban különösen dr. Carpenter igazgatót kell kiemelnem s barátaim, a hallgatók közül pedig Scott, Crook, Philipson, Demant urakat.

Az első évi 25 (huszonöt) heti tanulás sikeres bevégzése alatt az angolba jól belejöttem s vakációmat is e célból felhasználni törekedtem Londonban, Newcastleben (északi tengerpart) és a „Tóvidéken" (Lake-district), meg helyben Oxfordban is.

Hogy vallási, erkölcsi, általános társadalmi, nemzeti és sajátos szociális, meg tudományos s egyébfajta tapasztalataim (különösen a második évben) milyen eredményekre vezettek és hogy az angol nevelés kérdését illetőleg mi a benyomásom tanulmányaim és megfigyeléseim alapján, azt szintén külön fogom kiadni.

Annyit azonban mondhatok, hogy a háború előtt sok jót tapasztaltam, meg a háború alatt is közvetlen barátaim részéről; ami azonban az angol külpolitikát és háboru-vezetést, meg nemzeti viselkedést illeti, annál elitélendőbbet elképzelhetetlennek tartok.

Ott-tartózkodásom alatt többször találkoztam magyarokkal is s ezek közt különösen Tompa Mártha és Boros Rózsika k. a.-kal, kik a Channing-House-Schoolban végezték tanulmányaikat. Még Londonban találkoztam és tárgyaltam sokat, meg szőttem terveket a már néhai kedves barátommal: Létay Balázzsal. Vele egy házban is laktam, meg együtt járogattunk a British Museum-ba, hová állandó-helyre való fölvétele a Hankinson úr útasítása és segítsége mellett történt meg. Róla is egyebütt bővebben irok.

Meg kell emlitenem, hogy a „British and Foreigny Unitarian Association" titkára, Cop. Bourie úr igen szíves volt. Különben az angol unitáriusok egy része még a háború alatt is nagyon jó barátságot tanusított és tanusít irántunk, mert utóvégre is a német a rettegett ellenség s nem mi.

Midőn a fogoly táborból hat (6) heti „szekirozások" után megszabadúlhattam, Oxfordba mentem vissza, hol dr. Carpenter visszavonúlt igazgató úr házánál töltöttem el ismét egy pár napot,

* Uti tapasztalataimról külön megjelenő művecskémben számolok be nemsokára.

** Ezeknek egymáshoz való kitűnő viszonyáról egyebütt irok.

miután Londonba Hankinson úr házához mentem s ott találkoztam Weress Jenő úrral, a Weress Sándor földb. ur kedves fiával.

Nemsokára megkaptam a „Home-office"-tól az útazási szabadságot s miután az unitáriusok üdvözletét átvettem, melyet elsősorban a főt. püspök úrnak küldöttek s bámulatukat fejezték ki a fölött, hogy főt.-sége nagy kora ellenére is oly energikus — elútaztam; továbbá melegen üdvözölték dr. Boros főjegyző urat, Péterfi Dénes ny. esperes és theol. tanár urat (L. Scott, dr. Carpenter), Varga Dénes tanár urat, Csifó Salamon, Gállffy Lőrinc, Józan Miklós, Gál Miklós, Lőfi Ödön (Mr. Hall), Győrffy István stb. urakat.

Hankinson úr ma az, aki a legtöbbet tesz a mi embereink érdekében s róla el kell mondanom, hogy ő a modern Krisztus, aki nem törődik a gyanúsításokkal sem s minden kicsinyeskedés ellenére is segiti a németeket is, az osztrákokat is, de különösen a magyarokat.

Tanúlmányaimról nem szólhatok e helyen; csak annyit jegyzek meg, hogy sokszor elgondoltam — munkámba temetve magamat és érzelmeimet, — hogy jó hogy én vagyok Angliában s nem más, mert a háboru alatt meg kellett volna bolondúlnia egy gyengébb szervezetű és érzelmein uralkodni nem tudó ifjúnak.

Medeséren, 1915. augusztus 3. **Dr. Kiss Elek.**

IRODALOM.

A kolozsvári unitárius kollegium értesítője az 1914—15-ik isk. évről. Lapozzuk végig az Értesítő XXXVI-ik évfolyamát és kiolvashatjuk lapjaiból a nehéz, megfeszített küzdelmet, melyet hosszú év óta, tengernyi ellenséggel vív nemzetünk.

A teologiai intézet lakó-hálószobáival és tantermeivel négy szűk szobácskába húzódik, de azért foly a munka kitartó szorgalommal s az iskolai feladatok elvégzése mellett időt találnak a hallgatók arra is, hogy a sebesültek ápolásában a kórházakban segédkezzenek.

A kollegium új hajlékot keres magának. Benépesíti az Unio vén épületét. Vidám, gyermekhangoktól megifjodnak az öreg falak. A régi gimnázium épülete újból szerephez jut: oda járnak előadásokra az Unio-házának gyermeklakói. Öt tanár könyv helyett kardot vesz kezébe, munkakörüket megosztva betölti a tanári kar. A felsőbb osztálynak, testileg fejlett tanulói, katonai szolgálatra jelentkeznek. De a munka megy tovább: lelkes vezetéssel, kitartó szorgalommal, soha egy pillanatra meg nem akad. Az intézet tanárainak, tanulóinak egy része a harctéren életével, vérével áldoz a honnak, a másik rész itthon teljesíti a honvédő munkát. Csekély alapjaiból az iskola hadikölcsönt jegyez, a Vöröskereszt-Egylet, a

vak katonák részére hangversenyt, torna ünnepélyt rendez. De amellett mindennap gyűl a tanulók szeretett adománya, a beteg katonák segélyezésére: A tanárok rövid pihenési óráikat, a tanulók játékidejüket is felhasználják s játékterüket s mellette 3 holdnyi területet megművelnek, beültetnek.

Egy év küzdelmének tudósítása az Értesítő XXXV-ik évfolyama s amikor a nemes vezéreknek munkáikért igaz elismeréssel adózunk, honfiui meleg szívvel kívánjuk: vajha ne munkálkodtak volna hiába!

Egyházi és iskolai mozgalmak

28 új lelkipásztor tette le az esküt kolozsvári egyházunk szép, tágas templomában. Az úrasztal tere egészen tele volt ülve körben a széksorok előtt. Mindenike a megllett férfit, a megállapodáshoz közeledő ifjú erőt fejezte ki. A hány annyi talentum. Egyik kisebb, a másik nagyobb, de ha a jobb részt az összesből egybe lehet kapcsolni, azzal az újkori csodás készülékkel, a mely a gondolatot, az akaratot, ha kell a parancsot is tovább viszi, szükségszerinti távolságra, akkor ez a 28 ifjú mint egy hatalmas óriás a vállára tudja venni az egész unitárius egyház hajóját és oda vezényeli, a hová éppen kell. Ha megérezték s észrevették mily szerencsés időben tétetett fejükre a presbyterek áldása, a most elhangzott dicsőitő papi érdemek 40 esztendő multával nem egyet, hanem mindeniket a dicsőség sugár mezébe fogják öltöztetni.

Kolozsvárt felszentelt új papok a püspöki kinevezés sora szerint: Rédiger Géza marosvásárhelyi, László Balázs iszlói, Kelemen István felsőrákosi, Taar Géza nagyajtai, Szász Dénes haranglábi, ifj. Bartók Endre csegezi, Marosi Márton kadácsi, Székely Kelemen sepsikőröspataki, Keresztesi Dénes szentgericei, Lőrinczy Domokos cserefalvi, Gál Mózes szentkirályi, Bárka József korondi, Sebe Ferenc pipei, Győrfi István theol. tanár, kolozsvári, Zoltán Sándor h.-szentmártoni, Buzogány Kálmán abrudbányai, Ébert András derzsi, Kincses László füzesgyarmati, Bálint Ödön vadadi, Mátyus Gergely iklandi, Bedő Miklós h.-szentpéteri, Máthé Mihály lokodi, Bedő Árpád kőrispataki, Orbán Lajos polgárdi, Bálint Albert komjátszegi, Zsigmond József h.-jánosfalvi, Báró József muzsnai, dr. Kiss Elek kissolymosi. Reméljük, hogy lapunk közelebbi számában püspökünk és tanáraikkal együtt arckép csoportjukat bemutathatjuk, ami egyszersmind a jubileum emlékére is fog szolgálni.

A kézrátétel hatásos, megáldó munkájában részt vettek neveiket is megörökitjük lapunkban. Nevezetes azért is, mert a felszentelendő lelkészek nagyszáma miatt a püspök mellett a főjegyzőn,

espereseken és theol. tanárokon kivül lelkészek is vettek részt benne: Ferencz József, dr. Boros György, Végh Mihály, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, Vári Albert, Józan Miklós, Ürmösi Károly, Lőrinczi Dénes, Guidó Béla, Fazakas Lajos, Pál Ferenc, Ossváth Gábor, József Lajos, Kisgyörgy Sándor, Antonyi Mihály, Ádámossy Gábor, Nagy Béla, Ajtai János, Ütő Béla, Kovács Lajos, Szász András, Árkosi Tamás, Ürmösi József, Kiss Sándor, Péter Sándor, ifj. Sándor Gergely.

A Berde ebéden részt vett mint egyházunk vendége Gróf Bethlen Ödön kormánybiztos, főispán, Kenessey Béla ref. püspök, dr. Márki Sándor egyet. prorektor, dr. Haller Gusztáv polgármester, dr. Hirschler apátplébánus, Fábri ev. lelkész. Pohárköszöntő csak három volt kitüzve: a királyra Ferencz József püspök, a Berde pohárral: dr. Ferenczi Géza köri gondnok, a püspökre báró Petrichevich Horváth Kálmán, báró Daniel Gábortól. A vendégek is mindannyian mondottak, a mit aztán viszonoztak: dr. Boros György a plébánusra, Józan Miklós a ref. püspökre, Kozma Ferenc dr. Márkira.

Egy kis vihar is támadt a főtanácson a Bedő pályázat kihirdetésekor. A bírálat alapján az E. K. Tanács nem itélte kiadhatónak, a mi azért volt föltűnő mivel hat pályamű volt benn. Megtörtént az országos pályázatoknál is, hogy 40—50 pályamüből egyet sem találtak elfogadhatónak. A Bedő pályázat népszerü beszédre szól, de irodalmi becsű munkát követel. A két főtételnek nem könnyű megfelelni. A főtanácson jelen volt lelkészek között egy kis vihar keletkezett a miatt, hogy a bírálat útasitást tartalmaz a jövőbeni pályázóknak. Csak a váratlan meglepetéssel lehet megmagyarázni a nap ünnepélyes hangulatának azt a kizökkenését, a melyet korántsem javított az a védő beszéd, a mely más oldalra akarta zökkenteni a már jó útba igazodott közhangulatot.

Teologiai akadémia lesz a neve egykor Papnevelő, később Theologiai Intézetünknek. Az újított szabályzat tárgyalása rendjén az E. Főtanács igy határozott. Egyetlen főiskolánknak a többi felsőbb tanintézetek mellé állítása az egyháznak ujabb előre lépése. A tanári kar ezzel, ama szép és nemes feladat elé van állítva, hogy most miután már az is meg van erősödve, a benső fejlődést, kifelé terjedést fokozott erővel munkálja. A főtanácsi bizottság a szabályzatba egy pár érdekes javítást ajánlott be, a mit a Főtanács el is fogadott. A tanácskozás rendjén tett javaslatra azt is bevette a Főtanács, hogy gyakorló lelkészek tíz évi szolgálat után megfelelő szakirodalmi munkásság fölmutatásával jelentkezhetnek theologiai tanári vizsgára.

Pap Mózest az E. Főtanács tüntetőleg újra választotta a székelykeresztúri főgymnázium igazgatójává. Megérdemelte, mert az ő lankadatlan búzgóságának köszönhető, hogy az intézetnek már kész az új épülete, egy gyönyörű új telken, hogy van nyolc osztálya és már ebben az évben lesz konviktusa. A Főtanács a tordai volt iskola alapjaiból az aranyosszéki

fiukat segélyezni fogja, de bizony a jótékonyságra nagy új tér nyilik, mert a szegény fiuk taníttatása, csak nagy és lelkes támogatással könnyíthető meg. Üdvözöljük a lelkes igazgatót, de nem buzdítjuk, hanem még inkább mérsékelni szeretnők, mert ő erejét nem tudja kímélni.

Az E. K. Tanács ujonnan választott tagjai: Vári Albert, Lőrinczi Dénés esperes, dr. Árkossy Gyula, Albert Dénes, Pákey Lajos, dr. Tóth György, Csegezi Mihály, Varga Dénes, Székely László.

Uj egyháztanácsosok: egyházi részről Régeni Áron, ifj. Ütő Lajos lelkész, Ütő Lajos kántortanító; világi részről: dr. ifj. báró Daniel Gábor, dr. Zsakó Andor, Rediger Béla, Halmágyi Gábor, Vajda Ákos, dr. Vass Miklós, Varga András, Weress Sándor, összesen 11.

Májay Ferenc kadet az 51-ik gyalogezrednél dr. Tóth György törvénybiró úrnak a következőket írja: Kedves Jóakarom, mélyen tisztelt Biró Úr! Régóta hallgattam, de ez érthető. Hiszen óriási feladatok előtt állottunk — állunk most is, — de eddig sikeresen és gyorsan haladtunk előre. Ezutánra is meg van a jóakarat, a bizalom! A mai d. e. is 3 ágyut, 500 foglyot és egy támaszpontot vesztett el a kedves szomszéd erős Ivánjából. Simándi Tamástól kaptam választ, német nyelven írt. Semmi különöst nem ír, mert nem írhat. Bizonyára ügyelnek a kultur franciák, hogy igazat ne irhasson! Valamelyik képes hetilapban láttam egy csoport internáltat, amint titokban megünneplik március 15-ét. Köztük volt Simándi is! Engem csak az búsít, hogyha kikerülök élve, hogy tanulmányaimban nagyon elmaradok. Barátaim közül nem egynek már a második alapvizsgája is meg van s én hol vagyok! A legjobbakat kivánva, maradok tisztelője: Májay.

Elhunytak. Özv. *Sebes Pálné* élete 72-ik évében elhunyt Váczon leánya, Borbély Sándorné házánál. Nagy leánya, családja gyászolja a jó anyát és nagyanyát.

Köszönetnyilvánitás. *Józan Miklós* budapesti unitárius esperes úr 25 éves lelkészi pályájának évfordulója alkalmából néhai édes apja: Józan Elek, volt sinfalvi rektor és édes anyja: született Becsky Rózália nevére a sinfalvi unitárius egyházközségben négy drb Torockói Néptakarékptári részvényben 400 K értékű alapítványt tett azzal a rendeltetéssel, hogy a kamatok egy része — a sinfalvi unitárius egyház kebelében — a magyar unitárius egyházi ének művelésére fordíttassék és egy, az egyháziasságban, iskolában és templomban egyaránt buzgó énekes és jó magaviseletű, szorgalmas iskolai növendék jutalmazására szolgáljon. A kamatok másik része tőkésíttessék. A fiui szeretetnek és vallásos buzgóságnak ezen alapítványban való megnyilatkozása egyik legszebb emléke lesz a 25 éves lelkészi évfordulónak. Egyházközségünk nevében a leghálásabb köszönetet mondunk a nemeslelkű alapítványozónak és Isten áldását kérjük további működésére. Sinfalva, 1915 augusztus hó 1. *Balázs Dani* gondnok, *Balázs András* lelkész.

A dévai Dávid Ferenc imaház Aranykönyve.

— Tizedik közlemény. —

103. Bede János egyházi tanácsostól Kolozsvár 11 kor. 66 fill.

104. Ürmösi József máv. ellenőr Brassó 15 kor.

105. Kisgyörgy Tamás tanító Bölön 44. sz íven: Czell Ignác ref. lelkész Bölön 1 kor., Bölöni Takarékpénztár Bölön 5 kor., Kisgyörgy Tamás Bölön 4 kor.

106. Gálfalvi Samu székelykeresztúri főgimn. tanár 40 kor.

107. Bede János egyházi tanácsostól Kolozsvár II. részlet 11 kor. 66 fill.

108. Deák Miklós Sz.-Mihályi unit. lelkész gyűjtőívén: Lengyel Sámuel gyógyszerész Székelykeresztúr 1 kor., dr. Pap Béla ügyvéd Székelykeresztúr 2 kor., 5 fill., Rősler Gábor kereskedő Székelykeresztúr 1 kor., Koncz Ilyés vendéglős Székelykeresztúr 1 kor., Jäeger Viktor gyógyszerész Székelykeresztúr 1 kor., dr. Kovács Géza orvos Székelykeresztúr 1 kor., Székelyszentmihályi unitárius egyházközség 20 kor., Kobátfalvi unitárius leány egyházközség 20 kor., Alsóbencédi unitárius leány egyházközség 10 kor., Felsőbencédi nnitárius leány egyházközség 5 kor., Kobátfalva és vidéke fogyaszt szövetkezet 100 kor., Deák Miklós Székely-Szentmihályi unitárius lelkész 10 kor.

109. Ferencz József püspök Kolozsvár II. részlet 100 kor.

110. Hegedüs Mihály (Gálfi Lőrinc útján) 5 kor.

111. Lipkay Arthurnétól gyűjtőíven Budapest: Kiss Lajos j.-számvevő Gálszén 2 kor., Bauer Antal Budapest 2 kor., Némethy Ödön kereskedő Budapest 1 kor., dr. Szentpétery Zoltán ügyvéd 2 kor., Lipkay Arthur főlev.-táros Budapest 2 kor., Dimar Jenő egyetemi fogalmazó Budapest 2 kor., M. A. Budapest 1 kor., Brodi Miklós Budapest 2 kor., Sebestyén Endre Budapest 2 kor., B. Várady Józsefné szerkesztő neje Budapest 1 kor., Simó Ferenc Budapest 3 kor., N. N. Budapest 1 kor., Korbachné Budapest 1 kor., Lipkai Gyula főmérnök Budapest 2 kor., Beretzky Béla gyógyszerész Budapest 2 kor., Ray Emma és Irén Gyöngyös 2 kor., özv. Horzsik Kálmánné Budapest 2 kor., dr. Pallay Sándor Budapest 2 kor.. Erdőss Hermanné Kolozsvár 2 kor., Lipkay Arthurné Budapest 4 kor.

112. Ajtay János Homorodalmás 367. és 25. sz. gyűjtőívén: Ajtay János unitárius lelkész 5 kor., Sándor Mózes földm. 10 K, Unitárius Egyházközség 100 K, Vajda Antal ig. tanító 2 K, Szabó Mihály pataki földm. 2 K, Horváth János alsó földm. 1 K, Sándor Mózes kerti földm. 40 f., Szabó Mihály Sándor földm. 4 K, Bodor István id. földm. 1 K, Papp Mihály földm. 1 K, Donáth Mózes (Gothárd) földm. 1 K, Szabó Mózes (Zsigm.) földm. 1 K, Baczó Mózes Orbán földm. 2 K, Szabi József (muszka) földm. 2 K.

Uj főgymnasium. Immár Székelykereszturon is új és teljes főgymnasium lesz, mert az 1915—16. tanévre a VIII-ik osztály is megnyílik. Üdvözöljük a székely kitartást, mely nemcsak a harctéren, hanem a közmivelődésben is kivívja, amit akar.

Székelykereszturon is konviktus fog lenni. Az E. K Tanács felhatalmazta az igazgatóságot, hogy munkába vegye ezt a régóta sóvárgott intézményt. Pap Mózes igazgató buzgósága ezt is megvalósítja a tanári kar támogatásával.

A németországi egyetemre kijelölte a Teologiai Intézet Csiky Gábor jeles lelkészjelöltet. Ha a béke helyreáll, akkor fogja megkezdeni tanulmányait.

Elhunytak. *Halmay Istvánné, Kádár Berta,* kinek házasságáról csak nemrégen emlékeztünk meg, őszinte mély fájdalmunkra elhunyt julius 23-án. Az élet nehéz próbáit hosszú életen át nagy kitartással, jó kedvvel kiállotta. A reá bizottakban mindhalálig hű volt s korai elhunytát a kolozsvári Vöröskereszt kórházban tiz hónapig nagy önfeláldozással végzett ápolói munka idézte elő. Mi, akik ismertük lelkesedő buzgalmát, őszinte fájdalommal sajnáljuk, hogy a családi élet nyugalmát nem élvezhette. — *Máté Béla* (lásd A mikatonáink rovatban). — *Özv. Pap Jánosné,* a kereszturi főgymnasium új épülete helyének tulajdonosa elhunyt junius 29-én rövid ideig tartó betegség után 80 éves korában. A nemesszivű úrinőt köztisztelet környékezte, minek jeléül a kereszturi gymnasium tanári kara alapitványt tett nevére. — Sulyos csapás szomorította meg dr. Mikó Lőrinc besztercei törv. birót és feleségét, Zsakó Arankát: Judit kis lányuk rövid hét lefolyása alatt, a tavaszi gyermekjárványoknak áldozatul esett. Az édes apát az északi harctéren érte a váratlan gyász híre A megrendült lelkű szülők fájdalmában, a jó barátok és ismerősök seregével, igaz részvéttel osztozunk s számukra Istentől vigasztalást kérünk. — *Dr. Kemény Gábor* tanár kis fia, Tordán, julius 24-én 2 éves korában meghalt, szülői mély bánatára.

Az E. M. E. köszönete. Szép kitüntetés érte kolozsvári kollégiumunk derék gépészét, *Andrássy* Ferencet, aki nagy buzgalommal és kiváló eredménnyel — több ezer darabbal — vett részt az Erdélyi Múzeum-Egyesület háborus levél- és tábori-lap gyűjteménye megalapításában és gyarapításában. Az E. M. E. választmánya meleghangú levélben köszönte meg buzgalmát, melyben többek közt a következőket irják:

„Nekünk az a célunk, hogy gyűjteményünkben e nagy kűzdelem résztvevői közül minél többnek állítsunk a jövendő számára háborús levelezésük megőrzésével emléket s e cél elérésére senki sem tett többet buzgó és értékes gyűjtésével, mint igen tisztelt Gépész úr.

Midőn ezt hálásan elismerjük, további szives és lelkes támogatását bizalommal kérve, egyszersmind eddigi gyűjtéséért egyesületünk nevében a legmelegebb köszönetünket fejezzük ki.“ Andrássy gyűjtését az E. M. E. részére nagy sikerrel tovább folytatja.

Háborus egyházi irodalom:

Birtha József: Háborus beszédek és imák ..... K —·50
Fülöp Béla: Bucsuztatók hadban elesettek felett .. „ 1·—
Kiss József: Egyházi beszédek világháboru idején.. „ 3·40
Lencz G.: Beszédek és imák háborui alkalmakra II. kötet..... „ 5·—
Lukácsy Imre: Imé hamar eljövök. Egyházi beszédek „ 1·80
Sós K.: Isten és haza mindenünk! Egyházi beszédek „ 1·20
Szappanos Gy.: Istenre bizom magamat. Egyházi beszédek ..... „ 3·—
Szentkirályi K.: Imádságok és beszédek háborus időben I. kötet K —·80; II. 1·—; III. ..... „ 2·—
Szüts L.: Egyházi beszédek háborus alkalmakra.... „ —·50
„ „ „ „ „ „ .... „ 1·20

Egyéb theologiai ujdonságok:

Bernát István: Az igazi élet felé ..... K 1·20
Kirner A. B.: Betegápoló lelkész munkája a világháboruban ..... „ —·50
Kiss G.: Uj magyarország és keresztyénség ..... „ 1·—
Lukácsy I.: Krisztus visszajövetele. Füzve 4·20; kötve „ 5·—
Dr. Szabó Aladár: Jézus élete. Füzve K 3·—; kötve „ 5·—
Ifj. Szabó Aladár: A boldogság feltételei. 6 elmélk. „ 1·—
Ifj. Victor János: Jézus önarcképei. 8 elmélkedés .. „ 2·—

Legujabb háborus imádságos könyvek:

Birtha J.: Őrangyal. Imakönyv katonák és itthonmaradottak számára..... K —·30
Keresztesi Károly: Ima, szükség s háboru idején .. „ —·25
Murányi J.: Szüntelen imádkozzatok! ..... „ —·20
Nagy: Ne félj, — csak higyj! ..... „ —·20

Világháboru pontos térképei à K 2·50.

Galicia, Olaszország, Szerbia, Franciaország, Oroszországban (Szibériában) levő hadifoglyok térk. K 1·—

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében
Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Nyomtatta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

Legújabb theologiai ujdonság!

Révész Imre: Dévay Biró Mátyás tanításai. Tanulmány a magy. prot. theologiai gondolkozás kezdeteiből ..... K 5·—

Egyéb theologiai ujdonságok:

Bernát István: Az igazi élet felé ..... K 1·20
Kirner A. B.: Betegápoló lelkész munkája a világháboruban ..... „ —·50
Kiss G.: Uj magyarország és keresztyénség ..... „ 1·—
Lukácsy I.: Krisztus visszajövetele. Füzve 4·20; kötve „ 5·—
Dr. Szabó Aladár: Jézus élete. Füzve K 3·—; kötve „ 5·—
Ifj. Szabó Aladár: A boldogság feltételei. 6 elmélk. „ 1·—
Ifj. Victor János: Jézus önarcképei. 8 elmélkedés .. „ 2·—

Háborus egyházi irodalom:

Birtha József: Háborus beszédek és imák ..... K —·50
Fülöp Béla: Bucsuztatók hadban elesettek felett .. „ 1·—
Kiss József: Egyházi beszédek világháboru idején.. „ 3·40
Lencz G.: Beszédek és imák háborui alkalmakra II. kötet..... „ 5·—
Lukácsy Imre: Imé hamar eljövök. Egyházi beszédek „ 1·80
Sós K.: Isten és haza mindenünk! Egyházi beszédek „ 1·20
Szappanos Gy.: Istenre bizom magamat. Egyházi beszédek ..... „ 3·—
Szentkirályi K.: Imádságok és beszédek háborus időben I. kötet K —·80; II. 1·—; III. ..... „ 2·—
Szüts L.: Egyházi beszédek háborus alkalmakra.... „ 1·20

Legujabb háborus imádságos könyvek:

Birtha J.: Őrangyal. Imakönyv katonák és itthonmaradottak számára..... K —·30
Keresztesi Károly: Ima, szükség s háboru idején .. „ —·25
Murányi J.: Szüntelen imádkozzatok! ..... „ —·20
Szappanos Gy.: Imádságok itthonmaradottak részére „ —·24

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Nyomtatta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 október. 10. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 169
A Dávid Ferenc Egylet XXXI-ik közgyülése 170
Ferencz József püspök 80. éve jubileumára 182
A mi katonáink 184
Haladás Petrozsényban *M.* . . . 188
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 189

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv., SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel **2 K** 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

Minden unitáriusnak szól, de aki az unitáriusokról akar szólni, az sem nélkülözheti ezt a könyvet: *Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután* Mert ebben meg van magyarázva az unitárius *vallás* eredete és fejlődése, az unitárius *egyház* jogi.a Ismerteti a vallás alapitóit, az egyház oszlopait. 400 esztendő nevezetes gondolatai és a négyszáz esztendő, a XIX-ik század értékes alkotásai, mint tiszta tükörből ragyognak vissza ránk ebből a könyvből. Irták legjobbjaink: Ferencz József püspök, báró id Daniel Gábor, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor v. b. t. t. főgondnokok, dr. Borbély Ferenc, dr. Borbély István, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, dr. Gál Kelemen, Kiss Sándor, Pap Mózes, Szinte Gábor, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Varga Dénes, Vári Albert, dr. Wendte Károly tanárok, lelkészek és Percelné Kozma Flóra. A 200 nagy 8-rét oldalra terjedő könyv ára 3 K., 5 példány postai költségét fizeti a kiadó Dávid Ferenc-Egylet.

Dávid Ferenc képes életrajza irta Pap Domokos. kiadta a Dávid Ferenc Egylet. A csinos kis mű könnyen áttekinthető szépen megirt életrajza a dévai mártirnak. Ára 50 fillér, postán küldve 58 f.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni, Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

Ha legalább 5-ön egyszerre rendelik meg s egy-egy koronát, összesen 5 koronát egyszerre beküldenek, az Unitárius Közlöny háborus számait egész évben egy csomagban egy névre megküldjük.

Az Unitárius Közlöny régi számaiból 12 drbot 40 fillérért, 100 darabot 2 koronáért küldünk meg.

Az Unitárius Közlöny ez évi 1. számát köszönettel veszszük azoktól, akik nélkülözhetik. Sziveskedjenek beküldeni.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 október 10. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 2 korona 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek. — Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

„*A mi katonáink*“ hire országot világot bejárt, mert nem kimélik drága véröket. Ki ne szeretné a magyar bakát s a magyar huszárt? Hiszen egy tíz idegennel ér föl. Hiszen ezekről csodás mesék keringenek. Nincs e hazának annyi babérja, a királynak annyi érdemrendje, a földnek annyi virága, a csernek annyi levele, a mennyivel érdeme szerint meglehetne jutalmazni a magyar katonát. Örvendünk hogy a Magyarországi Unitárius Egyház tekintélyes főtanácsa levélben kereste föl vitéz övéit és a szeretet meleg kézszorításával köszöntötte, bátorította őket. Vajha mindenikhez eljutna levele!

—

Kellemetlenséget mondani nem nehéz. Mindenkinek van gyönge oldala. Mindenkinek van olyan tárgya, olyan neve, olyan helye, a melyet ha csak lehet elkerül. Aki kellemetlen akar lenni, az szép simán, vagy alattomban szóba keríti hol ezt, hol azt. Jól esik a lelkének ha veszi észre, hogy pirul az áldozat. Az igazi művelt és becsületes lelkü ember nem úgy szokott elbánni „kedves barátjával,“ hogy ő is keményen oda mond neki, hanem kikerüli, más tárgyra tereli a beszédet. És mi a vége, az, hogy az ő „rossz máju“ barátja ráadásul azt hiszi, hogy még észre sem vette az „ügyetlen.“ Van a dologban bökkenő is, mert némely ember régi virtus szerint azt tartja: „szeget szeggel.“

—

A Dávid Ferenc Egylet XXXI-ik közgyülése.

Jegyzőkönyv

a Dávid Ferenc Egyletnek 1915 augusztus 28-án báró Petrichevich-Horváth Kálmán elnöklete alatt tartott közgyüléséről:

Jelen vannak: Ferencz Józsefné alelnök, dr. Boros György főtitkár, Vári Albertné, Győrfi István titkárok, báró Daniel Gábor, báró Daniel Gáborné, Ferencz József, Józan Miklós, Ébert Andrásné, dr. Boros Györgyné, Boros Irén, Boros Rózsika, Ürmösi Kálmán, Kiss Sándorné, Kiss Jenőné, Győrfi Istvánné, Iszlai Erzsike, Péter Ödönné, Vass Domokosné, Ürmösi Károlyné, Lőrinczi Dénesné, Lakatos Ferenc, Székely László, Benczédy Pálné, Graef Erzsike, Győrfi István (Homorodszentmárton), Péter János, Kovács Irma, dr. Pázsint Mihály, Ürmösi József, Pap László, Osváth Gábor, Pál Ferenc, Gál Mózes, Székely Kelemen, Adámosy Gábor, Kelemen István, Bedő Árpád, Mátyus Gergely, Bedő Miklós, Bálint Albert, dr. Demeter Attila, dr. Demeter Lőrinc, Kisgyörgy Imre, Kovács István, Kovács Kálmán, László Balázs, Csegezi Árpád, Kincses László, Kovács Lajos, Kiss Sándor, Ütő Lajos, Ütő Béla, Árkosi Tamás, Árkosi Tamásné, Kisgyörgy Sándor, Péter Sándor, Benczédy Pál, Kiss Károly, Szász Dénes, Keresztesi Dénes, Bárka József, Taar Géza, Ütő Lajos (Dombó), Orbán Lajos, Zoltán Sándor, Kelemen Lajos, Ajtay János, Lőrinczi Domokos, Zsigmond József, Bálint Ödön, Báró József egyleti tagok. Jegyzeit Győrfi István titkár.

1. Elnök következő beszéddel nyitja meg a gyülést:

Tisztelt hölgyeim és uraim! Nemsokára egy éve lesz annak, hogy itten találkoztunk. Már akkor megkezdődött a nagy háború, melynek árja magával ragad most is, szomorúsággal, de egyszer smind harci dicsőséggel borítva nemzetünk.

Lelkünk megtörik az áldozatok nagysága előtt, melyeket hazánknak hoznia kellett, ha végig tekint a sírok végtelen során, melyek népünk annyi hű fiának és ifjúságunk virágának tetemét takarják. Napról-napra bármerre tekintünk, látjuk a nyomorékok, végleg letöröttek és üdülők nagy tömegét, kik várják a harctérre való újra behívásukat. Mindenütt szülők, testvérek, jóbarátok, az egész társadalom keserve tárúl elönkbe, hol szorongó kebellel, lesújtó gondolatoktól terhelten kérdjük a gondviseléstől: mi van szeretetteinkkel? és nem kapunk rá megnyugtató választ. Aggodalmaink közepette, ennek hatása alatt okosságunk megtagadja a szolgálatot és fellázadunk a sors ellen, hogy ránk hozta e szörnyű háborút.

A magyar nők Budapesten, a régi képviselőházban tartott gyűlésükben, a pápa Rómában a béke mellett nyilatkoznak. És még hány ilyen nyilatkozat olvasható a lapok hasábjain.

Eljött azon idő, midőn az érdekeltség a tetőfokra hágott és kapkodjuk egymás kezéből a lapokat, újabb háborús hírek után keresve. Nincs Európában senki, ki ne érezné e szörnyű háború minden keservét. Ezeket tudva, gondosan megfontolva a következményeket mit tegyünk mi, kik akaratunk ellen és a végszükségtől hajtva fogtunk fegyvert, hogy hazánk határait a mindenfelől özönlő ellenségtől megvédjük — most — mikor ezekhez volt, régi barátunk és szövetségesünk Olaszország is csatlakozott? Oroszlán módjára álljunk hősiesen elébe minden megtámadásnak, amint azt eddig is tettük. Mi nem követhetjük a csüggedők és elkeseredettek táborát. Ép az ami lelki desperatióra vezet: fel kell rázzon minket, sarkaljon, hajtson előre újabb haditettek véghezvitelére. Válpontnál állunk. A választás nehéz, mert hazánk élete vagy halála felett kell döntenünk. De ép ezért, kritikus pillanatban csak egyet tehetünk: Nekünk folytatnunk kell a háborút. Mi nem köthetünk csak dicsőséges, érdekeinknek megfelelő békét, mely a jövő nemzedékek számára évtizedek sorára biztosítja a csendes, nyúgalmas életet helyrepótólja mindazon áldozatokat, melyeket a háború tőlünk megkívánt és e mellett képesekké tesz tartalékok gyűjthetésére anyagi és szellemi javakban, hazánk lakósainak támogatására, hogy hazánk felvirágozhassék és a jólét oly fokára emelkedjék, amilyen még nem volt. Lakósai pedig jogos önérzettel elmondhassák: Ez a mi új Magyarországunk, melyet őseink vérük hullatásával mutattak meg nekünk és a mi szorgalmunk és tevékenységünk jele a múlt.

Hogy ezen nagy háború végeredménye mi lesz: azt senki sem tudhatja, de bármikép lesz: Hozzád fordulunk, benned bizunk édes Istenem, magyarok Istene! Ki jóval bőségesen elláttad nemzetünket eddig is abban, hogy megtanítottál e történelmi nagy időben kitartani, tűrni, szenvedni tudni, ha arra szükség volt, ki bölcsességedben látod a mi igaz ügyünket és kérünk: tekints le magasságodból szeretettel nemzetünkre, add áldásodat ezentulra is katonáinkra, kik kemény csatákban az önfeláldozás és vitézség ragyogó példáit mutatják Galiciában, a Karszt fennsikjai és sziklái között, hogy tanulja ösmerni a világ a magyart a véres csaták térein, ép úgy, mint később, a háború lezajlásával, a csendes munka emberét, a kultur nemzetek között, mint a kultura egyenrangú tagját.

Ezen nagy időkben megható, fenséges szerepe van a vallásnak. Az ember a veszély perceiben, a halál szomszédságában magába tér. Átlátja, hogy Isten rendelkezik sorsunk, életünk felett hozzá folyamodik, védő szárnyait keresi. Adjuk meg nekik, akik kérik a vallás vigasztaló, bátorító erejét, imádságos könyvek kül-

désével és más módon. A D. F. E. vegye ki a maga részét ezen nemes munkából. Amig a háború tart, nincs méltóbb teendője: mint a háború által okozott sok nyomorúságnak, bajnak tőle telhető enyhítése, leküzdése.

A Dávid Ferenc-Egylet helybeli tagjainak sorából ez évben is kivette a halál a maga részét. Elhalt választmányunk érdemes buzgó, örökös alapító tagja Árkossy P. Lajos, ki minden gyülésünkön megjelent és munkásságát, ha szükség volt reá, készséggel rendelkezésünkre bocsátotta. Intő például, hogy kell és nemes dolog egyházunk részére, díjjazás nélkül is szolgálatokat teljesíteni. Indítványozom, hogy halála feletti fájdalmunkban jegyzőkönyvünkben kifejezést adjunk. Nemkülönben, hogy özvegyét is keressük fel résztvevő sorainkkal. Minek megszerkesztésével bizzuk meg főtitkár dr. Boros György urat.

Elvesztettük tagjaink közül dr. Barabás Ábel tanárt, ki irodalmi munkásságával, különösen Goethe munkáinak ösmertetésével és ez irányú kutatásaival tisztelté tevé nevét a német irodalomban is. Korai halála felett, mely vesztesége egyszersmid a magyar hirlapirodalomnak és a mi főiskolánknak, adjunk kifejezést jegyzőkönyvünkben és nejének irásban.

Sinczky Juliánnát, ki egyletünknek buzgó munkálkodó tagja volt. Érdemeiről emlékezzünk meg jegyzőkönyvünkben.

A távol levők közül meghalt id. Daniel Gábor tiszt. főgondnokunk, ki bár egyleti ügyeinkben távol léve nem vehetett részt, mindig figyelemmel kisérte egyletünk életét és örült, ha jót hallott rólunk. Halála felett részvétünket fejezzük ki jegyzőkönyvünkben és családjával — mivel bizzuk meg dr. Boros György főtitkár urat.

A D. F. E. pénzügyi állásának megvizsgálására felkértem egyházi pénztárnok Hadházy Sándor és Kovács Kálmán tanár urakat, kik azt készséggel teljesitették és jelentésüket nekem beadták. Ezen jelentést választmányunk javaslatával beterjesztem határozathozatal végett.

A gyülést megnyitom. Kérem a főtitkár urat jelentése felolvasására.

> Nagy Béla tagtárs indítványára gyülés ugy határoz, hogy a tartalmas és melegszavú elnöki megnyitót, egész terjedelmében jegyzőkönyvbe iktatja.

2. Dr. Boros György főtitkár felolvassa évi jelentését:

Egyleti életünk kilenc hónapos esztendejéről, mivel számoljunk be, ha nem azzal, hogy nem lelte honát a hazában. Elvonúltak legjobbjaink a vérmezőkre és az itthon maradottak zokogó ajakkal imádkoztak: uram fordítsd el a pusztító veszélyt innen. Ez a díszes terem, hol gyüléseinket szoktuk tartani csonkult,

bénült, beteg katonák imádkozó és hetenként egyszer s még kétszer is, szórakozó helye volt. Amikor mi felolvasásainkat szoktuk tartani a téli délutánokon, a Kárpátok havastetőin az ellenség vad zsivajja riasztotta föl barlangjából a vadat, a csattogó hideg és bömbölő ágyú pusztitotta vitézeink életét s majdnem naponta, sőt óránként jött a riasztó hír, hogy nyakunkon a muszka hada.

Mit tehettünk volna többet a mi hatalmunkban állhatott: fokoztuk az erkölcsi bátorságot, tápláltuk a hitet. Vigasztalóul is, de hogy a nemzet őrei megláthassák, mi részt vettünk a nagy honvédelemben. „A mi katonáink"-nak szenteltük lapunkat az Unitárius Közlönyt. Az elhunyt hősöket elsirattuk, a bánatos szíveket vigasztaltuk, a sebesült és beteg harcosokat búzditottuk. Máris nagy és gazdag csarnoka van, a mi vitézeink seregének lapjainkon. Számuk ma a 10.000 felé közeledik, mi még csak százakról tudtunk megemlékezni, de folytatjuk a krónikát közeli és távoli tagtársaink segítségével. Azt tapasztaltuk, hogy jótékonyan hatott eljárásunk.

Ezzel szoros kapcsolatban állott lapunknak kórházakba, harctérre ingyen szétküldése. Több százat osztottunk ki. A kegyetlen háború máris nagyon sok jelesünktől fosztott meg. Számuk több a 200-nál.

Részt vettünk egyházunk főpásztorának a Dávid Ferenc emlék-alap segítségével készitett *imádságos könyvecskéje* munkájában, terjesztésében. Egyházunk főhatósága tevékenységünket és azt a nagy veszteséget, amely tagtársaink hadbavonulásával a tagok apadásában ért, méltányolta és 500 koronával segélyezte pénztárunkat.

Örömmel emlitjük meg e helyen, hogy a húsvét előtti vasárnap délutánokon, mint a megelőző évben is, hatszor istentisztelet tartatott, amit, az akkor már csillapult veszedelem dísz'ermünkben lehetővé tett, s amit mi örömmel láttunk, mert közönségünket összehozta a mi délutánjaink helyére.

A *Nők Szövetsége* kedves munkát végezett. A lókodi egyházközségnek majdnem 100 kor. értékű úrvacsorai poharat ajándékozott. Sajnálattal vette, hogy pontos pénztárnoka Gyöngyössy Ibolyka kisasszony Kolozsvárról eltávozott és a pénztárnokságról lemondott.

Budapesten a mi szomorú, de erős lelkü Percelnénk és Buzogány Anna vezetése alatt az unitárius leányok értékes munkát végeztek hadbavonult katonáinknak téli fölszerelésére. Ezt örömmel tapasztaltuk kolozsvári nőtagtársainknál is. A férfiak, kik itthon maradtak, kivették részöket az áldozásból.

Ezzel kapcsolatban emlitjük meg, hogy egyik buzgó tagtársunk magára vállalta egy olyan árva gyermek fölnevelését, akinek atyja a háborúban meghalt. Erre fölhivtuk lapunk olvasói figyelmét. Ezen a helyen is szóvátesszük, hogy a nemes lelkü hazafias

ajánlat egy fiu egész ellátására szól. Tagtársainknak legyen gondjuk a szükségben szenvedő árvákra s értesitsék főtitkárunkat.

Választmányunkat ebben az évben nagyobb csapás érte mint valaha. Három kedves és munkás tagja hunyt el: dr. Barabás Ábel, Árkossy Lajos és Sincki Julia. Még sajog a seb, melyet csak közelebbről és mindenik váratlanul ejtett szeretetet érező keblünkben. Minden munkánkban kész, tevékeny és lelkes résztvevők voltak. Lapunkban ismertettük jeles érdemeiket. Ez alkalommal veszünk búcsut tőlük.

Tagtársaink sorát sok helyen meggyérítette a halál. Tiszteleti elnökünk, örökös alapitónk id. báró *Daniel Gábor*, egyházunk nesztor-főgondnoka, minden munkánknak lelkes figyelője, méltatója, a nemes gondolkozású nagy férfiu, késő vénségében szép életéhez méltó csöndességgel elaludott. Főtitkárunk boldognak érezte magát, hogy budapesti temetésén az Egyház és egyletünk nevében búcsut vehetett a feledhetlen jó és igaz embertől. *Demeter Dénes* udvarhelyi fiókegyletünk elnöke, a jó tollu iró, buzgó vezetője legtevékenyebb körünknek, aránylag ifjú korban üresen hagyta azt a széket, amelyet sok éven át oly hiven töltött be. Kiss Aladár hévizi lelkész is a mienk volt állandó szolgálatra hiveiért és a szép célért.

Vajh támad-é ki helyöket méltóan betöltheti!

Tevékenységünkben nem lankadtunk a hol alkalom kínálkozott. Az Unitárius Közlönyt számonként 2 fillérért ajánlottuk föl. A *konfirmációi emlékből* kiküldöttünk: 346 pld-t. A Dávid Ferenc életrajzból is volt forgalom, 128 pld-t eladtunk.

A fiókegyletek is sinylették a súlyos helyzetet. Mind a mellett hogy a tevékenység, különösen pedig a gyűlés-tartás lehetetlen volt, választmányunk elvárta volna, hogy a tényeknek megfelelő jelentést és a valóságot mutató pénztári eredményt küldjék be. Ezt választmányunk pótlólag elvárja.

A keresztúri fiók-egylet jelentéséből örömmel értesült választmányunk, hogy egy nagyon jól sikerült közgyűlést tarthatott. Pap Mózes elnököt és Katona Ferenc titkárt illeti az elismerés a buzgó közreműködők mellett. Hadikölcsönt jegyzett 600 K-t, takarékbetétje 151 K 15 f., Sándor János-alap 252 K 23 fillér.

Az udvarhelyi kör megtette jelentését, melynek kiemelkedő pontja buzgó elnökének Demeter Dénes lelkésznek a halála. Gyűlést nem tarthatott s az elnöki utódot sem kapta még meg. Számadása szerint pénzvagyona 1533 K 77 f.

A kolozsi fiók-egylet Kiss Sándorné elnöklete alatt igen sikeres munkásságot fejtett ki, a minek a mai nehéz viszonyok között a hívek nagy hasznát vették.

Az aranyostordai körben a működés a viszonyok szerint az egyházközségekben folyt.

Választmányunk kéri a fiók-egyletek vezető tagjait, hogy az

egyesületi életet ápolják, mert arra sohasem volt nagyobb szükségök a tagoknak és hozzátartozóiknak.

A közgyülés Kiss Sándor tagtárs indítványára a titkári jelentést tudomásul veszi s dr. Boros Györgynek, valamint a választmánynak elismerő köszönetet nyilvánít.

3. Gálfi Lőrinc beszámol az egylet vagyoni állapotáról, kérve jelentésének tudomásul vételét és az évi számadás terhe alóli felmentetését:

Tisztelt Közgyülés!

Pénztárnoki jelentésemet a következőkben teszem meg: Egyleti évünk csak kilenc hónapra terjedt, mig a megelőző tizenháromra. Ezért számadásunkban is kisebb számok szerepelnek a lefolyt évben. Összes bevételünk volt 23.816 K. 68 fill., melyből 18.814 K. 67 fill. a megelőző évről hozatott át. Igy az évi bevétel 5.002 K. és 1 fill. lenne. Minthogy azonban ez összegből is 2050 K. csak könyvelési tétel, valódi és tényleges bevételünk 2952 K. 01 fill. volt a mult évi 4569 K. 61 fillérrel szemben.

Kiadásaink a könyvelési tételeken kivül 1726 K. 30 fill.

Az egyletnek pénztári könyvén levő vagyona 20346 K. 88 f. amelyben 9000 K. névértékü értékpapiros is benne van. Ebből tőkésitett alap a mult évi közgyülés határozata szerint 15786 K. Választmányunk ajánlja, hogy alapszabályaink rendelkezéseinek megfelelően a jelen közgyülés határozatából tőkésíttessék még 410 K. befizetett alapítói díj és az évi jövedelem öt százaléka gyanánt 127 K.; összesen tehát 537 K. Ez ajánlat elfogadása esetén tőkésített alapjaink a következők lesznek:

1. Brassai alap	400 K.
2. Hajós János alap	200 „
3. Persely alap	2100 „
4. Nőkvilága alap	2200 „
5. Pek Emil Ágost alap	100 „
6. Házi alap	11.323 „
Összesen . . .	16.323 K.

Bevételeink részletei a következők voltak:

Rendes tagok díjai	422.80 K; a	megelőző	évben volt	527.20 K
Előfizetők díjai	319.78 „; a	„	„	„	265.96 „
Fiók egyletek díjai	408.60 „; a	„	„	„	380.40 „
Nyomtatványokból	133.72 „; a	„	„	„	143.58 „
Kamatokból	449.35 „; a	„	„	„	395.32 „
Ajándékokból	107.70 „; a	„	„	„	402.20 „
Segélyekből	500.— „; a	„	„	„	712.95 „

Délutánok jövedelméből	—.— K;	a megelőző évben volt	502.— K
Alapítói díjakból	410.— „;	a „ „ „	1040.— „
A budapesti DFE. tagdíjai	200.— „;	a „ „ „	200.— „
Összesen	2952.01 K;	a megelőző évben volt	4569.61 K

Segély cimen azon 500 K. szerepel, amelyet az E. K Tanács adott egyesületünknek a folyó évben.

Kiadásaink részletei a következők voltak:

Az U. K. költségei	1337.50 K;	a megelőző évben	2207.62 K
Ügykezelés	26.80 K;	a „ „	32.09 „
Misszió	10.— „	a „ „	71.— „
Tiszteletdíjak	352.— „	a „ „	280.— „
Összesen	1726.30 K;	a megelőző évben	2590.71 K

A fiókegyletek járulékai bevételünkhöz a következők voltak:

Aranyostordaköri fiókegylet	73·20 K;	a megelőző évben volt	60·— K
Felsőfehérköri „	—·— „;	a „ „ „	4·80 „
Fogarasi „	—·— „;	a „ „ „	32·80 „
Háromszékköri „	76·80 „;	a „ „ „	67·20 „
Kereszturköri „	26 40 „;	a „ „ „	27·60 „
Kolozsi „	—·— „;	a „ „ „	32·— „
Küküllőköri „	37·20 „;	a „ „ „	—·— „
Marosköri „	35·40 „;	a „ „ „	25·20 „
Nagyszebeni „	24·— „;	a „ „ „	—·— „
Udvarhelyköri „	135·60 „;	a „ „ „	130·80 K
Összesen	408.60 K;	a megelőző évben volt	380·40 K

Tisztelettel kérem, hogy jelentésem tudomásul vétele után engem a lefolyt év számadásának terhe alól felmenteni szíveskedjenek.

Kolozsvár, 1915. augusztus hó 21-én.

Gálfi Lőrinc
pénztárnok.

Főtitkár jelenti, hogy az elnök úr fölkérésére Hadházy Sándor és Tarcsafalvi Albert választmányi tagok a pénztárt évköben megvizsgálták, jelentésöket irásban beadták, mit a választmány tárgyalt és javaslataik fölött tanácskozni fog.

Jelenti, hogy a számadást megvizsgálták és elfogadásra ajánlják.

Közgyülés a Választmány ajánlatára pénztárnok jelentését tudomásul veszi s neki a felmentést a szokott fenntartással megadja. Egyben fölhívja a Választmányt, hogy a pénztárkezelés módozatairól a pénztárvizsgálók javaslata figyelembe vételével tegyen a jövő közgyülésre előterjesztést.

4. A kilépő és halálozás következtében megüresedett választmányi tagsági helyekre,

közgyűlés a választmány ajánlatára megválasztja 1916—18 évekre: dr. Lehman Róbertné, Pákey Lajosné, Graef Antalné, Végh Mihályné, Zsakó Istvánné, dr. Gál Kelemen, Pálfi Márton, Páll Ferenc, dr. Tóth György, Vári Albert volt választm. tagokat és dr. Várady Aurél, Sándor János egyl. tagokat.

5. Főtitkár bejelenti, hogy dr. Ferenczi Géza egyleti tag 100 K-val belépett az örökös alapitó tagok közé, Székely László ny. lelkész a korábban 99- és 100-iknak igért 200 K alapító díját Ferencz József püspök 80 évi júbileuma emlékére most már leteszi, báró dr. Daniel Gábor a Ferencz József püspök jubileumi emlékhez 100 koronával hozzájárúl és ezzel beléptek az Egylet örökös alapító tagjai közé.

Közgyűlés örömmel üdvözli új alapító tagjait.

6. Felolvas Ébert András székelyderzsi lelkész:

Mélyen Tisztelt Közgyülés!

A mostan fólyó nagy háborúval kapcsolatban bátorkodom néhány eszmét kiragadni és azokat röviden egyházi és egyleti életünkre vonatkoztatni.

Ez a háború hatalmas tanúlságokat nyújt az egész emberiségnek és azt hiszem, hogy egy évtized irodalmi munkája sem lesz elég a háború nyújtotta tanúlságok szakszerű megismertetésére, fejtegetésére és a közéletre való alkalmazására.

Ezt azért bocsátom előre, hogy a tanúlságok nagy terjedelménél fogva e rövid előadásom keretében teljességre nem is törekedhettem.

Hogy mégis erre a tárgyra bátorkodom a Mélyen Tisztelt Közgyűlés figyelmét felhívni, onnan van, mert lépten-nyomon tapasztalhatjuk, hogy valami csodálatos átalakúlás történt velünk 1 év óta, amióta egy éretlen gyerek halálthozó golyója jelt adott a nagy viharra, amilyent a világ még nem látott. S országok, népek léte lett föltéve a véres kockára, melynek váltakozó forgását lélegzetfojtva lesi mindenki.

Ma már úgyszólván semmi sem érdekel minket, csak a háború, az a véres elszámolás, amelyet teljes fegyverzettel végzünk a teljes győzelemig. A tudás már rég eldobta lombikját, fóliánsait por lepte meg, mert tudja jól, érzi mindenki, hogy az egész világ új átalakulások előtt áll, új lehetőségek felé törtet.

Ma, mikor elmentek az apák, a fiú és könnyes asszonyok fájó tekintete néz a csatamező felé, ma amikor mély csönd borult a tudós, a politikai világra s az emberek hallgatnak, csak az ágyúk, meg a puskák vitatkoznak, mi rendíthetetlen bizalommal hihetünk a jövendőben. Mert új élet, új reménység fog ránk köszönteni. S ezért új munkakedvvel kell majd lépnünk az új élet mesgyéjére is.

Ne gondoljuk, hogy ez a háború nyom nélkül fog elröpülni fejünk felett. Egy ilyen, az egész világot, szivet és lelket foglalkoztató nagy esemény, amely a maga borzalmasságában is fenséges, egy ilyen nagy tömegmozgalom, tömeghatásokat fog előidézni. Vajjon nem-e a tömeg hatása alatt állunk már is? Nem-e úgy érzünk, úgy gondolkozunk mint a nagy tömeg, azok a vágyaink, azok a kilátásaink mint a nagy tömegé. Sziveink összeölelkeztek, karjaink egymásba fonódtak és bizonyos szent egységgel haladtunk az idők rohanó árjával a jövő felé.

Hogy milyen lesz az a jövő, ki mondhatná azt meg? amikor sok-sok tudományos megállapítás csődöt mondott és a régi igazságok helyett újak támadtak, amikor régi, évszázados értékek pórba omlottak és új értékek támadtak minden téren. Nem, a közvetlen jövőt nem ismerjük. Csak sejtjük, hogy a küzdelem és gyász után a megértés, a jobb élet ideje következik. Szivünk óhajtja és lelkünk súgja, hogy a szeretet, a megértés ideje fog elkövetkezni s az egy táborba forrasztja az egész országot, az egész világot.

De bármit hoz is számunkra az idők keservesen vajudó méhe, annyi bizonyos, hogy arra rá kell készülnünk. Rá kell készülnünk annál is inkább, mert mint Jézus evangéliumának vallói, Dávid Ferenc örökének birtokosai, a szent eszmét, a fenséges elveket diadalra kell juttatnunk az új élet hajnalhasadásán. Erre pedig e háborúból leszűrt tanulságok fognak ösztönözni és lelkesíteni.

Bizonyos, hogy a háborúnak a mindenség nagy háztartásában kell hogy valami értelme, valami célja legyen. Azon sok problema közül, melyet fölvetett, talán a legérdekesebb, a legizgatóbb és a jövő generációkra talán a legtermékenyitőbb: az ember problemája. Nemcsak azért, mert sok-sok ember érték pusztult el, aminek pótlása sok fejtörést fog okozni a nemzetgazdászoknak, ép úgy mint minden társadalmi szervezetnek; hanem főképen azért, mert az embert olyan oldalról mutatta be, amilyennek eddig még nem ismertük. Bemutatta őt mérhetetlen lelki erejében, bámulatos kitartásában, az acélt is felülmúló szívósságában. Az egyszerű földmives ép úgy, mint a kávéházi törzsvendég, az attléta ép úgy, mint az elkényeztetett piperkőc, levetették magukról a mesterségesen ráaggatott cifraságokat, az egymástól megkülönböztető válaszfalalkotó cicomát és úrrá lett lelkükön egy hatalmas érzés, amely eltölté szivüket, az érzés, hogy ők egyformán embe

rek, egymással testvérek. Eddig nem ismertek egymásra, de most rátaláltak egymásra, az ember az emberre.

Óh mennyire kell örvendeznünk e ténynek, amely fölér egy világ megváltással, ha az embereknek ezen egymáshoz való közeledését nem a szorult helyzet és a kényszer, hanem mélyebben fekvő lelki okok idézték elő. Óh akkor az Ige testté lett, a kereszténység végre valahára diadalt aratható és kifejtheti azon áldásos működését, amelyet hatalmi önkény és emberi önzés már csirájában elfojtott.

De mennyire kell örvendenünk éppen nekünk, egy Jézus, egy Dávid Ferenc tanítványainak, kik évszázados ármány és hallatlan üldözések és elnyomatások dacára is tőrhetetlen akaraterővel hirdettük az embert, annak értékét, kik nem az embereket egymástól elválasztó, egymásra uszító dogmák ingadozó talajára épitettük hitrendszerünket, hanem az emberre, annak lelkivilágára.

Az isteni Gondviselés megőrizte a szikrát, s talán most jött el annak az ideje, hogy lángra, lelkesedésre gyujtsa az emberi sziveket, hogy annak fényénél ismerjék meg egymást az emberek a testvérek.

E reménynek e vallásos megujhodásnak hatalmas világát láthatjuk abban a fényben, hogy az emberiség mint egy test egy lélek áll az események homlokterében és nem képzelhető el akadály, mely útjában feltartóztathatná, nem képzelhető oly erő sem, mely a háború előtti medrébe visszaszorithatná.

Ily körülmények között a háború a sok érték elpusztitása mellett is áldást terjeszt az emberiségre és a romokon új élet indulhat meg.

Nemcsak egyházunk szellemi életére fog remélhetőleg nagy hatást gyakorolni ez a háboru, hanem annak gyakorlati mindennapi életére is bő tanulságokat nyújthat, amelyek egy reflektor initenzitásával rávilágithatnak olyan körülményekre, amelyeket eddig talán kevésbbé mérlegeltünk.

E háboruban a küzdők és a háboru mögött a szenvedők, mintegy tömör falán veszik ki részüket. Elnémultak a párttusák a kasztok válaszfalai leomoltak, a különböző felekezetek surlódásai megszüntek és a hazánkban élő nemzetiségek békejobbjukat nyújtották. Egy magasztos, egységes gondolat összeforrasztotta a sziveket.

Egyházi életünkben is, amikor Jézus eszméit, Dávid Ferencz örökét akarjuk diadalra juttatni, ugyanannak az elvnek kell érvényesülnie. Annak az egységes gondolatnak, hogy eszméink diadaláért ha kell mindent feláldozunk, minden kicsinyes szempontot félre teszünk, ha a szent ügy szeretete úgy kivánja, inkább önmagunkat tagadjuk meg, csak győzzünk. Ezt a példát szolgáltatják nekünk küzdő hős csapataink.

Igaz, hogy egyházkormányzatunkban nincs meg az a szer-

vezettség, amelyet a hadseregnél látunk. De míg itt a hatalom és a nyomában járó fegyelem, tartja féken az egyesek külömbözéseit, egyházi életünkben a szeretet és a nyomában járó testvériesség tartja össze a küzdő csapatot. A fegyelem félelmen alapul és ideig-óráig tartja össze a tömeget, míg a szeretet a lelki erők harmóniá jában székel és mély lelki összeforrasztást eszközöl. Nyilvánvaló ebből, hogy aki a szeretet ellen vét, mily haszontalan tagja egy-házunknak, mert annak létalapját igyekszik — akarva vagy nem akarva — megsemmisíteni.

Ez a háború még valamire fölhívja figyelmüket. A háború elején, amikor úgy szólván minden hétre jutott egy-egy hadüzenet és a népek vezetői gyülöletet szítottak ellenünk, amikor felsorakozott ellenünk szinte a félvilág és végpusztulással fenyegették ezt a vérrel szerzett 1000 éves szép hazánkat — ha akkor kishitüség szállt volna meg bennünket, ha akkor hallgattunk volna a mindig aggodalmaskodókra, a mindenben kétkedőkre, ma már idegen járom alatt nyögnénk és szétdarabolták volna országunkat. De hála Istennek, a magyar és német faj évezredes szívósságát nem vesztette el, felvette a sok oldalról ellene indított harcot és bátor lelkülettel, acélidegekkel vívja még most is, ellenségeink rémületére és kijózanítására. Ha hozzá vesszük ehhez azt a nagy lelkesedést, amely Hamburgtól—Brassóig végigzúgott Középeurópán és látjuk a tudós felkészülést, amellyel ellenségeink országában operálnak, fölállíthatjuk a mérleget: Nem a túlerő dönti el valamely harcnak a kimenetelét, hanem a bátorsággal párosult lelkesedés, amelyet a tudományos készültség támogat és elősegít.

Az eszmék harcában sem áll másként. S ha valaki nem akarja elfogadni ezt a tételt, legyen elég Jézus és tanítványai, vagy D. F. példájára hivatkozni. Bizonyára semmi hatással sem lett volna korára Jézus, vagy követője D. F., ha lelkükben nem székelt volna a bátorság mellett a lelkesedésnek az a szent tüze, amelynek eleven példáit napjainkban mindenütt láthatjuk. Ez a 3 tényező: a bátorság, a lelkesedés és a tudományos felkészültség biztosítja a sikert a mi részünkre ebben a nagy világfelfordulásban, diadalra juttatta Jézus elveit és eszméit és ez a 3 tényező szebb és fényesebb jövővel biztat egyházi terén is.

Úgy gondolom, hogy e 3 tényezőből egy sem maradhat el. Mert ha nincs bátorság, nincs kezdeményezési vágy sem, nincs meg az ellentálló képesség az ellenséggel szemben; ha pedig meg van a bátorság, de hiányzik a lelkesedés, akkor hasonlatos ez az állapot ahhoz, amikor látunk virágot, de szaga nincs, látunk testet, de élet nincs benne. A lelkesedés füti az egész szervezetet, ez ösztönöz, ez sarkal. De mit érne ez a kettő is, ha nem járulna hozzá a tudományos felkészültség, amely a lelkesedés tüzében megifjodott bátor lelket vezérli, botlásoktól megóvja. Oh hány lelkes és bátor eszmei harcos botlott el, mert hiányzott neki a

megfelelő körültekintés, az alaposabb felkészültség. S hány értékes egyén pusztult el ebben a háboruban is, mert a bátorság és lelkesedés mellől hiányzott a megfelelő körültekintés, a helyzet alaposabb ismerete.

Tisztelem a bátor és lelkes embereket, de ha ezekhez nem járul a készültség, fanatikussá válnak. A fanatikus emberek pedig mindennek kerékkötői. Mert helyes alapból bátor lélekkel indulnak neki és a neki indulásban meg van a lelkesedés is, szinte fölös mennyiségben, de nem veszik észre, hogy bizonyos ponton túl, egyedül haladnak, teljesen el vannak szigetelve. S a maguk alkotta szigeten, eltávolodva az alaptól, elpusztulnak.

Minden honfikebel megnyugvással tekinthet e háborura, az abban résztvevőkre, mert abban, mint közönségesen mondai szokták, minden úgy megy, mint a karikacsapás. A főhadiszálláson, a tulajdonképeni központban, megnyomnak egy gombot és nyomban végrehajtják a legszélsőbb lövészárokban is a parancsnok akaratát. Szerencsénkre nem hallottunk renitenskedőkről. Meg van a kölcsönös megbecsülés a gyönyörü hármonia a fő és annak tagjai között. Egyházi életünkben sem mehet az másképpen, föltéve hogy komolyan előbbre akarjuk vinni az eszmét, amelyre kirendelt minket Isten.

A háború, sajnos, vértengerbe fullasztja a világot s a benne résztvevők néhány %-ában a háború utánra is megmaradhat valami ebből az emberi ösztönök legalacsonyabbikából. Ha hozzávesszük, hogy ami életben maradt hőseink nem részesültek sem egyházilag, sem társadalmilag a kellő gondozásban és 1 év alatt sok mindenféle szokás rájuk ragadhatott, amely népünk szellemi és anyagi boldogulásának gátat vethetne, világos, hogy a háború után hazatérő véreinket különös gondozás alá kell vennünk. Annyira fontosnak és szükségesnek látszik az, hogy annak bővebbi megbeszélésére meg kellene nyitanunk egyh. lapjainkat.

A háború fölkeltette az emberekben a részvét érzetét, az irgalmasságot és míg egyrészt az önzés egyik-másik részen a tetőpontra hágott, másrészt az önfeláldozó áldozatkészség soha nem ismert mértéket ölelt fel. Mind olyan értékek csak, amelyeket kamatoztatni kell.

*

Az égi villám, ahova lecsap, pusztít és rombol, de az emberi értelem korlátok közé szorította s az az erő, most átalakulva az embereknek mérhetetlen javára van, hajtja a dinamót, elvisz egyik helyről a másikra, sőt még szavainkat is messze röpíti, elfogja még sóhajunkat is, ismeretlen országrészekbe. Tartom annyira értelmesnek az egész emberiséget, hogy azt az erőt, amely most a háboruban pusztítva végigrombol sok értéket, nem fogja elveszni hagyni, hanem átalakítja, hogy legyen így a társadalom boldogságának, egyházunk szebb jövőjének minél biztosabb záloga.

Most ugyan még ágyuk dörögnek messze tőlünk, de egyszer eljön a béke még. Az a béke, amelynek forrása a szeretet. Most még a fojtott bánat vérrel itatja a história lapjait, de eljön a szebb kor, a jövendő, amelynek előkészítésén, amelynek valóraváltásán fogjunk egymással testvéri kezet.

Közgyűlés az aktuális tárgyú hangulatos felolvasást nagy tetszéssel hallgatja meg és felolvasónak elismerését fejezi ki

Elnöki bezáró: Köszönöm az egylet nevében, ki nekünk előadásával élvezetet, tanulságot szerzett. Továbbá köszönöm mindnyájuknak, kik itten voltak azt, hogy eljöttek. Ezzel is megmutattuk, hogy nálunk a társadalmi élet minden terén a munkásság azok részéről, kik hazánk nagy csatatéri küzdelmeiben nem vehetnek részt, nem szünt meg és ez által kivánnak hazánknak szolgálni.

A jövő évben szerencsésebb körülmények közötti viszontlátás reményével a gyűlést bezárom.

(Kmf.)

Petrichevich H. Kálmán
elnök s. k.

Győrfi István
titkár s. k.

—

A közgyűlés végén a vak katonák részére perselygyűjtés volt. A begyült 44 K 24 fillért a főtiikár beküldötte „Az Est“ szerkesztőségéhez.

Ferencz József püspök 80. éve jubileumára.

A főt. püspök urat a közelebbi Főtanács szépen, meghatóan ünnepelte. A világi és egyházi férfiak képviselői báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok és dr. Boros György főjegyző köszöntötték a Főtanácson. E beszédek valamint a püspök úr válasza a főtanácsi jegyzőkönyvben rövid idő alatt megfognak jelenni. Köszöntötte az erdélyi református egyház küldöttsége dr Kenessey Béla püspök és gróf Bethlen Ödön főispán, gondnok vezetése alatt. Üdvözölte gróf Tisza István miniszterelnök és a vall. és közokt. miniszter, aki közölte király Ő felsége magas kitüntetését a Ferencz József-rend lovagkeresztjével. A magán emberek tisztelői sorozata hosszú és gazdag. Ebből két verses köszöntőt olvasóinknak bemutatunk. Egy hosszú vers jött Nemo-tól a közebédre, de elkésett.

ÁLDÁSOS ÉLET.

Nyolcvan évet élni a földi világon,
Hatvan évet ebből palásttal a vállon;
Meg nem öregedni szívben és lélekben
Ki élhet ma Nálad Főpásztor, itt szebben?
Még haladsz az uton, melyen elindultál,
Kisér a szeretet, elszárnyaló zsoltár.
Csüggedő megállit, Te megvigasztalod,
Ha könnyezőt találsz, könnyét felszárítod
S hirdeted az igét, — a bűnös világot,
Fennkölt gondolattal, szavaddal megváltod;
Ma is apostola vagy földön az égnek:
Szeressen tovább is az „Egy Isten" — Téged!

Felszeghy Desső.

KÖSZÖNTŐ.

Hol is kezdjem már el
Sorjában a rendet?
Midőn ***Ferencz József***
Ad ***Ferencz Józsefnek***
Ferencz József-rendet.

Éltesse az Isten
Azt is, aki adta,
Áldja meg az Isten
Azt is aki kapta.
Legyen az a rendjel
Elavult és rozsdás,
Midőn ***e kettőről***
Szomorú jelentőt
Hoz hozzánk a postás.

Éljen Ferencz József
Az első s második;
Éljen addig, míg
A római pápa
Meg nem házasodik.
Éljenek hazánkért
S a hitért sokáig,
Míg a Veres-tenger
Ki nem szárad egész
Fenékig, — bokáig!

Lovassy Andor.



— Tudósitások a nagy világháboruban résztvevőkről. —

A Magyarországi Unitárius Egyházi Főtanács levele katonáinkhoz.

Üdv az olvasónak!

Szeretett Atyánkfia
és mindazok, kikhez jelen irásunk eljut!

Mi, a Magyarországi Unitárius Egyház Főtanácsának képviselői és megbizottjai, szeretetünk galambszárnyain szeretnénk hozzátok szállni. Szeretnők boldogitó öröm érzéssel tölteni meg sziveteket, szeretnők fölajzani bátorságtok nyilait, hogy hamar és gyorsan végezzétek el a haza védelmében és megmentésében rátok bizott nagy föladatokat, hogy ezután térhessetek vissza tűzhelyetekhez, szerető hitrokon testvéreitekhez.

Örömmel hozzuk értéstökre, hogy Egyházunk Főtanácsa megtartotta évi gyülését aug. 29. 30-ik napján igen tekintélyes számu tagja jelenlétében. Fájdalmas érzésekkel eltelve iktattuk jegyzőkönyvünkbe azt a lejutóan szomoru tényt, hogy az ellenségeink sokaságától ránk zúditott háboru még mindig nagy hevességgel tart és folytatja embertelen emberirtását, kincs- és vagyonpusztitását.

Sajnálattal jegyeztük föl, hogy most már másodizben kellett nélkülöznünk tanácskozásaink rendjén kedves egyháztanácsos tagtársainkat: Lőrinczi Dénes egyházköri f. ü. gondnokot, honvédaltábornagy, Márkos Albert, Pálfi Márton, Péter Lajos, dr. árkosi Kiss Ernő, Gálfi Zsigmond tanár, dr. Elekes Dénes, dr. Gáll

Zsigmond, dr. Lukácsi József, Major Sándor, báró Dániel Lajos, Pap Domokos, dr. Ferencz József egyháztanácsos afiait, akiknek nagyobb része már egy événél több ideje veszen részt Őfelsége, dicsőségesen uralkodó ősz királyunk, hivására, részint a csatatéreken, részint másnemü, idegfeszitő, nehéz katonai szolgálatban. Közülök már többen sulyos sebekben, betegségben, vagy fogságban szenvedtek, szenvednek és e miatt főtanácsi gyüléseinken nem vehettek részt.

Egyházi Főtanácsunk a főtiszt. püspökünk jelentéséből meghatottsággal értesült, hogy egyházközségeinkből s az ország különböző helyeiről, a lélekszám arányát tulhaladja a háboruban résztvevő és hősies harcokban részint már elesett hiveink, tanuló ifjaink száma.

Megnyugvással vette tudomásul, hogy a főtiszt. püspök ur tanáraink segitségével, gondoskodott a katonák és otthonmaradott családtagok vigasztalására és bátoritására, alkalmi imádságos könyvről.*

Büszkeség érzésével vette tudomásul, hogy kedves hiveink, a haza határára betört pusztitó ellenséget, nemcsak innen kiverni, hanem számtalan diadalmas csatában legyőzni, hősiesen segitettek.

Üdvözletét küldi mindenkinek. Buzdiija, bátoritja a végső győzelemig vezető kitartásra. Megnyugtatni kivánja, hogy Főtanácsunk tagjainak atyafiaságos szeretete, tisztelete és becsülése irántuk, mélyebb és nagyobb, mint eddig lehetett.

Biztositani kivánja Egyházi Főtanácsunk, hogy itthon maradott övéiket lelkipásztoraink és más előljáróink is igyekezni fognak atyafiaságos szeretettel vigasztalni, gyámolitani, védelmezni, hogy midőn hőseink hazajönnek, mindeneket jó rendben találjanak és nyugodtan pihenhessék ki fáradalmaikat, szenvedéseiket, élvezhessék győzelmi babérjaikat.

Egyakarattal meghatározta Egyházi Főtanácsunk, hogy jelen levelünket, vigasztaló és bátoritó sorainkat küldjük meg vitéz katonáinknak és a hivek gyülekezeteinek.

Vajha aggódó szeretetünk fokozni tudná a csüggedetlen erőt, vajha buzditó szavunk serkenteni tudná a bátorságot és bizalmat, vajha imádságunk fölhatna az egek urához, hogy óvja, védje, tartsa meg nekünk, e hazánk, a mi véreinket, a mi dicső katonáinkat, gyermekeinket, testvéreinket, barátainkat, hitünk sorsait, vitéz magyarokat!

A Magyarországi Unitárius Egyház Főtanácsának Kolozsvárt 1915. évi augusztus hó 30-ik napján tartott üléséből.

Atyafiaságos szeretettel

Báró Petrichevich Horvát Kálmán,
egyházi főgondnok.

Ferencz József,
unitárius püspök.

Fekete Gábor,
egyházi főgondnok.

Dr. Boros György,
egyházi főjegyző.

* Lapunk szerkesztője úgy az imádságos könyvből, mint e levélből szivesen küld, a hová kell.

109. **Orbók Béla** orvostanhallgató hadapródjelölt — Orbók Ferencz egyetemi quaesztor fia — még márciusban orosz fogságba esett, ugy történt, hogy egész éjjel kötözték a sebesülteket s reggelfelé kissé eleludtak és ekkor nagy erővel támadtak az oroszok, az orvostanhallgatók fedezékéből csak egynek sikerült gyors futással golyózáporban megmenekülni. Ebből hónapokig tartó szivbajt kapott. A foglyokat Galicián keresztül vitték Szibériába. Orbók a szüleit mindenképpen igyekezvén megnyugtatni a bukaresti és storkholmi vörös kereszt útján írt haza, azonkívül ő maga is írt egy német lapot, és a muszka tábornok engedélyével egy magyar levelezőlapot is. Az útról értesitette szülőit, hogy Lembergen, Kiewen és Ufán keresztül Kungurba érkezett, ahol a leányiskolában 2 hétig voltak elszállásolva. Utközben több magyar barátjával és kollégájával találkozott. Egy hónapig tartó vasúti útazás után megérkeztek Szibériába Krasnójarskba, ami tőlünk légvonalban 6000 km. lehet. Irja, hogy kórházban van alkalmazva 50 rubel havi fizetés mellett, amivel ott egészen jól ki lehet jönni. Pénzt csak ruházatra kér s azt többször küldtek is bank utján sürgönyileg, amit pontosan meg is kapott. Irja, hogy hetenként csak egyszer irhat. Levelező lapjai megérkeznek, de innen nem igen kap csak sürgönyt. Délelőtt a korházakban tart vizitet és azután megszámlálják őket, délután pedig a Jenisszeiben fürdenek. A honvágy természetesen meglepte őket, mert folyton várják a háboru végét. Krasnójarsknak Nansen szerint millió rubelbe került temploma igen szép muzeuma és egész Szibériában legnevezetesebb parkja van.

118. **Árkosi Benkő Sándor** m. kir. honvéd székely huszárőrnagy augusztus elején bevonult volt Galiciába. Végig küzdötte az őszi galiciai harcokat. Mikor a muszkák a kárpátokba betörtek visszatért a muszkák kiüzésére. Ő is tevékeny részt vett a maga különítményével. Mikor a muszkaverést Galiciában folytatta, október végén leverte a betegség. Idegbaj, láb és kéz idegbénulás. Budapestre jött Szanatóriumba, hol két hónapig feküdt, némileg javulva Trencsénteplicre vitték, hol öt hétig gyógykezelték. Visszajöve, bár nehéz beteg volt, a honv. miniszter Pestre rendelte szolgálattételre, pótszázadok vezetésére. Pestről Szabadkára hasonló szolgálatra. Lovon nem tudott ülni. Kocsiból teljesitette őrnagyi teendőit. Csak közelebbről javult meg, annyira, hogy már várja a berendelését a harctérre. A szolgálata elképzelhetetlenül kemény volt. 18 éves fia Miklós is mihelyt érettségijét letette, önként jelentkezett, már huszár önkéntes s valószínüleg atyjával együtt megy a harctérre.

111. **Pap Zsigmond zászlós,** a 21-ik honvéd gyalogezredben. Az Udvarhely megyei benczédi Papok közül való. Kolozsvári kollégiumunkban végzett. A szelid csendes diákból pár hónap alatt izig-vérig való vitéz katona lett. Alig tette le az érettségi vizsgát,

már bevonult, önkéntesi kiképzése után 1915 január 7-én Uzsoknál a harctéren lett tizedes. A Uzsok körüli harcokban már kitüntette magát s április 9-én egy bravuros ellentámadásáért hadapródddá léptették elő s I. oszt. vitézségi kitüntetést kapott. Összesen 13-szor jútott az oroszok kezébe, néha 5—10 percre s egyszer 4 napra, de mindig kivágta magát, vagy elszökött. Májusban Galiciában egy alkalommal mint századparancsnok vett részt egy olyan támadásban, hol ezrede 600 oroszt fogott el. Visoőko-Nisnenél egy rohamban négy sebet kapott. Egy ideig Pozsonyban ápolták, majd ezredéhez visszakerülve, augusztus 25-én újra a harctérre ment. Másodszor is kitüntették. Most Kelet-Galiciában harcol.

(94) **Tóth István zászlós** Klownál (Orosz-Lengyel orsz.) junius 20-án tanusitott kiváló magatartásáért II. oszt. ezüst vitézségi kitüntetést nyert. Ezután is több ütközetben vett részt. Ott volt Iwangorod bevételénél is. Aug. 14-én bal-vállán és tüdején át megsebesült, Kolozsvárt a Tanítóképző kórházában ápolják. Szép harctéri rajzokat és érdekes tábori naplót hozott haza.

112. **Kovács Ákos** kadett a 82. gy. ezredben. Május elején indult Székelyudvarhelyről az északi harctérre a San mellé a Sieniawától északkeletre lévő magaslatokhoz vitték. Itt érte pünkösdöt. Május 27-én éjjel heves támadást kaptak s éjjel a szomszédjukban levő csehek megadták magukat. Innen a San mögé vonultak vissza, de junius 12-én ismét átkeltek rajta s 14-én Piskorowiceből kiverték az oroszokat. Junius 18-án folytonos előnyomulás közt Oroszországba értek s 19-én reggel a Tanew folyó mellett megsebesült. Kolozsvárt van ápolás alatt.

113. **Négy Zsakó fiú.** Zsakó István ny. kuriai bírónak négy katona fia szolgálja hazáját. *Dr. Zsakó Andor* erzsébetvárosi törvényszéki bíró mint a 21. népfelkelő ezred hadnagya 1914. augusztusában a halicsi ütközetben vett először részt. Azután végig küzdötte a kárpáti harcokat s legfelsőbb dicsérő elismerésben részesült. Deczember 25-én Duklánál orosz fogságba került s Kelet-Szibériában, Nisne-Udinszkban van. *Dr. Zsakó István* dicsőszentmártoni kórházi főorvos előbb mint a 11. dragonyos ezred, utóbb mint egyik huszárezred ezredorvosa állandóan az északi harctéren teljesitett odaadó buzgó szolgálatot. Kétszer részesült kitüntetésben. *Zsakó Gyula* és *Zoltán* a legutóbi időkig Nagydisznódon, a tüzérségnél voltak kiképzés alatt.

114. **Barabás Vilmos**, néhai Barabás József volt székelykeresztúri gimn. tanár fia, mint honvéd százados részt vett a galiciai harcokban, honnan srapnel sebesülés folytán hazakerült. Jelenleg mint alhadbiztos a honv. miniszteriumban van beosztva. Hadi tetteiért a koronás arany érdemkeresztet kapta a vitézségi érem szalagján. Gratulálunk.

115. **Dr. Sárdi Elemér** honv. főorvos — Sárdi Lőrinc fia — kezdettől óta harctéri szolgálatot teljesit. Már 1914. novemberében kitüntetést kapott. A király, mint marosvásárhelyi 9. huszárezredbeli tartalékos főorvosnak az ellenség előtt tanusitott vitéz és önfeláldozó magatartásának elismeréseül a *koronás arany érdemkeresztet* a vitézségi érem szalagján, adományozta. A vitéz orvos személyzetét meglepték az oroszok s lórakapva szembeszállott az ellenséggel és szerencsésen szétverték és megmentették nemcsak magukat, hanem betegjeiket is. 1915. aug 31-én ezt irja: Már 10 napja állandó előnyomulásban vagyunk, mely minden postai közlekedést kizárt. Nagy strapának és harcoknak voltunk alávetve, melyeken mindeddig szerencsésen átmentünk. Nagyon messze, Beszt-Litovsk vára hátamegett jártunk és kergettük a muszkát. Szivesen álljuk a nagy megerőltetést, csak bár már kivívhatnók a végleges győzelmet.

116. **Vass János** kadét önkéntes, a még alig 18 éves ifju Vass Domokos tanár fia, az ősszel jelentkezett tüzérnek s azután áttették a 82-es székelyekhez. Most a csalfa olaszokkal szemben harcol. Szept. 11-én irt levele érdekesen jellemzi az ifju katonát és a harctéri állapotokat is (Jövőkor közöljük.)

Haladás Petrozsényben.

Ugy hallom, hogy a petrozsényi, illetve lónyai kincstári kőszénbánya hivatal bányatanácsos főnöke Petrozsényban az unitárius egyháznak papilakra és templomépithetési célra ajándékozott és eddig át nem adott telken levő épületet imaházul átengedte ideiglenesen a petrozsényi unitáriusoknak.

Nem kutatom, ki eszözölte ki ezt, de örvendek, mert hét évi hányattatás után igy az unitáriusoknak is van egy hely, hol az isteni tiszteletek nyugodtan és rendesen megtarthatók lesznek. Legkevésbbé sem akarok vádolni senkit a multért, de az tagadhatatlan, hogy előbb is lehetett volna gondoskodni arról, hogy egy állandó imaház legyen.

Az iskolák nem voltak arra valók, hogy ott állandó istentiszteletek tartassanak. Azok legtöbbször takarítatlanok, piszkosok voltak. Ez évben talán öt izben kellett változtatni a helyet.

Most meglehet határozni az istentiszteletek tartását is. Nem tudom, volt-é tudomása a köri esperes úrnak arról, hogy itt nagypénteken, áldozócsütörtökön és vasárnap délutánokon soha 7 év alatt istentisztelet nem volt. Holott az iskolát használni ilyenkor is lehetett volna.

Elmult, volt, ahogy volt, de most, ha imaház lesz, rendezni

kell az istentiszteletek tartását. Petrozsényban hónaponként legalább kétszer kell istentiszteletet tartani és lehet is. Lónyán és Petrozsényban egy nap lehet tartani. Lónyára a lelkész vasúton ingyen mehet reggel fél 8 órakor, fél 11 órakor visszamehet és Petrozsényban már 11 órakor végezheti az istentiszteletet.

Ugyanígy lehetne Vulkán és Lupényban is. Azzal a különbséggel, hogy ezeken a helyeken délelőtt és délután kellene az istentiszteleteket megtartani. Igy jutna idő arra is, hogy Aninoszán is legalább az 5 vasárnapos hónapokban rendes istentisztelet tartassék.

Lehet, hogy ezt a lelkész terhesnek tartja — de hiszen a Megváltó igája is terhes volt — de gyönyörüséges. Azt kell hinnem, hogy a lelkész a Krisztus igáját vette fel, amikor ide jött épen azért, hogy gyönyörüsége is legyen.

A cél ennek a körlelkészségnek alapitásával az volt, hogy a hivek gondozásával az unitárizmusnak alap vettessék. A hivek gondozása csak úgy érhető el, ha mentől gyakrabban imádkoztatjuk s hallatjuk a jézusi igéket; az unitárius vallás csak úgy maradhat fenn és foglalhat teret, ha igéinket többször prédikáljuk.

Természetesen arra kell törekedni, hogy Vulkánban, hol a legtöbb unitárius van, szintén legyen egy állandó imaház, amit körültekintéssel meg is lehet szerezni. Gondolom, imaházhoz hozzá lehetne jutni Lupényban is.

Arra várni, hogy az unitárius egyház szerezze meg ezeket, nem lehet. „Segíts magadon, az Isten is megsegít“ — mondja a közpéldabeszéd. Jó irányítás, törhetlen akaraterő, vallásbuzgóság és lelkes hitszeretet már eddig sokat megteremthettek volna.

Fel kell ébreszteni a hivekben is az áldozatkészséget és akkor a lehetetlent is lehetségessé lehet változtatni.

A m. kir. bányakincstár szövetsége legyen kezdete egy újabb életnek. *M.*

Egyházi és iskolai mozgalmak

Személyi hirek. *Végh Mihály* egyházi püspöki titkár betegségére való tekintettel 6 hónapi szabadságot kért a K. Tanácstól. Távolléte alatt Csifó Salamon teologiai tanár helyettesíti. — *Pálfi Márton* főiskolai könyvtáros lemondott a könyvtárosságról, mivel katonai szolgálatban van. Az igazgatóság Sándor János tanárt választotta meg és az E. K. Tanács megerősítette. — *Dr. Ferencz József* jogtanácsos bevonult katonának. Az irodáját dr. Klumák János ügyvéd vezeti.

Uj örökös alapitóink. A D. F.-Egylet közgyűlése az idén is meghozta áldását a mi Dávid Ferencz Egyletünknek. Négy lelkes tagtárs nyilatkozott meg. **64**-ik örökös alapí-

tónk lett 100 koronával dr. Ferenczi Géza nagyajtai ügyvéd afia, a háromszéki egyházkör újonnan választott köri gondnoka. Régi kedves tagtársunk és örökös alapítónk Székely László ny. lelkész 99 és 100-ik helyre igért alapítványait szeretett főpásztorunk 80-ik születésnapja emlékére már most befizeti, tehát **65**-ik alapítvány: *Ferencz József jubileumi emléke* 200 kor. Ugyanerre a címre báró dr. Daniel Gábor a dunatiszamenti egyházkör gondnoka 100 koronát ad. Ez a **66**-ik örökös alapítvány. **67**-ik lett báró Daniel Lajos, az udvarhelyi kör gondnoka, aki kiegészítette alapítványát 100 koronára. Az Isten áldja meg és éltesse hogy a 100-ik örökös alapítóval kezet foghassanak minél elébb.

A dévai Dávid Ferencz imaházra br. Daniel Lajos egyházköri gondnok 100 koronát adományozott.

Dr. Borbély Ferenczet az E. Főtanács a székelykeresztúri főgimnáziumhoz rendes tanárrá megválasztotta. A jeles ifju szakember díszére fog válni az intézetnek

Kovács Kálmán főgimn. tanárt az E. Főtanács egyhangulag megválasztotta előadó számvevőnek.

Az unitárius lelkész előtt megnyilt az út a teologiai tanársághoz. Aki tíz évig mivel egy szaktárgyat, vagyis abból értékes dolgozatokat közöl, jelentkezhetik tanári vizsgára még ha nem is járt külföldi egyetemen. Reméljük, hogy ez az új jog új lendületet fog adni a munkás hajlandóságnak.

Győrfi István teologiai akadémiai tanárt szeptember 12 én ünnepélyesen beiktattuk tanári székébe. Az új kollegium dísztermében férfi és női szép közönség és az ifjuság jelenlétében gyülekezeti ének után dr. Boros György főjegyző buzgó imádság szárnyán emeli föl a sziveket. Gál Jenő isk. felügyelő gondnok az ünnepélyt tartalmas beszéddel nyitotta meg, Győrfi István kit a közönség már jól ismer a szószékről és az előadó asztal mellől is, nagy tájékozottsággal, szépen megírt, mélyen járó bölcseleti érkezést olvasott föl.

Ezután: Gálfi Lőrincz dékán a Teol. Akadémia, Ürmösi Kálmán ny. esperes az E. K Tanács, dr. Gál Kelemen a főgimnázium, a székelykeresztúri főgimn. táviratban, Ürmösi Károly az egyházközség, Ferencz József püspök úr a maga és az egyház nevében mondottak találó és igen jól sikerült beszédeket A beiktatott ifju tanárt érdeme szerint üdvözölték a jelenlevők, este közös vacsoránál barátai és tisztelői. Isten éltesse és segélje diadalról-diadalra.

A keresztúri főgimnázium építéséről Pákey főmérnök immár véglegesen elszámolt. A költség félmillió korona volt. Óriási összeg, de hányszor nagyobb az értéke? Keresztúr város köszönettel tartozik az unitárius egyháznak, hogy ilyen szép középülettel ékesítette föl egyik végét. A székelység érdeme szerint megkapta a jutalmat, mert sokat áldozott a multban ezért az iskoláért. Sokan szereztek érdemet a nagy sikerrel, de a most élők és áldozók között senki sem nagyobbat mint Pap Mózes igazgató telekszerzésben s a további munkában és Pákey Lajos főmérnök a

tervezésben és az építés végrehajtásában. Aki ilyen sikerre mutathat, annak oly eltett kincsei vannak, melyeket a rozsda és a moly meg nem emészthet.

Házasság. *Dr. Kiss Elek* kissolymosi unitárius lelkész házassági frigyre lépett Andrássi Emilia kisasszonynyal. Csifó Salamon teol. tanár adta rájok a papi áldást. *Dr. Abrudbányai Géza* házassági frigyre lépett Rettegi Katinka kisasszonynyal, Dézsi Zoltán nővére szép és művelt leányával.

Gálfi Zsigmond főgimn. h. tanár, tartalékos hadnagy eljegyezte Csegezi Irén kisasszonyt Csegezi Gyula pénzügyőri főbiztos leányát. Isten áldását kérjük a szép frigyekre.

Levél a harctérről Ütő Béla lelkésznek. Tiszteletes Uram! A feleségemtől a napokban kaptam levelet s írta, hogy a képét kis fiammal bevitték s ez alkalommal a Tiszteletes úr mondá: „legyél csak olyan ember mint apád!" Szemeimből könnyek csordultak ki, mert atyai szavai felidézték a békességes családi életnek boldogság-teljes napjait a békétlenségnek napjaiban. Mint egykori presbytere nem mulaszthatom el, hogy ezen pár soraimmal ne köszöntsem a Tiszteletes Urat. Kérve a mindenható szent Úr Istent, hogy őrködő kegyelmét terjessze ki továbbra is a Tiszteletes úrra, Áldja, tartsa, hogy jövőben is szolgálhassak az áldott szép hazám földjén termett termésből. Szép győzedelmes harcaink úgy hiszem ünnepeltté teszik a világot. Legszivélyesebben üdvözli a messze távolból egykori presbytere Antal Szőcs Mihály.

Létay Balázs emlékére adakoztak: Ferencz József püspök 20 K, Fekete Gábor, Gál Jenő, Benkő Mihály, Gyulay Árpád, Létay Gyula, Kolozsvári Unitárius Főgimnázium tanári kara, dr. Boros György, dr. Borbély Ferencz, Lukácsi Sándor 10—10 kor., Kovács Erzsi k. a. 20 K, Kelemen Lajos 5 K, Kozma Ferencz 3 K, Koncz József szilágycseh 3 K, dr. Gál Kelemen 2 K, Kormos Jenő tanuló 1 K, aranyosrákosi unitárius egyházközség (igéret) 50 K. Szükség van 500 koronára. Kérjük a szives hozzájárulást a derék vitéz ifju emlékéért.

Katonák köszönete. Oderbergben kórházban gyógyuló katonáinknak imakönyvet és Unitárius Közlönyt küldöttünk. Válaszul e sorokat kaptuk: Nagytiszteletü úr! Köszönettel értesítjük, hogy a kért könyveket megkaptuk, hálásan köszönjük, továbbá jól esik tudatni, hogy a könyvek olvasása lelkünkre és szivünkre igen jó szolgálatot tesznek Oderberg, 1915. szept. hó 25. Schmidl Ferencz, Almási János, Szilágyi László, Brajka Miklós, Kovács János, Pap János, Horváth József, Trédeo István. 51. Reg. Koszó János, Nagy Zsigmond, Csumor János.

Kossuth Lajos azt izente! Ez vann a mi szivünkbe itt holy kolozsvári 51 számmu baka keble dobog.

Izenet a f. évben felszentelt 28 lelkészhez! Képek készen vannak. Kik a kinyomatás költségeire 2 kor.-t fizettek, postán franco kapják. Másoktól vagy a 2 kor.-t. vagy 60 fill. postadíjat postafordultával kérek. Alapítványunk ügye megállott, az aláírt összegeket hiába várom!

Kérem kedves kollegáimat, juttassuk e szép gondolatot mielőbb valósuláshoz. Kolozsvár, 1915. okt. 1. *Győrfi István.*

Szerk. izenet. *tm.* Jól hallotta, mert K. Nagy Miklós folyamodott számvevői állásért, de a jelölő bizottság nem jelölte, tehát választás alá nem került. Most a tevékenységét hírlapi úton fejti ki, de amint az ujságban megjelent cikkéből jól megtetszik, nem az egyház iránti nagy szeretet vezeti a tollát. Kolozsvárt csak három éve lakik. Azelőtti életviszonyairól ott az Aranyos mentén szerezhet bővebb tájékozást. Mi nem szolgálhatunk. — *O. S.* a hangulatos költemény jönni fog.

Az egylet pénztárába a folyó évi május 26-tól szept 18-ig rendes tagsági díjat fizettek: Költő Andrásné Cinkota Elmanntelep 1915-re, Filep Antal Dicsőszentmárton 1910—15-re, Varga Mártonné Torda, Lengyel Ferenc Piski, Szegedi Árpád Budapest, Guzner Gyula Kolozsvár, Kopácsy József Esztergom, Marosi Mózes Fogaras 1915-re, Dézsi Dénes Aranyosrákos 1913—15-re.

Előfizetési díjat fizettek: Unitárius Főgimnázium Önképzőköre Székelykeresztur, Koronki János Felsőrákos, Konopy Kálmánné Odvos, Folkusházy Sándor Brassó, Weress Ferenc Felsőtök, Dimény Zsigmond Vecsés 1915-re, Toth Albert Magyarkecel 1913—914-re, Szintv Ferenc Sepsiköröspatak, Gadó Samu Szurdukszoros 1915-re.

Alapítói díjban fizettek: Székely László Torda 200 kor., br. Daniel Gábor Budapest 100 kor., Dr. Ferenczi Géza Nagyajta 100 kor. br. Daniel Lajos Vargyas 40 kor.

A kereszturköri fiókegylet pénztárába fizettek: József János Firtosváralja 1910—12-re, Zöld Mariska Székelykeresztúr 913—914-re Lőrinczy Domokos Csekefalva. Molnár Kálmán Ujszékely, Ekárt Andor Csehétfalva, Kozma Miklós, Geréb Zsigmond Fiátfalva 915-re, Gönc Károly Szentmiklós 916-ra, Lőrincy István Székelykeresztur, Bedő Árpád Kőrispatak 915-re, Deák Miklós Székelyszentmihály, Gyöngyösi Béla Magyarzsákd 914—15-re, Derzsi Gábor Kissolymos 911—915-re, Bálint M.hály Bordos 912—914-re, Csodra Mihály Nagygalambfalva 914—916-ra, özv. Raffaj Domokosné Székelykeresztur 913—915-re, Gyarmati Lenke Bencéd 911—916-ra.

A marosköri fiókegyfet pénztárába fizettek: Benedek János Csókfalva 910—912-re, Fazakas Lajos, Fazakas Lajosné Nyárádszentmárton, Csinádi Jánosné Nyárádszereda 913-ra. Fazakas Gábriella Nyáráeszentmárton 914-re. Pálfi Ferenc Szabéd 910—912-re, Bálint Ödön Vadad 913-re, Nagy Dénes, Unitárius Egyházközség Vadad 1912—14-re, Filep Gyula Ikland 912—914-re, Török János 913—914-re, Nagy Benedek Nyárádszereda 913—915-re, Török Elek Nyárádgálfalva 911—914-re, Unitárius Egyházközség Szabéd 1914-re.

Kolozsvár, 1915. szept. 18-án.

Gálfi Lőrinc
pénztárnok.

A dévai Dávid Ferenc imaház Aranykönyve.

— Tizenegyedik közlemény. —

112. Ajtay János H.-almás 367. és 25. sz. gyűjtőívén (folytatás:) Özv. Gothárd Istvánné Gothárd Mária földm. 1 K, Sebestyén Ferenc földm. 1 K, özv. Szabó Mózesné föld. 80 f., Horváth János közép földm. 1 K, Deák József id. földm. 1 K, Szabó Zsigmond földm. 1 K, Jóna András földm. 60 f., Szabó Ferenc földm. 20 f., Rigó István földm. 20 f., Oláh Sándorné földm. 20 f., Sós Mihály felső földm. 20 f., Antónya Pál földm. 40 f., Antónya Sándor földm. 10 f, Rigó Mihályné felső földm. 10 f., Nagy Györgyné földm. 30 f., Horváth András földm. 20 f., Pál Lajosné földm. 40 f., Rigó Pál földm. 20 f., Felszegi Mózes földm. 40 f, László Andrásné földm, Antónya Istvánné földm. 20 f., Miklós Rebi földm., Sándor András felső földm. 10 f., Józsa Mózes idb. földm. 20 f., Horváth János kalma földm. 10 f., Sós András földm. 20 f., Sándor Mózes földm. 20 f., Csáka János földm. 10 f., Bartha Ferenc ifj. földm. 20 f, Kádár János földm. 20 f., Bartha János csóka földm. 30 f., Bartha Ferenc idb. földm. 8 f., Rádnly Mihály felső földm. 20 f.. Rigó Mihály sós kat. földm. 20 f.. Zoltán József földm. 20 f., Lörincz Mihály földm. 20 f., Szentpáli András földm. 10 f., Sándor Mihály Józsó földm. 20 f., Rigó Andrásaké földm. 20 f., Gothárd Mihály földm. 20 f., Pálfi János ifj. földm. 30 f. Boér József földm. 20 f., Antónya Pál földm. 14 f., Gothárd György 20 f., Beke József földm. 10 f., Backó Mihály földm. 20 f.

Sz. 552—1915.

Pályázat kántortanitói állásra.

A székelykeresztúri egyházkörben tordátfalvi egyházközségünkben ürességbe levő kántortanitói állásra pályázatot hirdetek.

Javadalom: a) tanitói fizetés: 235 kor. kántori jövedelem kiegészítve a törvényes tanitói fizetés összegére az állam által.

b) Kántori fizetés:

I. Terményben: 13 hektóliter búza, 13 hl. zab, 3 hl. tengeri.

II. Egyházi földek jövedelme, illetve használata: 3 hold 990 négyszögöl szántó, 3 hold 557 négyszögöl kaszáló, 210 négyszögöl kert, 3 öl tüzifa házhoz szállítva, 2 öl erdei fa lábon.

Kellően felszerelt pályázati kérvények 1915. október hó 12-ig Lőrinczy István espereshez küldendők Székelykereszturra.

Kolozsvár, 1915. szeptember hó 17.

Ferencz József,
unitárius püspök.

Legújabb theologiai ujdonság!

Révész Imre: Dévay Biró Mátyás tanításai. Tanulmány a magy. prot. theologiai gondolkozás kezdeteiből ..... K 5·—

Egyéb theologiai ujdonságok:

Bernát István: Az igazi élet felé ..... K 1·20
Kirner A. B.: Betegápoló lelkész munkája a világháboruban ..... „ —·50
Kiss G.: Uj magyarország és keresztyénség ..... „ 1·—
Lukácsy I.: Krisztus visszajövetele. Füzve 4·20; kötve „ 5·—
Dr. Szabó Aladár: Jézus élete. Füzve K 3·—; kötve „ 5·—
Ifj. Szabó Aladár: A boldogság feltételei. 6 elmélk. „ 1·—
Ifj. Victor János: Jézus önarcképei. 8 elmélkedés .. „ 2·—

Háborus egyházi irodalom:

Birtha József: Háborus beszédek és imák ..... K —·50
Fülöp Béla: Bucsuztatók hadban elesettek felett .. „ 1·—
Kiss József: Egyházi beszédek világháboru idején.. „ 3·40
Lencz G.: Beszédek és imák háborui alkalmakra II. kötet ..... „ 5·—
Lukácsy Imre: Imé hamar eljövök. Egyházi beszédek „ 1·80
Sós K.: Isten és haza mindenünk! Egyházi beszédek „ 1·20
Szappanos Gy.: Istenre bizom magamat. Egyházi beszédek ..... „ 3·—
Szentkirályi K.: Imádságok és beszédek háborus időben I. kötet K —·80; II. 1·—; III. ..... „ 2·—
Szüts L.: Egyházi beszédek háborus alkalmakra.... „ 1·20

Legujabb háborus imádságos könyvek:

Birtha J.: Őrangyal. Imakönyv katonák és itthonmaradottak számára..... K —·30
Keresztesi Károly: Ima, szükség s háboru idején .. „ —·25
Murányi J.: Szüntelen imádkozzatok! ..... „ —·20
Szappanos Gy.: Imádságok itthonmaradottak részére „ —·24

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Nyomtatta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 november. 11. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT **GYŐRFI ISTVÁN**

A szerkesztő asztaláról . . . .
Amerikai levél. *Wendte, W.* Írolyi 195
Pálffy Ferenc. — *Ör.* — 196
A mi katonáink 197
Pongrácz Lajos cigányprimás sirja fölött. *Dr. Boros György* . . . 204
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 205

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv., SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővített kiadás irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel **2 K** 40 fill. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem-** és **bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Megrendelhető** a **szerkesztőnél.**

Minden unitáriusnak szól, de aki az unitáriusokról akar szólni, az sem nélkülözheti ezt a könyvet: *Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután.* Mert ebben meg van magyarázva az unitárius *vallás* eredete és fejlődése, az unitárius *egyház* jogi.a Ismerteti a vallás alapitóit, az egyház oszlopait. 400 esztendő nevezetes gondolatai és a négyszáz esztendő, a XIX-ik század értékes alkotásai, mint tiszta tükörből ragyognak vissza ránk ebből a könyvből. Irták legjobbjaink: Ferencz József püspök, báró id. Daniel Gábor, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor v. b. t. t. főgondnokok, dr. Borbély Ferenc, dr. Borbély István, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, dr. Gál Kelemen, Kiss Sándor, Pap Mózes, Szinte Gábor, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Varga Dénes, Vári Albert, dr. Wendte Károly tanárok, lelkészek és Percelné Kozma Flóra. A 200 nagy 8-rét oldalra terjedő könyv ára 3 K., 5 példány postai költségét fizeti a kiadó Dávid Ferenc-Egylet.

Dávid Ferenc képes életrajza irta Pap Domokos. kiadta a Dávid Ferenc Egylet. A csinos kis mű könnyen áttekinthető szépen megirt életrajza a dévai mártirnak. Ára 50 fillér, postán küldve 58 f.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni, Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

Ha legalább 5-ön egyszerre rendelik meg s egy-egy koronát, összesen 5 koronát egyszerre beküldenek, az Unitárius Közlöny háborus számait egész évben egy csomagban egy névre megküldjük.

Az Unitárius Közlöny régi számaiból 12 drbot 40 fillérért, 100 darabot 2 koronáért küldünk meg.

Az Unitárius Közlöny ez évi 1. számát köszönettel veszszük azoktól, akik nélkülözhetik. Sziveskedjenek beküldeni.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 november. 11. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 2 korona 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek. — Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

A harangok búcsuznak! Búcsuznak a falutól, a falu tornyától. A templom három helyett csak egytől fog zúgni, kettő helyett talán egytől sem. Az ágyú hívja a harangot, mert ő már elkopott, megrepedezett. Nem tudja tovább ontani a tüzet, a vasat az ellenségre. Az ellenség pedig a mi fiainkra leselkedik. Hány pap fia! Hány tanító, hány gondnok, hány presbiter fia! Sőt magok ezek a világi belső emberek is, meg a hívek sokasága nem mind ott vannak-e? Búcsuzzatok harangok, most már titeket hív a haza! Jó kedvvel induljatok, segítsetek legjobb embereiteknek. Mentsétek a hazát, hívjátok, segítsétek vissza a hivek sokaságát! Üres a templomok egyik oldala. A férfiak helye hideg, poros. Az énekes könyv régóta betéve. Nincs aki kisérje az orgonát énekkel. Siessetek harangok, most titeket hív a haza. Legyen belőletek békét parancsoló ágyú. Ott szólaljatok meg, hadd némuljon el immár a sok gonosz ellenség és legyen béke! Akkor majd gondoskodunk utódokról a helyetekbe.

—

A falu megnőtt. Hatalmas lett. Urává lett a városnak. A falut boldogsága tanyájának gondolta a városi ember eddig is, mert ott csend, nyugalom, békesség és boldogság honol. Falura vágyott aki pihenni akart. Csak a faluban lehet kigyógyítani a városon földult idegeket. Eddig igy gondolkozott a városi ember. A falusi panaszolt a sokféle nyomoruságról, az elmaradottságról, a sárról, a nehéz megélhetésről. Most a város sír, jajong az éhség félelmében. Most innen mindenki a falu felé tekint. Onnan várja az

élelmet, a kenyeret, a zsirt, a szalonnát, a tojást! A városi embernek, ha volna sincsen, mert neki nem szabad gondoskodni, nincs is hol. A falusi embernek van két disznója s ő már gazdag, mert az egyikkel ellátja a házát, a másikból csinál 800 koronát, vagy ha úgy tetszik 1000 koronát is. A harctéren harcol az ellenség fegyvere, itthon harcol a gyomor. Melyik veszedelmesebb?! Egyik sem jó, de amikor mindkettővel kell harcolnunk, nagyon súlyos a helyzetünk! Itt már mégis a városi ember huzza a kurtát, mert neki nemcsak a föld nem ad semmit, de a hatósága sem engedi hogy vásároljon ha pénze volna is.

—

A kepe nagyon furcsa szó. Régi keletü s nem is számíthat már hosszas életre, pedig érdekes multja van. Vissza lehet nyomozni egészen az őskori áldozatig. Azt a részt jelenti, amely az áldozatra szánt állatból, vagy gabonából a papot illette. Kellett áldozni az Istennek és kellett gondoskodni az Isten szolgájáról, a papról is. A törvény megszabta mi legyen az egyiké s mi a másiké. Volt biz' ott visszaélés bőviben, mert a ki a tűzhöz közelebb van, az füttözik. Rendezett viszonyok között a törvény intézkedik, hogy szabályosan történjék a kepe szállitása. A föld terményéből kapott bizonyos részt. A mi népünk kedves kötelességének ismerte szépet és jót adni a papnak és az ő szolgatársának, a mesternek. Már sok egyházközség megváltotta pénzzel. Egykor vágyott rá a pap, mert elkerülte a kepézés kellemetlenségeit, de most, a mikor oly drága a gabona, hogy pénzzel alig lehet megfizetni, most a pénzkepe éhhalált jelenthet a nagy családdal megáldott papnak. Az unitárius egyház főtanácsa hiveink buzgóságára bizta, hogy a papok ügyét fontolóra vegyék s találják módját a segítésnek.

—

A béke közeledik, mert már nincsen olyan hely a középeurópai államok körül, ahol ne folyna a pusztító háború. Tapasztaltuk, hogy amikor legerősebben pusztít az égi vihar, akkor már közeledik a fordulat. Még a természet is megúnja az egyformaságot. Az ember gonoszabb a természet bármely teremtményénél, de mégis csak belefárad ő is a vérontásba. Majd kitalálnak valami ügyes fogást és megindul a tárgyalás és elkövetkezik a béke. Jövel szent béke. Oh jöjj!

—

Amerikai levél.

Hogy a mi kedves amerikai hitrokonaink mennyire aggódnak miattunk s mennyire óhajtják, hogy hazánk épen és szerencsésen kerüljön ki ebből a rettenetes háborúból, azt már többször tapasztaltuk. Ujabban már nemcsak a jó akaratot, hanem még a segítés jobb kezét is megmutatták.

Dr. Wendte utján 250 dollárt küldenek segítségül oda, hol a szükség mutatkozik. A dr. Wendte levelét, mely *Ferencz József* püspök úrnak szól, közöljük. Ez is egy hadihistóriai emlék:

Nagyrabecsült kedves uram!

Az Amerikai Unitárius Társulat üdvözletét és jó kívánatait küldi az ön jótékony kormányzása alatti egyházaknak és az ősi magyar királyságban élő unitáriusoknak. Mi mélyen rokonszenvezünk önökkel azokban a megpróbáltatásokban és nyomoruságokban, amelyeket az Európában dúló háború okozott. Mi rokonszenves érdeklődéssel kisérjük az önök sorsát és imádkozunk, hogy a háború lejártával az önök szép Magyarországa és legkeletibb szöglete, Erdély, sértetlenül kerüljön ki, népei pedig egymással szorosan összeforrjanak a haza iránti kötelesség és szolgálatkészség érzetében.

Nagy örömünkre szolgál, hogy 250 dollár pénzt küldhetünk olyan unitárius céljaik elősegítésére, ahol annak legnagyobb szükségét érezik. Az összeg kicsiny, semmiképpen sem felel meg a mi rokonszenvünk és szeretetünk mértékének, de ez a háború reánk is szokatlanul sok föladatot rótt. Ezeket bizony csak módunkhoz képest s nem óhajtásunk szerint tudjuk megoldani.

Nagyon szivesen vennők, ha lenne jó tájékozni minket unitárius eklézsiáink, barátaink és ismerőseink hogylétéről. Reméljük, hogy biztonságban és jó állapotban vannak.

A pénzt a kormányunk útján küldjük az önök állami postaigazgatóságának.

Elnökünk és igazgatótanácsunk tagjai üdvözlete mellett fogadja el az enyémet is.

Atyafiságos szeretettel:
Wendte W. Károly.

A levél ajánlva volt föladva 30049. sz. alatt Bostonban szept. 16-án, felülbélyegezték 17-én Newyorkban, megérkezett Kolozsvárra okt. 15. N. 8. Püspöki ikt. száma 609. X—16.

Pálffy Ferenc.

Megrendült lélekkel írjuk le a sorokat: Pálffy Ferenc szabédi lelkész meghalt. Az erős, hatalmas fát élete legszebb korában: „égből lesújtó villám váratlanul, derékba törte ketté.“ A hív munkások a nemesen kűzdők sorából, újra kitörött egy erős oszlop. Egyházközsége érette dolgozó, vele élő lelki vezérét, az unitárius egyház értékes papját veszítette benne! A család mindenét, a haza prófétai lelkű hősét síratja korai elmulásán.

Mint szent hitünknek őre, sokáig állott a „végeken.“ A polgárdii egyházközség ma is szeretettel emlékszik reá, ki a családi tűzhely melegével tette vonzóvá az évenkint gazdát cserélő papi hajlékot. . . . S amikor a honvágy, a szíve visszahozta, „a szűkebb haza“ bércei közé: jól érezte magát a lókodi kis eklézsiában, mert munkás lelke megérezte, kogy ott szűk a tér, de annál több a tennivaló!

Jelenthetett-é változást számára, amikor a szabédi hívők nagy serege élére állíttatott vezetőnek? Ő mindenütt egész erejével, szive egész melegével mívelte az Úrnak szőlőjét!

Itthon, a békés munka mezején érte a halál s mi még is dicsőséges háborúnk nagy halottját, küzdelmünk magasztosúlt hősét temetjük benne. Tábori pap volt, a magyar honvédek tűzszavú prófétája! 1914. aug. 11-én először szólott katonáihoz. Aztán velük együtt lépte át a haza határait „össze kulcsolt kézzel fordult az Úrhoz“:

„Segits kegyelmeddel
Esedezve kérjük:
Uram, légy hát mellettünk
Míg hazánkat védjük!“

. . . A halicsi csata napján ő is megsebesült! A menekülők szekerei eltaposták és nehéz zúzódásokkal került a kolozsvári korházba.

Lelkesedése itt sem hagyta el, a kórágyon is a magyar honvédek vitéz győzelmével volt tele a lelke!

Sebesülése, ha nem is látszott annak, mégis halálos volt. Meggyengítette a vas szervezet ellenálló erejét s le nem győzhette a leselkedő halál rohamtámadását!

Az írás szavaival vígasztaljuk megszomorodott szivű szeretteit, a szavakkal, melyekkel egykor ő bátorította egykor honvédeit: „Legyen bizodalmatok Istenben!“ „Ne féljetek, ne rettegjetek, mert a ti Uratok, aki előttetek megyen, hadakozik ti érettetek!“

— *Ör.* —



— Tudósitások a nagy világháboruban résztvevőkről. —

Hantok között.

1. Sirok siratlak,
Hantok takarlak,
Mikor sürün hull —,
Mikor sárgán hull
A lomb s megpihen

2. Ökörnyálas rét,
Ezüst szürkeség:
Néma hangfogó,
Néma altató
Szeles hűvösben.

3. A szív nem pihen;
Sirok metsződnek
Belé vágódnak
Mélyén hantolnak
S fejfát faragnak.

4. Élő keresztet
Ácsol ácsmester.
Véres keresztet,
Fájó emléket,
A sors sütöget.

5. Öreg Sirásó...
Ássad sirodat
Le a poklokig
Vagy mennyországig
No! de ásd gyorsan!

6. Nézd már nem félünk,!
Nézd mi hogy megyünk!
Hősi léptekkel
Testvér kéz-kézben...
Egyenlők lettünk!

7. Nézd! hányan megyünk!
Minden lépésünk
Szent történelem.
Nincs már osztályrend
Vén, gonosz halál!

8. Könytől és vértől
Ázott szent hantok
Krisztus fejfái
Fájó szivsirok.

Embert szerető
Szerető ember
Élhet bennetek
Szent történelmet,
Örök életet.

9. Sirok siratlak
S állok boldogan
A fejfák mellett,
Mikor megzördül,
Mikor fölcsendül
A lomb s megpihen.

Harangláb, 1915. *Szász Dénes*

(85.) A király **Kozma Ferencz** tüzérszázadosnak, Kozma Ferencz gondnokunk fiának a hadiékitményes 3. osztályu katonai érdemkeresztet adományozta. Gratulálunk a megérdemelt kitüntetéshez.

(60). **Gálffy Zsigmond** főgimn. h. tanár az 50-ik gy. ezred tart. hadnagya Ivangorodnál súlyosan megsebesült (most már másodszor). Sok hánykódás után a kolozsvári Vörös-Kereszt eperjes utcai tart. kórházába került, ahol a gondos orvosi ápolás mellett baráti figyelemben is részesült. Több heti gyógykezelés után mint lábbadozót ezredéhez Gyulafehérvárra visszahelyezték. Október 1-én vonult vissza.

(93). **Dr. Borbély István** tart. hadnagy főgimn. tanár — részvéttel értesülünk — szept. 13-án megsebesült. A lembergi kórházban ápolják.

(—) **Gálfalvi Sámuel** népfelkelő hadnagy, főgimn. tanár a Szereth melletti heves csatában súlyosan megsebesült és orosz fogságba került.

(—). **Tanka Gyula** zász. kadét — Tanka Sándor orvos fia — betegen fekszik a lembergi kórházban.

(68.) **Guidó Béla** a hires székelyudvarhelyi 82. gy. ezred zászlósa f. aug. 21-ről a következőket irja Hadházy Sándor pénztárnok nagybátyjának: Görztől közvetlen délre, a doberdói fennsikon szerencsétlen helyzetbe kerültünk s elkeseredett, véres harcok után, bekerítve elfogtak az olaszok. Most egy Pó menti kis városban: (Casalmagyiere, Provincia Cremana, Italia) vagyunk, Mantuától délre. Egy iskolában lakunk, sétálgatunk az udvaron, mert itt nem engedik ki a fogoly tiszteket a városba, mint nálunk. Nagy meleg van s e miatt sose öltözünk fel rendesen. Fizetésünk 100 lira, de ennek több mint $^2/_3$-ad része kosztra kell s minden nagyon drága. Sohasem gondoltam arra, hogy fogoly lehetek s ép ezért nagyon restellem a dolgot, de másképen nem tehettünk. Négy és fél hónapig bátran harcoltam sokfelé s éppen akkor estem foglyul, midőn másodszori előterjesztésre megkaptam az I. oszt. vitézségi (nagy) érmet. Nem rajtam mult a dolog, hogy hadi ténykedésem ilyen gyászos befejezést nyert.

(116.) **Vass János** 82. gy.-e.-beli kadett harctéri (Doberdo) tudósitásai:

I.

Édes Szüleim!

Időt szakítok, hogy egy levelet írjak, mert most is fedezékben vagyok ugyan a svarmléniában, ahogy erre mondják, de egy másik kadett ma éjjelre felváltott, hogy 6 napi álmatlanság után aludhassak egy éjjelt, ha lehet. Minden elég csendes máma éjjel, valami készül úgy látszik. Egy-egy puskalövés elvétve hallatszik, de az is csak azért van, hogy a posztok jelzik vele mindkét részen, hogy nem alusznak, mint a kuvasz, ahogy fel-felvakkant csak unalmából is, ha a holdvilágon megmozdul egy-egy fa árnyéka. A kőfal hasadékain besivit néha a bóra s meg-meglobogatja a köpenyeg alá rejtett gyertya amugy sem nagyon erős fényét. Mellettem alszik a puccerem, jámbor gyergyói oláh, most is a markában szorongatja a kicsi rézkeresztet, ami mellett imádkozott alvás előtt. Én egy üres muníciós ládán ülök s három láda egymásra téve az asztalom. Egy sarokban velem szemben költői rendetlenségben hever egy hátizsák, a puccerem fegyvere, az én karabélyom, egy csomó töltény, üres konzerves dobozok, egy ásó, csákány, homokzsák üresen, gummiköpeny, meg a jó ég tudná elszámlálni hányféle ócskaság. Az én ágyam egy hordágy, amin a vérző sebesülteket cipelgetik szanitéceink. Kissé véres és szagos, lakók is akadnak benne, de még mindég jobb, mint az alatta levő agyagos sár, mert abban fázik az ember és nem tud aludni. De pszt! Mi ez? élénkül a fegyvertűz; most meg egy földrázó robbanás; a gyertyám a légnyomástól kialudt, újra kellett gyújtanom, de azért is irok tovább. Ha! Bumm, bumm, bumm!... egyszerre 5, 6 is egymásután. Pardon egy percre, kiszaladok megnézni, milyen idő van odakünn... Nem volt semmi különös. Az olaszok az én dekkungomhoz közel felrobbantották a drótakadályainkat s a keletkezett résen átmászkáltak. A mieink erősen lőtték őket, de a kövek között a sötétben pár taliánnak sikerült átjutni a mi kőfalunkhoz oly közel, hogy pár kézigránátot bedobhattak vizitkártyaképpen hozzánk. Mikor kiszaladtam, a mi tüzérségünk már észrevette a játékot és ugy közéjük pallott egy pár salvéval, hogy ész nélkül futottak vissza, hátrahagyva egy csomó halottat, meg jajgató sebesültet. Tőlünk is a kézibombák megöltek nehány embert és meg is sebesítettek. Éppen jőnek is az ágyamért, mert sebesültet kell rajta szállítani; na! most tessék aludni, egy sátorlapot terítve a sáros földre és betakarózni egy még meg sem száradt pokróccal; dehát ez semmi, a sebesült az első, én szivesen adom az ágyat, még egy félliter cognacot is odaadtam, hogy amelyiket kell, vígasztalják vele; ugysem sokáig él az, aki a Handgránátból kapott útlevelet a másvilágra. Nekem is, amikor kiszaladtam, a fülem bedugult, úgy belekiáltott egy mellette futó golyó, biztosan valami rossz üzenetet hozott. Ösztönszerüleg félrekaptam a fejem, pedig

az a golyó akkorra már rég szétpattant valamelyik hátulsó kőfalhoz csapódva. De most már lefekszem komolyan, mert mára az a parancsom, hogy aludjam, mert 5—6 napig talán ismét nem alszom. Jó! parancs: parancs. Jó éjt kívánok Apáméknak is, mikor e levelet megkapják, biztosan nem lesz éjjel. Ged'nocht!

1915. IX./11. Csókolja fiók: *Jankó.*

II.

Kedves szülőim!

Esment este van s az égen levő szürke felhőkből siratja Isten az embert, hogy megalkotá. Koromsötét borúl a rajvonalakra, csak a fegyverek gyakori felvillanása jelzi, hogy élet van itt, ahogy mi mondjuk: van itt Leben! Az ordonáncom éppen jön, mondok neki: mi újság Pista! — aszondi, hogy a zsivány taliánok ellopták a sötétben vagy két spanische Reiterünket. Ez a spanische Reiter megmagyarázom, mi. Ez szörnyű vadállat, mert békés foglalkozása drótkeritéskedés, de fel van sallangozva olyan lánccal, amelyen háromlábú élek vannak, úgy, hogy az a földön is össze-vissza van húzgálva, úgy, hogy akinek csiklandós a talpa, az ne nagyon sétálgasson rajta. Ezek aztán el vannak dobva a mi dekungjaink elé, hogy ha esetleg bele szalad a talián minket támadva, akkor amig kioldaná ezt a gordiusi csomót, régen rossz lenne az ő életbiztositási kötvénye, amint már erre a svarmléniában is megrögzött emberek mondják. Hű! hogy lőnek. Küldöm a Pista ordonáncot, nézze meg felfelé, hogy mi van, én meg megyek és lövetek pár rákétát, hogy lássuk a terepet; persze evvel velejár, hogy üvöltök a fiuknak: „figyeljetek előre, mert világitok!" Erre ők figyelnek. Egyszerre mintha bedugulnának a puskák, oly csend lesz mindkét felől, mert azt a rövid időt arra használja mindenki, hogy a lőrésen az előtte levő terepen végig fut a szemével. De amint sötét van, ismét lőnek mint a záporeső. Ennek megvan a lélektani alapja, mert a rákéta vakitóan világit, jól látja, hogy nem jön az ellenség a dekungjából, de mikor a vakitó fény kilobban, nem lát semmit, absolute semmit, úgy, hogy fél és félelmében el kezd iszonyúan lőni és lövi a sötétben a képzeletében előfutó taliánokat. Végigmegyek a frontom mögött, megkérdezgetem, hogy: látsz-e valamit? Nem; mindenütt ez a felelet. Na, mondok akkor ne lőjj, mert a munició drága. Igy a lövés elcsöndesedik, úgy, hogy olyan lesz az este, mint más esős őszi est, csak néha sivít valami apróság a levegőben s nagyot koppan, ha a kőfalba ütődik s azután elhallgat, mint az Arany éji bogara. Némelyik tompán puffan, ez homokzsákba szaladt s belefulladt a hangja a zsákba s csakugyan hallik a puffanás után a finom sercegés, amint a föld kihúll a zsákból és a lyukon át pereg a földre. Folyik a zsák vére, szokták mondani rá. Halló! halló! kadett Vass! Dritte Zugskommandant-

dant! üvöltök én is: Halló! Wer spricht da? Kapom az útasítást, hogy figyelném meg, hogy hova dobja a bombát a bombadobó gép. Ép az előttem levő dekungba vág. A sötétben oly lángot vet a bomba, hogy elvakul az ember tőle. Jó helyre ment. Halló! Kompanikommandó von III. Zug! Halló! Na! Was ist? — üvöltöm neki, hogy: „Richtig!" „Wirkung im Ziel!" — Gut! Danke! — Schluss! — s evvel vége a telefonálásnak. A taliánok pedig páran homokzsákjaikkal együtt légbe röpültek. A gyertyám fogy, a fiuk közül bíztosan alszik már valamelyik, fel piszkáljam. A pénzt tudom, hogy megkapták IX. 1. ről; csomagot irták, hogy jő, de nem kaptam meg. Meleg keztyüt küldjenek.

1915. IX. 25. Csók. üdv. *Jankó.*

III.

Kedves Szüleim!

A csomag megérkezett, de még nem kaptam meg, mert hátul van a bagázs trénnél, majd megkapom holnap este, mikor a tragtirek behozzák az éjféli ebédet a svarmléniába. Ezelőtt egy félórával zajlott le egy olasz sturm ellenünk. Érdekes játék, amint történt, leirom, ha érdekli. Szürkül a hajnal, az eső csendesen pereg a homokzsákokra teritett sátorlapokon. Otthon ilyenkor még alusznak a jámbor civilek, vagy hajnali lumpok álmosan bandukolnak hazafelé, de itt nem szabad álmosnak lenni, mert most van a támadások ideje. (Ne tessék olyan jámbor húsvéti támadásra gondolni!) A reggeli imámat végeztem éppen (imámnak alapja meg van irva a 7 decis cognacos üvegben) és rágyújtottam egy Khedive cigarettára, mert ima után ez esik legjobban. Javában füstölők, mikor ordonanz jelenti, hogy a Horchtelefonpatroull hallotta, hogy a taliánok a balszárnyunk felé támadni akarnak. A Horchtelefon az, amelyik egy zúgvezetéken össze van kötve a talián vezetékkel és jól lehet ennélfogva hallani a beszédjüket. A patrollban van két ember Triesztből, akik tudnak olaszul és jegyzik, amit ott beszélnek. Ők hallották a parancsot a támadásra. A jelentésre rögtön kiadom a swarmenfürereknek a parancsot, hogy a reserve embereket, akik eddig aludtak s csak egyrész figyelt, ébresszék föl és dugják be a dekkungokba az üres lőrésekhez, igy az ember ilyenkor szó szerint „résen van" és várja a támadást. Kiadom a vorpostok bevonását is. Igy, most két láda municiót a zugnak, ordonanz, laufschritt a kompáni kommandóhoz, hogy hozzák a töltényt. Ez is megjött. Minden embernél van 5—600 éles töltény. Most végig megyek a 200 lépésnyi frontomon és megiskolázom a legénységnek, hogy: „vigyázz testvér, ne lőjj, ha jőnek is, csak ha én mondom; engedd, hogy előmásszanak, mert 40, 50 lépésről ugy is felugranak és egész alakot mutatva futnak szembe, akkor pedig ugy leszedjük őket, mint a nyulakat." Végigmentem s az én figyelő

résemen is kinéztem, majd szépen a dekkungom tetejére másztam és a csupok mögül kilestem, mint nyul a lucernából, hogy nem jönek-e? — látom, hogy a homályban oly messziről alig kivehetően, a direkte e célra hagyott nyilásain a kőfalnak, másznak elő a taliánok. Az ordonáncomnak visszasugom, hogy mondja meg a bandának, hogy előbb ne lőjjön egy sem, amig nem mondom. Másznak, másznak lassan, csendesen; azt hiszik a balekek, hogy alszunk, mert egyet sem lő a banda, csak les. Jól schätzoltam; mikor ca 40 lépésre érnek, felugranak a földről, de mielőtt elkiáltanák az avantit, elorditom: „Schiesen banda, schnellschiesen, labhaftschiesen!" erre szörnyü avanti üvöltés és tőlünk olyan gyorstűz, hogy a jégeső nem kopog ugy, mint ahogy a golyók pattogtak a talián dekkungokon meg a taliánokon magukon. Az egész pár pillanat s mire a drótkertekig érnének, alig van a sürű rajvonalból egy nehány lábon, az is fut visszafelé. A többi ott hever a földön jajgatva, vérezi a szürke köveket vagy örökre elnémulva hallgat. Egy-egy halott oly furcsán fekszik, hogy azt hinné az ember, hogy él, csak ravaszkodik. Egyik pl. ott fekszik hason, jobb lába összehúzva, a bal kinyújtva, mintha mászni akarna, kezeivel pedig görcsösen szoritja az éles sziklakövet. A másik hanyatt fekszik, mellén keresztül dülve van a fegyvere, jobb kezével még mindig markolja s igy tovább. A sebesültek ott jajgatnak egy darabig, mert az olaszok nem mernek utánok jönni, mivel aki a kőfal mögül kilépik, az halál fia. Igy aztán pár sortüzet leadatok rájok, hogy ne szenvedjenek. Pár perc mulva csend van, a haldoklókból halottak lesznek s a halottak néma ajkai jobban mesélnek a taliánnak a frontunk erejéről, mint a legjobb szónok. Esment imádkozva egyet, kihuzva az utolsó lelki vigaszt az üvegből, a mi győzelmünkre s a talián vesztére, no meg az otthon levők egészségére! Jól vagyok, élek, mint a hal, mert vizben van a dekkungom, de nem örülök úgy a viznek, mint a hal. Jó szerencsét, egészséget! Üdv. Csók! *Jankó.*

117. **Almási Szabó Mózessel** a mult év őszén ismerkedtem meg. A dolog nem történt a legbarátságosabb formák között. Szabó ugyanis el-elmaradozott a beosztásából és gyakran kujtorgott a trénszekerek körül. Felelősségre kellelt vonnom, hogy miért nem tart a többivel. — „Nehéz a bornyu, hadnagy ur," — felelte Szabó verejtékezve. — „Maga is elbírhatja úgy, mint a többiek", — vitatkoztam vele. — Az én bornyumban több van, mint a máséban! — mentegetőzött Szabó. Megmutathatom, ha a hadnagy úr kivánja. Egy pihenő alkalmával Szabó megmutatta a bornyu tartalmát. Csakugyan tele volt az mindenféle katonai dologgal: fehérnemű, bakkancs, konzerva, téli holmi fölös számmal. — Hol szerezte ezeket? — kérdeztem csodálkozva. — Hát biz ezeket az úton szedegettem föl . . . Amit mások elhánynak, én azt fölszedem

és alkalomadtán a trénszekerekre rakom. Nem tudom nézni, hogy *az ország vagyona úgy hulljon veszszen!* — Szabóval ettől fogva jó barátságot tartok. Szabó a harctéren is vigyáz az ország vagyonára . . . Szép dolog ám ez. *Pap Domokos.*

118. **Györke József** udvarhelymegyei, siménfalvi tanárjelölt a háború kezdetén vonult be. Tirolban, Bozenben képezték ki. Érzelmeiről szép reményekre jogosító fiatal életével tett tanuságot. A Kárpátok védelmében vívott hősi küzdelmekben elesett. Katonai élete alatt barátaihoz intézett levelei tele vannak a hazája iránt érzett rajongó szeretettel. Annak a székely ősapjának odaadó lelke élt benne, aki II. Rákóczy György szerencsétlen lengyel hadjárata után a tatároktól bekerített urát, Dániel Mihály székely főnemest, midőn az már lovával elbukott, saját lova átadásával és vitézségével a halálos veszélyből kimentette.

119. **Dr. Albert Lőrincz** (a Lőrincz fia, Bölönből.) A körösbányai járásbiróságnál jegyző volt s innen vonult be a 62. gy.-ezredhez gyakorlatra, majd a harctérre, Galicziába. Itt egy visszavonulás bátor és ügyes fedezéséért kitüntetést kapott, majd nemsokára megsebesült. Felépülve 1915. februáriusában ment vissza, most már mint hadnagy Oroszlengyelországba s újra számos harcban vett részt, mig comblövést kapott. Egyik bécsi kórházban ápolják.

(87). **Benczédy László** kadett a 64. közös gyalogezredben. Néhai Benczédy Gergely kiváló tanárunk fia. A háboru elején, 1914. augusztus 1-én vonult be Székelyudvarhelyre a 82. ezredhez. Itt kiképeztetvén, mint önkéntes tizedest a 64. gy. ezredhez helyezték át s szeptember 27-én ezzel ment le Szerbiába. Itt harcolt sokszor igen nehéz viszonyok, sok veszély között december 10-ig, amikor kimerülve betegen hazakerült. Kolozsvárt felépülve, 1915. február 7-én újra bevonult ezredéhez. Bécsben és Királyhidán volt tiszti iskolában. Julius 27-én kadetté nevezték ki s 29-én elindították Olaszország felé. Adelsberg, Laibach s Idoia szép vidékein át jutott zászlóaljával az olasz frontra s jelenleg is ott harcol.

120. **Nyíredy Géza,** néhai hasonló nevü kitűnő tanárunk fia a 35. tábori tüzérezredhez vonult be. Nagydisznódon nyert kiképzést s még jelenleg is ott van.

121. **Bölöni Mikó Gyula** gyógyszerész (Dezső fia) Budapesten egyik nagy katonai egészségügyi intézetnél teljesít szolgálatot.

122. **A Tóth-testvérek.** Tóth István dési börtönőr hitrokonunknak három fia van a háboruban. Közülök **Istvánról** többször megemlékeztünk. (67. 94.) **Ferencet,** aki a polgári életben géplakatos, Bécsben az autókadernél képezték ki s Kelet-Galiciában katonai autójavító műhelyben szolgál. **Sándor** a 21. honvéd gy.

ezred katonája. Szintén Kelet-Galiciában van. A folyó évi szept. hó 27-én ment át a tüzkeresztségen s a győzelmes ütközet után őrvezetővé léptették elő.

123. **Siménfalvy Sándor** hadapród a 12. honvédgyalogezredben. Egyik régi unitárius családunk tagja, mely több jeles papot és gondnokot adott egyházunknak. Az ifjú Siménfalvy is elődi nyomán indult. Szigorlatozni volt Kolozsvárt midőn 1914-ben a háború megkezdődött s több társával rögtön önként jelentkezett katonának. Augusztusban Mármarosszigetre vonult be s szeptem er 18-án már Ökörmezőnél a betört oroszok ellen harcolt. Ezek kiverésében, Drohobiczig járt, majd a télen a beregi Beszkidekben a hirneves Kosarczky-zászlóaljban teljesített szolgálatot. Mikor a télen a németek a Kárpátokban először megjelentek és első offenzivájuk megindult: a Kosarczky-zászlóaljjal Siménfalvy is újra előre nyomult Lawocznénál egy rohamban két láblövést kapott s egy másik lövés következtében jobb szemét elvesztette. Bécsben, Budapesten és Kolozsvárt gyógyult föl. Egyike azoknak, akiket harctéren teljesített szolgálatuk alapján tiszti vizsga nélkül léptettek elő kadettnak.

124. **Istvanffy Sándor** kolozsvári kollégiumunk kapusa, őrmester a 21. honvéd gyalogezredben. A háború elején Kolozsvárt helyi szolgálatra volt beosztva, utóbb, március 14-én Galicziába ment ki, részt vett a kelet-galiciai harcokban, Augusztus végén az olasz harctérre került. Innen október elején szabadságra engedve, több érdekes emléktárgyat hozott haza intézetünk múzeumának. Jelenleg Olaszország szélén van. (Folytatjuk.)

Pongrácz Lajos cigányprimás sirja fölött.

Dr. Boros György.

Hallod? Hallod a hegedűt?
Óh, hogy sír, hogy kesereg!
Négy kis húrban annyi bánat
Nem is tudom, hogy fér meg.
Mint az erdő néma árnyán
A csalogány énekel,
Mint az édes anya sirján
Zokog árva gyermeke.

Mikor a koronás fejedelem visszavonult a harcterekről és a pásztortűz mellett elnémult a tárogató, Cinka Panna hegedűje varázsolta vissza nehéz, nagy gondjait csöndes pihenőre. Mikor a magyar szent korona várományosa megjelent hazánk határain, hogy a Kárpáti havasokban tele szívja kebelét tiszta magyar levegővel, te, Pongrácz Lajos, te büvölted lelkét. Mikor a kis leány először

jelent meg a bálterem parkettjén, aggódva várakozó szivét a te húrjaid zengése bátorította bizalomra. Az ábrándos ifjú csalódása a te zenéd zsongásában merengve szerzett újabb bátorítást. Mikor az ifjak vagy nem ifjak, a barátság szálait egybeakarták fonni, hogy szilárdabb legyen, te adtad hozzá az indulót. Ha öröme, ha bánata, ha élete, ha a halála volt a magyarnak, mindenütt ott volt az a négy kis húr, amelyet te oly mesterileg tudtál kezelni.

Neveddel együtt szállott a magyar zene dicsősége el messzi országokba. A császári városban sem állt meg, tovább terjedt messzi idegenbe. Mindenütt szerették, mindenütt becsülték és rajongtak érte, de a magyar ember szivéhez járt legközelebb. Csak az érzi át igazán, csak nekünk született, csak velünk tud élni, fog élni a hegedű és vele te is megdicsőült cigányprimásunk. Ezzel a sírva-vigadó nemzettel együtt marad neved és dicsőséged időtlen időkig.

Elnémult a hegedűd, mert most ágyúdörej, srapnell sivítás, gránát ropogás szolgáltatja a világ legborzasztóbb zenéjét. Ez a világ már nem volt a te világod, azért elindultál búcsura nagyreményü egyetlen fiad után, hogy újból elbocsásd a harctérre. Ezt a célt nem érhetted el, de a legnagyobb mester, a halál ott ért utól hol dicsőséged tetőpontra jutott, Bécs nagy városában.

Ám tieid, kedves, szép családod nagy szeretete és becsülése csak az édes anyai földet tartotta pihenésed méltó helyének. Itt városod népének nagy serege veszen búcsut haló poraidtól. Nagy volt irántad a mi szeretetünk, nagy lesz emlékedhez a mi ragaszkodásunk. Nyugodtan pihenhetsz tieid között, áldjon meg téged a mi Istenünk. Isten legyen veled és szeretteiddel!

Pihenj békén, csendesen! (Ima, záróbeszéd.)

Egyházi és iskolai mozgalmak

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok urat az E. K. Tanács okt. 13-iki ülésén kedvesen lepte meg a főt. püspök úr. Névnapja alkalmából melegen üdvözölte, mihez az E. K. Tanács tagjai lelkesen csatlakoztak szivélyes éljenzésükkel.

Egyetemi magántanár. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a kolozsvári tudományegyetemen dr. Varga Béla kolozsvári unitárius főgimnáziumi rendes tanárnak a „Logika és a logika története“ című tárgykörből egyetemi magántanárrá képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és nevezettet ezen minőségében megerősítette. Ujból is üdvözöljük.

Egyházi és püspöki titkárunk, Végh Mihály, a Főtanács után szabadságot kért az E. K. Tanácstól. A balatonfüredi pihenőből visszajött annyira megerősödve, hogy sza-

badsága lejártával — reméljük — egészen megújulva fogja folytatni a munkát.

Rövid hirek Az E. K. Tanács Kolozsvári Főgimnáziumunkhoz felügyelőknek alkalmazta a f. tanévre Boros Jenő tanárjelöltet és Benedek Gábor IV. éves theol. akad. hallgatót. — A kadácsi iskola államosításához az E. K. Tanács hozzájárul. — A kolozsdobokai körben a köri gondnok választás, és a kolozsvári egyházközségben a kebli gondnokválasztás el van rendelve.

Kinevezés. Király Őfelsége a kolozsvári kir. tábla előterjesztésére dr. Demeter Attila afiát Óradnára kir. járásbírósági albiróvá kinevezte. Gratulálunk és kivánunk továbbra is jó sikert.

A Főtanács jegyzőkönyve nyomdai munkáshiány miatt késik.

A harangokról. Most, hogy a háború érdekében össze kellett írni és föl kellett ajánlani harangjainkat, a főt. püspök úr összeiratta összes harangjainkat. Érdekes adatok kerültek ki. Egyszázhuszonhét (127) anya- vagy leány-egyházközségnek van 201 harangja. 19 toronyban van 3—3 harang, 21 toronyban vagy inkább Haranglábon van 1—1. Legrégibb a várfalvi 1115-ből(?) A haranglábiról az a hagyomány, hogy a 12. vagy 13-ik századból való, a medeséri 1496-ból, nyárádszentlászlói 1498-ból, homoródszentpáli 1542-ből. A 17-ik százból már jóval több van: Kobátfalvi, székelykeresztúri (1607), alsójárai, bethlenszentmiklósi (1622), m.-sárosi (1624), bethlenszentmiklósi (1631), hsztmártoni (1661), felsőbencédi (1665), h.-almási (1685), felsőrákosi (1686), kaáli (1695), szindi (1696), m.-sárosi, tordátfalvi (1697), dicsőszentmártoni (1700), 39 a XVIII-ik századból való. A szentábrahámi kisebb a XIV-ik sz.-ból való. A hagyomány szerint a 15-ik századból való a küküllődombói legkisebb harang.

A mezei munka, melyet a kolozsvári kollegium tanulói a Kismezőben és a határon végeztek, gyönyörű eredménnyel járt. Termett *száz* métermázsánál több krumpli, kétszáz métermázsánál több kukorica.

Búcsu. Gyöngyössy Béla miniszteri tanácsos, a kolozsvári egyházközség buzgó gondnoka Kolozsvárról elköltözött s a gondnokságról lemondott. Okt. 19-én vett búcsut a kebli tanácstól, mely alkalommal elnöktársa az egyházközség, dr. Boros György a kebli-tanács nevében fejezte ki sajnálatát a jó vezér és lelkes gondnoktól, kinek a kebli-ügyek föllendülésében sokat köszönhetnek s kinek nevét tisztelettel örökítik meg.

A sirok gondozását az E. K. Tanács a f. évi május havában egy bizottság gondjaira bizta. A bizottság összeállította az eddig föltalált sirokat, megjelölte milyen állapotban vannak. Az E. K. Tanács a beadott részletes jelentés alapján további útasítással ellátta. A bizottság föladata megállapítani, mely sirok gondozása tartozik az egyházra.

A harmadik hadikölcsönre az E. K. Tanács a Magyarországi Unitárius Egyház nevében 110.000 (egy-

százhuszezer) koronát jegyzett. A 6%-os kötvények megszerzésével nemcsak hazafias, hanem jövedelmező szolgálatot teljesít mindenki, akinek arra bármily csekély módja is kínálkozik.

Eljegyzés. Báró József székelymuzsnai lelkész okt. hó 10-ikén eljegyezte Tamás Piroskát, Tamás István és Papp Anna kedves és szép leányát.

A sárdi Simén-családnak mélységes gyásza van. S. Simén Béla ny. határrendőrkapitány, földbirtokos és neje görgényszentimrei Berzenczey Elize egyetlen fiú gyermeke, S. Simén György egyh. főtanácsos, kelementelkei földbirtokos afia unokája, ez ősi unitárius családnak egyetlen fiúfoda meghalt három éves korában Déván. A temetést október 20-án végezte unitárius szertartás szerint a zsilvölgyi körlelkészünk a széles kiterjedésü rokonság és a környék notabilitása előtt a tustyai cs. sirkertben. A szülők, a nagyapa mély és kibeszélhetetlen fájdalmában keresztényi részvéttel osztozunk.

Pongrátz Lajos cigányprimás, Rudolf trónörökös híres hegedüse meghalt 1915. évi október 12-én Bécsben 72 éves korában. A halál váratlanul ragadta el a hirneves zenészt. Családja hazahozatta Kolozsvárra s október 20-án óriás közönség kiséretében helyezték örök nyugalomra a köztemetőben, hol a család kivánatára dr. Boros György egyh. főjegyző mondott búcsubeszédet és imát. Kolozsvár összes népzenésze kisérte és elsiratta az utcán és a sirnál eljátszott kedvelt nótáival. Pongrátz unitárius volt. Népes családja s abban egyetlen fia, a kitünő zongoraművész Ádám, gyászolja most a csatatéren.

Létay Balázs emlékszobra alapjára dr. Polgár Imre budapesti kir. bírósági joggyakornok egy (1) kor. összeget küldött. Köszönettel nyugtázzuk.

Házasságról szóló hírünkben a mult számban dr. Abrudbányai *Géza* neve szerepelt a testvére, *Erviné* helyett. A kitüntetett katona nősült meg. Reméljük, hogy a névcserét nem veszi rossz néven egyik testvér is.

68-ik új örökös alapító. *Ferencz József püspök jubileumi emlékére* a már nyugtázott 300 kor. mellé 100 koronát igért és 50 koronát azonnal ki is fizetett *Péterffy* Zsigmond ny. vasútigazgató úr, akinek nevével főtanácsi jegyzőkönyveinkben évről-évre találkozunk. Ez a lelkes férfi minden szép és jó vallás-erkölcsi irányu mozgalomnak készséges támogatója. Ezúttal kettős célnak szolgál, püspökünk iránti tiszteletének és a Dávid Ferencz Egylet iránti jó indulatának. Egyletünknek Pétetffy Zsigmond úr *68-ik örökös alapitója.* Isten éltesse sokáig, hogy élhessen eszményeinek és legyen hatással másokra is.

Elhunytak. *Hadházy Józsefné* özvegysége 3-ik évében október hó 26-án reggel 72 éves korában csöndesen elhunyt nehány napi betegsége után. Oda sietett a szeretett élettárs mellé, a csöndes sirba, ahová mindennap ellátogatott. A kolozsvári köztemetőnek egygyel több kedves halottja van.

Őszinte részvéttel vagyunk a kedves családhoz. Hadházy Sándor egyházunk pénztárnoka forrón szeretett jó édes anyját gyászolja. Részvétünk enyhítse a család fájdalmát. — Nagykedei *Fekete Ferenc* nyug. m. kir. adóhivatali főtiszt, Kolozsvármegye volt alszámvevője, Kolozsvárt élete 70-ik évében hosszas szenvedés után október 13-án.

Köszönetnyilvánítás. A háború elrabolja a családok boldogságát, lerombolja az útjában levő összes falvakat és városokat, megsemmisíti évszázadok összehalmozott kulturkincseit, megtizedeli a nemzetek ifjúságát, de megnemesíti a szíveket, képessé teszi azokat az áldozatkészségre. Mikor találkoztunk annyi ideális lélekkel, nemes lelkesedéssel, az áldozatkészség annyi szép példájával, mint ez aggodalmas időkben? Adakozni kell minden téren, hogy a haza, ez a szent örökség továbbra is a miénk maradhasson; s bármennyit követeljen a haza, az áldozatkész lélek nem fárad ki, tudja, hogy nemcsak hazafi, hanem keresztény is s áldoz egyházára is. A székelymuzsnai unitárius egyházközségben az áldozatkészség nemes példáival találkozunk. Négy ifjú asszony, kiket a háború korán özvegységre juttatott, hogy bánatos lelküknek vigasztalást szerezzenek, harctéren hősi halált halt férjeik emlékét a következőkép igyekeztek megörökíteni:

Kinda Mári ajándékozott az egyházközségnek egy kékszínű plüss katedra takarót aranyozott rojttal. Selyemszálakkal ki van rá hímezve: Egy az Isten. Alul: Dénes Zsigmond és Péter fia emlékére. Hű feleség és édes anya: Kinda Mári 1915. (Értéke 100 korona.)

Kovács Mári ajándékozott egy kék plüss asztalterítőt aranyozott rojtokkal. Selyemszálakkal ki van rá hímezve: „Életünket és vérünket hazánkért és egyházunkért.“ Ifj. Dénes Lajos emlékére. Hű nejétől, Kovács Máriától és Lajoska fiától, 1915. (Értéke 100 korona.)

Dénes Anna és Máthé Juliánna vásároltak 40 drb. énekes könyvet harctéren elesett férjeik Mester Elek és Mester Sándor emlékére. Az énekes könyvek értéke összesen 32 korona.

Megköszöntem annak idején a bánatos szivű özvegyek nemes ajándékait, de nem mulaszthatom el, hogy a nagy nyilvánosság előtt is köszönetet ne mondjak. Adja az Isten, legyen minél kevesebb a hadiözvegyek száma, de minél több azoké, kik harctéren elesett férjük emlékét ily nemes ajándékokkal igyekeznek megörökíteni. Vajha követendő például szolgálhatna ez mindazoknak, kik hasonló helyzetben vannak, hogy a megtört szivek fájdalmuk közepette a nemes tettekben keresnék a vigasztalást. *Báró József*

székelymuzsnai lelkész.

Szerkesztői izenetek. *L. Gy. B—d.* A kedves lev.-lapra csak annyi észrevételt teszünk: ne itéljen gyorsan, figyeljen és tanuljon. Majd lesz alkalma hatással szólni. — *M. L. F—a.* Köszönet. Szeretnők képpel adni a jövő számban. — *Gálffy I. Msz.* Meleg köszönet az érdekes könyvért. Szivesen vesszük, ha a „Mi katonáink“ rovatba tudósít. — *K. I. Bszm.* Köszönjük. Az imakönyv elment. — *N. Géza.* A könyvet kézhez vettük. Jövőkor szólunk a beküldött könyvekről. — *A.—J. H.—J. KNM.* Helyszűke miatt a jövő számban hozzuk.

A dévai Dávid Ferenc imaház Aranykönyve.

— Tizenkettedik közlemény. —

112. Ajtay János H.-almás 356. és 25. sz. gyűjtőívén (folytatás:) Rácz Domokos földm. 20 f., Boér Lidi földm. 20 f., Bence János dávid földm. 12 f., Bence Mihály földm. 10 f., Kenyeres Andrásné földm. 30 f., Sándor András kenyeres földm. 60 f., Rigó Mihály sós földm. 20 f., Felszegi András földm. 40 f., Sebestyén József földm. 20 f., Hátszegi Dénesné földm. 20 f. Tikosi Györgyné földm. 30 f., Gothárd Pálné földm. 20 f., Szabó Rebi Gothárdné földm. 20 f., Bencze József földm. 20 f., Sándor Mihály (mózes) földm. 20 f., Sándor Pál (dombi) földm. 40 f., Miklós András földm. 20 f., Farkas János földm. 40 f., Pálfi Dénes földm. 1 K, Sándor Mózes (Zoltán) földm. 20 f., Kovács Imre nyomdászsegéd Szudvarhely 20 f., Siménfalvi Bálint földm. 20 f., Szabó Mózesné (áron) földm. 20 f., Szabó Mihály (középső) 20 f., özv. Siménfalvi Sándorné földm. 1 K, Siménfalvi Sándor földm. 40 f., Benkő János (középső) földm. 20 f., Kenyeres Mózesné földm. 10 f., Kenyeres András idb földm. 20 f., Barra Józsefné idb. földm. 20 f., Sándor Andrásné földm. 40 f., Kenyeres Györgyné földm. 40 f., Sándor Mihályné szabó 20 f., Péterfi Árm. 1 K, Szabó Lajos (Zsiga) 20 f., Bencze János csendőr 50 f., László György 1 K, Sándor Mózes (László) 10 f., Ferencz Lajos 30 f., Márton József 20 f., Gothárd Pál (rác) 1 K, Rigó András máté 60 f., özv. Gothárd Jánosné 50 f., Gothárd Pál ifj. 50 f., özv. Józsa Sándorné 20 f., Sándor Mózes (józsa) 60 f., Orbán István 60 f., Szabó András (orbán) 50 f., Beke Istvánné 20 f., Tary Sándorné tanitónő 2 K, Szabó László (nagy) 1 K, idb. Gothárd Pál 36 f., Dénes Mózes 60 f., Sándor János (györgy) 20 f, Sándor György (Papp) 20 f., Tikosi Istvánné 14 f., Sándor István 20 f., Szabó Mihály (Béla) 20 f., Sziblik József 20 f., Szabó András (Béla) 20 f., Szász Ferencz 20 f., Deák Mózes 80 f., Szabó András ifj. 20 f., Józsa Mihály katona 20 f., Ráduly István (keny.) 12 f., Szabó András (bózsa) 12 f., Ráduly Mihály (nagy) 12 f., Sándor József (zsigm.) 14 f., Ráduly János 30 f., Csiki Mihályné 40 f., Ráduly József katona 20 f., Csiki Mihály 12 f., Ráduly Mihály katona 20 f., Szabó István (dávid) 30 f., Rácz Péter 40 f., Csiki Sándorné 20 f., Beke József 20 f., Bodor János gáti 12 f., Csáka István 12 f., Benckő Mihályné 40 f., Benckő János (mihály) 60 f., Józsa Mózes idb. 20 f. Pálfi Lajos 1 K, Tikosiné Pap Rebi 30 f., Sándor Lajosné 1 K, Szabó István 10 f. (Összesen 181 K.)

Legújabb theologiai ujdonság!

Révész Imre: Dévay Biró Mátyás tanításai. Tanulmány a magy. prot. theologiai gondolkozás kezdeteiből ..... K 5·—

Egyéb theologiai ujdonságok:

Bernát István: Az igazi élet felé ..... K 1·20
Kirner A. B.: Betegápoló lelkész munkája a világháboruban ..... „ —·50
Kiss G.: Uj magyarország és keresztyénség ..... „ 1·—
Lukácsy I.: Krisztus visszajövetele. Füzve 4·20; kötve „ 5·—
Dr. Szabó Aladár: Jézus élete. Füzve K 3·—; kötve „ 5·—
Ifj. Szabó Aladár: A boldogság feltételei. 6 elmélk. „ 1·—
Ifj. Victor János: Jézus önarcképei. 8 elmélkedés .. „ 2·—

Háborus egyházi irodalom:

Birtha József: Háborus beszédek és imák ..... K —·50
Fülöp Béla: Bucsuztatók hadban elesettek felett .. „ 1·—
Kiss József: Egyházi beszédek világháboru idején.. „ 3·40
Lencz G.: Beszédek és imák háborui alkalmakra II. kötet..... „ 5·—
Lukácsy Imre: Imé hamar eljövök. Egyházi beszédek „ 1·80
Sós K.: Isten és haza mindenünk! Egyházi beszédek „ 1·20
Szappanos Gy.: Istenre bizom magamat. Egyházi beszédek ..... „ 3·—
Szentkirályi K.: Imádságok és beszédek háborus időben I. kötet K —·80; II. 1·—; III. ..... „ 2·—
Szüts L.: Egyházi beszédek háborus alkalmakra.... „ 1·20

Legujabb háborus imádságos könyvek:

Birtha J.: Őrangyal. Imakönyv katonák és itthonmaradottak számára..... K —·30
Keresztesi Károly: Ima, szükség s háboru idején .. „ —·25
Murányi J.: Szüntelen imádkozzatok! ..... „ —·20
Szappanos Gy.: Imádságok itthonmaradottak részére „ —·24

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Nyomtatta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 december. 12. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 209
Hozzád kiáltunk... *Orbán Lajos* . 210
A mi katonáink 211
„Haladás Petrozsényben“ 223
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 224
Méhészeti Közlöny 226

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv., SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővített kiadás irta dr. **Boros György,** női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel **2 K** 40 fill. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

Minden unitáriusnak szól, de aki az unitáriusokról akar szólni, az sem nélkülözheti ezt a könyvet: *Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután.* Mert ebben meg van magyarázva az unitárius *vallás* eredete és fejlődése, az unitárius *egyház* jogi.a Ismerteti a vallás alapitóit, az egyház oszlopait. 400 esztendő nevezetes gondolatai és a négyszáz esztendő, a XIX-ik század értékes alkotásai, mint tiszta tükörből ragyognak vissza ránk ebből a könyvből. Irták legjobbjaink: Ferencz József püspök, báró id Daniel Gábor, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor v. b. t. t. főgondnokok, dr. Borbély Ferenc, dr. Borbély István, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, dr. Gál Kelemen, Kiss Sándor, Pap Mózes, Szinte Gábor, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Varga Dénes, Vári Albert, dr. Wendte Károly tanárok, lelkészek és Percelné Kozma Flóra. A 200 nagy 8-rét oldalra terjedő könyv ára 3 K., 5 példány postai költségét fizeti a kiadó Dávid Ferenc-Egylet.

Dávid Ferenc képes életrajza irta Pap Domokos. kiadta a Dávid Ferenc Egylet. A csinos kis mű könnyen áttekinthető szépen megirt életrajza a dévai mártirnak. Ára 50 fillér, postán küldve 58 f.

Akinek valakije a háborúban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni, Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

A jó gyermek könyve 6—8 éves gyermekek számára 3-ik lényegesen javított és átdolgozott kiadásban 50 fillér, postán küldve 56 fillér. *Osváth* Gábor esperes irja: „Az új kiadás igen megfelelő. A gyermekek örömest hallgatják és jó kedvvel tanulják. A tanítónőnek eldicsekedve mondják, hogy az esperes úr milyen szépet tanított a vallásból."

Az Unitárius Közlöny régi számaiból 12 drbot 40 fillérért, 100 darabot 2 koronáért küldünk meg.

Az Unitárius Közlöny ez évi 1. számát köszönettel veszszük azoktól, akik nélkülözhetik. Sziveskedjenek beküldeni.

XXVIII. évf. Kolozsvár, 1915 december. 12. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:
TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 2 korona 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek. — Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

A mi katonáink sorozata iránt mind nagyobb, meg nagyobb körben ébred az érdeklődés. Rájönnek rendre, hogy ami kis lapunk is azt a nagy világtörténelmet írja, a melyet a mai idő kronikásai nélkül senki meg nem írhatna. Örömmel tapasztaljuk, hogy tudósítást is többen meg többen kezdenek beküldeni. Eredeti harctéri levelekkel is kedveskednek. Az Unitárius Közlöny f. évi 1—12 száma nemcsak érdekes, de értékes is. Fogadják szives köszönetünket mindazok, a kik egy vagy más módon segédkeztek. Kelemen Lajos főgimn. tanár úrnak, az ifjak meleg keblű barátjának e helyen is őszinte, szives köszönetet mondunk számtalan tudósításáért és a sorozat ellenőrizéséért. Ő a historikus áttekintő éberségével nagy segítségére van vállalatunknak.

—

A mi katonáink ilyenek: Fiatal. Arcán viruló rózsák, szemében tűz, bátorság. Beszéde határozott, rövides. Ahol kell erős, inkább szilaj, de soha sem fecsegő. Nem szeret mesét szőni. Másról beszél, de magát elkerüli. Ott volt a fronton tavasz óta. Látta a halálnak minden fajtáját. Osztott maga is, ha szükség volt. Ha jött az ellenség, türelemmel várta és elbánt vele, mert „a banda" az ő 82-es 30 székelye letepert háromszázat is. Mikor máson volt a sor, ő nem tétovázott, mert unta, hogy ha valakit biztatni kellett. Mikor nem kellett volna, mégis elment. Azzal fizetett a talján hogy egy gránátból juttatott a jobb kezére s a vállára is. Még benne van a szilánk, fájhat is, de még az anyjának sem mondja, pedig azért küldötték ide, mert az édes anyai csók legjobban gyógyít.

—

A másik. Már végig metszettek az elevenjén, hadd lássák mivel lehet segíteni a bajon. Nem akart elaludni. Járni sem tud s mégis mintha semmi sem történt volna. Az anyja nehogy sejtsen valamit, az apja se vegye észre, hogy az a mély lövés fájhat is.

—

Ennek sáppadt orcája felét összetörte valami gonosz löveg. Soha sem lesz többé szép fiu. Hiányzik az egyik szeme is, a fogakból is három. Az sem baj. Semmi sem baj ezeknek a 18, 19 éves mi katonáinknak. Egyik olyan mint a másik. Semmi sem sok a hazáért! A régi katonára azt mondották „lovát félti, nem a maga életét." Ezek semmivel sem különbek, hacsak nem azzal, hogy intelligensek, kedvesek, jók és mégis igazi bámulatra méltó katonák!

Hozzád kiáltunk . . .

Polgárdi, 1915. szept.

Hozzád kiáltunk jó Atyánk! . . .
Köröttünk vész és lárma
S bár vonz a rög: feléd ragad
Élő hitünknek szárnya.
Téged keres a nappalunk,
Téged imád az álmunk,
Beléd karol a szenvedés,
Ha támasz nélkül állunk.

Köröttünk vész és szenvedés . . .
Százmiliónyi fegyver
Hangos, haragos tusája,
Főlharsogón eget ver.
Köröttünk üszök és romlás . . .
Húsrongyok, égő házak . . .
Feldúlt tűzhelyek romjain
Könnyekbe fult gyalázat!

Köröttünk átok és jajok
Szakadnak föl az égig:
Anyák keblén a csecsemőt,
Durva rablók széttépik.
Köröttünk minpen megbomolt,
Fáj a látás, a hallás,
Hisz mindenütt és mindenben:
Gyászkönny omol, pusztulás . . .

De bennünk rendületlenül,
Áll hitünknek kővára:
Hogy a sors nehéz keresztje,
Diadalunknak ára.
Él a hitünk, hogy te Atyánk
Jól látod mindezeket,
S nem nézed hideg örömmel,
E bús testvérküzdelmet.

Hozzád szállunk föl jó Atyánk,
Buzgó imádság szárnyán,
Ne hagyj magunkra: Nélküled,
Kietlen éjben . . . árván!
Ne hagyj magunkra, álj mellénk,
S hol látunk szétdult romot,
Véres kövekből építünk
Szeretetnek Templomot.

Orbán Lajos.



— Tudósitások a nagy világháboruban résztvevőkről. —

Kérésem a tüzvonalba.

Snyatin, 1915. május.

Voltam én már ellenség is,
Ellenfél is voltam;
Dobálóztam az élettel
És a halált szórtam.

Nagy örömmel usztam végig
Kínt, nyomoruságot.
Eddig annyi furcsaságot
Szemem sohse látott.

Most, hogy távol vagyok tőle,
Ez csakugyan szégyen.
Ha ily öreg most nem volnék,
Ott lehetnék régen.

S mert a játék véget nem ér,
Csüggetegen állok.
Isten uccse! Nem nézhetem,
Ki a sikra szállok.

Százados úr! Az Istenért,
Egy kérésem volna:
Szivességet tenne nékem,
Hogyha tüzbe tolna.

Látom így is: a szabadság
Messze van még tőlem.
Tegye meg hát százados úr,
Az Istenre kérem!

— *Péterffy Áron.*

125. **Székely János** theologiai akadémiánk szolgája, nyomáti, (Maros-Torda megye) 22. honvéd ezredbeli tizedes a mult év augusztusában ment ki Galicziába s azóta nem adott életjelt magáról. Hír szerint sebesülten orosz fogságba jutott. *K.*

126. **Bodoczi Márton** kolozsvári kollégiumunk szolgája, az 50. gy.-ezred katonája, a Galicziában, 1914. szeptemberben vívott harcokban sebesülten orosz fogságba esett. Szibériába, Tomszkba vitték. *K.*

127. **Szász Ferencz** orvostanhallgató, önkéntes tizedes a 82. gyalogezredben. Kolozsvári kollégiumunknak egyik legkitünőbb volt növendéke, Szász Dénes haranglábi papunk öccse. A folyó év augusztus 27-én indult a háborúba s a harctérről írja egyik volt tanárának: „Kőországban vagyunk, hol a fanyelü bicska nyele is kőből van.“ Ugyanekkor irta ezt a hangulatos, kedves kis költeményt:

Kurucok, kurucok, vitézek,
Régi jó legények!
Régi kuruc világ, a vitézi élet
Most újra föléled.
Csak a hátunk görnyed
Csak a lábunk szenved
Mégis jó kedvünk van
Kurucok, legények.

Csak a hátunk görnyed
Csak a lábunk szenved, —
Sarkantyú, csótáros paripa, toll hosszú
Minek a legénynek?
Egen borus felhő
Halál úgy is eljő,
Mégis jó kedvünk van
Kurucok, legények!

November elején az olasz határon gránátlövéstől sebesülve egyik zágrábi kórházba került. *K. L.*

128. **Miklós Ferencz.** A hazáért hősi halált haltak közé, a megdicsőültek Pantheonába iktassuk be Miklós Ferencet Bethlenszentmiklósról, ki a hivószóra mint az 50-ik gyalogezred őrvezetője vonult be. Nemcsak egyházközségünknek mintegy 100 hadbavonult tagjai között, de az egész községnek, Küküllővidéknek ifjúságából magosan kiemelkedő alak volt. Megtestesülése a férfiszépségnek, kiben a józan, erkölcsös, szorgalmas jellem a végtelen szerénységgel párosult. Örömmel tekintett rá mindenki s midőn gyönyörű bariton hangja megcsendült a zsoltárban, a népdallam, áhitat töltötte be a sziveket hallatára. Egyszerű, kisgazda fia. Értelmessége gépfegyver kezelővé tette. Az októberi (1914) galiciai harcokban, Stary-Sambor körül, zászlóaljával a lövészárokban feküdt. Heves ágyutüz után az orosz egész ezredével ment rohamra ellenünk. Bajtársai a fedezékből kiugrálva, futva hátráltak a túlnyomó erő elől. Hősünk azonban, bár őt is hivták, hogy meneküljön, helyén maradva, irtózatos golyózáporral fogadta a heves támadást s szemtanuk állítása szerint egymaga, gépfegyverével megállította a rohamozó ellenséget, sőt az a nagy vesztesége miatt (felét a golyó learatta) hátrálni kezdett. E borzasztó percek alatt azonban Miklóson kiütött a halálfélelem hidegverítéke s mire társai visszaszállingóztak, ott találták hűséges géppuskája mellett eszméletlenül. A legközelebbi, sagorz-i kórházba vitték, hol másnap hős lelkét kiadta.

Ott nyugszik a kórház virágos kertjében a megdicsőült hős . . ., itthon siratja bánatos családja, kesergi a falu népe. *K.*

(—) Dr. Gotthárd Sándor hasonló nevü tiszt. köri gondnoknak fia, mint ezredorvos 1914. aug. 1-óta, először a szerb harctéren, azután Lengyelországban teljesített szolgálatot. Közelebbről előléptették törzsorvosnak és kitűntették a *signum laudissal.*

(—) **Gálffy Zsigmond.** A király Gálffy Zsigmond tart. hadnagynak az ellenség előtt tanusított bátor magatartásáért a Signum laudist adományozta. Ez a kitüntetés Gálffy Zsigmond tart. hadnagy személyében a kolozsvári unitárius főgimnázium görög-latin tanárát érte, aki az északi harctéren küzdött. Gálffy Zsigmond Ivángorod vára alatt megsebesült és most orvosi gyógykezelés alatt áll.

129. **Firtosmartonosi** unitárius egyházközségből a háboru kitörése óta 73-an vonultak hadba.

I. *Hősi halált haltak*:

1. Ifj. Gáspár Ferenc, 82. gy. e. közlegénye, aki mint tényleges katona vonult be bécsi ezredétől, a lembergi csatában esett el mult évi aug. 26-án.

2. Szentpáli János, októkerben az uzsoki harcokban. Gyámolitásra szoruló öreg szülők mellett, fiatal özvegye s 3 kis árvája siratja.

3. Miklós Zsigmond, múlt évi októberben Uzsoknál. Özvegye s 3 árvája siratja a szelid lelkü, gondos apát.

4. Gáspár Dénes, egyházfiu 1915. januárban az északi harctéren.

5. Gáspár András, az északi harctéren. Nőtlen.

6. Máthé Gergely, nős, 3 gyermek atyja, az északi harctéren kolerában halt meg.

7. Gálffy Elek, a 82. gy. e. altisztje októberben az uzsoki harcokban. Pár hét mulva kicsi fia s január 3-án fia és unokája utáni bánatában édes apja, Gálffy Ferenc halt meg, aki 12 éven át volt a község pénztárnoka. Gálffy Elek testvére *Gálffy* Ferenc, vadadi kántor-tanitónknak, aki a mult év őszén sebesülten jött haza s felgyógyulva ismét a harctérre ment, ahol orosz fogságba esett. Kazánból irt legutóbb levelet.

8. Demeter Sámuel, 82. gy. e. közlegénye, május hó 21-én $^1/_4$ 12 órakor d. e. az északi harctéren halt hősi halált. Halálát „Kendi korporál" kénosi jeles kántorunk, mint Demeternek altisztje azonnal jelentette a firtosmartonosi lelkésznek. (Alig pár nap mulva „Kendi korporal" is eltünt). Nőtlen. Több nyelven beszélő iparos volt.

9. Benczédi György, a 2. huszárezred közlegénye, október közepén a Kárpátokban. Nőtlen. Gyámolitásra szoruló öreg szülői gyászolják.

10. Állitólag elesett az északi harctéren juniusban *Máthé Géza* pancsovai törvényszéki irnok, Máthé József firtosmartonosi kántortanitó fia. Haláláról ezideig teljes bizonyosságot szerezni nem lehetett.

II. *Eltüntek.*

A háboru eleje óta nem adtak életjelt magukról: 1. Lukácsi Mózes, 2. Futó Sándor, 3. András Domokos, 4. Vas Sándor.

III. *Orosz fogságba kerültek.*

1. Demeter Domokos 22. h. gy. e. közlegénye dec. 26. — 2. Simó János 82. gy. e. okt. 10. — 3. Vass Elek 22. honv. gy. e. altisztje dec. 26. — 4. Péterfi Mózes 22. honv. gy. e. altisztje dec. 27. — 5. Szabó Dénes 22. gy. e. közlegény dec. 27. — 6. Vas Béla 82. gy. e. altisztje dec. 26. — 7. András Ákos 82. gy. közlegénye 1915. juniusában. — 8. Szilágyi János 82. gy. e. közlegénye, decemberben azonban szept. 10-én irott levele szerint, szerencsésen megszökött a fogságból és most Lembergben van.

IV. *Megsebesültek.*

1. Kibédi József 22. h. e. közlegény, megnémult és megsiketült, 2. Jánosi Sándor, 3. Máthé Zoltán 82. gy. e. altisztje, a vitéz-

ségi érem tulajdonosa, (Máthé József kántor-tanitó fia), 3. Alsó Vas Mózes (2-szer), 5. Vas Dénes, 6. Szabó Ferenc (lábujjai lefagytak), 7. András Sándor, 8. Vas Elek, 9. Vas Albert, 10. ifj. András Ferenc, 11. Csiki Zsigmond, ki egy évig volt állandóan a harctéren, 1915. szept.-ben sebesült meg, 12. Szabó Sándor 82. gy. e. közl.

V. *Az északi harctéren küzdenek.*

1. A.-Szentpáli Ferenc 22. h. gy. e. közlegény, 2. Demeter Mihály 82. gy. e. altiszt, 3. Vas Mózes felső-szentp. 34. tüzér e. közlegény, 4. Demeter Ferenc 2 huszár e. közl., 5. felső-szentp. Vas Sándor 34. tüzér e. közl., 6. Gálfi János 82. gy. e. közl., 7. Kálmán Zsigmond 82. gy. e. közl., 8. Jarkó Sándor 21. h. gy. e. altiszt, 9. András Albert tanitójelölt, 82. gy. e. hadapródja, 10. Vas József 34. tüzér e közl., 11. Fölöp Albert 82. gy. e. közl., tisztiszolga, 12. Sebestyén János 82. gy. e. közl., 13. Sófalvi János 82. gy. e. közl., 14. Vas Dániel 2. huszár e. altisztje, 15. Vas Ferenc 2. huszár e. közl., 16. Molnár János 82. gy. e. közl., 17. Benczédi Ferenc 2. huszár gy. e. közl.. 18. Benczédi Sándor 82. gyalog e. altisztje, 19. Veres Sándor 2. huszár e. közl., 20. Derzsi József 22. h. gy. e. közl, 21. Vas Sándor (lázi) 22. h. gy. e közl., 22. Gáspár Mózes hadapród, 34. tüzér e., 23. Demeter János 34. tüzér ezred közl., 24. Kövecsi Sándor 82. gy. e. közl., 25. Ilyés János 2. huszár e. közl., 26. Szőke Ferenc, 27. Kálmán József, 28. András Dénes, 29 Jánosi János, a 82 gy. e. közlegényei, 30. Máthé Gyula (tanitójelölt) őrmester.

VI. *Szerb és olasz harctéren küzdenek.*

1. Ifj. Szentpáli Ferenc 82 gy. e. közl. 2. Vas Antal 34. tüzér e. közl. 3. Geréb Mihály 22. h. gy. e. altiszt (szerb.) 4. Szentpáli Zsigmond 34. tüzér e. 5. Jakabfi Sándor 82. gy. e. közl. 6. Nagy János 22. h. gy. e. közl. (olasz harctéren.)

VII. *Háboru kezdete óta helyőrségi szolgálaton vannak.*

1. Gáspár Ferenc 82. gy. e. altiszt. 2. Gáspár József 34. tüzér e. közl. 3. Fülöp János 82. gy. e. [illegible] (hajógyárban).

Közli: *Katona Ferenc.*

130. **Ádámosi Végh Gyula** (Tordátfalva) 51-es cs. és kir. zászlós 1914. nov. 26. 40-ed magával Szerbiában feltartott egy egész szerb csapatot, amig a mieink úgy kifejlődhettek, hogy az ellenséggel szembeszálhattak és sikeresen visszaverték a szerbeket. A Végh vitézsége és bátorsága mentette meg, de emberei többi részét is. Az I. oszt. vitézségi éremmel tüntették ki. Most az olasz harctéren van.

131. **Szentannai Dénes**, tanárjelőlt, az 50., gyulafehérvári gyalogezred zászlósa. A kolozsvári unitárius főgimnáziumban tette

le az érettségit. 1914. szeptemberében önként jelentkezett katonai szolgálatra nagy lelkesedéssel. Május 2-án került ki az északi harctérre, mint kadett. Ivangorod bevételénél tanusított hősies magatartásáért szeptember 2-án zászlóssá léptették elő és egy pár napra rá megkapta az *első (I) osztályú nagy ezüst vitézségi érmet.* Sebesülve még nem volt, bár nem egyszer, amint leveleiben írja, veszélyes előőrsi kiküldetésben volt, melyeknek élete kockáztatásával is mindig derekasan megfelelt. Október végén Baranovicinál orosz fogságba jutott.

132. **Bálint Lajos,** zászlós. a brassói ill. a prágai 2. gyalogezredben. Szintén a kolozsvári unitárius főgimnáziumban végzett. Az északi harctérre, Radom környékére, 1915 június elején került ki, mint kadett. Hogy vitéz, kötelességtudó katona, bizonyítja az, hogy már augusztus elején zászlóssá lépett elő. Derekasan kivette részét Ivangorod ostromából és az oroszok üldözéséből. Jelenleg Slonym környékén harcol.

133. **Szentannai Domokos,** földmives, székelyszentmiklósi lakós még az általános mozgósítás alkalmával bevonult Székelyudvarhelyre a 82. gy. ezredhez. Az északi harctérre 1914. október közepén került ki mint őrvezető, de értelmessége és bátor magatartása folytán csakhamar tizedessé lépett elő. Május 7-én könnyen sebesült, de Galicia egy kisebb kórházában felgyógyulván ismét a frontra került és julius 5-én másodszor is megsebesült. Ez alkalommal azonban nyomtalanúl eltünt; azóta semmi hír felőle. Hihetőleg fogságba esett. Két kis gyermeke és öreg szülei maradtak támasz nélkül.

134. **Sófalvi István,** erdőmérnök-hallgató, kadett a 82. gy. ezredben, a kolozsvári unitárius főgimnázium egykori szorgalmas növendéke. Január közepén vonult be Székelyudvarhelyre és már juniusban kikerült az olasz harctérre. Egy fontos kiküldetése alkalmával, mikor pár emberével a végsőkig védelmezett és tartott egy fontos poziciót, egy gránát okozta légnyomástól a földhöz vágódott, miközben sulyos belső vérzést kapott. Sérülésével előbb Laibachba, később Grazba szállitották, honnan Kolozsvárra jött és jelenleg itt kezelik komoly belső sérülésével S. D.

(46.) **Gálfalvi Sámuel** székelykereszturi tanárról, a ki tartalékos hadnagy, azt a hivatalos értesítést kapta az igazgatóság a zászlóaljparancsnoktól, hogy szeptember 13-án sebesülten orosz fogságba került. Mint századparancsnok utolsó emberig tartotta magát. Századosa szép elismeréssel adózik neki

135. és 136. **Pál Mihály és István** testvérek a 82. gy.-ezredben szolgálnak a mozgósítás elejétől kezdve. Mihály kolozsi áll. isk. tanító nehány hónapi harc után 1915. év elején kimerülten haza járt, hogy új erőt gyüjtsön a küzdelem folytatására. Ezalatt mint tanító, saját kérelmére megkapta az egyévi önkéntesi jogot. Másod-

szor mint ilyen ment vissza újból március 1-én az orosz-harctérre s azóta ott van. — **István**, a mozgósítástól kezdve szintén az orosz harctéren van. Haza nem járt azóta. Múlt télen egy izben lábkihűlés miatt Gross-Strehlitz-ben egy pár heti gyógykezelés után visszament Orosz-lengyelországba. Lublin bevételénél egy srapnelszilánk vállon találta s zubbonyát elvitte, de szerencsére azzal beérte, mert Pista a kapott könnyű sebével tovább harcol.

75. **Dr. Mikó Gábort** március elején, előléptették főhadnagynak. A legénység őszinte jóindulatból fejezi ki gratulációját a főhadnagy úrnak: Apai gondoskodásáért magasztaljuk. A „koma" elnevezéssel szólította meg a legényeit. — **Ferenc** is mint 3 hóig oktató babérkoszorút kapott legényeitől.

137. **Murvai Árpád** magyarsárosi e. é. önkéntes, szakaszvezető a 21. honv. gy.-ezredben. Kolozsvári kollégiumunk egyik kitünő tornásza, kinek kétszer volt kiváló része abban, hogy intézetünk a díszes vándorzászlót megnyerte. Már 1914. október 10-én önként beállott a VIII. g. osztályból honvédnek s október 20-án Budapestre a honvéd-hadosztály-táviró iskolába vezényelték. Itt decemberben letette az önkéntességre jogosító különbözeti vizsgát s csakhamar kétszer lépett elő altiszti fokozatban. Április 21-én Fenyvesvölgybe érkezett, Uzsok felé. A 7. hadosztályhoz osztották be s a vezérkar mellett végzett távirász-szolgálatot, majd a 30. honvédezredhez kért beosztást s május 5-én már künn volt a rajvonalban. Május 8-án megérkezztt ide két 30 és feles motoros ágyú s 9-én az ellenség ezek hatására megkezdte a hátrálást és gyujtogatva, rabolva vonult visszafelé. Május 9-én harcok után a mieink bevonultak Drohobyczbe, majd innen öt napi pihenő után a Drohobycz és Stryj közti vasutvonal támadására nyomultak előre. Itt Murvai három hétig tartó véres küzdelemben vett részt, majd Stryj elfoglalása után tovább üldözték az oroszt a lemberg-halicsi útvonalig, ahol megsebesült. Esős idő után sáros, vizes fedezékükből junius 22-én, egy szép napos délben kiült Kovács János nevű főhadnagyával egy erdő szélén, a fedezékük tetejére száradni. Egy gránát közelükbe csapott s be akartak huzódni. Ekkor egy másik gránát éppen eléjük csapott le a fedezékükbe, a főhadnagynak fejét és mellkasát széttépte. Murvai szerencsésebb volt. A fedezék földjével együtt feldobta és földdel betemette, csak oldalát sebezte meg. Ájultan feküdt órákig a fedezék előtt s azalatt jobb alsó combjába s jobb keze két ujjára is kapott egy-egy puskalövést. Este akadtak rá az egészségügyi katonák. Julius 1-től 19-ig Budapesten a Mária-Valéria kórházban feküdt. Akkor kiütött rajta a tifusz s augusztus 16-ig egyik helyőrségi kórházban ápolták. Innen szülői kérésére Nagyszebenbe szállították, de ott alig volt pár napig. Teljesen elgyengülten is kikéredzett, hogy Marosvásárhelyre, a szeptember 6-án kezdődött tiszti iskolába juthasson. Ezt jó ered-

ménnyel végezve, nehány napi szabadságon otthon járt szülői látogatására s most újra Nagyszebenben van ezredénél. KL.

138. **Bölöni Mikó Lőrinc** törvényszéki biró, főhadnagy az 51. gy.-ezredben. A mozgósításkor Kolozsvárra vonult be s itt a katonai húskezelőséghez (Fleisch-regie) osztották be. Itt szolgált a nagy felelősséggel járó üzemnél 1915 január derekáig. Ekkor egyik menetzászlóaljhoz került s februárius 27-én indult Kolozsvárról, mint hadnagy, századparancsnokként a harctérre. Március 5-én érkezett meg Oroszlengyelországba, Petrikau közelében táborozó ezredéhez. Ott egy szép fenyvesben készitett erősített állásban huzták ki a tél hátralevő részét, majd előrenyomulásuk alatt májusban főhadnagy lett. Juliusban az a csapás érte, hogy kimondhatatlanul szeretett három éves kis leánykája itthon súlyos ragálynak esett áldozatául. Ekkor már szakadatlanul nyomultak előre. Julius 24-ről irja: „Még most is ráérek szabad időmben olvasással szórakozni; az Unitárius Közlönyt mars közben olvastam el, nagyobbrészt a ló hátán, amint haladtunk előre a visszahúzódó muszka után.“ Augusztus elején Ivangorod közelébe értek s 3-án részt vett Ivangorod bevételében. Százada ért be legelőbb a Visztula balpartján levő Gorcsakov-erődbe, hol az erődre ő tűzte ki tisztiszolgájával a karszallagból rögtönzött magyar lobogót. Ivangorod elfoglalásáról irott érdekes levelének nagy része megjelent a Kolozsvári Hirlapban. Augusztust gyors előnyomulásban töltötték Brest-Litovszk és Minszk felé s közben több harcban vett részt. Utoljára egy nagy vasuti csomópont, Baranovici közelében állomásoztak. Itt egy sulyos éjjeli harcban október 20-án sebesülten fogságba jutott s a Volga melletti Saratow város egyik kórházából adott életjelt magáról, hova a *polgári perrendtartás* megküldését kérte. Már előbb föl volt terjesztve kitüntetésre. KL.

139. **Kiss Endre**. Kiss György h.-jánosfalvi énekvezértanító fia, oklándi körjegyző, mint a kolozsvári 21. honvéd gy.-ezred t. hadnagya Galiciában küzdötte át a mult telet. Kemény szervezete könnyen viselte a téli harcok megpróbáló fáradalmait, de nem állhatott ellen az ellenség gyilkos golyójának, mely élete 26-ik évében f. évi március hó 6-án ejtett rajta halálos sebet s avatta a nemzeti ügy halhatatlan mártirjai közé. A közszeretetben levő ember, a lelkiismeretes hivatalnok, a kötelességtudó katona biezkowize város temetőjében piheni a duló csaták fáradalmait, hová március 7.-én temették bajtársai katonai díszszertartással.

140. **Tarcsafalvi Kálmán** kolozsvári főgimnáziumunk VIII. o. tanulója, mint a 21. honvéd gy.-ezred hadapródja, 2 hónapon át harcolt Galiciában, mig nov. 4-én egy öt napos elkeseredett harcban hadifogságba jutott. A fiatal katona 32 ütközetet küzdött végig, de már a 33-ikat nem fejezhette be szerencsésen: a kardot kivették kezéből.

141. **Dr. Kiss Jenő** fogarasi kir. törvényszéki jegyző a 82. gy.-ezredhez vonult be s nyert kiképzést. Októberben ment el a harctérre mint kadettaspiránt.

(77.) **Ifj. Hadházy Sándor** 51. gyalog-ezr. kadett, tanárjelölt, az olasz harctéren Plava mellett f. junius 17-én sulyos haslövéssel megsebesült, az ellenség előtt tanusított vitéz magatartásáért a II oszt. ezüst vitézségi érmet kapta. Az ifjú hős azóta a Vörös-Kereszt Magyar-utcai szanatoriumában fekszik dr. Hevessy Imre professzor kiváló gyógykezelése alatt, ki a napokban sikerült nehéz operációt végzett rajta. (Kolozsvárl Hirlap 1915. nov. 12. 315. sz.)

(10.) **Szinte Gábor**. Csendőrszázados. Volt szó már róla. Először mikor kiment a harctérre s onnan betegen vissza kellett jöjjön. Másodszor, mikor ujból kiment és a jobb karját tőből elvesztette. Essék most szó róla, mint olyanról, aki megérdemli, hogy tiszrelettel nézzünk reá, mert hogy kiváló munkát végzett, mutathatja az a nagy elismerés, amelyben a hadvezetőség részesítette. Előléptették soronkívül főhadnagyból századossá, megkapta a signum laudist és most a hadiékítményes katonai érdemkereszt III. osztályát. -- Gratulálunk.

142. **Fábry Dániel**, honvédtüzérfőhadnagy. Özv. Fabry Edéné szebeni buzgó tagtársunk kedves fia. A háború eleje óta kint van az északi harctéren. Beteg nem volt, golyó nem találta, de annál többet talált ő és bizonyára odaritkitott az ellenség sorába, mert háromszor kitüntetés érte őt is. Megkapta a signum laudis bronz- és ezüstérmét és a hadiékitményes katonai érdemkereszt III. osztályát. Gratulálunk.

(4.) **Péterffy Áron.** Népfölkelő közhonvéd. Róla is volt már szó. Ez alkalommal két beküldött versét közöljük, amelyeket ott irt az északi harctéren. E versek ha nem is remekek, de igen érdekes megnyilatkozását tárják elénkbe az igazi lelkesedni tudó székely katonának.

143. **Ütő Béla** alsórákosi lelkésznek két fia részt vesz a haza szolgálatában. **Béla** — mint IV-ed éves tanítójelölt — önként állott be katonának, még a mult év október havában, több társával együtt, Csikszeredában. Kiképzését Marosvásárhelyen a 22. honvéd gy.-ezrednél nyerte, honnan április havában Nagyszebenbe a 23-asokhoz helyezték át s innen május 30-án ment ki Galiciába mint hadapród. Részt vett a halicsi hidfőnél vivott nagy küzdelmekben s csapatja bátor vezetéséért első osztályu ezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Markocsánál, mikor csapatját éppen egy diadalmas ütközetbe vezette, jobb válán megsebesült a rajvonalban. A vezetése alatt levő katonák sirva vettek bucsut megsebesült szelid és jólelkű hadapródjuktól, aki mindig nagy figyelmet for-

dított övéire a tűzvonalban is. A megfigyelő állomásról előbb Brünnbe szállították gyógykezelés végett, honnan csakhamar Brassóba került s innen kigyógyulása után Kolozsvárra ment ott levő ezredéhez. Október 28-án ujra a galiciai harctérre ment vissza folytatni a félbenhagyott küzdelmet a Tarnopol körül erősen álló orosz hadsereggal szemben. **Endre** — kolozsvári főtanodánk VII. gymn. oszt. tanulója — a 2-ik gyalogezrednél Prágában van október 15 óta, mint egyéves önkéntes. Ki oly szép sikert mutatott fel a tornaversenyeken, reméljük, hogy mint derék katona dicsőséggel fog visszatérni főiskolánkba tanulmányai tovább folytatására. Vajha úgy lenne!...

144. **Árkosi János** közvitéz, Balázs András sinfalvi lelkészünknek a harctérről értesitést küldött hogyléte felől: „Egészségben vagyok. Egy municiós tüzérségi csapathoz vagyok beosztva. Munkakörünk nem a legveszélyesebb, de mindenesetre figyelmet igényel. Általános helyzetünk itten lehető legjobb katonailag, eltekintve az otthon utáni vágyakozást, ami bizony mindenikünket emészt. A köznép nagy nélkülözésnek van kivtéve, mert az oroszok, vagyis saját hazájok katonasága felsőbb parancsra, magok után mindent felégettek, vagy tönkretettek annyira, hogy e generáció nem fogja kiheverni e pusztitást.

Mióta Oroszlengyelt elhagytuk, civilektől nem tudunk semmit beszerezni. Semilyen összegért sem kapható dohány, szalonna, zsir, ruházati cikk, szappan, egyáltalában minden kereskedelmi és élelmi cikk, amit a zsidóság az oroszok elől eldugtak . . . Soraim bezárva kérem, hogy ugy, mint eddig, ezután is ne vonja meg atyai pártfogását az én és tőlem távol levő családom iránt is, igérve, hogy ezt kiérdemelni minden tehetségemmel igyekezni fogok."

145. **Csongvay Géza** marosvásárhelyi ügyvéd, Csongvay Lajos ny. tiszti főügyész fia 1914 jul. 26-án vonult be a 7-ik Haubicz-hadosztályhoz s nehány heti betegségét leszámítva azóta ott teljesíti hazafiui kötelességét. Jelenleg, mint tüzérfőhadnagy, a szerbiai harctéren van.

(115.) **Dr. Sárdi Elemér** huszár főorvos az északi harctéren okt. 16-ról: „Előrebocsátom, hogy teljes jó egészségben és épségben vagyok, a jó Isten kegyelme mindezideig elhárított felőlem minden veszélyt. Jelenleg egy fenyves erdő között tanyázunk, előttünk 4 nap óta dul a harc, a legkeményebb tüzér- és gyalogsági párbaj. Mi oldalbiztositást végezünk, ezért a szerepünk másodrendü. A harcnak csak panorámáját és lármáját élvezzük, de halálosztó lövegek ide nem közelitenek.

Érdekes képet nyújt az erdei táborunk a sátrakkal és fenyőgalyakból összeállított lóállásokkal. Az éles őszi hideg ellen nagy

tüzekkel védekezünk, de azért érezzük a hideget különösen éjjel, mert a vászonsátor a szél ellen véd, de hideg ellen nem. Utászaink építettek egy nagy földalatti szobát, mely tiszti étkező és kaszinó. Itt kandallónk is van, mely mérsékeli a levegőt.

A napokban nagy dicséretben volt az ezredünknek része. A legnagyobb mocsár között térdig járva a vizben, megkerültünk egy ellenség által megszállott falut és meglepetésszerűen rajtaütöttünk. Volt nagy futás a szélrózsa minden irányába, miközben a miénkek úgy lőtték a futókat, ahogy tetszett. Ha nem lettünk volna annyira kifáradva, a társaság nagy részét elfoghattuk volna.

Azt hiszem, most már a Románia felől jövő rém sem ijeszt többé, tehát nyugodtak lehetnek otthon."

(101.) **Balázs János** recsenyédi állami tanító, unitárius énekvezér, dr. Balázs Ferenc testvére, mint tartalékos, még a mult évben, az általános mozgósítás alkalmával bevonult a marosvásárhelyi 24. sz. honvéd-gyalogezredhez, 1915 január közepéig Erzsébet városon és Marosvásárhelyt teljesített szolgálatot. Mint szorgalmas ember, gyorsan haladt. Január hó közepén, mint hadapród-őrmester ment Galiciába. Szeptember hó 6-án az ellenséges golyó jobb oldalt találva a hátgerincet érintve s a baltüdőt átfurva a bal lapockában megállva operáció következtében távolítatott el. A súlyos beteg előbb Kolomeaba, onnan Máramarosszigetre szállíttatott, tüdeje begyógyult, de a gerincoszlopot ért seb halált okozott. Október hó 7-én hősi halált halt. Felesége már csak a temetésére mehetett el. Feleségén kívül 3 gyermeke és nagyszámú rokonság gyászolja.

146. **Márton Lajos** kolozsvári kollégiumunk derék és szépreményü tanulója volt. Mihelyt végzett, 1915 tava zán bevonult a 82. ezredhez. A tiszti iskolából kikerülve, november elején az olasz harctérre ment. K.

147. **Lőrinczi Dénes** egyszerre végzett, egyszerre vonult be a 82. ezredbe Márton Lajossal. Ő is az olaszok ellen harcol. K.

(35.) **Tamás István** hadnagyról irja Pallaghy László kadett: „október 20-án reggel az olaszok nagy támadást intéztek ellenünk s a hadnagy urat foglyul ejtették. Hősiesen viselkedett mind az utolsó pillanatig." K.

148. **Pap Mózes** bencédi, udvarhelymegyei, a 82. gyalog ezred katonája. Négy hónapig harcolt a tavaszon a Kárpátokban majd az olasz harctéren. Junius 26-án a doberdói fensíkon olasz fogságba került. P. D. K.

149. **Gyulai Zoltán** hadnagy az 50. gy.-ezredben. Okleveles tanár, a kolozsvári egyetem Ásványtani Intézetének tanársegédje. Amilyen vasakaratu, nyilt eszű, kötelességtudó és lelkes munka-

szerető ember volt polgári pályáján, olyannak maradt mint katona is. A mozgósításkor Gyulafehérvárra vonult be s a kiképzésnél teljesített szolgálatot. Május elején mint zászlós ment ki Oroszlengyelországba, honnan nehány igen érdekes levelet írt haza barátaihoz. Ott lett hadnagy s julius végére századparancsnok. Ezredével Ivangorod és Breszt-Litovszk-felé nyomult előre s augusztus 23-án, nagy harcokban vett részt. Október 21 én Baranovicinál harcolt. Azóta nem adott hirt magáról. kr.

—

Kérés és figyelmeztetés. Olvasóinkat kérjük, hogy katonáinkról küldjenek adatokat. Figyelmeztetjük, hogy a lapot gondosan őrizzék meg a harcban levők számára. Hálásak fognak lenni érette.

Szerk.

„Haladás Petrozsényben.“*

Az „Unitárius Közlöny“ f. é. 10. számában e címmel cikket adott a nagyközönség kezébe. Mi a Presbyterium határozatára kötelességünknek tartjuk a Nt. Szerkesztő urat a következő magyarázatok közzétételére kérni:

A petrozsényi egyházközség kért és kapott lelkészi lakás és templomépítésre telket. A lelkészi lakást már fel is építette és a lelkész több, mint két éve benne lakik. A templom is fel fog épülni háború után. Az egyházközségnek mindig felkért és nyiltan dolgozó közbejárói voltak és vannak. Olvasható illusztris névsoruk az utolsó évkönyvünkben. A templomozásra átengedett épület kieszközlésével a lelkész volt megbízva. Ott közbejáróra nem volt szükség.

Igaz, hogy a háború alatt több, négy helyen is tartottuk Istentiszteletünket, mert az áll. el. népiskola helyiségeit is többször foglalta le a katonaság. Sohasem tartottunk azonban „piszkos, takaritatlan“ iskolában, ha kivánja névtelen cikkíró, megkérdezzük az unitáriusokat vendégül látó házigazdánkat és az egyházfiakat.

Az Istentiszteletek rendezése sem szorul hirlapi öztönzésre, mert a lelkész hét év óta minden hónap mindig ugyanazon vasárnapján ugyanott tartja azt. Ezen az első megállapodásunk óta soha változtatás nem történt és nincs is rá ok ezután sem. Amig

* Tárgyhalmaz miatt késett. *Szerk.*

csak egy lelkésze lesz a Zsilvölgyének, amig a vonatjárások ilyenek (a háború előttit értjük), senki többet nem kívánhat lelkészünktől, aki különben a mult ülésünk jegyzőkönyve szerint is tanujelét adta, hogy ő megtesz minden tőle telhetőt. Azt azonban, hogy 11 órakor tartsunk Istentiszteletet, sem a vonatjárások, sem az általános tíz órai összejövetelhez szokott közönség sem engednék meg. Viszont azt sem kívánhatjuk, hogy reggel 3 órakor vonatra ülő lelkészünk, mert cikkíró 2 helyen is szeretne vele Istentiszteletet tartatni, csak este 9 óra felé kerüljön otthonába, ha mindjárt az anyagi helyzete megengedné is az egész napi házon kivüli étkezést.

A cikknek többi részeivel lelkészünknek kértére, miután azok („Jóirányítás, vallásbuzgóság, lelkes hitszeretet sokat megteremthettek volna") a lelkészt csak úgy alattomosan vádolják és mert cikkíró névtelenül vádol, e helyen nem foglalkozunk. Egyházközségünkben sem az itt érintett vádak, sem pedig a lelkészszel szembe akár közgyűlési, akár presbiteri ülésünkön soha semmi panasz nem tétetett. Kár, hogy névtelen cikkíró ilyen helyeken nem áll elő személyesen vádjaival.

Petrozsényben, 1915 okt. 17-én alázatos szolgái a Nagytiszteletű Szerkesztő úrnak *

Hódy János,
gondnok h.

Adorján Jenő,
áll. főg. tanár.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Belsőrenden levők. Az unitárius egyházban is megkülönböztették az egyházi szolgálatra elhivott embereket azoktól, akik önálló vagy világi, állami foglalkozásban voltak. A lelkészt, tanítót és tanárt egyaránt belsőrenden levőnek tekintették. Mindenik palástos és felszentelt ember volt. Brassait is ezek közé sorozták, megis rendelték, hogy szenteltesse föl magát. A felszentelésre jelentkezést mindig

* Ezt a cikket is, valamint a megelőzőt a nagyrabecsült és féltett petrozsényi népes gyülekezet érdekében kiadjuk a sértő és bántó szavak kihagyásával. Örvendünk, ha mindenek ékesen és jó rendben folynak. Egyben kérjük az érdekelteket és az érdeklődőket is, hogy szeretettel, türelemmel legyünk egymás iránt, mert közügyeink csak igy haladnak előre. Becsüljünk meg minden erőt s a helyett, hogy elidegenítnők, igyekezzünk megnyerni. *Szerkesztő.*

megkövetelték egészen a középiskolai törvény életbe lépéséig. Tehát a tanárra és nejére is ugyanazt a törvényt alkalmazták, amelyet a lelkészre. Kivétel volt Berde Áron, de ő ki is lépett a tanári karból házassága után csakhamar s így lett azután főgondnok. Hogy a tanárt belsőembernek tekintette az egyház a legujabb időig, az is bizonyítja, hogy a Képviselő és Főtanácsnak állásánál fogva rendes tagja volt

Berde Mózsa gyümölcsészet és méhészet jutalmazására 2000 kor. évi összeget rendelt fejedelmi alapítványából. Az E. Főtanács rendeletéből az E. K. Tanács a pályázat szabályait részletesen körülírta és lapunkhoz közlésre beküldötte. Kellő időben közöljük egész terjedelmében.

Megjelent a „Református Kis Énekeskönyv katonáink részére" Hornyánszky Viktor kiadásában Budapesten. A ref. énekkönyvből közöl zsoltárokat és dicséreteket. A csinosan kiállított kis könyv ára 22 fillér.

A vértanu leánya. Martonosi Gálffy Mihály, az 1854-ben vértenu halált halt hazafinak volt legidősebb leánya, jánosfalvi Sándor Mózes kir. tanácsos, Udvarhelyvármegye köztiszteletben álló nyug. tanfelügyelőjének felesége szül. martonosi Gálffy Katalin, aki e hó 30-án reggel 5 órakor 67 éves korában elhalt. A kitünő háziasszony, derék édesanya, ki öt gyermeknek adott életet, közel egy év óta sulyos betegség miatt ágyhoz volt kényszerítve s a leggondosabb ápolás sem tudta életét megmenteni. Az elhunytban martonosi Gálffy Mária, a közelebbről meghalt szenterzsébeti Szakáts Károly nyug. kir. adófelügyelő özvegye, szeretett testvérét veszítette el. Halála város- és megyeszerte élénk részvétet keltett. Temetése november 1-én volt Székelyudvarhelyt.

Koszorúmegváltás. Gvidó Béla esperes afia néhai özv. Hadházy Józsefné halála alkalmából a Hadházy József és Kele Ida-alap részére koszorúmegváltás címen 20 K-t adományozott.

Az imádkozásról Kiss Sándor kolozsi unitárius lelkész kiadta azt a beszédjét, amellyel a dr. Bedő Albert pályadijára pályázott. Érdekes olvasmány azoknak, akik a tárgy és körülmények iránt érdeklődnek.

Pályázati hirdetést adott ki az E. K. Tanács a dr. Bedő Albert 100 K pályadijra. Egyházi beszéd irandó a mult évben kijelölt jeligére a már többször közölt föltételek mellett. A pályamüvek 1916. évi május 10-ig adandók be Főt. Ferencz József püspök úrhoz

Az Unitárius Közlöny most már kénytelen beváltani amire több éve figyelmezteti az olvasóit: föl kell emelni az árát. Ezentul az előfizetői dij 3 K 4 fillér lesz. Rendes tagoknak a 2 K tagdij mellett 1 kor. 4 fillér, tehát összesen 3 K. Örökös alapítók ha befizették alapítói dijokat, a lapot a tagdij fejében minden további fizetés nélkül fogják kapni.

Szükségtelen mondanunk, hogy a mostani árak kényszerítik a szerkesztőséget, hogy a Választmánytól erre fölhatalmazást kérjen.

Azt is ki kell jelentenünk, hogy akik a d jat *az első negyedben* nem fizetik meg, azoknak a lapot befogjuk szüntetni.

Reméljük, hogy olvasó közönségünk elismeri, hogy az Unitárius Közlöny mindig érdekes, korszerű tudott lenni s olyan olcsó, amilyet mások csak hatalmas pénzbeli tamogatással tudnak fönntartani. Lapunkat szivesen olvassák, reméljük szivesen is fogják fizetni.

Négyszázhuszonhárom hősünkről adott az Unitárius Közlöny eddig megemlékezést. Némelyikről kétszer háromszor is irhattunk. Sokan lapunkból kaptak hónapok óta várt hirt ismerőseikről, barátaikról s számos levelünk jött annak bizonyságául, hogy nem végeztünk hiábavaló munkát. Megemlékezéseinket folytatjuk. Kérjük olvasoinkat, hogy küldjék be küzdő és távollevő hiveinkről adataikat.

Létay Balázs emlékére ifj. Schuster Emil 5. gy.-e. kadett, mint Létay hálás tanítványa 5 koronát, Katona Gyula kolozsvári unitárius koll. III. oszt. tanuló 1 koronát adományozott.

Házasság. Árkosi Barabás Vilmos honvéd alhadbiztos november 27-én tartotta esküvőjét Kolozsvárt Csikmindszenti Tamásy Stefike kisasszonnyal. Az egyházi áldást Főt. Ferencz József püspök úr adta az ifju párra az unitárius templomban. — Farkas Albert honvédtüzér zászlós nov. 30-án házassági frigyre lépett Boros Irén kisasszonnyal, lapunk szerkesztője leányával. Egyházi áldásban Györfi István theol. tanár részesítette az irjú párt. Kisérje boldogság, megelégedés frigyöket.

Eljegyzés. Máthé Mihály h.-keményfalvi lelkész november hó 24-én eljegyezte Lukácsfy Irénke kisasszonyt Fugadról.

Elhunytak. *Kislovács István* máv. nyug. főkalauz, kiválóan szorgalmas, vallásos férfi élete 74-ik évében nov. 15-én elhunyt Kolozsvárt. Neje és egyetlen leánya gyászolja.

A 68-ik örökös alapító is megjött Végh Jánosné úrnő személyében, akiben egyik Koronka-utódot tisztelünk a néhai hires igazgató, Koronka József unokái közül. Fogadja hálás köszönetünket és szivélyes köszöntésünket. Köszönetünk megilleti Vass Domokos tanár tagtársunkat, aki mint Brassai egykori tanítványa teljesítette a kivánságát: mindenki gyűjtsön maga mellé még egy tagot.

Karácsonyi ajándéknak igen kedves és alkalmas a tordai országgyűlés képe, melyen Dávid Ferencz kihirdeti a hitszabadságot, „mert a hit istennek ajándéka". A kép bármely lakásnak díszére válik. Csinos fakeretben 15 kor., keret nélkül 5 kor. Megrendelhető lapunk szerkesztőjénél.

Szerkesztői izenetek. *Máthé.* Teljes név és hely nélküli közleményeket nem veszünk figyelembe. Amugy is, a szerelmi ömlengések, — bár ügyesen rimelnek — más fajta lapok tárcájába valók. — *J f.* Egyik lelkészünk megtette a lépéseket, hogy beálljon rendes katonai szolgálatra, de tudomásunk szerint a jó szándéknál maradt. — *Osváth A.* és többi katonáinknak szivből szóló köszöntésünket küldjük. A lapot megküldjük örömest. Most az a fontos, hogy kapjanak némi enyhületet és erősítést.

Méhészeti Közlöny 1915, 10-11—12. utolsó számában megjelent „Pályázati hirdetményre"-re kívánjuk felhivni olvasóink becses figyelmét. Az „Erdélyrészi Méhész-Egyesület" évtizedek óta, minden eszközt felhasznál és minden alkalmat értékesit, nagyhorderejü és közgazdasági szempontból, annyira jelentőségteljes céljának valósitására: hogy a szakszerü méhészkedés, a nép minden rétegében ismeretessé váljon és minél szélesebb körben gyakorlatba lépjen. Ezt a célt szolgálta évenként tartott tanfolyamaival és ennek valósitásán fáradozik ma is, amikor a háború rokkantjai részére, ágilis főtitkára, vezetése mellett, egyik tanfolyamot a másik után tartja.

A gyakorlati szempontok mellett, azonban, lényegesnek és szükségesnek látja, az elvi kérdések tisztázását is és erre való tekintettel, szakszerü cikkek irására, pályázatot hirdet. A gondolkozó méhészeket, ily irányú munkák készitésére, az anyagi siker reménye mellett, bizonnyal az a szempont is ösztönözni fogja, hogy hazánk méhészeti ügyét, munkájukkal egy lépéssel elöbbre vigyék.

Az első díj: 50 korona;
a második díj 30 korona;
a harmadik díj 20 korona.

Feltételek: 1. Pályázhatik a magyar szent-korona országaiból bárki. 2. A pályamunka csak magyar nyelven irható, terjedelme a „Méhészeti Közlöny" ivréte szerint, 2 nyomtatott ivnél (32 oldal) nagyobb, fél ivnél (8 oldal) kisebb, nem lehet. 3. A szakcikkek tétele megválasztásában, az egyesület, szabadkezet enged a pályázóknak.

A pályázatok, idegen kézzel irva, jeligés levélkével ellátva, az „Erdélyrészi Méhész-Egyesület" elnökségéhez küldendők be, 1915. évi december végéig.

A beérkezett pályázatok közül, a három legjobb, a fentebb jelölt díjakat kapja. A többi pályaművek is, amennyiben a biráló-bizottság ugy határoz, jutalmaztatni fognak.

A beküldött pályamunkák az egylet tulajdonát képezik, s a nem díjazott munkákat is, jogában áll minden ellenérték nélkül tetszése szerint felhasználni.

TARTALOM.

I. Költemények.

A nők világa. Hazaszeretet (Ajtai János) 11
Riadó (Barabás Ábel) 21
A Kárpátok katonája (Gyallay Domokos) 24
Ima (Barabás Ábelné) 47
A mi katonáink (S Nagy László) 62
A mi katonáink (Szórakozás a táborban) (Sándor Zsigmond) 97
Sárosi itélőmester átka (Hangay Sándor) 133
Áldásos élet (Felszeghy Dezső) 183
Köszöntő (Lovassy Andor) 183
Hantok között (Szász Dénes) 197
Hozzád kiáltunk. (Orbán Lajos) 210
Kérésem a tűzvonalba. (Péterffy Áron) 211

II. Vallásos és erkölcsös tárgyú közlemények.

1. Szerkesztő asztaláról 1, 17, 57, 73, 88, 105, 145, 169, 193, 209
2. Hadba hívott magar katona imája (Deák Miklós) . . . 2
3. Föl a lobogóval 4
4. Háborús újesztendei tisztelgés a főpásztornál 18
5. Hiszem az embert, hiszem az életet (Györfi István) . . 58
6. Egész szívvel (Kiss Sándor) 60
7. Tábori Ima (Fodor Pál) 65
8. Háború lelke (Marosi Márton 74, 93
9. Beszéd a brassói új lelkész beiktatásán a ref. templomban (dr. Boros György) 90
10. Világháború (Györfi István) 131
11. 80 év Krisztus szellemében (Percelné, Kozma Flóra) . 146
12. Ferencz József születése 80 éves jubileumán (dr. Boros Gy.) 148
13. Sincky Julia koporsója mellett (dr. Boros György) . . 151
14. Pálffy Ferenc (— Ör. —) 196
15. Pongrácz Lajos cigányprimás sírja fölött (dr. Boros Gy.) 204
16. Lelkész beiktatás Nagyajtán 121
17. Unitárius Tőiskolai Tanulók Otthona Budapesten . . 137

18. Angolországi útamról (dr. Kiss Elek) 164
19. Munkatárs (Győrfi István) 22

III. Életrajzok, levelek.

1. Dr. Vass Pál (képpel) 25
2. Vargyasi br. Daniel Gábor 1824—1915 (Faluvégi Áron) 41
3. Dr. Wendte Károly ám. titkár dr. Boros Györgynek 67
4. Létay Balázs (arcképpel) 76
5. Lelkész levele a hadbavonuló hívének (Péter S. és felesége) 83
6. Demeter Dénes 1869—1915 (arcképpel) Péter Sándor . 95
7. Ürmössy Lajos 1851—1915. 96
8. Dr. Barabás Ábel 1877—1915, ... 106
9. Árkossy P. Lajos 1879—1915. (arcképpel) B. Gy. . 130
10. A Magyarországi Unitárius Egyh. Főtanács levele katonáinkhoz 184
11. Amerikai levél (dr. Wendte Károly) 196

IV. Nők világa.

1. Unitárius leányaink munkája (Percelné, Kozma Flóra) 33
2. Kérés a nők szövetsége tagjaihoz 53

V. Tüzhely mellett.

1. Mikor tél van 12

VI. Különféle közlemények.

1. A mi katonáink 6, 25, 48, 69, 76, 97, 112, 139, 153, 184, 197
Irodalom: 34, 69, 102, 120, 165, 211
2. Unitárius keresztény népnaptár 13
3. Erős várunk nekünk az Isten 13
4. Az Úr igy akarta (regény) 13
5. Egyházi és iskolai mozgalmak 14, 37, 54, 69, 85, 102, 122, 143, 166, 189, 205
6. A D. F. E. köréből 119 36
7. Adat id. br. Daniel Gábor emlékéhez 68
8. A dévai Dávid Ferenc imaház Aranykönyve 127
9. Meghivó: a Dávid Ferenc-Egylet közgsülésére . . . 129
10. A Dávid Ferenc-Egylet XXXI.-ik közgyülése, jegyzőkönyv 170
11. Haladás Petrozsényban (- M. —) (Hody és Adorján) 188, 223
12. A D. F. E. köréből 119

5744

Az egylet pénztarába a folyó évi szeptember hó 20-tól november 20-ig rendes tagsági dijat fizettek: Kiss Sándorné, Kiss Sándor, Pál Mihályné, Székely Mihály, Pilbák György, Kun Sándor Bálinté, Csete Imréné, Kozma Pálné, Dózsáné Kutos Erzsébet, özv. Kun Ádámné, Szentes Anna, Kun Jánosné, Szentes Erzsébet Kolozs 1914-re, Kovács Pálné ifj és Timár Ferenczné ifj. Kolozs 1915-re, Gálfi Zsigmond Kolozsvár 1915 - 16-ra, dr. Kiss Ernő Ernő — árkosi — Kolozsvár 1915—1919-re, Székely László Déva 1915--1916-ra, dr. Demeter Attila Óradna 1916-ra, Albert Lőrincz Bölön 1914-re, Csép János Toroczkó 1908 - 1917-re, Ürmösi Jenő tanár Kolozsvár 1915-re, Kálmán Mózes Fiátfalva 1915-re, Mihály Domokos Szamossósmező 1917—1921-re.

Előfizetési dijat fizettek: Balogh Gábor Mikes 1916-ra, Kolozsváry Pál 1915-re, Szatmári Miklós Cegléd, Szabó Lajosné Brassó, dr. Székely Ferenc, dr. Székely Aladár Budapest 1915-re, Nagy Géza Bözödujfalu, Orbán Lajos Polgárdi, Kádár Lajos Kolozsvár 1916-ra, özv. Csegezi Gáborné Bágyon 1915—16-ra, özv. Farkas Lajosné Kolozsvár 1915-re, Csegezy Pál Lugos 1914—15-re, Elekes Mózes Prázsmár 1915-re.

Alapitói dijban fizettek: Özv. Tibáld Józsefné Petke Vilma a maga és néhai férje nevére 25—25 koronát, Péterfi Zsigmond Kolozsvár 50 koronát.

Az egylet perselyébe ajándékozott Péter Sándor Városfalva 94 fillért, az Unitárius Közlöny költségeire Kolozsváry Pál Mikes 56 fillért, br. P. Horváth Kálmán egyh főgondnok 50 koronát. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1915. november hó 20-án.

Gálfi Lőrinc,
pénztárnok.

Egyesült Könyvnyomda R.-t.

Kolozsvár, Ferencz József-út 85. sz.



Ajánlja modern ujdonságokkal, hangjegyekkel, szedőgépekkel és a technika legujabb vivmányu gyorssajtóival felszerelt müintézetét iskolák, egyházak, egyesületek, intézmények, magánosok, ipartelepek, kereskedők, gyárak, gazdaságok, pénzintézetek, stb. részére szükséges mindennemü nyomtatványoknak izléses kivitelben való gyors előállitására. Egyetlen megrendelés, legyen az a legkisebb vagy a legnagyobb, mindenkit meggyőz az árak rendkivüli olcsóságáról s a munka kifogástalanságáról. —

Legújabb theologiai ujdonság!

Révész Imre: Dévay Biró Mátyás tanításai. Tanulmány a magy. prot. theologiai gondolkozás kezdeteiből ..... K 5·—

Egyéb theologiai ujdonságok:

Bernát István: Az igazi élet felé ..... K 1·20
Kirner A. B.: Betegápoló lelkész munkája a világháboruban ..... „ —·50
Kiss G.: Uj magyarország és keresztyénség ..... „ 1·—
Lukácsy I.: Krisztus visszajövetele. Füzve 4·20; kötve „ 5·—
Dr. Szabó Aladár: Jézus élete. Füzve K 3·—; kötve „ 5·—
Ifj. Szabó Aladár: A boldogság feltételei. 6 elmélk. „ 1·—
Ifj. Victor János: Jézus önarcképei. 8 elmélkedés .. „ 2·—

Háborus egyházi irodalom:

Birtha József: Háborus beszédek és imák ..... K —·50
Fülöp Béla: Bucsuztatók hadban elesettek felett .. „ 1·—
Kiss József: Egyházi beszédek világháboru idején.. „ 3·40
Lencz G.: Beszédek és imák háborui alkalmakra II. kötet ..... „ 5·—
Lukácsy Imre: Imé hamar eljövök. Egyházi beszédek „ 1·80
Sós K.: Isten és haza mindenünk! Egyházi beszédek „ 1·20
Szappanos Gy.: Istenre bizom magamat. Egyházi beszédek ..... „ 3·—
Szentkirályi K.: Imádságok és beszédek háborus időben I. kötet K —·80; II. 1·—; III. ..... „ 2·—
Szüts L.: Egyházi beszédek háborus alkalmakra.... „ 1·20

Legujabb háborus imádságos könyvek:

Birtha J.: Őrangyal. Imakönyv katonák és itthonmaradottak számára..... K —·30
Keresztesi Károly: Ima, szükség s háboru idején .. „ —·25
Murányi J.: Szüntelen imádkozzatok! ..... „ —·20
Szappanos Gy.: Imádságok itthonmaradottak részére „ —·24

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

Budapest IV., Kammermayer Károly-utca 3. szám.

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.